

ספר

קדם ישועה

לקט הקדמות ללימוד הקבלה

מאמר "קול אליהו"
להרב אליהו עטי'ה שליט"א

קונטרס "ישמחו סלה"

אפשר לצלם, להעתיק וכו'

בהוצאת
ישיבת "קול ברמה"
ללימוד פרד"ס
ע"ש הרב יעקב צמח זיע"א
חומת שמואל, ירושלים
052/8630212

ספר קדם ישועה

הוא לקט הקדמות הנצרכות לבא ללמוד בחכמת הקבלה אשר היא מקרבת הישועה
ברחמים.

היות וההקדמות בספרים הקדושים אינם בהישג יד לרוצים לעשות רצון קונם,
 ולקרב הגאולה **ברחמים**, ראיתי לרכז אותם בקובץ אחד. והוספתי מעט הסבר
 בשוליים, ממה שחנן אותי ה' יתברך בחסדו עלי, כי רב הוא.
 אין צורך להוסיף מילים, רק להתחיל ללמוד ההקדמות העוסקות בחיוב הלימוד,
 וההזהרות לניגשים לעסוק בה. והכל יוברר.

סדרתי את ההקדמות לפי מה שנראה לי נוח למעיין למען ירוץ הקורא. בתחילה
 הוספתי מדברי ראשונים ואחרונים שמחייבים לימוד זה בימינו לכל תלמיד, ולכל
 תלמיד חכם, אע"פ שעדיין לא הגיע לכל התנאים שחייבו הראשונים, במלוי כרס
 ש"ס ופוסקים, והנהגת חסידות, שכן **בימינו** לימוד זה בבחינת **הצלת נפשות**, **"ועת
 לעשות לה"**. עיין בפנים שכל הצרות נגרמות בגלל שאין תלמידי חכמים עוסקים
 בחכמה זו. ואין אני בא לומר לגדולים ממני מה לעשות, ח"ו, קטן אני וזעיר מכולם,
 רק הבאתי דברי רבותינו הקדושים בעלי הקבלה מפי האריז"ל ע"י אליהו הנביא
 ז"ל.

**היות וצריך את ההדרכה והידיעות המקדימות בעיקרי האמונה ע"פ הקבלה לפני
 התחלת הלימוד**, הבאתי החלק הששי מהספר **"אור נערב"**, מהרב המקובל האלהי
 כמוהר"ר **משה קורדואירו** זצ"ל.
 זה חלק קטן מההקדמות ויש עוד נוספות וחשובות, אך עיקרי הדברים חוזרים
 בכולן. כל אחד בסגנונו המיוחד.

הבאתי, באדיבותו של **הרב אליהו עטיה שליט"א**, את מאמרו **"קול אליהו"**. להבין
 איך הופיע אליהו להאר"י, וכמו שכתב, **הרב דלטאש** בפסקו על הדפסת הזוה"ק, על
 רשב"י, וז"ל: **זכות לימוד ספרו הוא המלאך הגואל**. וכן יש לומר על כתבי האר"י.

ליקט והביא לדפוס בחסדי ה' יתברך
 הצב"י **יהושע ביסמוט** ס"ט

תוכן העניינים

ה	תפילה קודם לימוד הקבלה מהאריז"ל
ו	התבוננות בתפילה
ח	הקדמה להקדמות
יט	חיוב לימוד תורת הנסתר לתלמידי חכמים
כד	אנו גרמא בנייקין
לא	התעוררות ללימוד הקבלה
לו	חובת ידיעת השם הגדול
מג	כתיבת הזוהר ברחמים
מה	לימוד הקבלה צריך להיות בעיון
מז	שגיאות וטעויות בלימוד
מט	כיצד ניגש להתחיל בלימוד?
נג	הקדמת הרב מ. עטיה לספר הפרדס להרמ"ק
עו	פסק הרב דלטאש על הדפסת הזוה"ק
פג	הקדמת מהרח"ו לשער ההקדמות
קח	הקדמת מהרש"ו לשער הכוונות
קי	עוד הקדמה למהרח"ו
קיא	משבחי האר"י
קיג	עוד הקדמה למהרח"ו
קטז	הקדמת רבי יוסף חיים לדעת ותבונה
קיט	הקדמת קול ברמה לר"י צמח
קכז	ספר דרך עץ חיים להרמח"ל
קמג	הקדמת הלשם לשער הפונה דרך הקדים
קנ	חלק ששי מספר "אור נערב" להרמ"ק
קסז	על ספרים ומחבריהם לקט קצר
קעח	כתיבות מהרח"ו
קפג	מאמר קול אליהו. הרב אליהו עטייה שליט"א
רז	קונטרס "ישמחו סלה"

תפילה קודם לימוד הקבלה מהאריז"ל

רבון העולמים ואדוני האדונים, אב הרחמים והסליחות,
 מודים אנחנו לפניך בקידה בכריעה ובהשתחויה,
 שקרבתנו לעבודתך, עבודת הקודש,
 ונתת לנו חלק טוב בסודות תורתך הקדושה והטהורה.

מה אנו, ומה חיינו אשר עשית עמנו חסד גדול כזה?
 על כן, אנחנו מפילים תחנונינו לפניך,
 שתמחול ותסלח לכל חטאתינו ועוונותינו ופשעינו,
 ואל יהיו עוונותינו מבדילים בינינו לביניך.

לכן, יהי רצון מלפניך, ה' אלהינו ואלהי אבותינו:
 שתכונן לבנו ליראתך,
 ותקשיב אזנך לדברינו אלה,
 ותפתח לבנו בסודות תורתך,
 ויהיה לימודנו זה, נחת רוח לפני כסא כבודך, כריח ניחוח.

ותאציל עלינו אור מקורות נשמתינו בכל נשמותיהם ובחינותם,
 ושיתנוצצו בנו ניצוצות עבדיך הקדושים,
 אשר על ידם גילית דבריך אלה בעולם,
 וזכותם וזכות תורתם וקדושתם יעמוד לנו, לבל נכשל בדבריך אלה,
 ובזכותם תאיר עינינו במה שאנו לומדים.

כמאמר נעים זמירות ישראל:
 "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך".
 "יהיו לרצון אמרי פי, והגיון לבי לפניך, ה' צורי וגואלי".
 "כי ה' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה".

התבוננות בתפילה

א) זכות נפלאה נפלה בחלקנו לעסוק בלימוד הקדוש והגבוה הזה. ועל זה צריך להודות ולברך, כמו שאנו מברכים בכל יום: ברוך שלא עשני גוי, ברוך שלא עשני עבד, ברוך שלא עשני אשה. ברכות אלו הן ברכות השבח והודאה להקב"ה שזכינו לחיות בעולם הזה, ועוד שלא עשני גוי, שכן הגוי אינו חייב במצוות, ויש לו רק ז' מצוות בני נח. אלא שאנו בניו ממש, ממלכת כהנים וגוי קדוש. ועוד שלא עשני עבד, והכוונה, לעבד כנעני שחייב במצוות כאשה. וגם שלא עשני אשה, שאין לה חיוב במצוות עשה שהזמן גרמא. כל שכן שחייבים לשבח ולהודות שזיכה אותנו לעסוק בתורה ובחכמת הנסתר.

ב) וכאן צריך להוסיף הודאה על כך להקב"ה שנתן לנו רשות לעסוק בזה. להיות בהיכל המלך ולעסוק בגיזי המלך, וזה מחייב התנהגות אחרת. וכמו שכתב הרמ"א **אורח חיים סי' א' סע' א'**: כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול. ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדבורו במושב המלך, כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה מעשיו כמו שנאמר 'אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'. מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השם יתברך ובושתו ממנו תמיד... ע"כ. וכל שכן שאנו עוסקים בגיזי המלך, בנסתרות, שיותר מזה צריך לראות לנגד עינינו. שכן כמו שיש בישראל כמה מדרגות, ומעליהם הכהנים, ומדרגה הגבוהה כהן גדול, כך יש בלימוד התורה, בחינה של ישראל, כהן, וכהן גדול שהוא נכנס לפני ולפנים, כך העוסק בקבלה ופנימיות התורה הוא בתוך גיזי המלך. ועל כן צריך לדעת איך הם תכסיסי המלך.

ג) תשובה: ועל כן יש בה ענין חזרה בתשובה, ועיין **נפש החיים שער ד' פרק ז'**: ולזאת ראוי להאדם להכין עצמו כל עת קודם שיתחיל ללמוד, להתחשב מעט עם קונו ית"ש בטהרת הלב ביראת ה'. **ולהטהר מעונותיו בהרהורי תשובה**. כדי שיוכל להתקשר ולהדבק בעת עסקו בתורתו הקדושה... ע"כ. כאן מדבר על כל לימוד תורה. וכן כתב **הרב קוק באורות התורה פרק ו' פיס' ב'**: לפי ערך בהירות **התשובה** שלפני הלימוד **תגדל** בהירות ההבנה של הלימוד. השכל מתרומם על פי יסוד התרוממות הרצון, והוא מתבהר לפי המדה של בהירות הרצון, ע"כ. את זה כתב הרב על כל לימוד תורה ולא דווקא על סתרי תורה. ועיין **אורות התשובה להרא"ה**

קוק פרק י' פיס' ח': זהו דבר פשוט, שאי אפשר להצליח בסתרי תורה בלא תשובה. כי בעיניי הגדולים ההם, הרצון והדעת הם בחיבור אחד... אבל כשהעוונות מבדילים, נפגם הרצון... אי אפשר שתזרח בו הדעת, ומסתתמים הצנורות של השגת סתרי תורה. על כן צריך להתגבר מאוד בתשובה ולברר את הרצון כדי לזכות לדעת עליון צלולה ובהירה בדברים העליונים. ע"כ. ועיין אורות הקודש להראי"ה קוק חלק א' עמ' רס"א: ...אין סתרי תורה מתגלים על פי השכל החלוני אלא על פי שפעת הקודש של רוח הקודש... ומטעם זה דקדוק המעשים ותוכן התשובה תנאי גדול הוא להישרתם של תוכני סתרי תורה... ע"כ. ע"ש. ועל כן צריך לשוב בתשובה שלמה, בקשת סליחה ומחילה לעבר, וקבלה לעתיד.

ד) תפילה: ומתפללים שלימודינו יעשה נחת רוח ליוצרנו. ותפילה "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך". החיסרון הוא בנו בעינינו, שהעוונות מבדילים, וכביכול יש כסוי על עינינו. ומתפללים שהקב"ה בזכות התשובה שעשינו, והלימוד שאנו עומדים להתחיל, יסיר את המסכים מעינינו ונביט נפלאות מהתורה שכן הכל נמצא ורק החסרון בנו. ועוד פירוש "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך", שהתורה שיש לנו הפשטית היא לבוש התורה, והתפילה היא שנזכה לראות מה שמתחת ללבוש הזה (עיין אור נערב חלק א' פרק ב'). וכן אומרים פסוק מתהלים י"ט: "יהיו לרצון אמרי פי, והגיון לבי לפניך, ה' צורי וגואלי"...הבקשה על התפילה, שהיא תקבל ברצון, כשהיא באה לפני התפילה הרי היא עצמה מוסיפה לעורר את לב האדם וכוונתו הרצויה לתפילה. אבל לעומת זה כאשר בקשה זו באה אחרי התפילה, אז היא מוסיפה להמשיך את פעולתה של התפילה גם בזמנים שלאחר כך, וזוהי תכלית התפילה, שתוסיף תת פריה, מעין התרוממות הנפש שבתפילה, גם בטובה וישרה של הנהגת האדם אחר כך (עולת ראי"ה א').

ה) משאלה: ואז אומרים את הפסוק ממשלי א' "כי ה' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה." ראה פירוש הגר"א על הפסוק: שהקב"ה יתן לו סיעתא דשמיא ויוסיף לקח חכמה כי "החכמה מאין תמצא" שילמוד דברים עוד, וימצא דברים אשר לא ידע מתחילה, ומפיו ממה שילמוד החכמה ויוציא מפיו (של הלומד בלימודו) ידע החכמה על בוריו בבי' בחינות בדעת ותבונה, ותבונה הוא ג"כ דעת, רק דעת שידע החכמה על בוריו לעצמו אבל אינו יכול להסביר עדיין לאחרים, ותבונה שיהיה יכול להסביר לאחרים וזהו כד ינקא לבנין נקראת תבונה... יתן לו ה' דעת שידע על בוריו, ותבונה שיהיה

יכול להסביר לאחרים, והבן (כי ה' יתן רק חכמה, אך מפיו של הלומד, שדעת ותבונה היא באה לאדם בזכות הלימוד שמוציא מפיו).

הקדמה להקדמות

לפני שנתחיל בהקדמות יש **הקדמה להקדמות**. ובכלל כל לימוד הקבלה הוא הקדמה אחת גדולה. **שער הגילגולים**, כל פרק הוא הקדמה (מה שכתוב בספרים אחרים פרק א' ב' וכו' בשער הגילגולים כתוב הקדמה א' ב' וכו'), וכן בעץ חיים יש הרבה מקומות שהרב כותב צריך **שתבין הקדמה** אחת... ובהמשך כותב **וזכור הקדמה** זו. ובכלל צריך להבין **שהכל** הקדמה. **הקדמה מלשון מפתחות, ידיעות וכללים. ועל ידם נזכה להבין, לגילוי, להארה, לנבואה**. כל מה שלומדים זו **שפה** להבין גילוי, כוונות, נבואה, והדרך ארוכה **מאוד**, וההתקדמות איטית^א לפי ההתקדמות בתיקון המידות שלנו ובתשובה, וכמו שכתבנו בפירושו התפילה ע"ש. **ההקדמות הראשונות הן הדרכה בלימוד המיוחד הזה** ולימוד יסודי האמונה לאור תורת הקבלה, לבל ניפול חס ושלום, (הנפילה, בקלקול הדעות, ובלבול באמונה עד קרוב לכפירה או לפריקת עול ועוד, ח"ו), מפני שמי שלומד ללא הדרכה והקדמות התחלות החכמה, יכול בנקל ליפול, **והנפילה מכאיבה, שהיא מגבוה**.

וכתב הרב יצחק דלטאש בפסקו על הדפסת הזוהר: ... כי הכוונה להזהירך בדרך העיון בסתרי תורה כי מאחר **שסודות התורה הם החקירה בידיעת אמיתת הבורא יתברך**... ע"ש.

כתב הרמח"ל בספרו חוקר ומקובל, בהגדרת חכמת הקבלה ותכליתה, וז"ל: דע שכל ענין חכמת הקבלה אינו אלא לברר משפטו יתברך שמו, ושהוא אחד בתכלית היחוד האמיתית, ואין בו שינוי ואחד ממקרי הגוף ח"ו, ולהורות אותנו מחכמה ומשפטי תמים דעים סדר חוקת ההנהגה, איך ית"ש מסדר ומנהיג את עולמו בגודל שלמות חכמתו... עכ"ל, ע"ש.

שומר אמונים הקדמון ויכוח ראשון אות נ"ה, וז"ל: ידיע להוי לך כי יש כמה דברים בספרי המקובלים שהקורא בהם מבלי קבלת **ההקדמות הראשונות** מפי חכם מקובל, **ישתבש הרבה בעיקרי האמונה**, ויבא ליחס אל המקובלים מה שלא עלה על לבם...

ועוד כתב הרב שומר אמונים בהקדמתו בענין זה: ... גם במקצת מהחכמים הלומדים בחכמת הקבלה, ראיתי שערוריה, כי מיד בהתחלת לימודם, הם קופצים ללמוד חכמת האר"י זלה"ה, ולאכול מטוב פריה, **טרם היותם שלמים בידיעת התחלות החכמה ועיקרי האמונה**... כי תורת האר"י תמימה למי שכבר למד וידע התחלות החכמה שכן תלמידיו חכמים מחוכמים

^א וכמו שכתב הרמ"ק באור נערב חלק ג' פרק ג': ... ואף אם יראה אל המעיין שאינו מבין, עם כל זה לא יפסיק גרסתם מפומיה, כי נאמן בעל מלאכתו להמציאו נסתר החכמה, **כי כאשר ירגיל איש את בנו כן הקב"ה מזכה לעוסק בחכמה זו מעט מעט, ודבר זה נסיתי פעמים אין מספר**.

היו...ע"ש (ספר שומר אמונים עוסק ברוב עיקרי האמונה המובאים ב"אור נערב", ושמר מעיד עליו שהוא שומר ומחזק האמונה על פי הקבלה, ועל כן הוא ספר חשוב למתחילים).

אור נערב חלק ג' פרק ב': בדרך הלימוד. צריך שתשתתפנה אל הלומד היראה והשמחה יחד כדכתיב **וגילו ברעדה**, ותשתתף אל שתי מדות אלה, **הענוה**. אמנם טעם אל שלש מדות אלה יחד הוא, כי היראה צריכה אליו פן יטעה ויחטא, ועוד שהוא עוסק במקום להבת שלהבת. השמחה דשמעתא בעיא צלותא, ועוד בחדוה תליא אורייתא ודאי. והענוה עולה על הכל, לומר מי אני מה חיי לעסוק ברזי התורה האלהית כבשים ללבושך, שהעלים הקב"ה מבשר ודם, ומי ידבר במדות המלך והמלך שומע ולא יתבייש. וקרוב בעיני שצריך גם להצטרף אל שלש אלה **הדאגה** מזמן הנעורים הפגום, וגם החרטה מהפעולות החולפות שהם מסך קצת מבדיל. ובפירוש אמרו בספר התקונים **כי העבירה קליפה אל השכל מהשכיל בנעלם**, וכאשר תתעלם מן המשכיל ההלכה יעסוק במצות שהן מימין ואז ישיג הסוד, עד כאן כונתם במלות שונות. ומה שהורגלנו ולמדנו שם, כי בזמן שיקיים האדם מצוה או כיוצא לעסוק בנסתר אז מתגלה המסופק. עוד **יתמיד האדם בלב נשבר להתודות על העון** ובודאי מועיל נגד הקליפה (ראה לעיל בפירוש על התפילה).

גם רשב"י כשלמד עם החברים הכין אותם לפני כן. יש הקדמה לזוהר, וכן בתחילת האדרא רבא. והנקודות העיקריות בהקדמות הן:

- 1) **הצורך ללמוד לימוד זה.** ראה התחלת אלרא רבא עם פירוש יין הרקח דף קכ"ז ע"ב אות ג': תניא אמר רבי שמעון עד אימת נתיב בקיומא דחד סמכא כתיב "עת לעשות לה' הפרו תורתך..." פי' ואם תאמר והלא אסור לגלות סודות התורה לכתוב כבוד אלהים הסתר דברי... להכי אמר עת לעשות לה' וכו' ר"ל אם השעה צריכה לכך אע"פ שהוא אסור עכ"ז הפירו תורתך. ונתן טעם שאיך השעה צריכה לכך ואמר... יומין זעירין ומארי דחובא דחיק...
- 2) **להיות מרכבה לשכינה** (תיקון המידות ולשעבד את כל חלקי הגוף והנשמה). עוד באלרא **סם אות י"א:** אזכרזו בתקוניכון: בעיטא, בחכמתא, בסוכלתא, דלעתא, בחיזו, בדין, ברגלין, אמליכו עליכון למאן דברשותיה חיי ומותא... הו זריזין בתיקון שלכם... ואמר בעיטא כנגד כתא, בחכמתא כנגד חכמה, וכו' וכך כנגד י' ספירות ככל גופכם... כשאדם מקיים מצוה בשלמות שיש בה **מעשה, דיבור, כוונה, מחשבה, רעותא דליבא** שהם כנגד ד' אותיות שם הויה

² פירש הלשם בהקדמת ספר **הקדמות ושערים**. כבוד שמים **הסתר דבר** מתי אתה עושה כבוד לה' בזה שאתה לומד נסתרות. ואומר **החפץ חיים** על אוי לבריות מעלבונה של תורה מפני מה יש אוי לבריות מפני **שלא לומדים פנימיות התורה**.

- וקוץ היו"ד. על ידי זה שורה אור על אותו אבר שהמצוה תלויה בו. וזה ענין המרכבה לשכינה (עיין הקדמה לתיקונים). וכן ביותר על ידי לימוד תורה, ויותר בלימוד הסוד. שצריך שיעשה אדם עצמו **מרכבה לשכינה**. וראה מה שמכוונים לעשות ציור המרכבה לפני כל חלק מהתפילה, ענין **המרכבה**. והוא שנשעבד את כל חלקי גופינו לה' בתפילה.
- (3) **לימוד לראויים, ובהדרכה מתאימה**. הלימוד מיועד במקורו **לתלמידי חכמים גדולים**, ועל ידו ידריכו את העם, לקרב הגאולה. אבל משמע מההקדמות, ומדברי אחרוני המקובלים, שבימינו הלימוד הזה ראוי גם לכלל התלמידים, אך בכל זאת יש התאמה מינימאלית שצריכה להיות, לא כל אחד מתאים ללימוד זה. **פירוש** יין הרקח הנ"ל דף קכ"ז ע"א אות ט"ז: "... פשטי הדברים שהנכנס בחכמה זאת לריך שידע ליכנס וללאת, אמנם מי שרואה ליכנס ולא ידע ללאת וכמעשה בד' שנכנסו לפרדס שר"ע אחד מהם ידע ליכנס וידע ללאת... לכן איסור לעסוק בחכמה הזאת אם לא שכבר נכנס בחקירות ויאלץ בשלום ולא נשאר בתוכו מזכות וספיקות... נלע"ד שגם אם האדם מוציח שר"ע פ שיראה לו כמה ספיקות ודברים תמוהים יאמר בליבו רק מחסרון שכלי אני לא משיג ולא שח"ו בדבר עצמו יש ספק ופקפוק לזה האיש מורה ללמוד עמו... ואין איסור לללל למי שאין לו כח לעמוד בהיכל המלך ויבא לידי כפירה ח"ו וזה בחשבון שהוא חכם גדול ואין העדר מאלו.
- (4) **לא לדמיין דימיון גוף באורות העליונים**, "לא תעשה לך פסל וכל תמונה". **פירוש** יין הרקח הנ"ל דף קכ"ז ע"ב אות כ"א: "... פתח ואמר ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה... ר"ל ארור אשר ידמה דמיון הגוף באורות העליונים כמו גולגולתא מנחא אודנין עינין וכיוצא שזהו כמו פסל ומסכה כי אין לו גוף ולא דמות הגוף אלא הכל הוא כדי לשבר את האוזן מה שיכולה לשמוע...
- (5) **לשמור סוד "לא תלך רכיל" פירוש יין הרקח הנ"ל דף קכ"ח ע"א אות ה'**: פי' שנפשו עדיין מעורבת ואינה מתוקנת והרע שבה גובר לכך מכריחו להוליא לחוץ מה שנמסר לו בסוד כי אותו הדבר ששמע משוטט במעיו אנה ואנה כדמיון העץ האף על פני המים שאינו נח אלא עד שיאלץ לחוף הנהר כך זה הרכיל... ונאמן רוח, ר"ל חזק רוח מלשון ותקעתיו יתד במקום נאמן ר"ל בקרקע בתולה שהיתד חזק בו...
- (6) **אין סברות עצמיות כמו בפשט**. צריך להיות ממושמע ולא למהר לפרש ולתרץ, וזו בחינה של התאמה. **פירוש יין הרקח הנ"ל דף קכ"ז אות ט"ז**: "... ואין איסור לללל למי

שאין לו כח לעמוד בהיכל המלך ויבא לידי כפייה ח"ו וזה בחשבו שהוא חכם גדול ואין העדר מלדו. ויבא להוסיף ולחדש הקדמות לזה אסור ללמוד.

ובכלל ההקדמה וההתאמה

1) לא יגש להתחיל ללמוד אלא אם כן התעוררה בו תשוקה גדולה ורצון ללמוד בחכמה זו. שכן על חכמה זו אמר שלמה (משלי ב' ד'): "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה'". שכן (ישעיהו מ"ה ט"ו) "אכן אתה אל מסתתר... (פזמון בר יוחאי). אור מופלא... ושכל נעלם... (שיה"ש ב' ט') מציץ מן החרכים...", ועל כן צריך האדם לעורר עצמו, **באתערותא דלתתא** כדי שיוכל ללמוד ולהבין. **ודבר זה נכון למתחילים וגם למתקדמים בלימוד זה**, שכן ראינו אצל מוהר"ח"ו כשבא ללמוד אצל האריז"ל, ביקש ממנו שיפרש לו כמה מאמרים מהזוהר. התחיל האריז"ל לומר כמה סודות נפלאים שרמז רשב"י בתוכם. כיון ששמע מוהר"ח"ו כמעט שיצאה נפשו בדברו איתו. ואחר כך שאל אותו מאמר אחר והאריז"ל פתח לו פתחים של אורה עד שדימה עצמו הרח"ו כשועל לפני הארי, וכלא חשיבי דמי, ואחר כך שאל אותו מאמר שלישי, והשיב האריז"ל **עד כאן תחום שבת ותו לא**. אינך ראוי לגלות לך יותר מזה. מיד יצא מלפניו בפחי נפש. וישב ובכה כל הלילה בשק ואפר ותענית, ובא למחרת אל האריז"ל ובקשו שיפרש לו את המאמר, ואז אמר לו האריז"ל **השק והאפר הועילו לך**, מעתה אפרש לך ולא אסתיר ממך כל מבוקשך².

וצריך לדעת שמוהר"ח"ו בא ללמוד אצל האריז"ל אחרי שכבר פירש את כל הזוהר וכתב עוד כמה ספרים עמוקים בקבלה כמו "עץ הדעת טוב", והיה תלמיד חבר של הרמ"ק. מכאן צריכים ללמוד **שיש תמיד לעשות פעולות התעוררות**, וזה מעין העלאת מ"ן לקבלת השפע נוסף להשגה, וגם מכאן נלמד איך לעורר בתלמיד את התשוקה להבין ולבקש, **וזה עלית מ"ן האתערותא דלתתא**. ואז יהיה מוכן לקבלת השפע וההבנה.

וגם מסופר על האריז"ל עצמו שהיה יושב שבוע שלם להבין מאמר אחד מהזוהר, והיה בוכה עליו להבינו כמנין שערות זקנו, עד שהיו מגלים לו. וכששאל מוהר"ח"ו את האריז"ל, ממה זכה לכל החכמה הזו כל כך נפלאה. ענה האריז"ל שהיה טורח להבין את לשון הזוהר שבוע או שבועיים על מנת להבין אותו. והיו אומרים לו שעדיין לא השיג היטב. אז היה מעמיק יותר עד שהיה מבין המאמר על בוריו. ושאלתי לו, אומר מוהר"ח"ו, הרי גם אני והרמ"ק טרחנו הרבה להבין מאמרים מהזוהר ולא זכינו? השיב לי: אמת שטרחתם, אבל לא כמוני, ויש לי סמך בדברי רז"ל: **מרבה ישיבה-מרבה חכמה, ולפום צערא אגרא** (עייני עוזו נוראותיו כתובים בספר "עמק המלך").

² ראה בספר **עמק המלך דף י"ב ע"ג** היה שם בצפת הרב יהושע בן נון אב"ד של צפת, ראש לכל ראשי הישיבות, היה משפיל עצמו לפני מוהר"ח"ו שילמד אותו רזי תורה, עיני לקמן בענין הכתבים איך אותו רבי יהושע בן נון נתן חמשים זהובים, בזמן שמוהר"ח"ו היה חולה, לרבי משה ויטל וזה האחרון נתן לו ת"ר ניירין לשלשה ימים. וראה גם בספר **חזיונות מוהר"ח** איך הרב האלשיך היה בוכה שילמדו רבי חיים חכמת הקבלה.

וגם **רשב"י** ביום אחרון לחייו מגלה לנו איך זכה לכל ההשגה הזאת, ואומר בתחילת **אדרא זוטא דף רפ"ח ע"א**: ... פתח רבי שמעון ואמר "**אני לדודי ועלי תשוקתו**". כל יומין דאתקטרנא בהאי עלמא **בחז קטירא** אתקטרנא ביה בקודשא בריך הוא, ובגין כך השתא ועלי תשוקתו דהוא וכל סיעתא קדישא דיליה אתו למשמע בחדוה מילין סתימין... וביאר **הרב יהודה פתיה בפירושו יין הרקח שם אות ה'**: מה שפתח בפסוק זה, הנה מלבד פשט הלשון שרצה לקשר הדברים שהיה מדבר בהם כבר עם רזי תורה, אפשר לומר עוד שבא ליתן טעם דמה נשתנה יום זה שבאו גם **נשמות הצדיקים עם השכינה** מה דלא אערעו באדרא רבא, לכן פתח בפסוק זה ואמר, שכל הימים שהייתי בעוה"ז הנה נתקשרתי עם הקב"ה, **ולא בשני קשרים**, כלומר שלא עסקתי בשום משא ומתן, ובעת הפנאי חזרתי על למודי כדי שעיי"ז (לא) יהיה נפסק קשר התורה באמצע ויהיה לשני חלקים, **אלא היתה תורתו אומנותי ואין ענין אחר מפסיק בינתיים וזהו אני לדודי דווקא ולא לעסק אחר ובגין כך השתא שהוא זמן הפטירה גם הוא עלי תשוקתו**... ע"ש. (מכאן יבין האדם כמה צריך להקריב מעצמו, לעמול לטרור ולשבת ללמוד, כדי לזכות לתורה בכלל ולחכמה זו בפרט וכמו שכתב **הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה פרק ג' הל' ו'**: "מי שנשאו לבו לקיים מצווה זו כראוי, ולהיות מוכתר בכתר תורה, לא יסיח דעתו לדברים אחרים, ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת. כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה. ובתורה אתה עמל"י... ע"כ, צריך להתחזק בהקדמות על חשיבות הלימוד הזה, ומה הוא מועיל להצלת כלל ישראל וגאולתם עיי"ז ברחמים, ולזה צריך לימוד, ולהאמין בזה. ראה **אגרות ראי"ה א' אגרת ש"א**.)

כתב **רבי יוסף חיים** בספרו **דעת ותבונה פתיחה ראשונה**: **רבי שמעון בר יוחאי** התחיל ללמוד אצל **רבי עקיבא** בל"ג בעומר. ע"כ. וזה היה יום טוב עבורו, ושמח וכאילו נולד מחדש. חגג את היום הזה, יום הילולא שלו בכל חייו, ונפטר כנראה ביום זה גם כן. וכן יש לנהוג ולהתעורר בחשק גדול ללימוד, ואם לא כן, לא יועיל לו הרבה, מפני שהלימוד הוא עמוק מני ים. וכולי האי ואולי. **מו"ר הרב מרדכי עטיה שליט"א** מזכיר את **השבת הגדול שהוא יום ההולדת שלו**, אבל למעשה הוא יום שהתחיל ללמוד אצל **רבי מרדכי שרעבי זצוק"ל**.

2) שהלימוד יהיה בבחינת פנים, פני אבא ואימא, **זוכר = ע"ב קס"א** (אבא, ע"ב, הויה במילוי יודיין. אימא, **קס"א**, אהיה במילוי יודיין ושניהם גימי **זוכר** סגולה לזיכרון), וכמו חנווני בחנותו שזוכר מאות מחירים של מוצריו מפני שזה חשוב לו. **ההמלצה ללמוד על מנת ללמד**, ועל ידי זה ישים לב יותר, וישתדל לזכור, ירשום במחברת חשובה, ואף יקליט, כמובן כדי לחזור על הלימוד. כותב מוהרר"ו **במבוא שערים דף י"ג ע"ב**: וזה טופס הלשון שכתבתי בעת ששמעתי זה הדרוש ועתה אני מסופק בהבנתו, ע"כ. לשון כזו ודומה לזו יש לרוב בכתבי הרב שמסתפק ממה שכתב בזמן השעור, ואח"כ מוצא דרוש בהרחבה. צריך להבין שמהרר"ו היה

^T ראה פירוש הגר"א למשלי על הפסוק "כי ה' יתן חכמה..." שהבאנו לעיל בפירוש התפילה.

כותב כל מה ששמע מהאריזי"ל **בקונטרס הקיצור שלו**, ואחר כך היה בביתו מרחיב וכותב את הדרוש ששמע בהרחבה. אנו כל שכן שצריכים בלימוד לרשום לפחות מקורות וראשי פרקים מהלימוד ולחזור ולסכם בהרחבה בבית **כדי לחזור על הלימוד, וללמד הדברים. שאם לא כן הכל פורח כלא היה ממש.** יש לחזור על הלימוד הרבה פעמים עד שהלימוד יכנס בראשו מפני שלפעמים חושב שהבין כל צרכו, ובאמת אינו כן, שכן הלימוד הזה קשה. **ואם ילמד כוונה אחת יעשה אותה תמיד**, שלא ישכח, שלא הורגלנו בלימוד הזה שעוסק ברוחניות. ועיין בספר **פאת השדה בתחילתו תולדות השד"ה עמוד 31**: והיתה הנהגתו של **השד"ה ז"ל**: כדי להקל על הלומדים הצעירים ולהרגילן בסדרי הכוונות, להמליץ לכל תלמיד, **שמכל מה שלמד יתחיל לכוון**, אע"פ שאינו בקי בתפילה שלימה, על כל פנים, הפרטים והקטעים שלמד והבין, **יכוין בהם**, וכך יתקיים בו קובץ על יד ירבה. ובאמת שקשה הדבר מאוד להתחיל בבת אחת לכוין כל הכוונות שבסידורי **מר"ן הרש"ש ז"ל** לפרטיהם. וסיפר לי **הרב סלימאן מוצפי ז"ל** שהגם ששמע את עצת השד"ה הנ"ל, רצה הוא לכוין מתחילה כל הכוונות בשלימות, וכאשר התחיל כסדר זה, לאחר כמה שבועות נחלשו כוחותיו וחלה... ע"כ. וע"ש. עיין עוד בסוף **ספר החזיונות** הנדפס מחדש תשס"ב **הנהגות הרמ"ק אות [י"ו]**: ... לכוון בתפילתו כל מה שיוכל, **לפחות יכוון בשלש ראשונות ובארבע כריעות ובארבע זקיפות**, שמי שאינו מכוין בהם, השכינה צוחת עליו "נתנני ה' בידי לא אוכל קום."⁷ (איכה א' י"ד אע"פ שעדיין בימי הרמ"ק לא היו כוונות האר"י והרש"ש, היו מכוונים אחרת, נראה מדבריו שיש צורך לכוין זה אע"פ שאינו מכוין הכל).

3) לדעת לקראת מה הולך, וכמו שרבי מאיר, שזכה ששמועותיו היו עמוקות, ושלא ירדו לסוף דעתו (עיין מסכת **עירובין י"ג ע"א** ששימש את רבי ישמעאל ואת רבי עקיבא, ע"ש. התחיל אצל רבי עקיבא ולא הבין כלום, אך הבין שיש עומק גדול, והלך אצל רבי ישמעאל, למד גירסא, וחזר אצל רבי עקיבא ללמוד עומקה), מפני שמתחילת לימודו ידע שהוא נכנס לים עמוק, והכין עצמו היטב. וודאי שמי שמתכוון להפליג לים הגדול, לא יפליג בסירה קטנה, אלא יעלה לספינה גדולה וחזקה. וראה **אור נערב חלק ג' פרק ג'** באופן הלימוד, וזה לשונו: והנה אל המעיין בספרים אלה צריך שני דרכים, **האחד**, לשנן לשונו פעמים הרבה, **ולציין לו ציונים כדי שיזכור הבקיאות**, ואל יעמיק ראשונה הרבה. **והשני** ילמוד במקום שני **בעיון רב כפי כחו**. נמצא אל המעיין שתי הלכות בקביעות, **האחד** בעיון בשעות הנזכרים בפרק א', **השני** בבקיאות כפי כחו, פעמים ירבה בזה פעמים ימעט בזה הכל לפי צורך השעה והשקט השכל, **ובזה בריא לו**

⁷ **שהשכינה** בידי אנשים שלא יכולים להקים אותה. וזה **בין בפרט** שלא מכוונים להקימה בכריעות וזקיפות מהבראה בתפילה, ובתיקון חצות וכו'. **ובין בכלל** שלא עושים פעולות מספיקות להקימה מהעפר בבנין הארץ לתפארת, שארץ ישראל היא בחינת שכינה. (עיין **שער הפסוקים דף ל"ח ע"ב סי' ל"ב**) בלימוד תורה הח"ן בגדלות בארץ ישראל, בחזרת העם בתשובה פרטית וכללית, אהבת חינם ואחדות ודרישת ציון, ככתוב (ירמיה ל') "ציון היא דורש אין לה", מכלל דבעיא דרישה לבנין בית מקדשינו ותפארתינו, וכמו שמוכיח הרש"ש במוסר שלפני התקיעות, ע"ש. יהי רצון שבקרוב נראה בנין ציון ואריאל, אמן.

כי ילך לבטח דרכו וישיג הדרך הישרה. ואף אם יראה אל המעיין שאינו מבין, עם כל זה לא יפסיק גרסתם מפומיה, כי נאמן בעל מלאכתו להמציאו נסתר החכמה, **כי כאשר ירגיל איש את בנו כן הקב"ה מזכה לעוסק בחכמה זו מעט מעט, ודבר זה נסיתיו פעמים אין מספר.** ויש ראייה אל העצה הזו ממה שהעתקנו מהזהר בחלק א' בפרק חמישי בס"ד, עכ"ל.

4) המתנת הסודות, הלימוד הזה צריך לב רחב. והכוונה שיכול ללמוד זמן רב סוגיה, ולאחר כמה זמן יראה הקדמה שלא ידע, וכל מה שהבין יקבל הבנה אחרת שונה מהראשונה, וזה צריך לב רחב לקבל זה, **נחת וסבלנות.** עוד ראה **אור נערב חלק ג' פרק ג' ...** ואם יסתפק לו ענין בחכמה הזאת **ימתין** כי במשך הימים יתגלה לו הענין. **ועיקר שכר חכמה זאת היא המתנת הסודות,** שיתגלו לו בהמשך הזמן, וכן מוכח בכמה מקומות מהזהר שפעמים הרבה היה מתחדש להם דבר שנסתפק להם זמן הרבה, ומשל בפייהם **"על מלה דא רדיפנא כל יומא"** וכן מוכח בפרשת חיי שרה הנ"ל. ע"כ. וראה עוד **שער הפסוקים דף מ"ו סע"א: ישעיה פרק ס"ד פסוק ג':** "ומעולם לא שמעו לא האזינו עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לוי". הפסוק הזה סרסוהו ודרשהו "אלהים יעשה למחכה לו עין לא ראתה אלהים זולתך, והענין הוא במה שכתב **בזהר חיי שרה דף ק"ל ע"ב:** כי כל מי שיושב בנחת ומחכה ודייק להבין כל מלה ומלה דאורייתא על תיקונה יעשה לו אלהים גם כן נחת רוח אחר כי יתן לו שכר נפלא אשר עין צדיקים אחרים לא ראו שכר כמוהו זולתי הקב"ה שהכל גלוי לפניו... ע"ש. וז"ל **בזהר חיי שרה דף ק"ל ע"ב:** "...עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לוי". מאי למחכה לו כמה דאת אמר (איוב ל"ב) חכה את איוב בדברים. ואלין אינון דדחקין למלה דחכמתא, ודייקין ליה למנדע בריא דמילה, ואשתמודען למאריהון, אלין אינון דמאריהון משתבח בהון בכל יומא. אלין אינון דעאלין בין עלאין קדישין, ואלין עאלין כל תרעי דלעילא ולית מאן דימחה בידיהון. זכאה חלוקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי...

5) ההקדמות חשובות מאוד לחיזוק ללומדים ולשאינם לומדים חכמה זו. שכן גם רשב"י בעצמו בזהר ובתיקונים מרבה לשבח את מי שלומד חכמה זו, ומשבח הקמים מחצות לילה **ודואגים להקים שכינתא מעפרא.** וכן מאריך להוכיח את שאינם משתדלים בחכמה זו, ומה גורמים על ידי כך, **והדברים שזורים בזהר ובתיקונים לרוב** וחוזר ומחזק, ומעודד, ומזהיר, ע"ש. ועיין **נפש החיים שער ד' פרק ז':** "... וכן באמצע הלימוד הרשות נתונה להאדם להפסיק זמן מועט, טרם יכבה מלבו יראתו יתברך שמו שקיבל עליו קודם התחלת הלימוד, להתבונן מחדש עוד מעט ביראת ה'... כדי שתתקיים תלמודו בידו... כן רשאי האדם להפסיק ולבטל זמן מועט מהלימוד, להתבונן מעט ביראת ה'. ואינו חושש בזה משום ביטול תורה כיון שהוא הגורם שתתקיים אצלו חכמת התורה... ע"כ. מכאן משמע **שחלק מהלימוד הוא גם החיזוק.** ותורה, מהדברים הצריכים חיזוק, וכל שכן החלק הזה של התורה. ועוד החכמים המחברים, כתבו או רמזו בהקדמות, **את עיקר כוונתם בחיבור שלהם.** והן מפתח חשוב שבלעדיו,

לפעמים, אין יורדים לסוף דעתם ללא לימוד ההקדמות, על כן יש להתחזק, **לקרוא ואף ללמוד בעיון את ההקדמות.**

הרב אירגאס בספרו שומר אמונים הקדמון הקדמה שניה לפני הוויכוח השני הצעה רביעית דף נ"ג כותב:

יזהרו המשכילים והתלמידים המתחילים ללמוד ולעיין בזו החכמה, שלא יטו ימין ושמאל מהדרך אשר אודיע להם פה בקצרה, כי אז יצליחו ואז ישכילו בעה"ז.

א) הנה קודם כל דבר יקיים בעצמו מקרא שכתוב, הכן בחוץ מלאכתך. רצוני, שישתדל להיות בקי במקרא ע"פ פשוטה, במשנה, ובגמרא, ובקצת פלפול כפי הבנת שכלו, ולידע הדינים הצריכים כדי שלא יקרה לו כדרך שקרה לחוזה בכוכבים הצופה בדברים העליונים, ואינו מביט בגומה שתחת רגליו, וסופו נופל בשוחה עמוקה. ומי שאינו בר הכי לא ילמד כלל זאת החכמה ויותר יקבל שכר על הפרישה מעל הדרישה.

ב) שלא ילמוד אותה אלא ממלאך ה' צבאות, כדפירשו רז"ל, אמנם אם הרב לא נהג עצמו בדרכי הישר והחסידות, לא ילמוד ממנו, כי יסתכן באמונות הנשחתות, כאשר אירע לאנשים רבים. ובכלל ההזהרה אל הרב, שלא ילמדנה אלא לעובד ה' כראוי. ובזה"ק השוו עוון המגלה איזה דבר של סוד למי שאינו הגון, להוצאת שכבת זרע לבטלה.

ג) שילמד אותה לשמה, לדעת את קונו, ולייחד במצוותיו קוב"ה ושכינתיה שהיא עבודה הרצויה לפני בורא כל¹. ולא כאותם החכמים בעיניהם הלומדים זאת החכמה כדי להתגאות ולהראות שהם שלימים בכל חכמה ומדע... ע"ש.

ד) יזהר להרחיק מדת הדאגה בעת לימודו, כי שמעתתא בעיא צילותא, ואין לך דבר מונע השגה כמו העצבות. אמנם המתעצב על עוונותיו ומיעוט ידיעתו, מועיל מאוד. ולכן דבר תורה שלא תבינהו, תבכה עליו כל מה שתוכל.

ה) אמרו רבותינו ז"ל מס' ברכות, עוסק במעשה מרכבה, אינו פוסק אפילו לומר אמן יהא שמיה רבא מברך. לכן העוסק בחכמת הקבלה, צריך שלא יסיח דעתו מן הענין אשר הוא עוסק עד גמר אותו ענין. ואין צריך לומר שלא יפסיק בשיחה... ע"ש.

ו) צריך שיהיה לימודו באימה ויראה לא מוטה ולא יושב על צדו, אלא כעומד לפני המלך. ובתיקון מלבושיו כראוי, שנאמר היכון לקראת אלהיך ישראל.

ז) יקיים בעצמו בשעת לימודו מקרא דכתיב "ויגילו ברעדה" דהיינו שמחה ויראה יחד. השמחה, על אשר זיכהו ה' יתברך לעסוק ברזי תורה, דכתיב בהו: "כבשים

¹ שזה תכלית העבודה הרצויה, ולזה נברא העולם (עיין בשומר אמונים דף ס"ד ע"א וכן דף פ"ז ע"ב).

ללבושך" ואז נקרא **בן לקוב**"ה דזכי לאשתדלא ולמינדע בגינזי אבוי ובכל ריזן דביתיה... **היראה**, יען החכמה הזו עליה נאמר: ראה לפני מי אתה נכנס, למקום להבת שלהבת. כמו שכתב הרח"ו זלה"ה: למאמר פסיעותיו של אברהם אבינו ע"ה. **ועוד צריכה לו היראה**, פן יטעה כי התחלה **בחכמה האלוקית מסוכן ומזיק**...!

(ח) **יזהר מאוד שלא יחדש מדעתו שום הקדמה**, כי החכמה הזו לא ניתנה אל שיקול הדעת. ואין החכם יכול לומר בה דבר שלא שמע מרבו, ורבו מרבו הלכה למשה מסיני, וכדאיתא **בזוה"ק פר' יתרו דף פ"ו וז"ל**: אמר ליה **לא שמענא לא אימא**, דהא אוליפנא "וזאת התורה אשר שם משה. אשר שם משה, אתה יכול לומר, דלא שם משה אי אתה יכול לומר. עכ"ל ע"ש... **והאר"י זלה"ה** פירש מה שאמר בזוה"ק כמה פעמים **"לא שמעתי לא אימא"** דמייירי בין **בהולדת הקדמה מחודשת** מכוח קושיא ובין **בהמצאת כוונה** אפילו אם תהיה מיוסדת על אדני האמת ע"ש. **נמצאת למד**, שאין לנו רשות לחדש שום הקדמה שאינה נמצאת מפורשת בספרי **הקדמונים בעלי הקבלה**, ולא יועיל חידוד השכל לפלפל בזוה"ק ובזולתו, להוציא הקדמה חדשה מתוך דיקדוקים או קושיות... **אמנם מי שחננו ה' דעה**, וחלק לו בבינה והוא בקיא **בהקדמות האר"י זלה"ה**, ובהקדמות הקדמונים, ועל פיהם הולך ומפרש **מאמרי הזוהר**, ומדקדק היטיב בלשון המאמר שיהיה דבור על אופניו, ודאי שאיש כזה זכותו גדול. **ולא ידאג לבבו מהשגיאה וטעות**... ע"ש.

במשנת חסידים מסכת תלמוד תורה פרק ג':

א' אחר שלמד מקרא משנה ותלמוד כאמור **עד מקום שיד שכלו מגעת** שאע"פ שכולם מסודרים על דרך הסוד, להיות הסוד מכוסה בהם. הם בגוף, **יעסוק בנשמה** והוא שילמוד קבלה כי שניהם כאחד טובים.

ב' ואם הוא קשה העיון, ירבה לימודו בפירושיהם מדרשים אגדות, **וקבלה יותר מעסק התלמוד**¹. ואם הוא שחכן יניח ידו מהתלמוד ויעסוק בקבלה אשר היא עם ההלכה והמשנה והמקרא שכל אחד מהם מבאר את חברתה עומדת במלכות דאצילות.

¹ עיין סוף "דרך עץ חיים" להרמח"ל שלימוד זה עושה תיקון גדול ועל כן צריך להיות ראוי לזה כדי שלא יזק, ועל כן העצה היא התקדמות איטית בהדרכה.

² **יש מעלה גדולה בקריאת הזוהר הקדוש והתיקונים אפילו בלי הבנה**, וכל זה בגרסא בעלמא, ולזה לא צריך את כל ההרחקות וההכנות שהובאו לעיל, וכמו שנהוג בכמה עדות קריאת זוהר במוצאי שבת, או קריאת התיקונים בחודש אלול עד יום הכיפורים, וחלוקת הזוהר ועוד, **כן ירבנו**. אין בזה כל פסול להיפך יש תועלת רבה לאדם הגורס ולכלל ישראל מזה, שכן עושה זה לתיקון נפשו, וכסגולה להצלת עם ישראל, מפני ש"לימוד ספר הזוהר מרומם על כל לימוד" כמו שכתב החיד"א. ועוד כתב הרב קאפיל בסידור שלו: **"לימוד בספר קבלה, ואף אם אינו מבין בהם יאמר דברי זוהר והתיקונים, כי הם מסוגלים לטהר את הנשמה"**.

וכן האריך בפלא יועץ ערך זוהר ואמר: **"לימוד ספר הזוהר נשגב מאד לטהר ולקדש הנפש, אפילו לא ידע מאי קאמר ושוגה בה שגיאות הרבה הוא חשוב לפני הקב"ה"**... והאר"י עצמו נתן לבעל תשובה

ג' ומי שדעתו משובשת, ויאמר בליבו על אשר לא יבין וקשה עליו, ששקר הוא אסור לו מתחילה להכנס בחכמה זו של קבלה שמא יקצץ בנטיעות.
 ד' אבל מי שהוא תם וישר, ויתלה החסרון בדעתו, מצווה רבה היא המוטלת עליו לעסוק בה. שאף אם ודאי יטעה בה, מחסרון דעתו, אין לו חטא על זה, אלא מרוצה הוא לקב"ה.

תיקון, לקרוא בכל יום חמשה דפים מהזוהר והתיקונים... ועוד בענין מעלת לימוד ואמירת הזוהר הקודש אף על פי שאינו מבין.
כתב הרמ"ז בהגהותיו לספר הכוונות ז"ל: וגם כי סתומים וחתומים הדברים, אל נא תמנע מקריאתו, כי ברית כרותה לשפתיים הנותפות מור באימה ורעותא דלבא בהני כבשא דרחמנא שאינם חוזרות ריקם, ומעורר את האהבה עד שתחפץ בלגלוג וגמגום, איש הוגה ושוגה באהבה. עכ"ל.
 וכתב בספר נתיב מצוותיך הרה"ק מקאמרנא זיע"א ז"ל: וראוי לקבוע עצמו ללמוד חמש דפים זהר בכל יום, והוא תועלת גדולה ותיקון גדול לנפש להאירה ולזככה ולתקנה, ולכלות קוצים מדות רעות ותאות רעות, לזכות בנועם ה', והוא מרפא ותיקון לחטאים ופשעים של הנפש.
 וראה בספר מאה שערים ז"ל: הטמטום הלב הוא שנעשה לב האבן וכי, ועצה היעוצה לזה ללמוד ספר הזוהר, כי זהר הוא מלשון הארה שמאיר במקום החשך וכי. ועוד האריכו בזה הרבה חכמים.
לשון החכם הגאון מהר"ר יעקב צמח נר"ו בהקדמה ספרו רנו ליעקב, ז"ל: עוד נ"ל כי גילוי חכמה זאת עתה בדורות גרועות הוא, כדי שיהיה לו מגן עתה לאחוז בלבב שלם באבינו שבשמים, כי באותן הדורות, הרוב היו אנשי מעשה וחסידים. והמעשים טובים היו מצילין אותן מפני המקטרגים. ועתה רחוקים משורש העליון כמו השמרים בתוך החביות מי יגן עלינו אם לא קריאתינו בחכמה זאת הנפלאה והעמוקה ובפרט ע"ד שכתב הרב ז"ל שהנסתרות נעשו עתה כמו נגלות. כי בדור הזה מושל הזנות, ומלשינות, ולה"ר, ושנאה שבלב ונתפשטו הקליפות באופן שמתבייש האדם לנהוג דברי חסידות, והי' יגן עלינו וימחול לעונינו אכ"י"ר, עכ"ל.
 ומה שהזהירו, הוא לנגש ללמוד מעשה בראשית ומעשה מרכבה שלזה צריך שיהיה תלמיד חכם והכנה וזהירות והדרכה. עם כל זה בימינו הקלו יותר גם בזה בגלל שיש מוכנות יותר, ונפתחו שערי חכמה. ועוד צריך גם לימוד זה להצלה מפני הסי"א המתגברת לקראת הגאולה השלימה, ושתיה ברחמים. וכי... עיין עץ חיים א' דף י"ז ע"א, וכן שער ההקדמות דף י"א אמצע ע"ב בעיון.

חיוב לימוד תורת הנסתר,

בעיקר בדורינו, וע"י תלמידי חכמים^ט

אור הנערב להרמ"ק חלק ב' פרק א': בחיוב המוטל על המשכיל בלמוד אלהיות אין ספק כי אחד מן הדברים שצוותה עליו התורה היא היות האדם מכיר את בוראו כפי השגתו, כמו שנאמר "אנכי ה' אלהיך וגו'". והנה בפירוש מצוה זו פירש הרמב"ם ריש ספרו, "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל הנמצאים, וכל הנמצאים משמים וארץ וכו'" עכ"ל לכוונותינו'. ואין ספק היות כונת הרב כי בכלל המצוה הזו הוא להשיג סדר הנמצאים ממנו כפי השגת האדם. וראיה לדבר זה אריכות לשונו בביאור הענין כל שני הפרקים, וכן כלל בלשונו הקצר באמרו לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל הנמצאים, ירצה, כי בכלל מצוה זו צריך לידע גם כן סדר המצאת הנמצאים. וכן דייק לישנא דקרא "אנכי ה' אלהיך" ירצה, גם כן צריך שתשיג ממני ה' עד אלהיך, פירוש, עד ההשגחה בך, שהוא מראש הנמצאים עד מציאות האדם השפל. ובזה אין ספק כי איך אפשר לפרש מלת לידע היות הכונה להאמין מציאות האלהות, שאם כן הוה ליה למימר

^ט סידרתי כאן תקציר מההקדמות לדידי ולדכוותי לפי נושאים, כדי שהמעייין יקבל ידע כללי בקיצור ויתעורר לעזרת ה' להקמא שכיתא מעפרא. וראה ישעיהו פרק ס"ג פס' ד': שמתאר את זמן הגאולה ואומר "כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה: ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך ותושע לי זרועי וחמתי סמכתני": ע"כ. משמע שמבקש הקב"ה עזרה ואין עוזר ואין סומך, וראה עוד ישעיהו פרק נ"ט פס' ט"ו: וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע ותושע לו זרעו וצדקתו היא סמכתהו. ע"ש.

^י רמב"ם יד החזקה הלכות יסודי התורה פרק א

(א) יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו:
(ב) ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להמצאות:

מצות עשה להאמין שיש שם אלוה, ולא אמר כן אלא לידע שיש וכו', משמע שצריך ידיעה ממש והשגת האלהות כפי כח דעת האנושי.

וכן אמר הכתוב (דבה"י א' כ"ח טי) "דע את אלהי אביך ועבדהו", הורה כי לעבוד כראוי צריך ידיעה בו, והיינו ידיעת ספירותיו והנהגתו בהם וייחודו בהם, והיינו העבודה הנכונה יחוד קוב"ה ושכינתיה, וזהו שדקדק "ועבדהו" פירוש עבד ה"ו דהיינו קוב"ה ושכינתיה וזה שאמר "דע" כענין והאדם ידע את חוה אשתו... עכ"ל. ע"ש באורך.

כתב ספר הקנה הקדוש על הפסוק "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע ובין עובד אלהים לאשר לא עבדו... "כי מי שעוסק דווקא בנגלה, ולא בזוה"ק נקרא לא עבדו. גם אינו נקרא תלמיד חכם, רק בשם תלמיד, כי שם חכם אינו רק על חכמה פנימיות יעו"ש.

וזה לשון שער המצוות בתחילתו: ... גם בענין עסק התורה שהיא אחת מרמ"ח מצוות עשה, אם לא השלים אותה, שהוא ענין עסקו בפרדס התורה, שהוא ר"ת פשט רמז דרוש סוד, בכל בחינות מהם, כפי אשר יוכל להשיג, עד מקום שידו מגעת לטרוח ולעשות רב שילמדנו. ואם לא עשה כן, הרי חסר מצווה א' של תלמוד תורה, שהיא גדולה ושקולה ככל המצוות. וצריך להתגלגל עד שיטרח בד' בחינות של פרדס כנז'... עיין עוד בהקדמת רבי שאול על אוצרות חיים...

הראי"ה קוק בהקדמת ספרו מוסר אביך: ... נראה שאי אפשר לצאת ידי חובה בענין חובות הלב רק אם יסדר ספר לעצמו בלימודים הדרושים לו בזה... ע"כ. בין הנושאים מונה הרב, "אמתת חכמת הקבלה" (שהיא מקור התורה ועיקרה, שו"ת הבי"ח סי' ד') בהכרח מציאותה, בהצלחת יודעיה ועוסקיה, בתועלתה הכללית ושהיא מתרוממת מעל כל חכמה ומתנשאת מכל ידיעה, הכרח העסק בה לאנשי סגולה בטהרת לב ושמחה טהורה והצנע לכת, למען דעת את ה' ולדבקה בו יתעלה".

הקדמת מהר"ח"ו לשער ההקדמות:

... וכמ"ש במדרש משלי על פסוק לא ירעיב ה' נפש צדיק וז"ל אמר ר' ישמעאל בא וראה כמה קשה יום הדין וכו' היה ר' ישמעאל אומר אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה וכו' בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה וכו' בא מי שיש בידו ב' סדרים וכו', בא מי שיש בידו הלכות וכו' בא מי שיש בידו תורת כהנים וכו' בא מי שיש בידו ה' חומשי תורה וכו' בא מי שיש בידו אגדה [וכו'] בא מי שיש בידו תלמוד וכו' והקב"ה אומר לו בני הואיל ולא נתעסקת בתלמוד, צפית במרכבה צפית בגאות שלי שאין הנאה לי בעולם אלא בשעה שת"ח יושבים ועוסקים ומביטים ומציצים ורואים והוגים המון התלמוד הזה (הכוונה לקבלה). כסא כבודי

היאך עומד וכו' חשמל היאך עומד וכו' ברק היאך עומד וכו' כרוב וכו' וגדולה מכלם מצפירני ועד קדקדי וכו' וכי לא זה הוא הדרי, זה הוא גדולתי, זהו הדרי יפיי שבני מכירין את כבודי וכו' הרי מבואר בפירוש אף בדברי התנאים שאין האדם יוצא ידי חובתו לגמרי בעסק המקרא, והמשנה, והאגדה, והתלמוד בלבד. אלא הוא מחוייב לעסוק בכל יכלתו בסתרי תורה, ובמעשה מרכבה, כי אין הנאה להקב"ה מכל מה שברא בעולמו רק בהיות בניו למטה עוסקים ברזי התורה להכיר גדולתו ויופיו ומעלתו. כי בפשטי התורה ובספוריה, ובדיניה, ובמצותיה בהיותם כפשטם, אין בהם שום היכר וידיעה ליזע את בוראם יתברך, אדרבה יש בהם מצות וחקים שאין הדעת סובלם, וכל אומות העולם מונין את ישראל ואומרים להם, וכי מה התורה הזאת אשר צוה אלקיכם אתכם דברים שנראין כחידות ומשלים, ליקח קרן ולתקוע בו ביום ר"ה, ואתם אומרים שעיי"כ שטן הרוחני, המקטרג העליון, מתערב וכיוצא מדברים אלו, כמעט רוב מצות התורה ובפרט, פרטי דיניהם אין השכל סובלם. וא"כ היכן הוא, הדרי התורה, ויופיה, וגדולתה, ועל כיוצא בזה נאמר אם צדקת מה תתן לו, ואם חטאת מה תפעל בו, כי השכר והעונש אשר עליהם הוא לך לבדך. אמנם בסודות התורה ובעסק כוונת המצות על זה נאמר בהפך, אם בטובה נאמר תנו עוז לאלהים, ואם ברעה נאמר צור ילדך תשי, ונאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי, בי, דיקא ולא לי, בי ממש כביכול ודברי אלו מבוארים לאשר נגע אלהים בלבו. וזה סוד מ"ש לעיל כי הקורא במשנה ובתלמוד נקרא עבד המשמש את רבו ע"מ לקבל פרס, משא"כ בחכמת האמת כי הוא מתקן כביכול, ונותן כוח למעלה, וזהו נקרא עוסק בתורה לשמה בלי ספק ולא עוד אלא שלא נברא האדם אלא כדי שילמוד חכמת הקבלה. אלא שצריך שיהיה גופו נקי בתחלה ע"י המצות המעשיות שכל תכליתן לדבר זה. והם מוכרחים עכ"פ, ואח"כ תוכל הנשמה הנקראת נר ה' נשמת אדם להאיר בגוף הזה... בזוהר שיר השירים ע"פ "הגידה לי שאהבה נפשי" וכו' זכאין אינון כל דמשתדלין למנדע בחכמתא דמאריהון ואינון ידעין ומסתכלים ברזין עילאין בגין דבר נש כד נפיק מהאי עלמא בהאי איסתלקו מיניה כל דינים דעלמא, ולא עוד אלא דמתפתחאן ליה תריסר תרעי דאפרסמונא דכיא, דכל חכמתא עילאה תליא בהו. ולא עוד אלא שהקב"ה חקיק ליה בהוא פורפירא דכל דיוקנין גליפן תמן בהאי עלמא ובעלמא דאתי. והקב"ה אישתעשע ביה בגי"ע ואחסין תרין עלמין עלמא דין ועלמא דאתי. חכמתא דאיצטריך ליה לבר נש (1) למנדע ולאסתכלא ברזין דמריה (2) חד למנדע ליה לגופיה ולאשתמודעא מאן איהו והיך איהו ותקונא דגופא היך אתתקן והיאך איהו זמין למיעל בדינא קמי מלכא דכלא. (3) וחד למנדע ולאסתכלא ברזין דנשמתין מאן איהו ההיא נפש דביה ומאן אתייה ועל מה אתייה להאי גופא סרוחה דיומא כאן ומחר בביה קברי (4) וחד למנדע ולאסתכלא בהאי עלמא דאיהו ביה ועל מה אתתקן ולבתר ברזין עלאין לאשתמודע למארי וכל דא יסתכל בר נש מגו נהירו דאורייתא. תא חזי כל מאן דאזל להווא עלמא בלא ידיעה אע"ג דאית ביה עובדין טבין סגיין מפקין ליה מכל תרעין דהווא עלמא...

מבוא לספר הכללים להרמח"ל: ארבעה העמודים של חכמת האמת:

וזה סדר הידיעות שצריך האדם להתעסק בהן להיות עבד ה' באמת.

הידיעה הראשונה: למנדע להסתכלא ברזין דמריה. מה שרצה האי"ס ב"ה לפשט אורו בסדר והדרגה לברא עולמות ולהנהיגם, זה נקרא **רזא דמרא**. מה שמשיגים בבורא ית"ש, דהיינו התפשטות אורו בכל סדריו. **וכללות הידיעה הזאת הוא לדעת כל עניני האילן הקדוש ועניני השתלשלותו...**

הידיעה השניה: למנדע ליה לגופיה... כאן מתחילות הידיעות העקריות, הבאות אחר ידיעות האילן, וזאת הראשונה היא ידיעת סוד הגוף הזה בכל צורתו ואבריו, וכל עניני הנהגתו... ולפי האמת אליו מגיעים כל הדברים להיותו הוא לבדו הגורם הבחירה, שהרי אפילו לנשמה אין בחירה זולתו. ואמר. **מאן איהו**, רוצה לומר, מה הוא האדם שבידו **כל העבודה הזאת**, ואז יבין היטב איך הוא סוף כל הבריאה^מ. ויבין כאן הקשרים שיש בין הספירות ובינו, כל עניני העבודה תלויים בידיעה זאת... ע"ש.

הידיעה השלישית: בסוד הנשמה, והוא מה שאמר: **למנדע ברזא עלמא דנשמתין**, ותלוי כאן לדעת כל עניני הנשמות עם כל חילוקיהם... והוא לדעת איך בירור ההנהגה תלוי בסוד הנשמות... ע"ש.

הידיעה הרביעית: לדעת סוד העולם הזה. והוא מה שאמר לאסתכלא בהאי עלמא דהוא ביה, וכו'. והוא לדעת כל בריאת העוה"ז, איך מתנהגים בסוד הספירות, בסוד הפנימיות המתפשטת בסוד "הטבע" שהוא כמנין **"אלהים"**... ע"ש. ואלה הידיעות, שמי שרוצה להיות עם ה', **צריך לתת לבו להם**, והם מתגלים בדברי רשב"י זלה"ה. וההולך בדרך זה יתהלך לפני ה' באור החיים...

שומר אמונים הקדמון ויכוח ראשון אות כ"ט: ... אבל מכל מקום **תלמידי חכמים חייבים הם לטרוח להשיג אותם**... תלמיד חכם שהגיע למדרגת העיון בתלמוד, מחוייב הוא ללמוד סתרי תורה, והמתרשל ואינו משתדל לדעת אותם, עתיד הוא ליתן את הדין. ע"כ. ע"ש באורך.

אגרות הראי"ה א' אגרת ע"ו: ... מכל מקום על יחידי הסגולה, **הנגשים אל ה' לעורר לבבות יקרים לעזרת ה' בגבורים**, החובה והמצוה לקרא בגרון את אשר דברו חכמי האמת, הראשונים כמלאכים זי"ע, כי כל חכם ותמים לבב, אשר ימצא בנפשו הכנה ותשוקה לאור חכמת האמת הברה והגנוזה, **יהיה משתדל לקבע בה עיקר עסק תלמודו**, כדי שיזכה באמת

^מ ראה ספר הליקוטאים דף ב' אע"א:

בכתרה של תורה הפנימית, ועתים ושעות יקבע למקרא משנה ותלמוד, לפוסקים הלכות ואגדות, ואז יעלה ויצליח ויזכה למאורות גנוזות. ע"כ. ע"ש.

הלשם שבו ואחלמה בספר הקדו"ש בהקדמה בפתח הספר, וז"ל:

... ואמרו במסכת אצילות בתחילתו: אליהו בן יוסף פתח כתיב סוד ה' ליריאי ובריתו להודיעם, מהא אוליפנא שאין הקדוש ברוך הוא מגלה סודיו כי אם ליריאי שאפילו אדם מישראל למד מקרא משנה תלמוד ואגדה ותוספתות ואין בו יראה, לחנם צלל במים אדירים וכל מה שטרח לחנם טרח. וכל מי שהוא ירא שמים, רודף אחר נסתרות ומעשה מרכבה שהוא עיקר החכמה והדעת וכו' כבוד אלהים הסתר דבר, אימתי אתה עושה לאלהים כבוד בשעה שאתה עוסק בנסתרות כו' ע"ש. ואני תמה מאוד על איזה חכמי הדור שאין להם ידיעה בזה כלל, כי איך יכולים להתאפק מבלי לעסוק בחכמת האמת שהיא פנימיות התורה והיא מוזרה בפניהם עד שאינם יודעים מה שהיא מאומה וכל ההתנצלות והתירוצים הרי אינם מספיקים כלל אחר שאמרו בעירובין דף נ"ה ע"א "לא בשמים היא ולא מעבר לים היא שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה ואם מעבר לים היא אתה צריך לעבור אחריה", ופשוט שהכוונה היא על כל חלקי התורה שאין שום התנצלות לפטור מהם וכל אחד מחויב לעסוק בכל חלקיה כל אחד לפי כוחו". ע"כ.

אנו גרמא בנזיקים

תיקונים תיקון מ"ג: בראשית תמן את"ר יב"ש, ודא איהו ונהר יחרב ויבש, בההוא זמנא דאיהו יבש ואיהו יבשה, צווחין בנין לתתא ביחודא ואמרין, שמע ישראל, ואין קול ואין עונה, הדא הוא דכתיב אז יקראוני ולא אענה.

והכי מאן דגרים דאסתלק קבלה וחכמתא מאורייתא דבעל פה ומאורייתא דבכתב, וגרים דלא ישתדלון בהון, ואמר²¹ דלא אית אלא פשט באורייתא ובתלמודא, בוודאי כאלו הוא יסלק נביעו מההוא נהר ומההוא גן, ווי ליה טב ליה דלא אתברי בעלמא ולא יוליף ההיא אורייתא דבכתב ואורייתא דבעל פה, דאתחשב ליה כאלו אחזר עלמא לתהו ובהו, וגרם עניותא בעלמא ואורך גלותא, עכ"ל.²²

הקדמת מוהר"ו לשער ההקדמות:

ווי לון מאן דגרמי דיוזיל ליה מן עלמא. ולא יתוב לעלמא דאילין אינון דעבדי לאורייתא יבשה ולא בעאן לאשתדלא בחכמת הקבלה וגרמין דאסתלק נביעו דחכמה דאיהו יו"ד מינה ואשתארת בי"ת יבשה ווי לון דגרמי עניותא וחרבא ובזה והרג ואבדן בעלמא. והאי רוח דאסתלק דאיהו רוחו של משיח כמה דאתמר ואיהו רוח"ק.

ועוד בהקדמת מוהר"ו לשער ההקדמות:

... משמת ר' עקיבא בטל כבוד התורה, ופירשו המפרשים שהיה יודע להשיב ולדרוש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות, וזהו כבוד התורה והדרה ויפיה. וזה אצלי פירוש המשנה אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת "אוי להם לבריות" מעלבונה של תורה". כי בלי ספק בהיותם עוסקים בפשטיה ובספוריה לבדם, היא לובשת בגדי אלמנותה ושק הושת כסותה. וכל האומות יאמרו לישראל, מה דודך מדוד? מה תורתכם מתורתינו? הלא גם תורתכם ספורים בהבלי העולם. אין עלבון תורה גדול מזה ולכן אוי להם לבריות מעלבונה של תורה ואינם עוסקים בחכמת הקבלה, שהיא נותנת כבוד לתורה. כי הם מאריכים הגלות, וכל הרעות המתרגשות לבא בעולם כנ"ל במאמר שהתחלנו בהקדמתינו זאת וזה עצמו הוא בת קול המכריז בכל יום. ונרמז בפסוק "קול אומר קרא". ועל כיוצא בזה אמרו ג"כ בס"ה פ' בהעלותך דף קנ"ב ע"א וז"ל רבי שמעון אומר ווי לההוא בר נש דאמר דהא אתא לאחאזה ספורים בעלמא ומילי דהדיוטי וכו' ועוד האי מילה דאורייתא לבושה דאורייתא איהי ומאן דחשיב דההוא לבושה איהי אורייתא ממש ולא מלה

²¹ כתב, וגרים... ואמר... משמע שהוא עושה פעולות מניעה, וגורם בפועל, ואמר משמע שדורש כך לרבים, ולכן עונשו כל כך חמור.

²² עיין אור נערב חלק א' פרק א' פירוש נפלא על מאמר זה מהתיקונים.

²³ ראה פירוש החפץ חיים למסכת אבות: שמה שיש אוי לבריות, מעלבונה של תורה.

אחרא תפח רוחיה ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי ובג"כ אמר דוד המלך ע"ה "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך". מה דתחות האי לבושא דאורייתא וכו' **טפשין דעלמא לא מסתכלי אלא בההוא לבושא דאיהו ספור דאורייתא ולא יתיר וכו'.** עוד יש מדרש אגדה אחר כיוצא בזה **בפרשה הנז' עצמה דף קמ"ט ע"ב** וז"ל ומאן דאמר דההוא ספורא דאורייתא לאחזאה על ההוא ספורא בלבד קאתי דאי הכי לאו איהי אורייתא עילאה אורייתא דקשוט וכו'... (ראה כל ההקדמה בהמשך).

ספר דרך עץ חיים להרמח"ל

והנה באמת מצינו, שויתר הקדוש ברוך הוא על עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, **ולא ויתר על מאסה של תורה**, שנאמר (ירמיה ט יב): **"על עזבם את תורתי"**. ובפירוש צווה הנביא (שם טז יא): **"ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו"**, ודרשו חכמינו זכרונם לברכה, **"הלואי אותי עזבו ואת תורתי שמרו!"** (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ו). **נמצא, כל הכעס שכעס הקדוש ברוך הוא על עמו ישראל הוא בשביל התורה**, כי בכל פעולה אין מי שיבין שורש הפעולה, איכותה ומהותה, כי אם הפועל בעצמו הוא מבין הפעולה, איכותה, ולאיזה דבר פעל הפעולה הזאת. **לכן הקדוש ברוך הוא, שהוא פועל כל הפעולות, יודע שעסק התורה הוא ראש לכל התיקונים**, לכן הזהיר עליה כמה פעמים, וכעס עלינו כל הכעס הזה על אשר עזבו את תורתו. והנה כלל זה הוא בידינו, שכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו - כאילו נחרב בימיו (ירושלמי יומא פ"א ה"א), **מאחר שהמה בעלי בחירה והיו יכולים לפעול במעשיהם הטובים שיבנה בית המקדש ולא עשו**, לכן מעלה עליהם כאילו נחרב בימיהם. **כן הדבר הזה מאחר שלנו משפט הבחירה למאוס ברע ולבחור בטוב ולעשות תיקונים גדולים על ידי עסק תורתנו ואין אנו עוסקים, נמצא - אנו הגרמא בנזקין**, שהסיטרא אחרא מתגברת, חס וחלילה, **בפרט לימוד חכמת האמת, הוא לימוד הקבלה, הוא ראש לכל התיקונים**, כמו שאמר הרב הקדוש רבי שמעון בן יוחאי, **זכרונו לברכה, בפה מלא: דביה יפקון ישראל מגלותא - בזכות לימוד הקבלה יצאו ישראל מן הגלות...** (עיין בהמשך הספר בשלימותו).

הקדמת הסבא הרב מרדכי עטיה זצ"ל לספר הפרדס של הרמ"ק

ולכאורה נראה שלימוד הקבלה הוא לטובת האדם שיזכה לבחינת נשמה, ואם הת"ח לא ירצה ללמוד בסתרי תורה, **איהו דאפסיד נפשיה**, ואין עליו שום עונש, כיון שסוף סוף כל ימיו לומד בפשטי התורה יומם ולילה וזכה לנפשה ורוח, **די לו. כל זה בהשקפה ראשונה**, אבל כד זייקת שפיר בדברי הזוהר, **נראה שכל ת"ח שאינו עוסק בקבלה עונשו חמור עד מאוד שגורם גלות שכינה וגלות ישראל** כמ"ש מהרח"ו בהקדמתו ז"ל, זאת ועוד בזוהר שיר השירים ע"פ **"הגידה לי שאהבה נפשי"** תא חזי כל מאן דאזל לההוא עלמא בלא ידיעה, אע"ג דאית ביה עובדין טבין סגיאיין, מפקי ליה מכל תרעין דההוא עלמא וכו'...

הקדמת הרב יהודה פתי'ה לספרו בית לחם יהודה : אחר שמספר מה גרם לו לפרש עץ חיים כותב... ואני הדל ידעתי את כוונת החלום שירמזון על לימוד ע"ח הנז'. ותכף אחר סוכות בתחילת שנת התרע"ה (הרב שמעון אגסי נפטר ליל ח' באב שנת התרע"ד, ערב פרוץ מלחמת העולם). אזרתי כגבר חלצי והתחלתי ללמוד בעץ חיים בשקידה גדולה והיה לי הלילה ללימוד והיום לתפילה... **וכתבתי זה להיות מזכרת לחכמי הדורות לידע ולהודיע ולהודיע שכמה צרות רבות ורעות גורמים לעולם בהתשלים מעסק רזי התורה כמ"ש בתיקונים הנז"ל דגרים עניותא ואורך גלותא וכו' וקולר גלות השכינה וקולר צרת ישראל וקולר גלגולם הכל הוא תלוי בצוארם על שיש בידם יכולת לעסוק בחכמת האמת ואינם רוצים למעט משיעור לימודם הקבוע להם ולהניח פנאי לעסוק ברזי תורה וסודותיה, והוא רחום יכפר בעדם.**

הסכמת הרב הגאון הצדיק המפורסם לשם ולתהלה בחיבורים היקרים

המקובל האלהי מו"ה מנחם מענכין היילפרין שליט"א (זצ"ל)

(בהסכמתו לאיפה שלמה לר' שאול הכהן דוויק זצ"ל)... תא חזי מה נואלו האנשים הרחוקים מחכמת האמת טמירין דחכמתא, רזין עלאין קדישין, פנימיות התורה נשמתא דאורייתא, בטענות הבל שאין בהם לחלוח ממשות כלל, וכבר האריכו הספרים הקדושים לבטל ולאפס תואנותיהם, עיין בספר אור נערב להרמ"ק ז"ל, ובספר אור החמה בהקדמתו, לכן אקצר בזה ומה ישיבו בני נשא על המאמר המבהיל שבתקוני זוהר תיקון ל' וזה לשונו: **וי לון מאן דגרמין דיזול ליה מן עלמא ולא יתוב לעלמא דאלין אינון דעבדי לאורייתא יבשה ולא בעאן לאשתדלא בחכמה דקבלה דגרמין...** וכו' וי לון דגרמין עניותא, חרבה וביזה, הרג ואבדן... וכו' עכ"ל ובתיקון מ"ג וזה לשונו: מאן דגרם דאסתלק קבלה כו' ווי ליה טב ליה דלא אתברי בעלמא ולא יוליף ההיא אורייתא דבכתב ואורייתא דבעל פה **דאתחשב ליה כאלו אחזר עלמא לתהו ובהו וגרם עניותא בעלמא ואורך גלותא,** עכ"ל.

כמה נפישא חיליה של המאמרים הללו שנוקבים ויורדים לפני ולפנים חדרי לבו של האדם המאמין האמיתי, תסתמרנה שערותיו ובשרו נעשה חדודין חדודין בהעלותו על לבו כי **עניותא דישראל, הגזרות והמלחמות, המשסות וההריגות הוא בעצמו גורם לזה,** ובפמליא של מעלה, העני יחייבו על דלותו ושפלותו. ההרוג על הריגתו. **כל זה נקרא איפוא חטאים שבין אדם לחבירו,** אשר גם יום הכפורים אין מכפר עליהם, אוי לנו מיום הדין והתוכחה!... עכ"ל הרב מנחם מענכין היילפרין.

ולהבין כל הדברים המבהילים הנ"ל על מי שאינו משתדל בחכמת הזוהר והקבלה, נפנה אל הפסוקים האחרונים של אחרון הנביאים מלאכי ג', וזה לשונו: "הנה אנכי שולח

לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא. והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, פן אבוא והכיתי את הארץ חרם" (ואז חוזרים על הפסוק הקודם כדי לסיים טוב).

לא כתוב כאן מתי ואיך ישלח הקב"ה את אליהו הנביא. וצריך להבין שהקב"ה כבר שלח את בחינת אליהו הנביא עוד לפני היציאה לגלות, והכין תרופה למכה¹⁰. וכמו שכתוב בהקדמה לתיקוני הזוהר שאליהו הנביא היה בא למערתו של רשב"י ובנו, והיה מלמד אותם פעמיים ביום וניתן רשות לכל ההויות והכינויים והספירות לגלות להם רזין טמירין דלא אתיהיב רשו לגלאה לון עד דייתי דרא דמלכא משיחא. רשב"י אחר יציאתו מהמערה למד עם החברים עשרה במספר והם כתבו את הזוהר והתיקונים והזוהר החדש. ומיד לאחר פטירת רשב"י, נגזר הזוהר והיו נהנים ממנו המלאכים. עד שעברה גזרת הגלות כמו שנאמר באיכה "נתנני שוממה כל היום דוה", יומו של הקב"ה הוא אלף שנה. ואחר כך מתחיל זמן של גאולתינו אם היינו זוכים, ואז נתגלה הזוהר והתיקונים והוא בחינת הופעת אליהו הנביא. וכמו שכתוב הרב יצחק דלטאש בפסק על הדפסת הזוהר, וזה לשונו: ... זה סימן מובהק כי באו ימי פקודה עת הזמיר הגיע דלזמיר אניש כי אזיל באורחא סודות התורה לקיים ובלכתך בדרך, וקול התור תורי זהב עם נקודות הכסף נשמע בארצנו, כי לפי דברי הזוהר זכות לימוד ספרו הוא המלאך הגואל, וז"ל: וכמה בני נשא לתתא יתפרנסון מהאי חבורא דילך כד אתגלייא לתתא בדרא בתראה בסוף יומיא ובגינייה וקראתם דרור בארץ¹⁰ וגוי. ובמקום אחר ז"ל: אמר ליה אליהו לרבי שמעון, ר' ר' כמה זכאה אנת דמהאי חבורא דילך יתפרנסון כמה עילאי, עד דאתגלייא לתתאי בסוף יומיא ובגינייה ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו וכו'. הרי לך מבואר שזכות העיון בספר הזהר מספיק להשיב שבותינו ולהעביר גלותינו ועליו אמרו זכו אחישנה כי בעבורו יהיו ישראל נגאלין

¹⁰ דבר זה אינו סותר שהקב"ה ישלח את אליהו הנביא שוב, קרוב לגאולה [וגם שולח אותו בכל דור ודור ללמוד עם צדיקים], וישלח אותו קודם אצל גדולי הדור והם יגלו מה שצריך לעשות, אך קודם יש לעשות מה שכבר מסר לנו לעשות בזוה"ק ובכתבי האריז"ל, שהם בחינת הופעת אליהו הנביא. ועיין עוד ספר הליקוטים דף נ"ה ע"ג על הפסוק "ויתעבר ה' בי למענכם". שאני בא בעיבור בכל דור, למענכם, כי אתם גורמים לי, והיה מדבר עם ערב רב... ופי' למענכם לתקן אתכם... ויאמר ה' אלי רב לך וכו' כי בתחילה היה (משה רבינו) רבן של נביאים, אחר כך בכל דור יצטרך לרב, שיבא אליהו ז"ל וילמדנו... (מכאן משמע שכל מי שיש לו גילוי אליהו יש בו ניצוץ או עיבור של משה רבינו. וראה שם הגדולים לגאון החיד"א, על רבינו האריז"ל כתב... "בישראל גדול שמו זכה לגילוי אליהו והיה ניצוץ משה רבינו." ע"ש).

¹⁰ אם היינו עוסקים בלימוד הזוה"ק והקבלה בגדלות, הייתה צפייה לישיעה גדולה, שכן כל הזוהר הוא צפייה לישיעה, היינו מכריזים שהארץ שלנו ולא נוותר על מאומה ממנה, היינו מבינים מה היא ארץ ישראל וכמו שכתב האריז"ל שער הפסוקים דף ל"ח ע"ב סי' ל"ב, ע"ש. היינו מלהיבים לב בני ישראל לאהבת ארץ ישראל עד כדי מסירות נפש עליה, והיינו מתקנים בזה עוון המרגלים (עיין אם הבנים שמחה דף רס"ד סימן ס"ב – ס"ז הוצאה תשכ"ח, שם באורך ענין תיקון חטא המרגלים). היו גם המנהיגים חושבים כך, [אע"פ שכבר מוסרים נפשם עליה כל החיילים (שכן כל חייל נשבע שהוא מוכן למסור נפשו על הגנת ארץ ישראל)]. אז לא היו האויבים יוצאים לשום פיגוע. היות והיו יודעים ששום דבר לא יעזור להם ולא יקבלו כלום. ורק מפני שיש חולשה, ונכונות לויתורים ולפשרה טריטוריאלית, חושבים שיש פתח ויוכלו לקבל משהו, אז הם נלחמים. אך אם היינו יודעים ערך ארץ ישראל היינו מכריזים בקול, קבל עולם, שהארץ שלנו ולא נעזבנה ביד זר לעולם. וזהו מה שמבטיח רשב"י שבזכות לימוד הזוה"ק יפקון מן גלותא ברחמים, שכן כולם יכריזו: שלנו! ולא יפגעו בנו. וזוכה לגאולה השלמה ברחמים. וזהו כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים.

ויקרא דרור בארץ שיהיו כל בני העולם בני חורין בשלוח שאין כמוהו. ובמקום אחר יבשר הזהר שבדור שעתיד המשיח להתגלות בו יותר הרשות **להתגלות ספרו וחיבורו**, וז"ל בפתיחה גדולה בתיקונים: והמשכילים יזהירו וגו' והמשכילים אליו ר"ש וחברייא. יזהירו כד אתכנשו למעבד האי חבורא רשותא אתייהב לון ואליהו עמהון וכו' עד לגלאה לון רזין טמירין דלא אתייהב רשו לגלאה לון עד דייתי דרא דמלכא משיחא וכו' **ואל תגמגם לומר שאין רשות לגלות עד אחר ביאת המשיח, שזה שקר וטעות גדול**, דייקא במאי דקאמר עד דייתי דרא דמלכא משיחא, ולא קאמר עד דייתי מלכא משיחא, וכל זה פשוט. ולמען תדע שזה החבור מן השמים הסכימו עליו, לך לך בפתיחה הקטנה מן התיקונים ותמצא שם בלשון זה והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע וגו'. אליו אינון רשב"י וחברייא רבי אבא ורבי יוסי ורבי חייה ורבי אלעזר ושאר חברייא דאזדהרו זהיר לעילא כזהר הרקיע מאי כזהר אלא כד עבדו האי חבורא אסתכמו עליה לעילא וקראו ליה **ספר הזהר**. ומצדיקי הרבים כדין יהון נפישין ככוכבים לעולם ועד, דלא אחשיך נהורא דילהון לעלם ולעלמי עלמין. בההוא זמנא דאתחבר האי חבורא רשותא אתייהב לאליהו לאסכמא עמהון ביה ולכל מארי מתיבתא דלעילא ותתא וכל חיילין דמלאכין עלאין ונשמתין עלאין למהוי עמהון באסכמותא ורעותא וכו' . ע"כ.

וגם על האר"י נאמר: .... ואחר כך האיר זרח המאור הגדול, מעוז ומגדול, הקדוש כמלאכי השרת כמוהר"ר **יצחק לוריא** זלה"ה, וברוב חכמתו וקדושתו זכה שהיה מתגלה אליו **אליהו** ז"ל בכל עת... הרי שגם האר"י כל קבלתו **מאליהו הנביא**.

הרי שהזהר הקדוש וכתבי האר"י הם בחינת אליהו הנביא שהתגלה ונשלח להכין אותנו ליום הגדול והנורא. ואם אין אנו מקבלים אותו הרי שבא הפסוק שלאחריו "פן אבוא והכיתי את הארץ חרם", וזה ענין כל ההזהרות של הזהר והתיקונים, שאם לא נעסוק בלימוד הזה, וההתרשלות בעיון בו, גורם את כל הצרות הפרטיות והכלליות שאנו סובלים מאז הופעתו ועד היום. **ועדיין אין אנו מבינים כמה הצלה ורווח יצא לנו מעסק הזה"ק, התיקונים ולימוד קבלה בעיון**.

ובזה נבין את דברי המהרח"ו בהקדמתו לשער ההקדמות: .... על המונעים את התלמידים מלעסוק בלימוד זה, וזה לשונו: .... אמר עוד **וכל הגבעות התקלקלו**, כי הגבעות הם התלמידי חכמים הבחורים הנקראים גבעות, אצל בחינת **ההרים** הנזכר. הנה הגבעות אלו נתקלקלו לגמרי. **כי בראות התלמידים הקטנים את הגדולים ההרים הרמים רודפים יומם ולילה אחרי הפשטים ואינם עסוקים בחכמה הזאת**, ואינם יודעים כי מיראתם ליכנס בה

הם נמנעים מלהתעסק בה" כנזכר ועל כן גבעות אלו נתקלקלו, ולבם שורש פורה ראש ולענה ועלתה בהם חלודת טיט ורפש לכפור בחכמת האמת ואומרים שאין בתורה אלא פשטיה ולבושיה בלבד ע"ד הנ"ל בפ' בהעלותך, ואין ספק כי לא יהיה להם חלק בעוה"ב כנזכר שם בזוהר, וכבר נתבאר למעלה הסבה כי תורת עוה"ב איננה כפשטה, רק עד שם עוסקים ברזי התורה וסודותיה וזה שלא בחר בה, ולא טרח בעוה"ז מערב שבת לא יאכל בשבת, ועליהם נאמר הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו וגו'... ע"כ.

ועל פי מה שנאמר לעיל ברור שהדוחים בידיים את אליהו הנביא¹¹ דבר חמור ביותר. וה' יכפר עלינו ויחזיר אותנו בתשובה שלמה. ויעזרנו להתחזק בלימוד החכמה זאת ולהאמין שהלימוד והעיון בה מועיל הרבה להצלה מהצרות וקירוב הקץ, ובזכות זה נזכה לגאולה שלמה בקרוב, אמן.

אגרות הראי"ה א' אגרת ש"א חיזוק על זה וזה לשונו: ... על דבר חיזוק של חיי הנפש לעבודת ה' בשמחה ובגבורה, קשה מאד לברר בדברים קצרים גם יסוד אחד מאדני העבודה הטהורה, וכל עיקר זירוזי לדידי ולדכוותי הוא רק לקבע זמנים הגונים על חלק התורה הרוחני, בכל מקצעותיו שלא יהיה מונח בקרן זוית ונתון רק לקריאה ארעית, וממילא יזרח אור הנשמה, ורוח שמחה וגבורה תפעם בלב הדורש את האמת בלא לב ולב... **וכל העצלות והרפיון אינו בא כי אם מחוסר אמנה בגודל הטוב שעושים ממש עם כל היקום בעסק התורה, המצות, העבודה, והזכיכות המדות, אשר עבור זה האיר ה' את עינינו בדברי קדושי עליון בעלי קבלת האמת, אשר הרחיבו המשכיות להודיע את גודל יקרת העבודה ואיך מעלים על ידה את כללות ההויה וכל פרטיה... ע"ש באורך ובעיון ותתחזק.**

¹¹ עיין אור נערב להרמ"ק חלק א' עד סוף פרק ה' שעוסק במתרחקים מהחכמה הזאת ומבטל דעתם בטוב טעם ודעת, ע"ש באורך.

¹² כמו שאמרנו לעיל שהזוה"ק וכתבי האריז"ל הם בחינת הופעת אליהו הנביא, שכן צריך לדעת כי כל קבלת האר"י ז"ל היתה מאליהו הנביא זכור לטוב פה אל פה, שהיה אליהו מתגלה אליו תמיד ומלמדו. וגילוי אליהו הזה היה גילוי גמור בחלוקא דרבנן של אליהו, שהוא בחינת גוף זך. ובחינה זו הוא חייב במצוות ככל איש הישראלי, כמ"ש בגמ' בעירובין... והיה מלמד להאריז"ל מה שהשיגה כבר נפשו של אליהו עוד בהיותו בעולם הזה, וכן מה שלמד ועיין בחכמתו הזכה. ולא היה לימוד זה בדרך נבואה, ולכן לא שייך לומר בדברים אלו לא בשמים היא. וכן לא שייך לשום אחד שהיה מאוחר מהנביאים, לחלוק על אליהו על מה שהשיג בכח לימודו, דאין בדורות האחרונים מי שהשיג מעלה כאלהו הנביא. עיין מאמר "קול אליהו" להרב אליהו עטיה שליט"א. המובא לקמן.

התעוררות ללמוד לימודי ה', זוהר הקדוש ותורת הקבלה בדורינו דווקא, מה שלא התחייבו בדורות שלפנינו

זוה"ק פר' נשא: ... ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזוהר יפקון ביה מן גלותא ברחמי.

תיקוני זוהר חדש דף צ"ז ע"ג, וז"ל: ... לית בכו מאן דיתער לגבה לרצות לה עם בעלה, צווחין בכל יומא ולילא באורייתא דבע"פ בכמה קושיין וצווחין בה ככלבין דאמרין הב הב, הב לן עותרא, הב לן יקרא, ולית מאן דישתדל לסלקא שכינתא מן גלותא... ע"כ. ולא ישיג אורחות חיים אלא ע"י לימוד הזוהר ודברי מהרח"ו, וכן בספר שערי אורה כולו אורה....

זוה לשון ספר היכל הברכה פר' עקב ז' י"ט: ... ובדור הזה האחרון מי שאינו עוסק בספר הזוהר והתיקונים וכתבי האר"י ז"ל, שהם חיים לנפש ממש בלולה במקרא במשנה בתלמוד ופוסקים, ידע נאמנה שכל תורתו שעוסק הוא מן השפה ולחוץ, ואין לו עסק בחיים והארה לנפש, וכולו טעות ורמאות, ואינו עוסק בתורה אלא להיות מאנשי שם, להיות רב וראש, וגדול הדור, ולהשתרר על הבריות...

רעיא מהימנא ספר במדבר פרשת נשא דף קכד ע"ב: ... "כגוונא דא יתעביד לנסאה לון לישראל בפורקנא בתרייתא, הה"ד יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים דאינון מסטרא דטוב, וקיימיין בנסיונא. והרשיעו רשעים אינון מסטרא דרע, ויתקיים בהון ואל אדמת ישראל לא יבאו וקטיל לון. והמשכילים יבינו, מסטרא דבינה דאיהו אילנא דחיי בגינייהו אתמר (שם) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע בהאי חבורא דילך דאיהו ספר הזהר מן זוהרא דאימא עלאה תשובה. באלין לא צריך נסיון ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזהר יפקון ביה מן גלותא ברחמי ויתקיים בהון יי' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר".

פסק הרב יצחק דלטאש על הדפסת הזוה"ק: ... ועוד יש תשובה אחרת וכוללת גם על שאר הטענות ועל הראשונות והאחרונות מספקת והיא, שספר הזוהר נתחבר ונכתב בדורו של רשב"י שהסכימו בו מן השמים כי היה ראוי לכך וגלגלו זכות על ידו ועל ידי חבריו הזכאים, כדי שבסוף הימים בדורות של משיח בהתקרב הישועה בזכות זה יגאלו ישראל. וכמו שבמצרים היה צריך לזכות ישראל בדם פסח ובדם מילה כדי להוציאם מאותו הגלות והיה די במצוות אלו כי לא היה הזמן רק זמן תורה כלומר שהגיע העת לפרסמה. כן כדי להוציא

ישראל מהגלות הזה צריך שיזכו בידיעת הנסתר כי כל הנביאים לא ניבאו לימות המשיח אלא על זה... ע"ש.

לשון החכם הגאון מהר"ר יעקב צמח נר"ו בהקדמה ספרו רנו ליעקב, וז"ל:

עוד נ"ל כי גילוי חכמה זאת עתה בדורות גרועות הוא, כדי שיהיה לו מגן עתה לאחוז בלבב שלם באבינו שבשמים, כי באותן הדורות, הרוב היו אנשי מעשה וחסידים. והמעשים טובים היו מצילין אותן מפני המקטרגים. ועתה רחוקים משורש העליון כמו השמרים בתוך החביות מי יגן עלינו אם לא קריאתינו בחכמה זאת הנפלאה והעמוקה ובפרט ע"ד שכתב הרב ז"ל שהנסתרות נעשו עתה כמו נגלות. כי בדור הזה מושל הזנות, ומלשינות, ולה"ר, ושנאה שבלב ונתפשטו הקליפות באופן שמתבייש האדם לנהוג דברי חסידות, וה' יגן עלינו וימחול לעווננו אכ"ר, עכ"ל.

השל"ה הקדוש מאמר ראשון דף ל' ע"ב... ואשרינו מה טוב חלקנו שזכינו לספר הזוהר^ט, אשר לא זכו קדמונינו אשר קטנם עבה ממתנינו, כמו רב האי גאון, ורב ששת גאון, והרב ר' אליעזר מגרמזא, והרמב"ן, והרשב"א, והראב"ד, שכל אלו היו מכלל יודעי חן, ולא טעמו מדבשו כי בזמנם לא נתגלה, ואל תתמה מזה, כי בודאי לא נתגלה עד דור האחרון אשר אנחנו בו היום... הנה מבואר מכאן שהחיבור מהזוהר היה עתיד להיות גנוז, ובאותו הזמן יתהנו ממנו העליונים והם המלאכים, עד שיבא הדור האחרון בסוף הימים, שאז התגלה לתחתונים, ובזכות העוסקים יבוא משיח כי אז תמלא הארץ דעה בסיבתו, אשר זה תהיה סיבה קרובה לביאתו, וזה שאמר הכתוב ובגיניה ושבתם איש אל אחוזתו עד כאן לשון ספר מנחת יהודה. ואיש אלוקים קדוש מהר"ם קורדוברו בספר אור נערב הביא אלו המאמרים ופירשם בטוב טעם ודעת ועוד הוסיף כהנה וכהנה... ע"ש.

גם האריך מאוד הגאון החכם הכולל מהר"ר יצחק זלטאש בפסק שעשה, והוא נדפס בהקדמת הזוהר, החיוב המוטל בלימוד חכמת הקבלה. ותירץ את המאמרים המתנגדים לכאורה המורים לימשך ידו מהחכמה זו. כגון מה שאמרו רבותינו ז"ל "במפלא ממך אל תדרוש, אין לך עסק בנסתרות, במה שהורשית התבונן", ואמר כי אדרבא, מזה ראייה שיש להתבונן בסתרי תורה. כי אם היתה כוונת המאמר לאסור ההתעסקות בנסתרות, ויהיה

^ט ראה זוה"ק פר' אחרי דף ע"ג ע"א... זכאה דרא דרבי שמעון בן יוחאי שארי בגוויה (אפשר גם להוסיף שארי הדורות שהזוהר של רבי שמעון בר יוחאי, שהוא בחינת אליהו הנביא נתגלה בימיהם.) זכאה עדיבה בין עילאין ותתאין. עליה כתיב (קהלת י') אשריך ארץ שמלכך בן חורין, מהו בן חורין דזקיף רישא לגלאה ולפרשא מילין ולא דחיל (אשריך ארץ שמלכך בן חורין והכוונה שהמנהיגים וגדולי הדור אינם מפחדים לומר האמת כמו רבי שמעון ומקיימים "לא תגורו מפני איש"). כהאי דאיהו בן חורין ויימא מאי דבעי ולא דחיל. מהו מלכך דא הוא רבי שמעון בן יוחאי מאריה דאורייתא מאריה דחכמתא, דכד הוה רבי אבא וחברייא חמאין לרבי שמעון הוו רהטי אבתריה ואמרי, (הושע י"א) "אחרי ה' ילכו כאריה ישאג." ע"כ. (ומנהיג כזה כמו שהיה רבי שמעון, שלא פחד מאיש ואמר את האמת ללא פחד, הוא בן חורין ורצים אחריו כמו שרצים ועושים רצון ה').

פירוש במה שהורשית התבונן, על התורה כפשוטו בביאור מעשה המצוות ודקדוקיה, **יקשה מאוד הלשון**, איך יאמר **במה שהורשית**, שמשים לימוד התורה **רשות** והיא **חיוב**. והווי לומר במה **שחויבת** התבונן. **אלא** העניין יש רשות להתבונן בחכמה זו **מ"מ יש לך איזה ענינים נסתרות שאין רשות לעסוק**... אבל ללמוד כל מה שביכולתו להבין ולהשיג בחכמה זו. זריזים מקדימים רק יקדש עצמו בקדושה יתירה בתלמוד ובמעשה. אז יעלה בסולם העולה בית אל. להבין בכבוד קונו. **בפרט בדור האחרון הזה אשר הגיד אליהו הנביא** שהיה כמוס הזוהר עד הדור האחרון, ואז יתגלה חכמת הזוהר, כדי שבזכות זה יגאלו ישראל. **כשם שלא נגאלו ישראל ממצרים עד שהוצרך הקב"ה לקדשם בדם פסח ודם מילה כן גאולה העתידה לא יהיה הגאולה עד שיזכו לתוספת הקדושה הזו והוא רצון האל יתברך ואשרי הזוכה בה ועליו נאמר **אשגבהו כי ידע שמי...ע"כ**.**

מזה נלע"ד לדייק, כמו שביציאת מצרים **דם מילה ודם פסח** היו רק לצורך היציאה הראשונית, **שיזכו במשהו**, אך העיקר היה אחר כך בקבלת התורה, **כך לגאולה הזו שלנו**, ידיעת הסודות ושמו יתברך, זה רק לצורך היציאה. **אך וודאי מה שנזכה אחר כך דוגמת קבלת התורה עין לא ראתה**. ועוד מה שזכו אז **במעמד הר סיני** היה בחינת **לוחות ראשונות** שהיו בבחינת **עץ החיים**, ופסקה זוהמתן, ואת זה לא זכו לקבל, אחרי שנעשה העגל. ורק קבלנו **הלוחות השניות** שהם בבחינת **עץ הדעת טוב ורע**, שהיו אלף מדרגות פחות. ואע"פ כן, גם אותן, ואת משה, לא היה בהם כח לראות. וא"ש את"ם.

תרגום יונתן בן עוזיאל על שיר השירים על הפסוק **"דודי צח ואדום דגול מרבה"** (פר' ה' פסוק י'): **בכן שריאת כנשתא דישראל למשתעי בשבחא למרי עלמא**. וכן אמרת. להווא אלהא רעותי למפלח דעטיפ ביממא באיצטלא חיור כתלגא. **ועסיק בעשרין וארבעה ספרין דאורייתא ופתגמי נבואה וכתביבי**. **ובליליא עסיק בשיתא סדרי משנה**. וזיו יקרא דה' דאנפוהי זהורין כנורא מסגיאות חוכמתא וסברא. דהוא מחדת שמועין חדתיך בכל יומא. **ועתיד לפרסומינן לעמיה ביומא רבה**. וטיקסיה על ריבוא רבון מלאכין דשמשיך קדמוהי. ונלע"ד אולי זה נקבל במעמד הר סיני הבא בקרוב אמן. וא"ש את"ם.

הרב אברהם יצחק הכהן קוק אגרות ראי"ה א' אגרת מ"ג:

... ידע כבודו, **שכל עיקר כוונתי בחוברתי**, ובכל מה שאני כותב, **הוא רק לעורר לבב תלמידי חכמים, זקנים וצעירים, לעסוק בעיון בפנימיות התורה**, בין במוסר בכל הדרכים הנמצאים עימנו מקדושי עליון, בין במחקר בכל הספרים הקדושים שהינחילנו רבותינו הגאונים בעלי המחקר, בין בקבלה ע"פ כל הדרכים שהם מורשה לנו מאבותינו זכותם יגן עלינו, בין על דרך הראשונים בין על דרך האחרונים בין ע"ד החסידות בין ע"ד רבינו הגר"א והרמח"ל ז"ל. **וללמוד את כל הספרים עם דברי הזוה"ק וספרא דצניעותא**

וספר הבהיר וספר היצירה וכל מדרשי חז"ל בעיון ובבקיאות, וצריך ע"ז התמדה גדולה כהתמדת ש"ס ופוסקים... וכך כתב בהקדמת "עץ חיים" ועיין "אור נערב" ובזמן הזה שבעוונותינו הרבים, רבים מהצעירים הולכים ונפתים אחרי חלקת לשון נוכריה, של בני פריצי עמנו, צריך ג"כ להראות לכל באי עולם כי גם ת"ח העוסקים בקדושה בתורת אמת לא תחסר להם גם כח המליצה וצחות הלשון וזו היתה כוונת החסיד הרמח"ל במעשיו בספרי מליצה וצחות...

הרב אברהם יצחק הכהן קוק אורות הקודש א' סעי' ס"ח :

מי שמרגיש בעצמו אחרי כמה וכמה נסיונות, שנפשו בקרבו מתישבת במנוחה רק בעסק רזי תורה, ידע נאמנה כי לכך נוצר. ואל יבהלוהו כל מניעות שבעולם, גשמיות וגם רוחניות, מלהיות רץ אל מקור חייו ושלמותו האמיתית. ויוכל לשער, שלא רק השלמת עצמו והצלתו תלויה היא בהשלמת צביונו, אלא גם הצלת הכלל ושכלול העולם... וכשיזח ממקורו, וינוד לדלות את מימיו מבארות אחרות, שאינן שייכות לו בעצם, ינוד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ ומנוחה לא ימצא, כי כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו. על כן תמיד יתאמץ לבו בה' וייחל לאל חייו, יוצר נשמתו בקרבו, ברוח מיוחד ונטיה קדושה מיוחדת, שדווקא על ידה ימצא את אשר יבקש...

ועוד שם סעי' ס"ט : אע"פ שהרבה נכשלו מההגיון בנסתרות, אין המוכן להשכלה רוחנית צריך להיות נסוג אחר מחפצו הקבוע להיות הוגה דעות, נשגבות. וכמו כל עניני החיים, שהם מלאים מכשולות, ומ"מ הולכי תום בטח ילכו דרכם, ועזרת ה' תשגבם, כן הוא גם כן ביחש החיים הרוחניים, שהאדם צריך רק לטהר את לבבו, ולהתאמץ בתכונת המוסר וחפץ טוב, שהוא התוכן של הקודש, רצון קונו, ולכוון לבו לשמים, אז ישמר מכל מכשול, וילך לבטח דרכו, בתורה וחכמה, בחקר אלוה ובבינת אמת בדעת ה'.

הגרי"מ חרל"פ זצוק"ל בהקדמה לספרו מי מרום :... ולמגינת לבבינו לא רבים יחכמו להכין לבם לדרוש את ה', והחלק הזה של דרישת ה' באמת, הוא נעזב מאד, וכאשר כל המקודש מחבירו יותר חרב מחברו... שהחלק הרוחני האצילי המתגלה בסוד ה' ליראיו הוא יותר נעזב, ויש מצייקים לו בין מהימין בין מהשמאל, מהשמאל מצד אפקירותא, מהימין מצד המתעקשים להסתפק דווקא בצד הנגלה, של ההלכה או של האגדה, לבד, ומוצאים בהם כל סיפוק רוחם, ורוח הקודש צוחת על זה ואומרת: "ותופשי התורה לא ידעוני"... ואוי לנו אם נאמר כי מיעוט העסק של ישרי לב ותמימי דעים בהדרת שיבת אמונים בחלק הרוחני האצילי גורם לידי רעה חולה שרזי תורה נמסרים לחיצונים לחטט בהם לשם "מדע",² או

² עיין אור נערב חלק א' פרק ו' בענין הרעה שגורמים המתעסקים בחכמה זו שאין להם מבוא... ואין ספק שטועים טעות גמורה מכמה טעמים... עד שזה גרם שרבים מהמעיינים הראויים אליה רחוק

שהולכים חשכים ואין נוגה למו להסתכל בגנזי הרזים כבמשא של שירה וחזון גרידא... והתורה חוגרת שק על כי שבויה היא בידי אלה שלא תוכל קום^כ וגויליה נשרפים ואותיותיה פורחות ויחד עמה כנסת ישראל צועקת בחבליה "אוי נא לי כי עיפה נפשי"... ואנו איך נוכל לישב ולידום ולא נאשים את עצמינו כי נרפים אנו נרפים מלדרוש את ה' באמת ובתמים, להגדיל שמו הגדול הגיבור והנורא שנקרא עלינו על ידי גילוי התורה הנגלית והפנימית גם יחד. דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד.

ספר נוצר חסד להאדמו"ר הקדוש מקמרנא, פירוש על פרקי אבות פרק ב' וד':... בדור הרע הזה, שהמינות גובר, היו למדין עם התינוק בן תשעה שנים, ספר הזוהר והתיקונים להגות בהם, והיה יראת חטאו קודמת לחכמתו ויתקיים... וכן יש הרבה שוטים שבורחים מללמוד רזין של מרן האר"י וספר הזוהר, אשר הם חיינו, ולו עמי שומע לי בעקבות משיחא אשר הרע והמינות גובר, היו שוקדים כל ימיהם ללמוד ספר הזוהר והתיקונים, כתבי מרן, בלול עם חסידות והקדמות של מרן הריב"ש זצ"ל, והיו מבטלים כל גזירות רעות, והיו ממשיכין שפע ואור לכל העולמות...

פירוש החפץ חיים על התורה פרשת נח: איתא בפסיקתא דרב כהנא, אמר הקב"ה, חבבתם לתורתי ולא חכיתם למלכותי. עיקר כל העיקרים היא האמונה בביאת משיח שאז יהיה ה' למלך על כל הארץ, והכל יכירו מלכותו. ואף על פי שיתמהמה, עם כל זה אנו מחויבים לחכות ולצפות ולבקש, מתי תמלוך בציון.

מרן הראי"ה קוק: "הקבלה כולה היא צפייה לישועה"

הקבלה כולה היא צפייה לישועה, כראוי לחכמה עליונה שאינה מתפשרת עם ההוה הלקוי, כי אם עולה היא ברוח ה' אל העתיד המתקון הנהדר בקודש. חכמי ישראל לא יכלו לדבר בחזון אמת ונורא זה, כי אם על ידי ארץ ישראל והגאולה.

ראש לכל, הלא ספר הזוהר אין כמעט אף פרשה אחת, שלא ידובר בה על דבר הגאולה וארץ ישראל, וגם בספר תיקוני הזוהר מדובר על כך במקומות רבים (אגרות ראייה ב' עמוד צ"א). ספר הזוהר, הפורץ נתיבות חדשות, משים במדבר דרך, מסלה בערבה, הוא וכל תבואתו הוא לפתוח פתחי גאולה. "ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי, דאיהו האי ספר הזוהר, יפקון מן גלותא ברחמי", עיין עוד אורות התורה להראי"ה קוק פרק י".

עצמם ממנה ופרקו עולה למאסם הדרך שאחזו בה העוסקים האלה, ומצאו משל בניהם כי אין החכמה הזאת צריכה פלפול וקושיות ולהם סוגרו בעדם שער ההבנה והלכו בחשך...ע"ש.
כ" איכה אי י"ד: "...נתנני ה' בידי לא אוכל קום".

רבי יעקב צמח בהקדמה לעץ חיים : לימוד הזוהר הקדוש בזמן הזה נצרך לנו מאוד להגן ולהציל אותנו נגד כל רע, כי גילוי החכמה זאת עתה בדורות גרועות הוא, כדי שיהיה לנו מגן עתה לאחוז בלבב שלם לאבינו שבשמים, כי אותן דורות הקודמים היו אנשי מעשה וחסידים והמעשים טובים היו מצילין אותן מפני המקטרגים, עתה רחוקים אנו משורש העליון כמו השמרים בתוך החביות, **מי יגן עלינו אם לא קריאתנו בחכמה הזאת.**

חובת ידיעת השם הגדול

בכל יום אנו מברכים בברכת התורה, "והערב נא... ונהיה אנחנו... **כולנו יודעי שמך** ולומדי תורתך **לשמה**... כאן צריך לשים לב מה אנו אומרים **כולנו יודעי שמך**

הושע פרק ד' פסוק א': "שמעו דבר ה' בני ישראל כי ריב לה' עם יושבי הארץ כי אין אמת ואין חסד ואין **דעת אלהים** בארץ". **פירש הרד"ק**: "... ואין דעת אלהים... פירוש דעת אלהים, החקירה בידיעת אלהות..."

הושע פרק ו' פסוק ג': "ונדעה נרדפה **לדעת את ה'** כשחר נכון מוצאו, ויבוא כגשם לנו כמלקוש יורה ארץ". **פירש הרד"ק**: ונדעה נרדפה, תהיה הסכמתינו ודעתינו כאחד ונרדפה כולנו לדעת את ה'. ונדעה, כמו ונדעה בינינו מה טוב לדעת את ה' לעשות משפט וצדקה... ואאז"ל פירש נדעה אותו ויתברר אצלינו **כאשר התברר אור השחר שאין שם עבים זהו נכון מוצאו, כאשר אמר דוד לשלמה בנו דע את אלוהי אביך ועבדהו בתחילה דעהו ואחר כך עבדהו**, כי אם לא ידע דרך יחודו למי יעבוד על כן אמר ונדעה נרדפה, בתחילה נדעה ואחר כך נרדפה לדעת את ה' כלומר לעבדו.

והחכם רבי אברהם אבן עזרא פירש: ונדעה, שנרדפה **לדעת את ה'** כי זה סוד כל החכמות, **ובעבור זה לבדו נברא האדם**, רק לא יוכל לדעת את השם עד שילמד חכמות הרבה שהם כמו סולם לעלות אל זאת המעלה העליונה. וטעם כשחר, כי בתחילה ידע המשכיל השם יתברך במעשיו כמו השחר בצאתו ורגע אחר רגע יגדל האור עד שיראה האמת. **ירמיה פר' ב' פס' ח'**: " הכוהנים לא אמרו איה ה' ותופשי התורה לא ידעוני...". פירש המלבי"ם: ותופשי התורה **ראוי שידעו את ה' כי זה תכלית הלימוד** והם לא ידעוני.

יהושע פרק ז' פסוק ט': אחרי מלחמת העי בראשונה אומר יהושע: "וישמעו הכנעני וכל יושב הארץ ונסבו עלינו והכריתו את שמנו מן הארץ **ומה תעשה לשמך הגדול**", גם כאן דאגת יהושע על שמו של הקב"ה, ללא עם ישראל בארץ ישראל מה יהיה? **תיקוני זוהר תיקון ו'**: אפרוחים אלין תלמידי חכמים... ואלין אינון מארי מקרא, ובזמנא דאינון עסקין באורייתא או במצוה דאינון קודשא בריך הוא ושכינתא, **וגרמי לחברא לון כחדא** ירתין מתמן נשמתין, ואתקריאו **בנים** דקודשא בריך הוא... ואינון **מארי קבלה**...

שומר אמונים הקדמה שניה הצעה רביעית: שילמד אותה לשמה, לדעת את קונו, **ולייחד במצוותיו קוב"ה ושכינתיה שהיא עבודה הרצויה לפני בורא כל**. (עיין בשומר אמונים

הקדמון דף ס"ד ע"א וכן דף פ"ז ע"ב) ולא כאותם החכמים בעיניהם הלומדים זאת החכמה כדי להתגאות ולהראות שהם שלמים בכל חכמה ומדע... ע"ש.

שומר אמונים הקדמון ויכוח א' אות כ"ט: יהוידע: אמת הוא כי לא כל אדם חייב לדעת ולהבין רזי התורה, שהרי רז"ל אמרו להסתירם, ואין מוסרים סתרי תורה אלא לצנועים אבל מכל מקום **התלמידי חכמים חייבים הם לטרוח להשיג אותם**, ע"ש...הרי דכל תלמיד חכם שהגיע למדרגת העיון בתלמוד, מחויב הוא ללמוד סתרי תורה, **והמתרשל ואינו משתדל לדעת אותם, עתיד הוא ליתן את הדין**. ובזוהר שיר השירים דף ח"י ד' האריכו לבאר הידיעות שחייב כל תלמיד חכם לדעת אותם... ואם לא... מפקין ליה מכל תרעין דההוא עלמא וכו'...ואם מת בלא ידיעה, אפילו יש לו מעשים טובים, אינו זוכה ליכנס אל עולם הפנימי העליון, שהוא עיקר עידון הנשמות כידוע ליודעים.

שומר אמונים הקדמון ויכוח א' אות ל': שאלתיאל:...והלא עיקר לימוד התורה הוא בעבור **המעשה הנמשך ממנה** וכמו שאמרו רז"ל " גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, ואם כן איך יתכן דמי שהגיע אל התכלית שהוא מעשה המצות, **שלא יזכה לעולם הבא בעבור חסרונו בידיעות**, שאינם הם התכלית האמיתית.

שומר אמונים הקדמון ויכוח א' אות ל"א: יהוידע: אין הכוונת הזוהר לאמר שלא יזכה לעולם הבא כלל חס וחלילה. אבל הענין שיש בעולם הבא מדרגות עליונות מאד, ומי שלא זכה לאותם ידיעות, לא יוכל ליכנס בהם...אבל ילך למקום הראוי לו לפי ערך מעשיו וזה פשוט...^{כב}

זוה"ק פר' תצווה דף קפ"ה: מאי בנזק המלך. כד"א והכריתו את שמנו מן הארץ, ומה תעשה לשמך הגדול, דהא שמא עלאה לא אתקיים בקיומיה ודא איהו בנזק המלך.

והרב פלאגי בספרו תורת חיים דף י"ח ע"ב האריך בזה, וכתב: כלל העולה שחייב אדם לידע שמו יתברך ומי שלא ראה חכמה זו לא ראה אורות מימיו והכסיל בחושך הולך.. שלא נברא האדם אלא לעסוק בחכמת האמת, ומי שלא רוצה בחכמה זאת הוא גוף בלי נשמה...**ובדורות אלו מצווה ושמחה גדולה לפני הקב"ה שתתגלה חכמה זאת דבזכותה יבוא משיח צדקינו במהרה בימינו אמן ברחמים, ע"כ. ע"ש באורך.**

^{כב} כאן לא מדבר על המתרשל ואינו משתדל לדעת אותם, שכן עליו כתב לעיל בפירושו שעתיד הוא ליתן את הדין. וכן כתב **הרב מרדכי עטיה זצ"ל** בהקדמת הפרדס להרמ"ק, ולכאורה נראה שלימוד הקבלה הוא לטובת האדם שיזכה לבחינת נשמה, ואם התי"ח לא ירצה ללמוד בסתרי תורה, **איהו דאפסיד נפשיה**, ואין עליו שום עונש, כיון שסוף סוף כל ימיו לומד בפשטי התורה יומם ולילה וזכה לנפשה ורוח, **די לו. כל זה בהשקפה ראשונה, אבל כד דייקת שפיר בדברי הזוהר, נראה שכל ת"ח שאינו עוסק בקבלה עונשו חמור עד מאוד שגורם גלות שכינה וגלות ישראל** כמ"ש מהרח"ו בהקדמתו ז"ל.

תפארת אדם דף ק"א ע"א : וכמו שגאולת מצרים היה על ידי גלוי שם הגדול כן אנו בזכות שידיעתו בינינו (כנז' פאר ד' חלק ב') מצפים ישועתנו דכתיב לישועתך קויתי ה' קוה לה' וישע לך. אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו...

תפארת אדם פאר ד' חלק ב' : הרי כי השם הגדול הוא בחלק עמו לעולם ועד... מאן דזכי באורייתא זכי בשמא קדישא דקוב"ה ממש... באופן כי שם הגדול קשור עמנו ואנו עמו, כי אנו יודעים שרשו גדולתו מעלתו דכתיב בישראל גדול שמו... וביאור "כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו..." פירוש אם נמכרנו לעבדים ולשפחות ונשארנו חיים החרשתי, **שעדיין שם הגדול המיוחד הוא ביננו** והנוק אינו מגיע כי אם לנו. אבל להשמיד להרוג ולאבד ח"ו הנה צר זה נוגע **בנזק השם הגדול של מלך מלכי המלכים** ואם הכריתו את שמנו מן הארץ מה תעשה לשמך הגדול, כי אין ידיעת גדולתו כי אם לישראל עמד בארץ העולם הזה [וכן שמואל הנביא אומר **כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול**. וז"ש ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה הגאולה בשביל שמו המסור לנו].

זוה"ק חקת דף קפ"ג ע"ב :... כל מאן דבעי לאתערא מילין דלעילא בין בעובדא בין במילה, **אי ההוא עובדא או ההוא מילה לא אתעביד כדקא יאות לא אתער מידי**. כל בני עלמא אזלין לבי כנישתא לאתערא מילה דלעילא, **אבל זעירין אינון דידיעין לאתערא**, וקדשא בריך הוא קריב לכולא דידיעין למקרי ליה ולאתערא מילה כדקא יאות, אבל אי לא ידעי למקרי ליה לאו איהו קרוב דכתית (תהילים קמ"ה) "קרוב ה' לכל קוראיו" וגו' **מאי "באמת" דידיעין לאתערא מילה דקשוט כדקא יאות** וכן בכלא...זכאין אינון צדיקייא דידיעין למקרי למאריהון כדקא יאות. אמר רבי שמעון הכא בעינא לגלאה מילה. תא חזי כל מאן דידיעין לסדרא עובדא כדקא יאות ולסדרא מילין כדקא יאות הא ודאי מתערי לקודשא בריך הוא לאמשכא מילין עילאין דמתכשרן ואי לא לא אתכשר לגביהו, אי הכי כל עלמא ידעי לסדרא עובדא ולסדרא מילין מאי חשיבו דילהון דצדיקייא? דידיעין עקרא דמילה ועובדא, וידעי לכוונא לבא ורעותא יתיר מאלין אחרנין דלא ידעי כל כך...**ואלין דידיעין ומכווני לבא ורעותא מפקי ברכאן מאתר דמחשבה ונפקי בכל גזעין ושרשין באורח מישר כדקא יאות עד דמתברכאן עלאין ותתאין ושמא קדישא עלאה מתברך על ידיהון**. זכאה חולקהון, דהא קדשא בריך הוא קריב לגביהון וזמין לקבליהון בשעתא דקארוין ליה הוא זמין לון בשעתא דאינון בעאקו הוא לגביהו הוא אוקיר לון בעלמא דין ובעלמא דאתי הדא הוא דכתיב, "כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו **כי ידע שמי**".

לשם הקדו"ש דף מ"ג ע"ב ... וזה שאמרו רז"ל דלכך מתפללים ואינם נענים מפני שאינם יודעים **סוד שם המפורש**, ור"ל שאינם יודעים איך שכל השמות כולם יוצאים ונמשכים ממנו ולייחד את כולם במקורם...

ושם ע"ד : ועל היודע סוד הכוונות אמר ... **כי הוא האדם אשר עושה רצון קונו שבשבילו נברא העולם**, וכמו שאמרנו שרצון הקב"ה מהאדם הוא שהוא יגרום ויסבב את כל הפעולות והמעשים, אשר גם ממקור המקורות כולם, ובבנין כל האצילות כולו... ע"כ. ע"ש. הרי שרצון הקב"ה בבריאת העולם שישראל ידעו את סוד שמותיו ולכן לפני הגאולה הוא ממציא את סוד שמותיו, שנוכל בקלות לדעת אותו **מה שראשונים עמלו הרבה, ומעט זכו לזה**, וכדברי **הזוה"ק פרשת וירא דף קי"ז ע"א** : ... וכד ייתי אלף שתיתאה... וכאשר יבוא האלף הששי יפתחו שערי החכמה למעלה ומעיינות החכמה למטה, ויתתקן העולם אז לכנוס לאלף השביעי. כאדם המתקן עצמו ביום הששי, בבוא השמש כדי לכנוס בשבת... **ובהמשך שם דף קי"ח ע"א** מסופר על רבי יוסי שמצא מגילה מאדם הראשון, והתחיל ללמוד בה יחד עם רבי יהודה, ואז ירדה אש מהשמים, ונלקחה מהם המגילה. באו וספרו זאת לרבי שמעון אמר להם... **לית רעותא דקב"ה בדא דיתגלי כל כך לעלמא וכד יהא קריב ליומא משיחא, אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא ולמנדע ביה קיצין וחושבנין ובהווא זמנא אתגליא לכולא**... ע"ש. הרי לנו שמה שזכינו לעסוק בסודות התורה הוא **מפני שזה הזמן שיתגלה שמו לכולם לקראת הגאולה, וככל שנעסוק יותר נקרב את הגאולה**, אע"פ שלא מילאנו כרסינו בש"ס ופוסקים, וגם לא זכינו בכל דרכי החסידות שנהגו ראשונים. וכמו **משל המלך, שנתן לרפואת בנו יחידו, את היהלום שבכתר להצלתו**. וכן אנו עוסקים, וניתן לנו רשות לעסוק בחכמה הזו, **לא מפני שאנו ראויים**, אלא מפני הסכנה הגדולה שאנו בה בחבלי משיחא, להצילנו מהם, **ועת לעשות לה**.

ועוד כתב הרב יעקב צמח בהקדמה לספרו הקדוש **קול ברמה**, שהוא פירושו על **אידרא רבא**, וזה לשונו : ... **רחל מבכה על בניה לפי שאינם עוסקים בחכמה הזאת הממהרת את הקץ, ולזה אין משיח בא**, שיאמר לה ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה, פירוש מנעי קולך מבכי היינו קול ברמה, ועיניך מדמעה היינו רחל מבכה, ושני פעמים **דמע"ה** כנגד שני עינים כמנין רח"ל. שמוע שמעתי היינו נשמע על בניה כי איננו, **כלומר כיון שביאת המשיח תלוי בתשובה ובעסק הזוהר ובחכמת הקבלה ואין בניה עוסקים בה כי אם אחד מעיר ושניים ממשפחה**, כי אין מדרש קבוע²¹ בכל עיר ועיר כמו שיש בעסק התלמוד, ולכן **איננו**,

²¹ ישיבות וכוללים העוסקים בקבלה. משמע שצריך להקים ישיבות וכוללים ללימוד הקבלה, בכל עיר ועיר, וילמדו בגדלות בחכמת הקבלה.

אין בניה מושכים וממהרים את המשיח. וכן נאמר בספר קהילות יעקב, וזהו לשונו: ומה גם בדורינו זה עתה שהוא דרא בתראה וצריך להתגלות בו חכמת האמת כדי שיבוא משיח במהרה בימינו אמן. **וכן ברעיא מהימנא דף קכ"ד ע"ב ובתיקונים דף י"ח ע"ב** דבזכות הזוהר גילה מלכא משיחא. **ובספר רנו ליעקב** [ע"ח ח"ב דף קי"ט ע"א ד"ה להאר"י] בדרוש הרמב"ן זלה"ה וחבריו נאמר, ודע שהרמב"ן זלה"ה והראשונים היו יודעים בפרצופים אלא שדברו בהעלם גדול לרוב הגלות שלא ניתן רשות לגלות ולהתפשט האורות הגדולים מאחר שגברו הקליפות, וכל זר לא יאכל קדש. **אמנם בעקבות משיחא כמו בדורינו זה התחילו האורות להתפשט**, ולהיות בראשונה כמו שהיה בזמן בריאת העולם מתוקן והתחיל להתקן מעט וכו'... **והנה דרושי הרב זלה"ה** מוכיחים שהוא גילה כל הפרצופים ותיקונים, ועל ידם יוכל האדם להבין ולהשכיל קצת מהזוהר **ולקרב הקץ. אבל מפני שאין מי שישים בלבו לעשות השתדלות והכנה שיהיה מדרשים העוסקים בחכמה זו**, וכל אחד מבקש לחמו מן ההלכה מפני ההספקה, ורוב העוסקים בזו החכמה הם עניים. ואין ידיו משגת לעסוק בחכמה זו חכמת הקבלה, **כי אין עשיר שם על לב**, והשם יתברך למענו [יעשה] להביא משיח צדקינו במהרה בימינו וחרפת עמו יסיר.

ועוד כתב הרב שמעון לבאי, בשירו הקדוש, על התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי בפזמון כנגד התפארת: "...**נעשה אדם נאמר בעבורך**" נראה לומר על פי דברי הרמח"ל **בשערי רמח"ל אגרות פתחי חכמה ודעת עמוד ת"ד** (ומופיע גם כן בתחילת ספר **דרך חכמת האמת לרמח"ל**, שהוציא לאור הרב שריקי שליט"א ממכון רמח"ל ירושלים), וזה לשונו: **שלשה מיני ידיעות**, זו לפנים מזו, יש בחכמת האמת, והם נמשכים מידיעת הכוונה של בריאת העולם.

הכוונה השטחית היא, שהמאציל ית"ש ברא את עולמו **לתת מקום לתוארים**. כמ"ש בריש "אוצרות חיים" שהוא להקרא רחום וחנון, אך אפים וכיוצא. **ואחר זה נמשך כל ידיעת האילן הקדוש עם כל ענפיו**. וזה **נקרא ידיעת התוארים**, לדעת כמה תוארים יש והיינו כמה מידות, כמה ספירות, ובאיזה סדר הם מסודרים, ואיך נשתלשלו זה מזה, ואיך הידיעה הזאת מתפשטת חוץ לגבול הזה (של העולם הזה).

ידיעה השניה בענין הכוונה היא, שהמאציל ית"ש ברא את העולם **להיטיב לנבראים הטבה שלימה**, שיקבלו בזכות ולא בצדקה... ואחר זה נמשך הנהגות כל המידות. ומי שלא הגיע לידיעה זו נקרא, **שלא הבין כלום**.

ידיעה שלישית בכוונה, שהיא ידיעה נפלאה מאד, הוא שהמאציל ית"ש **רצה לגלות יחודו**. להראות כי אני ראשון ואני אחרון, ועל כל פנים כל קללה תהפך לברכה, וכל רע יחזור לטוב... ולהגיע לזאת הידיעה צריך [יגיעה] הרבה. ומי שהגיע, [הוא] המבין כל ענייני החכמה בעומק גדול, אך מי שלא הגיע לפחות ל[ידיעה] השניה, **ודאי לא הבין כלום**... ע"כ לשונו הטהור.

לעניינינו כל מה שכתב הרמח"ל הוא להבין כוונת בריאת העולם, והרי לנו שכוונת בריאת העולם היא שנבין את הידיעות האלו, וזה רצון וכוונת המאציל. ואם ח"ו לא נגיע לידיעות אלו הרי שלא נעשה רצונו, תכלית בריאת העולם, ועל כן מובן מה שאמר נעשה אדם נאמר בעבוריך, שהרי אתה, רבי שמעון בר יוחאי, גילית את רצון המאציל בזוהר הקדוש ועל ידו יפקון מן גלותא, שכן בהתעסקות בני ישראל בספר הזוהר ובחכמת הקבלה(שהוא בחינת הופעת אליהו הנביא) יעשה רצון המאציל וידעו את הידיעות שלשמך ברא את העולם, ויזכו לגאולה ברחמים, שכן נעשה רצונו. וזהו בעבור שאתה רבי שמעון בר יוחאי תהיה בעולם ותגלה את ספר הזוהר, אשר על ידו מגיעים לידיעות האלו, אפשר לברא את האדם. ואם לא כן, ח"ו, אין טעם וסיבה לבריאת העולם. ועל כן בזכות רבי שמעון בר יוחאי נברא העולם. וזה מה שאמר "נעשה אדם נאמר בעבוריך"... וכן נוכל להבין מה שאמר רשב"י יכול אני לפתור את כל העולם כולו מן הדין. וזהו ענין הגאולה שתהיה ברחמים ע"י לימוד הזוהר וחכמת הקבלה. וכמו שכתוב בזה"ק פר' נשא:.... ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזוהר יפקון ביה מן גלותא ברחמי....

כתיבת הזוהר ברחמים

ראה אדרא רבא דף קכ"ח ע"א: אומר רשב"י כשבא ללמוד עם החברים אחר שישבו רשב"י רבי אלעזר ורבי אבא :... ואמר אנן כללא דכולא, עד השתא איתתקנו קיימין. אישתיקו, שמעו קלא, וארכובתן דא לדא נקשן, מאי קלא? קלא דכנופיא עילאה דמיתכנפי. **חדי רבי שמעון** ואמר "ה' שמעתי שמעך **יראתי**" (חבקוק ג', ב), התם יאות הוה למהווי דחיל, **אנן בחביבותא** תליא מילתא, דכתיב "**ואהבת את ה' אלהיך**" (דברים ו'), וכתוב "מאהבת ה' אתכם" (דברים ז'), וכתוב "**אהבתי אתכם**" (מלאכי א'). ע"כ.

ומפרש הרב **יהודה פתייא בין הרקח אות ד'**: פ"י כדי להשקיט הרשב"י את החברים מהרעדה כדי שיכוונו את לבם לדבריו, משום הכי אמר להם **מה לכם לחרוד ולירא כל כך**. התם, **כשראה חבקוק** במראות הנבואה לעשרה הרוגי מלכות, **שכולם היו בחינת גבורות** אמר יראתי, כי יאות הוי למהווי דחיל. אבל **אנן בחביבותא** תליא מילתא **כי אנחנו בחינת נשמותינו היא מטיפות החסדים** הרמוזים על אהבה דכתיב "ואהבת את ה' אלהיך" **שאנו אוהבים אותנו, וגם הוא אוהב אותנו**, דכתיב "מאהבת ה' אתכם" **ואם כן לא תיראו מפני שום עונש חלילה...**

מכאן משמע, שכל התיקון של כתיבת הזוהר, שהוא להציל את הדור האחרון, ולגאול אותנו, נעשה ע"י רשב"י וחבריו¹⁷, **שהם בחינת החסדים**. ומכאן שהקב"ה רוצה לגאול אותנו **ברחמים**. להכין תרופה למכה, והיה החיבור הזה ממש מלחמת מצווה להגביר כוח השכינה, ולהחליש כח הסי"מ בעסק סודות התורה, ולא לבד שיאמרו הסודות שימצא התועלת לפי שעה, אלא גם כן יעלו בכתב לדורות לזכות לגאולה שזה גמר ביטול החיצונים. וגילה לנו את הזוהר בדורות האחרונים **מאהבתו אותנו**. וכמו משל המלך והיהלום שבכתר.

¹⁷ ראה ספר "**בארות יצחק**" לרב הקדוש **יצחק עראמה הי"ד** עמ' 465 וזה קצור דבריו שם :... ולא כמו שכתב הגאון הר"י **עמדין** בספר "**מטפחת ספרים**" שהזוהר בחלקו חובר בתקופה מאוחרת (לפני כשמונה מאות שנה) ע"י מקובל ספרדי ר"מ דיליאון או חברו רב ניסים בר אברהם המכונה "צביא אווילא" אשר היה לו רוח, מגיד אליו דברי סתר עליון. ואחר בקשת מחילה נראה לומר : ראשית בעל הגהות "**עיסור סופרים**" משיב על רוב ככל השגותיו של בעל "**המטפחת ספרים**" ועוד לא ראינו שגדולי עולם שהיה להם גילוי אליהו כמו הגר"א והרמח"ל ועל צבא האר"י הקדוש שהיה לו רוח הקדוש וגילוי אליהו. על כן נראה לומר שעדיף שיידחו דברי הי"מטפחת הספרים" מפני כל הגדולים אשר כל בית ישראל נשען עליהם, וראה "**שם הגדולים**" לחיד"א מערכת ספרים אות ז' שכתב כיצד נתגלה ספר הזוהר, ואחר כך אומר : "וזה עתה מקרוב בא לידי "**מטפחת ספרים**" וראיתי בהעברה בעלמא שעשה פלילות עד שכתב שאינו לתנא אלא לאחרון ופקפק על הגדולות והנוראות אשר בזוהר. ולפום ריהטא הייתי תמיה מאוד על דבריו בכלל ובפרט ורבותינו אריוון דאורייתא מהר"ם **קורדובירו והאר"ז**"ל בעלי רוה"ק ואשר נגלה אליהם אליהו ז"ל ובכל הארץ יצא קוים ובקצה תבל מליהם הם נגדו ואחרים כמה קדישי עליונים. לכן נראה לי כי גם הרב ז"ל ידע באמת ובתמים עניין הזוהר הקדוש. אך בקנאותו על כת הארורה (ש"ץ שר"י) שעוברים על כריתות ומיתות ביי"ד דתלו עצמם בלשונות הזוהר בדברי שוא ושקר לכן הראה להם פנים לקעקע ביצתם ולומר משום עת לעשות פקפוקים אלו **וכוונתו לשמים**. וה' ברחמי ודיננו לכף זכות עכ"ל". (אלה הדברים הבאתי מספר בארות יצחק למו"ר הרב הקדוש **יצחק עראמה הי"ד** שנרצח בידי בני עוולה. ע"ש באורך תקציר ספר "**מטפחת ספרים**" ועוד.)

דעת תבונות להרמח"ל

גדר חכמת האמת: גדר חכמת האמת הנכון והאמיתי, הוא חכמת סדרי פעולות המאציל, אשר פעל בברוא עולמו, ופועל בקיימו אותו. **והענין, כי רצה המאציל לסדר פעולותיו על פי כוונה אחת אשר עלתה במחשבתו להתנהג אחריה בפעלו, ולא שלא היה יכול לפעול כי אם בדרך זה, רק שברצותו לפעול בדרך זה, כך היו הסדרים האלה. וקיבוץ כל הסדרים האלה ומשפטיהם הוא הנקרא חכמת האמת.**

ועתה הט אזניך ושמע, ולבך תשית להבין ולהשכיל מאוד, ואודיעך נפלאות אל, עומק חכמה ודעת, ועצות מרחוק אמונה אומן. הן המה דברים הראוים להיות כבושים תחת לבושי חכמי חרשים ונבוני לחש, **כי זה חלק אלקים ממעל ליראי ה' ולחושבי שמו, ונחלת שדי אל אשר יבחר בו והקריב אליו. אך מה אעשה, והדיבור יפה היום משתיקה במקום שיש חילול השם, וכבוד אלקים הסתר דבר, וכבוד אלקים חקור דבר.** כי להשיב יוצר על מכונו, באשר רבים סטו מאחריו, ונפשות אובדות מבלי דעת. **ואין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש, אפילו בחיי שעה, כל שכן בחיי עולם.**

לימוד הקבלה צריך להיות בעיין

לימוד הקבלה צריך להיות בעיין ובעומק גדול וכמו שאומר רשב"י בריש אדרא רבא: ... ומחצדי חקלא זעירין אינון ואינהו בשולי כרמא... ע"כ. מפרש הרב יהודה פתייה בין הרקח **אות ח'**: ואפילו אותם החכמים המועטים שאמרתי זעירין אינון, הם בשולי כרמא. ר"ל בשיפולי ושולי הכרם, שאינם בכרם ממש. ר"ל **שלא נכנסו בעומק הסודות. לא אשגחן ולא ידעין לאן אתר אזלין כמה דיאות. כי הם נכנסים בכרם ואינם יודעים לצאת ממנו**, והוא ענין מאן דעאל ולא נפק. ולכן אתכנשו חברייא... לבאר לכם סודות כדי שתהיו עיילי ונפקי^כ. ע"כ. כאן ביאר שני דברים (1) הצורך בהעמקה בסודות. (2) בהדרכה ראויה שיוכלו להכנס ולצאת בשלום.

ועוד כתב הרב יוסף אירגאס בריש שומר אמונים לפני ויכוח ראשון: ... אבל לא מפני זה נמנע עצמינו מלדרוש ולחקור ולהקשות על דבריהם, ועל עיקרי הקדמותיהם. ואדרבא דרכנו הוא **לפלפל בלשונות המקובלים** כמו שאנו מפלפלים בהלכה.

ועוד בזוה"ק פרשת חיי שרה דף ק"ל ע"ב: ... תא חזי זכאין אינון צדיקיא דאתגניזו להו כמה טבין לההוא עלמא ולית אתר פנימאה בכל אינון כאינון דידי רזא דמאריהון וידעי לאתנדבקה בהו בכל יומא על אלין כתיב (ישעיהו ס"ד) "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו" מאי למחכה לו? כמה דאת אמר (איוב ל"ב) "חכה את איוב בדברים". **ואלין דחקין למילה דחכמתא ודייקין ליה ומחכאן ליה למנדע ברירא דמילה ואשתמודען למאריהון, אלין אינון דמאריהון משתבח בהון בכל יומא אלין אינון דעאלין בין עאלין קדישין ואלין עאלין כל תרעי דלעילא ולית מאן דימחה בידיהון זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי. ע"כ.**

אור נערב חלק ב' פרק ג' ... ואם יסתפק לו ענין בחכמה הזאת ימתין כי במשך הימים יתגלה לו הענין. **ועיקר שכר חכמה זאת היא המתנת הסודות** שיתגלו לו בהמשך הזמן וכן מוכח בכמה מקומות מהזוהר שפעמים הרבה היה מתחדש להם דבר שנסתפק להם זמן הרבה ומשל בפיהם **"על מלה דא רדיפנא כל יומאי"**, וכן מוכח בפרשת חיי שרה הנ"ל. **שער הפסוקים דף מ"ו סע"א: ישעיה פרק ס"ד פסוק ג': "ומעולם לא שמעו לא האזינו עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו."** הפסוק הזה סרסחו ודרשהו "אלהים יעשה

^כ נלע"ד לומר לפי זה שחיבור האדרא רבא לא היה ביום אחד ובכינוס אחד אלא שזה היה במשך זמן, שכן להכניס את החברים בעיין עמוק לסודות התורה צריך זמן רב. אע"פ שוודאי, חיבור האדרא זוטא נכתב ביום פטירת רשב"י, ולחכמים כאלו אפשר בתקופה קצרה להכניס אותם לסודות עמוקים, אך בכל זאת נלע"ד שאדרא רבא נערך בכמה ימים. ואז ישבו ולמדו והתעמקו במה שמסר להם רשב"י, והכתיבה היתה ע"י רבי אבא. כך נלע"ד. וא"ש את"ם.

למחכה לו עין לא ראתה אלהים זולתך, והענין הוא במה שכתב **בזוהר חיי שרה דף ק"ל ע"ב**: כי כל מי שיושב **בנחת ומחכה ודייק** להבין כל מלה ומלה דאורייתא על תיקונה, יעשה לו אלהים גם כן נחת רוח אחר, כי יתן לו שכר נפלא אשר עין צדיקים אחרים לא ראו שכר כמוהו זולתי הקב"ה שהכל גלוי לפניו... ע"ש.

ראה בספר פאת השד"ה בתחילתו תולדות השד"ה עמוד 23: ... מעשה אודות חבורה זו של צעירי המקובלים שעלו מארם צובא ולמדו בצוותא גם בהיותם בישיבת "בית אל", כאשר בראשם עמד רבינו [השד"ה], והיו נושאים ונותנים מקשים ומתרצים ומפלפלים בעיון רב בסוגיות ה"עץ חיים" וכוונות האר"י ז"ל וסידורי הרש"ש ז"ל, להעמיד הדברים על מקומם ודיוקן. ופעם כאשר ישב לידם והקשיב לפלפולם רבן של חסידים דאז, הוא הרב בעל "שמן ששון" ז"ל, הבחינו בו חבריו שהיה בוכה מהתרגשות, ועיניו זלגו דמעות, המה שאלו את פיו לפשר הדבר, וענה כי כאשר הקשיב לפלפולם של החכמים החלביים הצעירים, חלשה דעתו מגודל עיונם ועומק פלפולם, ואמר: "איני מבין מה הם מדברים... דבריהם שגבו ממני". ועוד אופן לימוד החכמה צריך להיות **במתינות ובישוב הדעת** כמ"ש במס' גיטין דף ס"ז ע"א רבי יהודה חכם לכשירצה... רש"י: כשהיה רוצה להיות מתון ומתיישב בדבריו היה חכם, ועיין באבות דרבי נתן י"ח ד', וכן סנהדרין דף כ"א ע"א.

מתוך הקדמת מהרח"ו: ... **כת הג'** הם העוסקים ברזי התורה וסודותיה הנקראים **בנים כנוכר בתיקון ד"א ע"ב**, וז"ל: **אפרוחים** אילין מארי משנה, **בנים** אילין מרי קבלה. ועליהם אמר **בנים סכלים המה ולא נבונים, כי הם עוסקים בחכמת האמת כפי העולה בדעתם הקצרה ובעיונם החלש ואינם יורדים לעומק הענין להבינו על האמיתותו.**

אור נערב חלק א' ספ"ו: ... **והכת הרצויה** הם אותם האוחזים להם דרך הישר שיש להם חלק במקרא, וחלק בגמרא, והוראותיה שהם אצלינו כמשנה, וחלק בחכמה זו, **ולומדים אותה לשמה** ליכנס בסודותיה לדעת את קונם להשיג המעלה הנפלאה בהשגה האמתית בידיעת התורה **ולהתפלל לפני קונם ליחד במצוותיו קוב"ה ושכינתיה** והיא העבודה הרצויה לפני בורא כל, ובזה ידעתי נאמנה כי ילך לבטח דרכו וכי ישכב לא יפחד, **ונאמן בעל מלאכתו להודיעו מה שלא קדמהו זולתו** בתורה האלהית, כי כל נשמה יש לה חלק מיוחד בתורה לא היה אדם שהשיג את כלה בלי שיו, זולתי **משה רבינו ע"ה**. וגם הודיעו הקדוש ב"ה בכללותיה ופרטותיה בשם חכמי הדעות ותלמידיהם העתידים לדרוש אותה. אליעזר בני אומר עגלה בת שנתה וכיוצא... ע"כ.

שגיאות וטעויות בלימוד

אור נערב חלק א' פרק ד': ויש כת שלישית שיתרחקו מן החכמה הזאת לאמרם כי קרוב אדם לטעות בדברים אלה ואפשר לבא לידי חטא וליפול באחד מן הטעויות הנוגעים במקום גבוה, והנה הכת הזאת כוונתם רצויה ומעשיהם אינם רצויים. הן אמת צדקו באמרם כי קרוב האדם אל הטעות בדברים הנעלמים אבל עכ"ז **לא יאשם** וכן פירשו רז"ל בספר הבהיר... וירצה, תפלה לחבקוק הנביא, לתפילה חשוב לחבקוק היותו עוזב חלקי התורה בענין העולם הזה והיותו עוסק במרכבה. וזהו שאמר השתא מאי שגיונות... כדכתיב באהבתה תשגה תמיד **איזהו חלק תורה שיש בה בהכרח שגיאה הוי אימא זו מרכבה** כמה דאת אמר באהבתה תשגה **תמיד**... היינו מעשה מרכבה שאדם חושק בה ומרוב חשקו צופה בדברים נסתרים ואי אפשר שלא יכשל והוא נחשב לו לצדקה וכאילו מתפלל כל היום... ע"ש באורך.

הראי"ה קוק אורות הקודש א' סעי' ס"ט: אע"פ שהרבה נכשלו מההגיון בנסתרות,¹⁰ אין המוכן להשכלה רוחנית צריך להיות נסוג אחר מחפצו הקבוע להיות הוגה דעות, נשגבות. **וכמו כל עניני החיים, שהם מלאים מכשולות, ומ"מ הולכי תום בטח ילכו דרכם, ועזרת ה' תשגבם,** כן הוא גם כן ביחש החיים הרוחניים, **שהאדם צריך רק לטהר את לבבו, ולהתאמץ בתכונת המוסר וחפץ טוב, שהוא התוכן של הקודש, רצון קונו, ולכוון לבו לשמים, אז ישמר מכל מכשול, וילך לבטח דרכו, בתורה וחכמה, בחקר אלוה ובבינת אמת בדעת ה'.**

הראי"ה קוק אורות הקודש ב' האחדות הכוללת סי' ז': הלומד את הקבלה צריך להסיר מלבו את הפחד, שמונח בלב מטעם החקירה ההגיונית, **שמא הוא פוגם באמונה האלהית, שמא הוא מגשם,** אין אלו אלא הבלי תעתועים... ע"ש.

הקדמת הרב יהודה פתי"ה לספרו בית לחם יהודה: ויש להעיר אוןן להלומד שצריך לידע כי **עיקר הלימוד** הוא שצריך הוא עצמו **לטרוא ולהבין משכלו** את דברי הרב ז"ל, כי זהו תיקון לנשמתו, ואל יפנה אל דברי המפרש אלא במקום שאין שכלו מגיע להבין הענין ההוא, ואחר שלמד הפרק ההוא עד מקום שידו מגעת אז יחזור הפרק ההוא עם דברי המפרש. ובזה יתברר לו **טעותו או טעות המפרש** ההוא. **ואל תתמה** על זה כי הרבה פעמים יזדמן כי דברי הרב ז"ל הם פשוטים והמפרש הבין בהם כוונה אחרת וכדי לפרשם הוא מכריח בחזקת היד את לשון הרב ז"ל ומושך אותם אל מקום שלבו חפץ. אמנם אם המעיין אינו בוטח אל המפרש

¹⁰ עיין **אור נערב חלק א' פרק ג' ובספר הבהיר** עוד, זה לשונו: אמר רבי רחומאי: מאי דכתיב ודרך חיים תוכחות מוסר? מלמד שכל הרגיל במעשה מרכבה ובמעשה בראשית אי אפשר שלא יכשל, שנאמר והמכשלה הזאת תחת ירך, דברים שאין אדם יכול לעמוד בהם אלא אם כן נכשל בהם... ומשם משמע שנכשל ומקבל יסורים על זה, אך אינו מקבל על זה עונש לעולם הבא. וזהו **דרך חיים** הדרך היחידה להגיע לחיים לעולם הבא היא **תוכחות מוסר**, שינוקה בעולם הזה על השגיאות... ע"ש באורך.

ועודינו לא ראה את הפירוש ועדיין הוא הולך בתומו אפשר שיזכה לפרש פירוש היותר הגון
ונאות ואמתי מדברי המפרש ההוא..

כיצד ניגש להתחיל בלימוד? ¹⁰

לכאורה לשאלת זו אין תשובה אחידה, שכן הדבר תלוי בשואל, בגילו, מצבו הרוחני, במדותיו, ובזמן שמקדיש ללימוד התורה בכלל. ועוד צריך ההקדמות היסודיות בעיקרי אמונה על פי הקבלה ועל כן צריך המתחיל הדרכה צמודה בשנים הראשונות בעסק הקבלה. אך ננסה ללמוד מההקדמות של קדמונינו.

בדור הרשב"י לא ניתן רשות ללמוד חכמת הזוהר לשום אדם, ורק עשרה יחד עם רשב"י, שהיו בחינת חסדים, הורשו להשתתף בלימוד ותיקון הזוה"ק, אך באדרא זוטא לא הורשה להם להוציא מן הפה ורק להרהר בלב. ואף שהיו שם תנאים גדולים שהיה בהם כוח להחיות מתים, מפני שזה היה התיקון שהוכן לדור המשיח ולא היה שייך אז, ולכן גם נגזר הזוהר והיו נהנים ממנו המלאכים באותם האלף שנה שהיה גנוז, וכמו שכתוב בזוהר פרשת וירא דף קי"ז ע"א... וכד ייתי אלף שתיתאה... וכאשר יבוא האלף הששי יפתחו שערי החכמה למעלה ומעיינות החכמה למטה, ויתתקן העולם אז לכנוס לאלף השביעי. כאדם המתקן עצמו ביום הששי, בבוא השמש כדי לכנוס בשבת... ובהמשך שם דף קי"ח ע"א מסופר על רבי יוסי שמצא מגילה מאדם הראשון, והתחיל ללמוד בה יחד עם רבי יהודה, ואז ירדה אש מהשמים, ונלקחה מהם המגילה. באו וספרו זאת לרבי שמעון אמר להם: לית רעותא דקב"ה בדא דיתגלי כל כך לעלמא וכד יהא קריב ליומא משיחא, אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא ולמנדע ביה קיצין וחושבנין ובההוא זמנא אתגליא לכולא... ע"ש. משמע מכאן שאין ללמוד מזה שגם בדורות אלו לא נעסוק, שכן אנו נמצאים בזמן הגאולה.

ובמשך כל זמן הגלות היתה מסירה של סודות התורה ליחידים, מרבית לתלמיד, חכם ומבין מדעתו, שלם בכל התורה, ודרכי חסידות, עד אחרון המקובלים - הרמב"ן. אך מה שקבלו לא היה ממה שכתוב בזוה"ק שלא זכו מדבשו, כמו שכתב השל"ה הקדוש מאמר ראשון דף ל' ע"ב... ואשרינו מה טוב חלקנו שזכינו לספר הזוהר, אשר לא זכו קדמונינו אשר קטנם עבה ממתנינו, כמו רב האי גאון, ורב ששת גאון, והרב ר' אליעזר מגרמיזא, והרמב"ן, והרשב"א, והראב"ד, שכל אלו היו מכלל יודעי ח"ן, ולא טעמו מדבשו כי בזמנם לא נתגלה, ואל תתמה מזה, כי בודאי לא נתגלה עד דור האחרון אשר אנחנו בו היום... הנה מבואר מכאן שהחיבור מהזוהר היה עתיד להיות גנוז, ובאותו הזמן יתהנו ממנו העליונים והם המלאכים, עד שיבא הדור האחרון בסוף הימים, שאז התגלה לתחתונים, ובזכות העוסקים יבוא משיח כי אז תמלא הארץ דעה בסיבתו.

¹⁰ עיין אור נערב חלק ג' פרק א' ב' באורך: אופן זמן הלימוד, מה ההכנות וההקדמות הצריכות לו לנגש להיכל המלך, והגיל ומצבו. וכתב שרצוי להתחיל כבר מגיל עשרים וצריך שיהיה נשוי, עם כל זה הכל לפי טוהר הלב. והימים והזמנים המסוגלים להשגה, והמידות בדרך הלימוד, היראה, והשמחה והענוה.

האר"י שזכה לגילוי אליהו גם כן, מסר את כל תורתו למהרח"ו **שגם הוא זכה לגילוי אליהו**, והיה חכם גדול ועמקן עצום, והוא כתב את השמונה שערים, שבנו המהרש"ו, הוציא אותם לאור בעיבוד נוסף (ראה הקדמת מהרש"ו לשעה"כ לקמן) ויצאו לאור גם מהת"ר ניירים וכן מהמהדורה בתרא ע"י **הרב יעקב צמח** ועץ חיים ע"י **מהר"מ כ"ץ פאפירש**. (ראה לקמן הקדמת הלשם לשער הפונה קדים). עיין בהמשך כל ההקדמות. וגם האר"י לא בא לעולם אלא ללמד למהרח"ו, ואמר לו האר"י שהוא יתקן קודם את עצמו, ואחר כך ילמד ויתקן את כל העולם כולו. עיין בספר חזיונות שהיה צריך מהרח"ו להיות משיח אך לא זכינו, ומה שכתב והכין, **הוא התיקון שמסר לנו להחיש ביאת המשיח בב"א**.

הרב יעקב צמח הכיר יהדותו בגיל מבוגר (35) שהיה מן האנוסים, וכך כותב בהקדמתו לספרו **קול ברמה** ... והנה זה כמה שנים מאחר שכבר התעסקתי בהלכות בתלמודי הרמב"ם, ואין צריך לומר שולחן ערוך, כי זה הוא מזון של כל יום ולילה. **וששה שנים השתדלתי בתלמוד והרמב"ם ובית יוסף והלבוש** (עד כאן פשט), ומכרתי כל כסף וזהב שהיה לי וקניתי ספרים, וספרי הרב זלה"ה וזה היה בצפת תוב"ב. וגנבתי מן היום ומן הלילה לקרות ולכתוב, ומן ההוצאה כדי לקבוע זמן עיתים לתורה ולעבודה, ועשיתי אני מיטתי עראי כדי לרפאות נפשי. וכל זה הוא מכ"ד שנה עד היום הזה, ומהם מ"ח שנה עד היום תמיד היה לי מדרש קבוע, ובכל יום, ובליל ששי היינו קוראין בחכמה זו, (ראה כל ההקדמה לקמן). ע"כ.

משמע שהשתדל בכמה שנים ללמוד כל התורה בכללות (הפשט) במשך שש שנים, ואחר כך עבר ללמוד את ספרי הרב.

הרב יוסף אירגאס בספרו שומר אמונים אחר שבויכוח הראשון עלה בידו להוכיח שני דברים אלו, והם: (1) אמיתת תורת הקבלה, (2) גודל החיוב המוטל על האדם הישראלי להגות בה. וזה עשה **בויכוח הראשון**. ואחר ששיכנע את **שאלתיאל** ללמוד קבלה, הנה שאלתיאל **גמר בדעתו לעזוב זמן מה עיונו בגמרא, פרש"י, תוספות ובשאר דרכי הפשט**. ויסתר באהל, ותהי אמון אצלו שעשועים יום יום, הספרים העיקריים שחברו בזאת החכמה, ומה' הייתה שומה, **כי בזמן מועט חפש באמתחות דעותיה**, ומשש את כל כליה... ע"ש תחילת ויכוח השני. אך עם כל זאת מסקנתו, שהיה צריך גם ללמוד מפי סופרים ולא רק מפי ספרים, ובא אצל יהודע והשלים לו את אשר לא הבין מעצמו. ע"כ. ע"ש.

מכאן שיש הדרכה למי שהוא כבר בקי בפשט עד שידע ללמוד ולעיין מעצמו ובקיא בהלכה, **כשתתעורר בו תשוקה ללמוד הפנימיות**, החסרה לו, **טוב שיעזוב לזמן מה את העיון בפשט וילמד את החכמה בזמן מועט יעבור על רוב החכמה**. אך וודאי שצריך מי שידריך אותו ויענה על ספיקותיו. ועוד כמו שכותב **הרמח"ל** בהקדמה למסילת ישרים... וודאי שאין נקרא חכמה

מה שאין בו עיון. אך באמת היא, כי עיון גדול צריך על כל הדברים האלה לדעת אותם... ע"כ. ע"ש.

בעל משנת חסידים מסכת תלמוד תורה פרק ג' :

א' אחר שלמד מקרא משנה ותלמוד כאמור עד מקום שיד שכלו מגעת שאע"פ שכולם מסודרים על דרך הסוד, להיות הסוד מכוסה בהם. הם בגוף, יעסוק בנשמה והוא שילמוד קבלה כי שניהם כאחד טובים.

ב' ואם הוא קשה העיון. ירבה למודו בפירושיהם מדרשים אגדות, וקבלה יותר מעסק התלמוד. ואם הוא שכתן יניח ידו מהתלמוד ויעסוק בקבלה אשר עם ההלכה והמשנה והמקרא שכל אחד מהם מבאר את חברתה עומדת במלכות דאצילות.

ג' ומי שדעתו משובשת, ויאמר בליבו על אשר לא יבין וקשה עליו, ששקר הוא אסור לו מתחילה להכנס בחכמה זו של קבלה שמא יקצץ בנטיעות.

ד' אבל מי שהוא תם וישר, ויתלה החסרון בדעתו. מצווה רבה היא המוטלת עליו לעסוק בה. שאף אם ודאי יטעה בה, מחסרון דעתו, אין לו חטא על זה, אלא מרוצה הוא לקב"ה.

הרב עובדי'ה הדאיה בספרו דעה והשכל חלק א' סי' א' : נשאל ע"י הרב חיותא הכהן מתונס אודות הדרכה בלימוד הקבלה לבחור רווק שרצה ללמוד, האם להורות שמותר או לחכות שישתדך או יתחתן, ומפלפל בזה, ומסקנתו: שאם הרווק הוא לומד מעצמו ויש לו תשוקה ללמוד אין להניאו, אך אם בא לשאול אין להורות לו לכתחילה ללמוד זאת החכמה עד שיתחתן... ע"ש באורך. ובענין הגיל כבר מגיל עשרים ונשוי, רצוי להתחיל למי שחשקה נפשו.

ועוד ראה דעה והשכל לרב עובדי'ה הדאיה חלק ו' סי' י"ח : ... ולעצם הדבר שכותב שהוא עוד צעיר לימים בן י"ח שנים ועוד לא מילא כרסו בש"ס ופוסקים. הנה בנוגע למילוי כרסו בש"ס ופוסקים, זה אין לו גבול בפרט בזמננו זה שלא יוכל כל אחד ואחד להחזיק עצמו שמילא כרסו בש"ס ופוסקים. ולכן בזמנינו זה של עקבתא דמשיחא, והגאולה מעוכבת בשביל זה... מצאו היתר לגם מי שלא מילא כרסו וכו' (עיין בספר מצוות ראי"ה [יו"ד רמ"ו על דברי הש"ך] מה ששינוי לגבי גיל ארבעים ושמילא כרסו בש"ס ופוסקים, זהו דווקא בבא לעסוק בתורת הסוד רוב שעות היום. אבל בעוסק שעה או שעתיים ביום, אין צורך בתנאי של מילא כרסו. ובאור נערב חלק ג' פרק א' : עוד צריך להגיעו לפחות לשנת העשרים כדי שיגיע לפחות לחצי ימי הבינה, ואף אם יש שפירשו עד שיגיע האדם לשנת הארבעים אין דעתינו מסכמת בזה עמהם, והרבה עשו כדעתינו והצליחו. ועם כל זה הכל לפי טהר הלב כדפירשנו וכפי טוב העצה הנכונה, ויש לזה רמז בזהר בכמה מקומות אמרם (זהר ח"ב כט) עד לא תבשל בשולך וכו'.

הרב מאיר כ"ץ פאפירש בהקדמתו לעץ חיים כותב: ... והנה אנכי הצעיר והזעיר באלפי יהודה, צעיר אנכי לימים וזעיר אנכי בבינה ובהשכל, ומה אעשה **שנפשי חשקה** בתורת חכמת הקבלה ורשפי להבת אש תשוקת חמדת חכמת הקבלה, מיום שהייתי **בן י"ג שנים** בערה בי כאש בוער בעצמותי, עד שהביאני המלך חדריו זכיתי וטעמתי בקצה המשענת בבית הרב המובהק החסיד העניו הרופא החכם השלם מהר"ר **יעקב צמח נר"ו** (זצ"ל), ולמדתי ספריו ומצאתי חן בעיניו והטעימני מיערת הדבש של האר"י זלה"ה... הרי לנו שהרב פאפירש התחיל ללמוד בגיל צעיר ביותר והצליח^כ, מפני שהיתה לו תשוקה עזה מאוד, ולמד אצל רבו **הרב יעקב צמח**.

גם **הרש"ש** התחיל ללמוד בגיל צעיר מאוד וגם לא היה נשוי, שהרי התחתן עם **חנה** בתו של **הרב גדליה חיון**.

וכן תלמיד **הרמ"ז הרב בנימין הכהן** התחיל ללמוד לפני שהיה נשוי שכן רבו, אחר כמה זמן שכבר למד אצלו, סדר לו את **כוונות החופה**. עיין הקדמת **מו"ר הרה"ג רבי מרדכי עטיה שליט"א** לספר **"אגרות הרמ"ז"**, בהוצאת **ישיבת החיים והשלום**.

---

^כ וכן בימינו אנו רואים שמי שהתחיל בגיל צעיר ואף לפני שהיה נשוי בהדרכה מתאימה וצמודה והצליחו. שכן חכמה זו רחבה ועמוקה מני ים וצריך מוחין טובים וחרופים וצעירים, שכן רק אחרי כמה שנים מתחילים לראות פירות.

הקדמת הסבא קדישא הרב מרדכי עטיה זצ"ל

לספר הפרדס להרמ"ק

שער הפרדס

ידוע הדבר ומפורסם הענין כי תורתנו הקדושה נדרשת בהרבה פנים בכל אחד מחלקי הפרד"ס ואין בה דבר קטן או גדול שנכתב בה ללא צורך ואפילו התגין היה רבי עקיבא דורש בהן תלי תלין של הלכות על כל קוף וקוף מהן, וכמה יגיעה עמל וטורח צריך אדם ליגע ולעמול כדי להבין אפילו את פשטי הדברים על אחת כמה וכמה כדי לזכות להבין את יתר החלקים שבהן נדרשת התורה ובפרט החלק הנסתר שבה שהוא החלק העיקרי והיסודי שהוא אמיתות ופנימיות התורה, ואחרי כל העמל והיגיעה אין אדם זוכה להבין כי אם אחד מיני אלף, כמו שכתב בספר היקר והחשוב "אדני כסף" שהוא ביאור על הנ"ך לאחד הגדולים הראשונים החכם הפילוסוף האלוהי ר' יוסף אבן כספי זצוק"ל בביאורו על ספר עמוס פרק ג', זה לשונו הטהור: "אמר אבן כספי, אחר שמוסכם הוא מכל החכמים והפילוסופים כי הנביאים הם למעלה מאוד מן הפילוסופים עד שאריסטו וחבריו הבל המה חד בערך להנביאים האמיתיים ואנחנו לא נוכל לדעת אחד ממאה מכל דברי אריסטו וחבריו בכל ספריהם, אם כן איך נבין אף אחד מיני אלף מדברי הנביאים בספריהם, אבל על כל פנים ניגע להשיג מה שנוכל, ורב לנו ולדומים לנו אם נשיג אחד מרבבה בטרם נמות, ונתן תודה לה' יתברך "כי ה' יתן חכמה".

הלא תראה קורא יקר מי האיש הגדול בענקים שהיה ידוע ומפורסם בגדולתו בתורה בספריו הרבים שחיבר, העיד על עצמו ואומר "ורב לנו אם נשיג אחד מרבבה", אם כן ק"ו בן בנו של ק"ו כמה חובה עלינו ללמוד ולהתעמק בדברי תורתנו הקדושה, **ובפרט בלימוד חכמת האמת בספרי הזוה"ק** שהוא היסוד לבא אל הקודש פנימה כדי להבין את **אמיתות התורה** ובפרט במה שנוגע לישוב וישיבת ארץ ישראל אשר בלעדיה לא תיכון שום מצוה ועבודה, כי לפי הפשט בכל מקום ומקום יכולים לקיים תורה ומצוות, **אבל** לפי חכמת האמת **בזוהר שמות** (דף רע"ו ראש עמוד ב'): אמר "אנוכי ה' אלוהיך" ברזא דחסד אברהם אחיד בה, ולקבליה מצות עשה, ורזא דא תפקידתא קמייתא דפקיד קוב"ה לאברהם מצות עשה הוה, דכתיב "לך לך מארצך". הרי לך בפירוש **לדעת הרשב"י זיע"א ישיבת ארץ ישראל היא נגד "אנוכי ה'".** וכמו שמי שאינו מאמין באנוכי ה' שאפילו יקיים כל התורה תורתו אינה נחשבת לכלום, כן מי שאינו **משתדל לעלות לא"י**, אפילו יקיים כל התורה בחו"ל עדיין לא עשה כלום וחסר מכל טוב, ואין טוב אלא תורה, כאשר כתבנו בפנים בהקדמה באורך משם מהר"מ די בולה זיע"א.

וכן כתב **אור החיים הקדוש בפרשת קדושים** על פסוק "וכי תבואו אל הארץ": שלשה מצוות נאמרו כאן, א' ביאת הארץ על דרך אומרם "הכל מעלים לארץ ישראל", ב' לנטוע כל עץ מאכל **לשבח הארץ**, ג' מצוה לנהוג שני ערלה, וכן **במדרש רבה** פרשת לך לך (מו, ט) **אם בניך נכנסין לארץ הן מקבלים אלהותי ואם לאו אינם מקבלים**. וכאן הבן שואל, הלא כמה וכמה רבנים וחסידיים ואנשי מעשה **למדו המדרש הזה מאות פעמים** ועדיין נשארים בחו"ל, ומה היא הסיבה שנשארים בחו"ל? **תשובה** היא כמו שכמה וכמה בני אדם אפילו שלומדים ענייני חילול שבת וכדומה ואע"פ כן לא חוזרין לפי שההרגל נעשה טבע, כן בענין ישיבת ארץ ישראל ההרגל נעשה טבע **ולא מרגישים בחומר האיסור** בישיבתם בחו"ל, אבל מי שלומד בספר הזוהר **ויזכה להבין את האמת לאמיתו** אזי בטח יעזוב כל הבלי חו"ל ויקיים מאמר דוד המלך ע"ה "מי יתן לי אבר כיונה ועופה ואשכונה" בארץ ישראל, **כי קבלת עול מלכות שמים האמיתית היא דוקא בארץ ישראל ובלימוד חכמת האמת** כמ"ש בשער הפסוקים פרשת לך לך "אבל עדיין לא נעשה הזיווג העליון בפועל עד שהלך אברהם לארץ ישראל ועל ידו נעשה אז הזיווג העליון וזה שאמר לו הקב"ה, "לך לך מארצך... אל הארץ אשר אראך".

וגם **בשער הכוונות דף פ"ג ע"ג**: והנה בחו"ל אין זיווג כי אם בא"י, וזה מה שאנו אומרים "השתא הכא" בלי זיווג "לשנה הבאה בארעא דישראל" ויזדווג המלך העליון עם ארץ ישראל העליונה (ע"ש באורך) **וכל אלה הדברים העומדים ברומו של עולם לא יובנו כי אם בארץ ישראל ובלימוד חכמת האמת** שזהו תכלית ושלמות **כל האומה הישראלית**, כמו"ש בספר הנז"ל "אדני כסף" בסוף מלאכי: בעניין יקר סיים מלאכי "זכרו תורת משה עבדי, הנה אנכי שולח לכם" וכו' והוא שהעירנו שאין תכלית טוב גאולתנו טובות העוה"ז וממשלה ומלכות, כמחשבות ההמון שיתאוו ביאת המשיח לתכלית זה, אבל כל תכלית הצלחתנו בענין גאולתנו שאנו מחכים ליום ההוא, כי אז נשיג שלמות נפשנו יותר ויותר, **ולתכלית זה לבד נתן לנו ה' תורתו** כמו שמפורש בתחילת ענינו ואמר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" וכל אלה העניינים יקרים מפז ומפז רב, עכ"ל.

והיות שיש רבים בין בארץ בין בחו"ל המתלוננים על המצב הרוחני הנמצא בארץ, הכל הוא לתכלית הנזכר לעיל, על דרך מה שכתוב בסוף מסכת מכות "ראו שועל יוצא מבית קודש הקודשים התחילו הם בוכים ור' עקיבא משחק".

ובקרב בימינו נזכה לנבואת זכריה (זכריה ב' ח'): "פרזות תשב ירושלים מרב אדם ובהמה בתוכה, ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה", "רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאום ה' " בעגלא ובזמן קריב אמן.

” דרשו ה' ”

ישתבח הבורא ויתעלה הדרו אשר בחר בעמו ישראל באהבה ונתן לנו שתי מתנות טובות ויקרות הלא הם התורה וארץ ישראל, ושתי מתנות אלו הן בתורת ירושה שאין להם הפסק לעולם, התורה שנאמר ”תורה ציוה לנו משה **מורשה**” וארץ ישראל שנאמר ”ונתתי אותה לכם **מורשה**” (שמות ו' ח') וכתב החפץ חיים זיע”א (פרשת בא) : **נשמת ישראל היא התורה הקדושה, וגופו היא ארץ ישראל**. בטח אין הנשמה יכולה להתקיים בלא גוף וכל המצוות התלויות בארץ אי אפשר לקיים מבלעדי ארץ ישראל. ארץ ישראל בלא תורה היא פיסת קרקע, גוף בלי נשמה, ורק שניהם כאחד טובים כמאמר הנביא (ישעיה מ”ב) : ”נותן נשמה לעם עליה”.

נמצינו למדים, כי בלימוד התורה ובקיום מצוותיה בא”י ישתלם האדם שלימות אמיתית ויזכה לחזות בנועם ה', כמ”ש במדרש שוחר טוב (ק”ה) : ”הודו לה' קראו בשמו” א”ר יוסי בר חלפתא לר’ ישמעאל בריה, אתה מבקש **לראות את השכינה** בעולם הזה, **עסוק בתורה בארץ ישראל** שנאמר ”דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד”.

ודבר הלמד מענינו כי מה שאמר עסוק בתורה בא”י, **היא תורת הקבלה**, כמ”ש מהרח”ו זיע”א בהקדמתו לשער ההקדמות, כי עיקר ויסוד לכל התורה הוא לימוד בחכמת הקבלה חכמת האמת, וזה לשונו : הנה מבואר כי תורתנו הקדושה כלולה ונמצאת בכל ד' עולמות אבי”ע ובהיותה בעולם **האצילות** אז נקראת **קבלה**, כי שם היא מופשטת מכל הלבושים הנקרא ”פשט” מלשון ”פשטתי את כתנתי” שהיא בחינת המלבוש החיצוני שהוא על גבי עור האדם המתפשט מעליו לפעמים וזהו עיקר מלת פשט... **אמנם** שעשועות של הקב”ה בתורה והיותו בורא בה את העולמות, היתה בהיותו עוסק בתורה בבחינת הנשמה הפנימית שבה, הנקרא **רזי תורה** הנקראת **מעשה מרכבה** היא **חכמת הקבלה** כנודע אל היודעים, וטעם הדבר הוא להיותו עולם האצילות העליון טוב מאוד... וכתב עוד שם, הרי מבואר בפירוש אף בדברי התנאים שאין האדם יוצא ידי חובתו לגמרי בעסק המקרא והמשנה והאגדה והתלמוד בלבד, אלא הוא מחויב לעסוק **בכל יכולתו** בסתרי תורה ובמעשה מרכבה, **כי אין הנאה להקב”ה מכל מה שברא בעולמו רק בהיות בניו למטה עוסקים ברזי התורה להכיר גדולתו ויופיו ומעלתו**, כי בפשטי התורה ובסיפוריה ובדיניה ובמצוותיה בהיותם כפשטם, אין בהם שום היכר וידיעה לידע את בוראם יתברך (ע”ש באורך).

הנה מדברי מהרח”ו ז”ל נתבאר המאמר של ר’ יוסי בר חלפתא שאמר ”אתה מבקש לראות את השכינה” היינו סוד שמו הגדול ”ידוד” שהוא נגד ד' עולמות אבי”ע וסוד הפרצופים הרמוזים בשמו הגדול ”ידוד” וזהו ”דע את אלהי אביך”.

וְלִמּוּד הַקְּבֵלָה נִיתַן דּוּקָא תַלְמִידֵי חַכְמִים כדי שידעו מה פגם עושה הגלות^{כט}, כמ"ש בזוהר בראשית (דף כ"ח) "ויצר אלהים וגו' ווי לעלמא דאינון אטימי לבא וסתימי עיינין דלא מסתכלין ברזי דאורייתא ולא ידעין, דודאי, "חית השדה ועוף השמים" אינון עמי הארץ ואפילו דאינון "נפש חיה" לא אשתכח עזר בהון לשכינתא בגלותא ולא למשה דאיהו עמה, ופירש מקדש מלך: אינון עמי הארץ, פירוש דהכי קאמר ואין עליהם תרעומת שלא למדו הסוד. דאינון נפש חיה, הם התלמידי חכמים הלומדים הפשט ומניחים הסוד, עליהם היא התרעומת לפי דלא אשתכח עזר בהון בגלותא לשכינתא, לפי שע"י סודות התורה שקורא האדם^ל עושה תיקון גדול לשכינה. ועוד בזוהר ויקרא (דף ק"א): בתרין שמהן אלן אקרון ישראל לקוב"ה, עבדים דכתיב "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם" ואקרון בניס דכתיב "בנים אתם לה' אלהיכם" בזמנא דידע ליה בר נש לקוב"ה בארץ כלל, כדין אקרי "עבד" דעביד פקודא דמארי, ולית ליה רשו לחפשא בגיזוי וברזין דביתיה. בזמנא דידע ליה בר נש בארץ פרט, כדין אקרי "בן" רחימא דיליה כבן דחפיש בגיזוי בכל רזין דביתיה, ואע"ג דאקרי בן, ברא בוכרא לקוב"ה, כד"א "בני בכורי ישראל" לא יפוק גרמיה מכללא דעבד למפלח לאבוי בכל פולחנין דאינון יקרא דאבוי, והכי אצטרך לכל בר, למהוי לגבי אבוי בן לחפשא בגיזוי ולמנדע רזין דביתיה ולאשתדלא אבתרייהו, ולמהוי לגבי אבוי עבד, ורזא דמלה תרין דרגין אינון לעילא דאצטריך בר נש לאתעטרא בהו, ואינון רזא דמהימנותא ואינון חד.

וְכַתֵּב הַר"א אֲזוּלָאֵי ז"ל בְּסִפְרוֹ אֹר הַחֲמָה בְּשֵׁם הַרְמ"ק זִיע"א: הענין בקצרה, כי כל איש ישראל יש לו נפש רוח נשמה (נגד בריאה יצירה עשיה) וזהו עבד בעוד שהוא עובד קונו על דרך הפשט שאינו מכיר מבוראו רק פשטי הדברים, וכן בתפלתו בכוונתו ליחד בורא עולם דהיינו אורח כלל, אף אם יעמיק לדעת אמיתת הדברים בשורשם כמו שפירשו החוקרים, בכל זה, ענין זה לא יעלה יותר מעבד, מפני שאינו מחפש בגנזי קונו שהם סוד הקבלה, ומי שיעמיק

^{כט} יש גם מצב של גלות בארצנו, וזה גדול מהכל שכן כבר הגוף בארץ, אך הנהגות גלותיות. שלא מבינים מה היא ארץ ישראל עיין שער הפסוקים דף ל"ח סי' ל"ב: וצריכים גם לזה תלמידי חכמים שידעו להוציא את העם מגלות זו, להקים שכינתא מגלותא וזה לא רק ע"י תורה ומצוות, אלא גם ע"י מעשים של בנין הארץ לתפארת, שהיא השכינה כנודע. וזה צריך חכמה גדולה לדעת את תהליך הגאולה ואיך להנהיג את העם לקראתה. וזו היא חזרה בתשובה הכללית, תשובה לארץ ישראל תשובה-ה' שהיא השכינה, שהוא תיקון חטא המרגלים.

וְכַתֵּב הַרְאִי"ה קוֹק בְּאֹרֹת הַתְּשׁוּבָה עַמ' י"ח, וז"ל: ... ואם יבא אדם לחדש דברים עליונים בעסקי התשובה בזמן הזה, ואל דברת קץ המגולה ואור הישועה הזרוחה לא יביט, לא יוכל לכוין שום דבר לאמתתה של תורת אמת. כי כל זמן מאיר בתכונתו, ועצת ה' אשר יעץ להחל אור גאולה מעולפת במטמוני מסתרים, כמו שאנו רואים בעיינינו, ומוקפת בהמון נגעים של עניי הדעת סובלי חלאים רוחניים... ע"ש.

^ל משמע אף גירסא בעלמא עושה תיקון, אך ודאי שתלמיד חכם שמעמיק בה עושה תיקון יותר גדול לקרב הגאולה ברחמים.

יותר לידע גנזי מאריה דהיינו סודות העולמות העליונים ופרטי הענפים בספירות וקשר הייחוד, הנה כמו שהוא עוסק בספירות, **כן נשפעת אליו נשמה דאצילות בן לקוב"ה ושכינתיה**, דהיינו נפש ממלכות, רוח מתפארת, נשמה מבינה, וזה כשיכוון בתורתו ובעסק סודותיו לייחד ולקשר בסוד הייחודים העליונים והשפעת הספירות וייחודם זו בזו יקרא בן בית, שכל גנזי רבו בידו ואינו נשלל מעבד, וזה שאמר ואע"ג דאיקרין בן, לא יפיק גרמיה מכללא דעבד, **בענין דכולא איתנהו ביה**, וכן הוא בסוד הנשמה, שנשמה דאצילות מתלבשת בנשמה דבי"ע שהוא עבד, (עכ"ל). **ממאמר זה תבין שבחינת נשמה לא יזכה בה האדם אלא בא"י ובעסקו בסתרי תורה, כמו שאמר הנביא "נותן נשמה לעם עליה".**

"דע את אלהי אביך"

ולכאורה נראה שלימוד הקבלה הוא לטובת האדם שיזכה לבחינת נשמה, **ואם הת"ח לא ירצה ללמוד בסתרי תורה, איהו הוא דאפסיד נפשיה**, ואין עליו שום עונש, כיון שסוף סוף כל ימיו לומד בפשטי התורה יומם ולילה **וזכה לנפשה ורוח, די לו. כל זה בהשקפה ראשונה, אבל כד דייקת שפיר בדברי הזוהר, נראה שכל ת"ח שאינו עוסק בקבלה עונשו חמור עד מאוד שגורם גלות שכינה וגלות ישראל** כמ"ש מהרח"ו בהקדמתו ז"ל, זאת ועוד **בזוהר שיר השירים** ע"פ "הגידה לי שאהבה נפשי" תא חזי כל מאן דאזל לההוא עלמא בלא ידיעה, אע"ג דאית ביה עובדין טבין סגיאיין, מפקי ליה מכל תרעין דההוא עלמא וכו'. תא חזי מה כתיב "אם לא תדעי לך היפה בנשים" אם אנת אתיא בלא ידיעה ולא אסתכלת בחכמה עד לא אתית להכא ולא ידעת רזין דעלמא עלאה, אע"ג דאנת "היפה בנשים" במצוות ובמע"ט, לית אנת כדאי למיעל הכא "צאי לך".

ועוד בזוהר פקודי דף רמ"ז ע"ב: האי חיותא קדישא קיימא כד נשמתא סלקא ומטאת לגביה, כדין שאל לה ברזא דמאריה וכפום ההיא חכמתא דרדף אבתרה ואדבק הכי יהבי ליה אגריה, **ואי יכיל לאדבקא ולא אדבק**, דחי לה לבר ולא עיילא, וקיימא תחות ההוא היכלה **בכסיפו**, וכד נטלי גדפייהו אלין שרפים דתחותא, כדין כלהו בטשי בגדפייהו ואוקדון לה, ואתוקדת ולא אתוקדת, וקיימא לא קיימא, והכי אתנדת בכל יומא, נהירת ולא נהירת, ואע"ג דעובדין טבין אית לה, בגין דלית אגרא בההוא עלמא כאינון דמשתדלי בחכמתא לאסתכלא ביקרא דמאריהון, ולית שיעורא לאגרא דאינון דידעי חכמתא לאסתכלא ביקרא דמאריהון. ע"ש.

ובתקונה ארבעין ותלת: והכי מאן דגרים דאסתלק קבלה וחכמתא מאורייתא דבע"פ ומאורייתא דבכתב וגרים דלא ישתדלון בהון, ואמרין דלא אית אלא פשט באורייתא

ובתלמודא, ודאי כאלו יסלק נביעו מההוא נהר ומההוא גן, ווי ליה טב ליה דלא אתברי
 בעלמא ולא יוליף ההיא אורייתא דבכתב ואורייתא דבעל פה דאתחשב ליה כאלו אחזר
 עלמא לתהו ובהו, וגרים עניותא בעלמא ואורך גלותא (עיין פירושו בכסא מלך ותסמר שערות
 אנוש, רח"ל).

עוד בזהוה תרומה דף קס"א ע"ב: "אתה הראת לדעת": לדעת, למנדע ולאסתכלא בהאי
 עלמא ברזא דמהמנותא ברזא דאורייתא וכל מאן דהוה בהאי עלמא ולא אישתדל באורייתא
 למנדע ליה, טב ליה דלא אתברי, והא בגין דא אייתי ליה קוב"ה לבר נש בהאי עלמא לדעת
 כי ה' הוא הא-להים ופירש מקדש מלך: "שידע סודות התורה שעל ידם יכיר האדם שיעור
 קומה וכל הפרצופים" (עיין שם באורך).

עוד צא וראה מה שכתב אחד מן הראשונים כמלאכים בספרו (יד יוסף צרפתי דף ע"ד ע"ב)
 אמרו חז"ל ארבעה מידות ביושבים לפני חכמים. ספוג, משפך, משמרת ונפה, ואמרו **משמרת**
 שמוציאה היין וקולטת את השמרים וכי **בדברי חכמים יש שמרים?** אפילו שיחתן של ת"ח
 צריכה לימוד כנודע, אבל יובן כוונת התנא, בשאקדים הידוע דתורתינו הקדושה נחלקת
 לארבע חלקים סימנם **פרד"ס** ולהם רמז רבי אושעיה רבה (תחילת מדרש רבא) אמון פדגוג,
 אמון מכוסה, אמון מוצנע, אמון רבתא, לכן כנגדם **יש ארבע מידות** שיושבין לפי חכמים:
הא' כספוג שסופג הכל ושואב הכל, ככה הבעל מידה זו, לומד פרד"ס הכל שואב ולומד כמו
 הספוג שסופג הכל. ועוד (בעמי' ג'): ועוד נראה שרצה התנא להודיענו שהאיש שלומד הכל
 צריך שיהיה כספוג ששואב הכל כדי לחזור להשליכו כאשר ידחקו אותו, ככה זה האיש **ילמוד**
על מנת ללמד לאחרים, ואז יתקיים בידו^ל, והאיש שאינו רוצה רק בפשט של תורה, זה האיש
 אפילו פשט אין לו דכל האומר אין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו דהפשט יתפרש ע"י
 תורה שבע"פ ולכן לא נשאר בידו דבר אפילו הפשט והוא כמשפך שהכל יוצא ממנו, ולא נשאר
 בו דבר. וכנגד מי שאינו רוצה בסוד הנמשל ליין, המשילו למשמרת שמוציאה היין המשיל
 הסוד בערך שאר חלקי התורה ליין אצל השמרים, **דהכל כשמרים בערך הסוד**, באופן
 שצריך האדם להיות כספוג לשמוע הכל, ובבא עת כל דבר ודבר ערך ושלמות כל דבר ודבר
 (ע"ש באורך).

^ל עיין פירוש הגר"א למשלי על הפסוק "כי ה' יתן חכמה...". שהקב"ה יתן לו סיעתא דשמיא ויוסיף
 לקח חכמה כי החכמה מאין תמצא שילמוד דברים עוד וימצא דברים אשר לא ידע מתחילה ומפיו,
 ממה שילמוד החכמה ויוציא מפיו, ידע החכמה על בוריו ב' בחינות, בדעת ותבונה, ותבונה הוא ג"כ
 דעת, רק דעת שידע החכמה על בוריו לעצמו אבל אינו יכול להסביר עדיין לאחרים, ותבונה שיהיה
 יכול להסביר לאחרים וזהו כד ינקא לבנין נקראת תבונה... יתן לו ה' דעת שידע על בוריו ותבונה שיהיה
 יכול להסביר לאחרים והבן. ע"כ.

והנה הדברים האמורים מפי ראש הדרשנים הראשונים, דבר ה' בפייה אמת, והרוצה לעמוד על אמיתתם של דברים ילמוד בספר **עץ חיים שער מ"ב דרושי אבי"ע**, וכלל העולה משם כי ארבע עולמות אבי"ע הם נגד ארבע אותיות "ידוד" ונגד ארבע חלקי התורה פרד"ס, וכמו ששלשה עולמות בי"ע הם מלבוש לעולם האצילות, כך שלשה אותיות "הוה" שבשם הם מלבוש לאות י' שבשם וכך שלשה חלקי התורה שהם **פר"ד** מלבוש **לסוד** שסוד בגימטריא יי"ן ומי שאינו חפץ בסוד ישאר בידו **שמרים בלי יי"ן** ועושה פירוד בין אותיות השם הקדוש רח"ל.

והרואה בכמה מקומות מהתיקונים והזהר שמדברים בחיוב האדם ללמוד סודות התורה "יאחזנו רעד". לפי שגאולתנו תלויה בלימוד הקבלה, כמ"ש בתיקונים תקונא תלתין (ק"ז ע"ב): ולא בעאן לאשתדלא בחכמה דקבלה דגרמין דאסתלק נביעו דחכמה דאיהו י' מינה ואשתארת ב' יבישה, וי לון דגרמין עניותא וחרבה וביזה והרג ואבדן בעלמא (ע"ש באורך), ועל זה המאמר יסד מהרח"ו ז"ל כל הקדמתו ובתוך ההקדמה דף ב' ע"ג: כתב פירוש המשנה אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת **אוי להם לבריות**²⁷ **מעלבונה של תורה**, כי בלי ספק בהיותם עוסקים בפשטיה ובסיפוריה לבדם היא לובשת בגדי אלמנותה ושק הושת כסותה, וכל האומות יאמרו לישראל מה דודך מדוד, מה תורתכם מתורתינו, הלא גם תורתכם סיפורים בהבלי העולם אין לך עלבון תורה גדול מזה ולכן אוי להם לבריות מעלבונה של תורה ואינם עוסקים בחכמת הקבלה שהיא נותנת כבוד לתורה כי הם **מאריכים הגלות וכל הרעות המתרגשות לבוא בעולם** (עיין שם באורך).

הנה ממאמר התיקונים ומדברי מהרח"ו ז"ל למדנו **שני דברים נמשכים מחסרון לימוד הקבלה והם עלבון התורה ואריכות הגלות** והנה לעלבון התורה מובן מדבריהם מהו העלבון, שבחסרון הקבלה תהיה התורה יבשה ויאמרו שהיא כשאר חכמה של האומות, אבל עניין אריכות הגלות אינו מובן, למה נמשך מחסרון לימוד הקבלה, אשר **לכאורה נראה שאין שום קשר בין זה לזה?**

וכדי להבין הקשר שיש בין לימוד הקבלה לבין אריכות הגלות, קודם כל עלינו לדעת, כי מזה קרוב לתשע מאות שנה נגמרה גזרת הגלות אלא שאנחנו ממשיכים אותו, כמ"ש בזהר בראשית קי"ז ע"א: אמר לו ר' יוסי²⁸ כל דא אריכו זימנא יתיר מכמה דאוקמוה חברייא

²⁷ מה שיש אוי לבריות, הוא מעלבונה של תורה. עיין פירוש החפץ חיים לאבות
²⁸ והרי הזוהר נכתב בתקופת היציאה לגלות והוא שואל למה נמשך יותר זמן. משמע מכאן שרשב"י וחבריו צפו ברוח קודשם, שהגלות תתארך הרבה יותר מזמנה, אלף שנה, בידועם את קושי עורף העם,

דאיהו יומא חד גלותא דכנסת ישראל ולא יתיר דכתיב "נתנני שוממה כל היום דוה" ועוד **בזהר שמות י"ז ע' א'**: דאמר ר' חייא לית שולטנו לאומין עליהו דישאל אלא יומא חדא לחוד דהוא יומא של הקב"ה והוא אלף שנים הה"ד "נתנני שוממה כל היום דוה". יומא חד לחוד ולא יתיר, אמר רבי יוסי אי יתיר ישתעבדון **לא על פום גזירת מלכא הוא** אלא על **דלא בעיין למהדר לקבליה**. ועוד בא שלישיה **בזהר ואתחנן דף ע"ר ע"א**: דהא ודאי יומא חד יהא גלותא לישראל ולא יתיר, הה"ד "נתנני שוממה כל היום דוה" וכך מפורש **בעץ חיים שער ל"ה פרק ה'** דרוש המתחיל **ד"ו בדעת** עיין שם ותבין ענין הגלות ועניין הגאולה **אם תזכה**.

הרי לך בפירוש בשלשה מקומות מהזהר שגזירת הגלות היא **רק אלף שנים**, אבל **אנחנו** ממשיכים הגלות בידינו זה תשע מאות שנים. ועל זה כתב הרב אוהל יעקב פרשת שלח בדבור המתחיל "מסורה לחמינו", וזה לשונו בקצור דבר השיך לעניינו: **אבל עתה בעוה"ר הלא יש בינינו אנשים מסוג שהיו בשלשת ימי אפילה** שאוהבים הפזור (הגלות) ^{לדאמר מה להם עוד אל נחלת ה'}, ארץ הקדושה ומה להם עוד אל ציון וירושלים (ע"ש באורך).

מעתה נשאלת השאלה וכי אפשר שכל ישראל במשך תשע מאות שנה נהיו מסוג אנשים של שלשת ימי אפלה ולא ידעו את האמת? אבל עלינו לדעת כי מזה מאות בשנים יש **שתי כתות** בבני ישראל, **א)** מהם אומרים שהגאולה תבא על ידי שכל ישראל יחזרו בתשובה שלימה ואח"כ הגאולה תבוא בדרך נס וראייתם מפסוק "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" ומחכים לצאת מהגלות כמו שיצאו אבותינו ממצרים. **ב)** ומהם אומרים עלינו להשתדל בכל יכולתינו בדרך הטבע ואין לסמוך על הנס בלבד, והנה לפי הפשט כל אחד ואחד יש לו ראיות משלו חזקים כראי מוצק שאין בכח מי שיבטלם, כידוע ממאמר חז"ל (עירובין י"ג ע"ב): תלמיד אחד היה, שהיה יכול לטהר את השרץ במאה וחמישים טעמים. וידוע שסוף סוף לא נטהר לפי שהתורה אסרתו בפירוש. **אבל בעניין הגלות והגאולה שלא כתוב בפירוש בתורה יש לכל כת וכת ק"ן טעמים לחזק סברתם ולכן נתארך הגלות**, אבל

שלא ירצו לצאת מהגלות, והערב רב המעורב איתם. וראה עוד ענין ערבוב, שכל החסדים כלולים ביסוד, ואלף הששי כנגד היסוד, וענין מערב (מלשון ערבוב) שהוא הצד שאנו מנענעים בלולב מערב כנגד היסוד. והבן זה היטב.

¹⁷ ורוצים להנציח גלות, ביודעם שעלייה לארץ כרוכה בירידה רוחנית ובסכנה מפני האויבים, **מעין חטא המרגלים**, ומעדיפים תורת חו"ל. ומשמרים את הגלות גם בהיותם בארץ. ועיין "אם הבנים שמחה" שכתב "אילו היו החרדים **נותנים ידם** למפעל הקדוש של **ישוב** ארץ ישראל ומעודדים לעלות לארץ היו כמה אלפים ורבות ניצולים מהשוואה (ולא ידע שמדובר במיליונים). ומודה שגם הוא בעצמו דבר כך וחוזר בו, והוא נהרג על קידוש ה'. וצריך להבין שגם היום יש **שואה קשה וכפולה**, אחת בחו"ל נישואי תערובות, והשניה בארץ, פיגועי החבלה, משפחות שלמות נמחקות. ורק שנחזור בתשובה לארץ ישראל, שצריכים להתחזק בזה. וכן בלימוד תורת בכלל, ולימוד הקבלה בפרט, באהבת ישראל ואחדות עם ישראל. ה' יחזיר אותנו בתשובה שלמה, אמן.

כשנדע את דעת רשב"י זיע"א בעניין הגאולה אז כל הטענות שיש לצד שכנגד בטלים ומבוטלים אפילו שיש לו אלפי טענות, יהיו כל הטענות כחרס הנשבר וכדבר שאין בו ממש, כי דברי הרשב"י הם אמת מפי רעיא מהימנא ומפי אליהו ז"ל.

זה לשון אליהו ז"ל בסוף תיקונא שתיתא: וכמה בני נשא יתפרנסון מהאי חבורא דילך כד יתגלי לתתא בדרא בתראה בסוף יומיא ובגיניה "וקראתם דרור בארץ". ומעתה עלינו להבין איך ע"י גילוי הזהר תבוא הגאולה, ועוד למה דווקא בסוף יומיא? אבל ידוע כי הרשב"י ז"ל לפי שדבר בגלוי נגד ממשלת זרים גזרו עליו גזרת מוות וברח ונטמן במערה משך שלוש עשרה שנה כמו שכתוב במסכת שבת דף ל"ג ע"ב, לכן כתב כל עניין הגאולה ברמז ותלה אותה בלימוד הקבלה, ובטח שבלמוד בלי הבנה, לא יתעוררו לעליה לא"י, כי עיקר לימוד הקבלה ויסוד כל הזהר היא להודיענו כי מעשה ושיבה בא"י, הם צורך גבוה כדי לעורר את מידות העליונות, כמ"ש שער הכוונות דף כ"ד ע"ב: והנה הכתוב אומר "תנו עוז לאלוקים על ישראל גאותו" פרוש כביכול השי"ת צריך עזר וסיוע וכח מן מעשי ישראל התחתונים (ע"ש באורך). וזהו שכתוב בזהר תצוה דף קפ"א ע"ב: "מתוך בני ישראל" אמאי מתוך בני ישראל? אלא כלא לא אתקריב למהוי חד כדקא יאות, אלא מתוך בני ישראל, דהא בני ישראל קיימין לתתא לאיתפתחא ארחין ולאנהרא שבילין ולאדלקא בוצינין ולקרבא כלא מתתא לעילא למהוי כלא חד, ובגיניה כך כתיב "ואתם הדבקים בה"י. ועוד בזוהר משפטים דף ק"ה ע"א: **והשתא דישראל אינון בגלותא כביכול כל בניינא נפל**, וגוי ועוד שם דהשתא בגלותא איסתלק מ"ילה לעילא כביכול אימא מעל בנין ובנין נפלו, ושמא דהוה שלים דהוא שמא עלאה רברבא קדמאה נפל (ע"ש באורך) הרי לך בפירוש כי יחוד כל העולמות תלוי בישראל, כשהם בארץ ישראל. לפי זה כמו שבכל מצות התורה הלימוד בלי מעשה לא יצא ידי חובתו ואדרבא ענוש יענש, כן בעניין הגאולה באמירה בעלמא שאומרים "ותחזינה עיינינו בשובך לציון" וכן בליל פסח שיאמר "בשנה הבאה בארעא דישראל" לא עשה ולא כלום, לכן אליהו ז"ל אמר "בסוף יומיא" יען כי בכל משך ימי הגלות מי היה יכול לדבר בפירוש לעורר לעליה לא"י ולהסביר להם שהכל תלוי בידינו שאז יקומו עלינו ויבלעונו חיים לא כן בסוף יומיא על זמנינו זה שאנחנו יושבים בארצנו ועם כל זאת כולי האי ואולי, כי לא כתבנו כי אם ראש מילין ולכן צריכים כל גדולי ישראל הנמצאים בחו"ל בארצות החופש ללמוד בסתרי תורה ולדעת כי הכל תלוי באתערותא דלתתא וכן כתוב הזהר במדבר דף קי"ט ע"א: ובכלא בעי לאחזאה עובדא כגוונא דלעילה וכמה דאחזיה עובדא לתתא הכי נמי איתער לעילא ואוקמוה (ע"ש). ונביא לך כמה מאמרים מהזהר, זה יצא ראשונה בראשית פ"ב: תא חזי עלמא דלעילא אצטריך לאתערותא דעלמא תתאה, ועוד שם פ"ח: ר"י פתח "אני לדודי ועלי תשוקתו" הא אוקמוה, אבל באתערותא דלתתא אשתכח אתערותא דלעילא דהא לא אתער לעילא עד דאתער

⁷⁷ מ"י מאלהים מ"י ברא אלה... מי אלה כעב... ע"ש בזוהר. עיין שעה"כ דף פ' ע"ב.

לתתא. ועוד שם (רמ"ד): **ת"ח באתערותא דלתתא אתער הכי נמי לעילא**, ובאתערותא דלעילא הכי נמי לעילא מניה, עד דמטי אתערותא לאתר דבעא בוצינא לאדלקא ואדליק¹⁷, ובזוהר שמות (ל"א): **ת"ח באתערותא דלתתא יתער לעילא, ועד לא יתער לתתא לא יתער לעילא לאשראה עליה¹⁸**. ובספר אור החמה ז"ל פירשו בשם הרמ"ק זיע"א: תא חזי באתערותא דלתתא, **לכל דבר שבקדושה יתעורר תחלה האדם, ואח"כ יעוררוהו מלמעלה**, כעניין אברהם אבינו תחלה יצא מעצמו, ואח"כ נתעורר התעוררות גמורה. והטעם שאין דרך להתעורר תחלה מלמעלה אם אין איזו הערה קודם שלמטה שתהיה אותו התעוררות המועט מרכבה וגוף אל רוחניות התעוררות המרובה שמלמעלה, עכ"ל. **וכל הזוהר מלא מזה כי כל מצות התורה הם לעורר את מדות העליונים כידוע ליודעי ח"נ**. ואחד מקדמאי דומה למלאך ה' (פרק ו' דנדה): **אי אפשר לעליון לבא עד שלא בא התחתון**, רוצה לאמר ההתעוררות צריכה להיות מתחילה מתחתונים כידוע ליודעי ח"נ. וכן כתוב **בשער הכוונות דף י' ע"א** זה לשונו: **כי אין דבר נעשה למעלה, אלא בכח מעשה התחתונים**.

אתה הראית לדעת מכל אלו המאמרים הנזכרים לעיל, כי צריך לקום ולהתעורר לכל דבר שבקדושה, וכל שכן **העליה לארץ ישראל** שהיא **צורך גבוה** כמ"ש **השל"ה הקדוש דף ל"א ע"א**: **עיניכם הרואות הסכמת כולם שהעבודה לצורך גבוה, כי בזה מתקן השם הגדול, ועוד שם רצ"ג ע"א: כי ארץ הקדושה היא ארץ אשר ה' דורש, ע"ש באורך**. ולפי הרבה מחברים סוברים **ששקולה ישיבת ארץ ישראל ככל התורה כולה** וכן איתא בספרי דברים י"ב כ"ט: **ובפרט להמבין סודם של דברים שסגולת המצות הם דוקא בקרב הארץ כמ"ש הרב המחבר ספר גט מקושר בספרו חיי עולם דף כ"ח ע"ד זה לשונו הטהור: וכבר כתבנו מה שכתב הרמב"ן ז"ל, שהאבות לא היו מקיימין אותן רק בארץ, לא בחו"ל, ולפי זה צריך לומר שסגולת המצות אינן אלא לעושה בקרב הארץ, לא בעושה בחו"ל, ומשום הכי לא היו מקיימים אותן האבות בחו"ל מפני ששם אינן מועילין כלום, דדוקא בארץ יש להם סגולה זו לפי שהן משפט אלהי הארץ, אלא דמכל מקום נצטוינו לעשותן בחו"ל, כדי שלא נשכחם כשנחזור לארץ כמ"ש רז"ל וכמו שכתבנו לעיל שסוד זה גילה אותו הרמב"ן ז"ל ע"ש. אחרי הדברים והאמת האלה תבין מה שכתוב בתיקונים **תיקונא שתיתאה דף ל"ז ע"א**: ווי לון לבני נשא דקוב"ה אסיר עמהון בגלותא¹⁹ ושכינתא אסירת עמהון, ואתמר בה אין חבוש**

¹⁷ כל פרצוף מעלה מ"ן לפרצוף שמעליו עד ע"ס דא"ק.

¹⁸ עיין דרוש **סוכות סוף מבו"ש דף ס"ב ע"ג**... ולעולם העיקר והשורש נשאר, ואין מתפשט אלא במעשה התחתונים והתעוררותם במעשה למטה שמתעוררים המדרגות העליונים להוציא ריבוי אור הדעת....

¹⁹ עיין **סוף אוצרות חיים דף נ"ז ע"ד**: ... ואחר שגנבו ב' בחינות ומכרוהו למצרים שהם הקל"י ואז חזר האבר הקדוש הנקרא יסוד להתלבש בערלה, וז"ס המכירה למצרים שהוא עוון פלילי שהיה במכירת יוסף כנז' בספר הזוהר דאעילו ברית קיימא בגו סט"א כי נאחזו הערלה שהם הקל"י ביסוד העליון ח"ו והבן זה... ע"כ.

מתיר עצמו מבית האסורים ופורקנא דילה דאיהי תשובה אימא עילאה איהי תליא בידיהון, דחמשין תרעין דחירו עמה לקבל חמשין זמנין דאדכר יציאת מצרים באוריתא.

ממאמר זה של התקונים למדנו בפרוש **שחזרת השכינה תלויה בידינו**, שעל ידי חזרתנו לא"י חוזרת גם השכינה לא"י^ט, ואז גם ה' ראשונה שבשם שהיא בינה נ' שערי בינה תחזור. בסוד "והאם רובצת על הבנים" והעניין הוא כי ארצנו היא בבחינת ה' אחרונה שבשם וכל אחד מבני ישראל הוא בבחינת ו' שבשם כמ"ש בשער הכוונות בסוד השינה דף נ"ג ע"ג: ע"ש. ועיי' ישראל שהם בבחינת ו' שבשם יתחברו **שתי ההיין**. ועיי' עסק הקבלה תתחבר גם י' שבשם ואז **רב טוב לכל ישראל** אמן.

ולכן כל זמן שהרבנים לא ילמדו קבלה ונשארים בחו"ל לא יודעים איפה הם נמצאים (עיי' בסתרי תורה ויצא קמ"ח) ולא יכולים להבין את כל מה שכתבנו ומהו הפרוד שיש בשם **ידו"ד** שזהו אסון גדול הגורם מיתות וגזרות כמ"ש בזוהר ויקרא (ע"ד ע"ב): ר"ש אקיש ידוי ובכה ואמר ווי אי אימא וגלינא רזא (ע"ש באורך עם פרוש אור החמה), ועוד **שם ע"ט ע"א**: תאנא כתיב "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערוותה" (ותמצא פרושו בשער מאמרי רשב"י ז"ל דף ס"ג), **והיות שהם סודות גדולים לכן לא כתבנוהו כאן**, אבל כל תלמידי חכמים הנמצאים בחו"ל עליהם להשתדל להבין כל המאמרים הנ"ל ויבינו את אשר לפניהם ויחישו מפלט להם בעוד מועד, "שמעו ותחי נפשכם".

"והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול"

בזוהר שמות ל"ה ע"ב: ותנינן לא אתחזי אשגחותא לעילא, אלא כדאתחזי לתתא עובדא. ומדאתעבד עובדא, אשגחותא לעילא אתער, ובגין כך כולא בין לטב בין לביש **בעובדא תליא מלתא** ע"ש באורך, לזאת גם דברי הנביא **ישעיהו כ"ז י"ג** "והיה ביום ההוא יתקע שופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור" ושופר גדול פרושו היא ה' ראשונה שבשם והיא נ' שערי בינה. וחזרתה תלויה בחזרת ה' אחרונה, וה' אחרונה תלויה ביד ישראל שהם נגד ו' שבשם. **ולכן אם כל הת"ח שבארץ ישראל ילמדו קבלה וידעו שכל הגאולה תלויה בידינו, אזי כולם כאחד, כשופר ירימו קולם לעורר את בני הגולה היושבים בארצות החופש והדרור לעלות**

^ט עיי' **בית לחם יהודה א' דף ק"ו ע"ב ד"ה ולעת"ל**: ולעת"ל כשיבנה בית המקדש נאמר ושמתו כדכד שמשותיך כי אז אחזור לה ב' פעמים כ"ד הנזכר להאיר בה... תימה וכי זו בלבד תהיה לעת"ל והא כשיבנה בית המקדש בב"א יהיו זוו"ן 2 מלכים משתמשים בכתר אחד כמבואר בפרק ב' משער ל"ו ובחינת 2 פעמים כ"ד הנזכרת אינה כי אם בזמן שעומדים אחי' באחי' מחזה ולמטה... ונלע"ד **דלאו דווקא כשיבנה בית המקדש אלא מיד כשתשוב ארץ ישראל לישראל יחזרו ב' מאורות הנזכרים לנוק' אפילו שלא בזמן התפילה**. והכי נמי דייק לישנא דקרא "בשוב ה' את שיבת ציון... אז ימלא שחוק פינ"ו".

לא"י ואח"כ ע"י רבוי העם היושבים בא"י נזכה ל"והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול" היינו הבניה ויהיו נסים גדולים וגלויים למעלה מדרך הטבע ואז "ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים" "אובדים" דייקא, שהם נמצאים אחורי מסך הברזל^{מא} (עין זוהר ואתחן רסו ע"ב). וזהו סוד "באתערותא דלתתא" שהיא הקמת קולנו כשופר והוא נגד ה' אחרונה שבשם "אתער לעילא" שהיא ה' ראשונה שבשם והיא הבניה סוד החרות ואז "ביום ההוא יתקע בשופר גדול" כמ"ש **בזוהר תצוה קפ"ד**: וכד מתערי ישראל לתתא בשופר, ההוא קלא דנפיק משופר בטש באוירא ובקע רקיעין עד דסלקא לגבי ההוא טינרא תקיפא דחפי לסיהרא אשגח ואשכח אתערותא דרחמי, כדין ההוא דסליק וקיימא לעילא אתערבב כדין ההוא קלא קיימא ואעבר ההוא דינא וכיון דלתתא אתער רחמי הכי נמי לעילא אתער שופרא אחרא עלאה ואפיק קלא דאיהו רחמי ואתערעו קלא בקלא, רחמי ברחמי, ובאתערותא דלתתא אתער הכי נמי לעילא (ע"ש באורך). **הרי לך בפרוש כי הכל תלוי במעשה התחתונים וראש וראשונה לשוב לארץ ישראל כי זהו סוד תשובה**, תשוב"ה^{מב}, כמ"ש **ברעיא מהימנא קכ"ב** פקודה דא היא מצוות תשובה. ע"ש באורך. וזהו סוד מה שאמרו חז"ל "נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל בירושלים של מטה", וכן כתב **הרקאנטי ז"ל דף י"ד ע"א** וכתב "למען יזמרך כבוד ולא ידום ה' אלהי לעולם אודך" רוצה לומר, על כן אודך לעולם כדי שגם הכבוד לא ידום כי כפי העשוי למטה כך למעלה.

אתם גדולי ישראל רבניה וחכמיה והאדמורי"ם והדיינים היושבים בארץ ישראל עליכם לדעת כי החובה בקדושה הזאת שהיא לעורר את כל הגולה לעלות לארץ ישראל, **מוטלת עליכם**, כי כל היושבים בחו"ל הם בבחינת מה שכתב **הזוהר בראשית ל"ו ע"א**: א"ר שמעון כתיב "נאלמתי דומיה החשתי מטוב וכאבי נעכר" נאלמתי דומיה האי קרא כנסת

^מ עין **עולת ראיה להרב קוק** בפרוש לברכת חכם הרזים ... ברואה אוכלוסי של ששים ריבוא ע"ש... ששים ריבוא הוא המספר ההכרחי, לפי תכונת עם ה', כאשר עד זה המספר היה עיכוב עד שעמדנו עליו להיות לעם, בתחילת היותנו לעם בצאתינו מארץ מצרים... על כן **אותו מספר** מספיק גם כן לעת כזאת להעמיד בנו **הצביון הכללי**... והאוכלוסא שתהיה לא בארץ הגלות כי אם בארץ ישראל, ובמספר **הראוי ששים ריבוא תהי תחילת צמיחת קרן לבית יעקב**... ע"כ, ע"ש. בה' באייר היו בארץ ישראל ששים ריבוא 620000 יהודים. א"כ זהו חזרת הצביון הכללי... הנהגת הכלל בארץ ישראל.

^{מב} כשנכתבו הדברים עדיין יהדות רוסיה היתה נתונה אחורי מסך הברזל.

^{מב} סוד התשובה הכללית, תשובה לארץ ישראל לחזור לחיות בה ולעסוק בעניינה, לבנותה, להכניח לקבלת בניה ובנין בית המקדש. **אם הבנים שמחה דף רס"ד סימן ס"ב עד ס"ז**... אי אפשר להעלות ולפעול את האחדות בישראל רק בהתכללות ישראל בעסק מצוות עשה **דישוב ובנין הארץ**... וכמו שבחטא המרגלים לא חסכו דבר ועשו תעמולה גדולה ועברו מבית לבית להמאיס ארץ חמדה על כל ישראל, וגרמו שם בכיה גדולה, הקב"ה קבע אותה בכיה לדורות. ואמר הקב"ה חייכם ששופכם **להפוע**... נמצא דאם אנו רוצים לתקן זאת מוכרחין אנו להשלים עתה מה שהם חסרו אז, היינו לעשות פעלים **לעורר אהבה וחמדה בלבבות עם בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם להיותם חושקים ומחמדים לארץ חמדה**... שכל פריעת החוב הוא ע"י התעוררות לאהבת ארץ ישראל ולבנייתה כלילת היופי... וזהו פריעת החוב של חטא המרגלים. ולפני זה, **חינם אנו מתפללים** "אבינו מלכינו מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו". **יש לנו לפרוע ועלינו לפרוע**, בהתעוררות העם לאהבת ארץ ישראל. ע"ש באורך.

ישראל אמרת בגלותא ועוד **בזוהר שמות כ"ה ע"ב**: תא חזי כל זמנא דדבורא הוה בגלותא קלא אסתלק מניה, ומלה הוה אטיס בלא קול, כד אתא משה אזיל, קלא בלא דבור (ע"ש).

ממאמרי הזוהר הללו, נבין שכל זמן היותינו בחו"ל ובגלות היינו בבחינת **אלם**, ואפילו אם המצא ימצא איזה מעורר לגאולה, היתה בבחינת קול בלא דבור, ולכן הזוהר וכל חז"ל שדברו בענייני הגאולה **לא דברו במפורש כי אם ברמז, ותלו הגאולה בלימוד הקבלה, שעל ידי הקבלה יבינו שהכל תלוי באתערותא דלתתא**, שאם היו מדברים בגלוי היו ממיטים סכנות גדולות על כללות ישראל רח"ל, לכן הוכרחו לתלות הגאולה בלימוד הקבלה כמ"ש מהרח"ו ז"ל בתחלת הקדמתו: ואתנה את פני **לחקור ולדעת** מה זה ועל מה נתארך קיצנו וגלותינו ומדוע לא בא בן ישי? כל זה מעלבונה של תורה ואינם עוסקים בחכמת הקבלה שהיא נותנת כבוד לתורה, כי הם מאריכים הגלות וכל הרעות המתרגשות לבא בעולם, ואם נאמר שכוונתו היא שבלימוד לבד^מ תבא הגאולה הנה לפנינו **ספר הברית נ"ד ע"א: ודרשתי וחקרתי היטב**^מ בכל לבבי לדעת סיבת אריכות הגלות החל הזה, וארא והנה בדורות האלה יש תורה בהרבה בישראל מרבים העם ללמוד משניות גמרא ופוסקים גם ספרי קבלה, ובכל זאת לא בא לציון גואל, ואנחנו לא נדע מה נעשה יותר מזה לרצות פני עליון, ע"ש מה שתנך בדוחק גדול, **אבל התרוץ האמיתי כבר כתבו בתחלת דבריו**, אבל מחמת פחד הצנזורא סתר את דבריו. **זה תחלת דבריו: אבל אשמים אנחנו על אודות אריכות הגלות בשבתנו על אדמת נכר זמן רב, כי עד מתי לא נעשה לזה מה שביכולתינו לעשות, כי כל העמים ילכו איש בשם מדינתו וילחמו כל אחד בעד ארצם ארץ מגורי אביו וימסרו נפשם עליה ואנחנו נרפים ועצלים כל הזמן הרב הזה, עד מתי לא נקום ללחום גם אנחנו בעד אדמתנו הקדושה וארץ אבותינו** ע"ש באורך. וכל דבריו מיוסדים על אדני פ"ז דברי הרמב"ן ז"ל **פרשת ויחי** על פסוק "אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי", זה לשונו: וטעם בחרבי ובקשתי, **כי הארץ לא תכבש להם רק בחרב ובקשת ע"ש**.

זה לשון הרב רבינו בחיי פרשת שלח בקיצור דבר הצריך לענייננו: כי התורה לא תסמוך על הנס לעולם, אבל התורה תצוה לנו בכך שנסתדל בהכנות בכל העניינים, ועם כל

^מ ראה שבהמשך משמע שלא הלימוד הוא עיקר אלא המעשה להשתתף בבנין הארץ.

^מ הרי לנו איך גדולי האומה חקרו ודרשו היטב על מה ולמה נתארך קיצנו, וכתבו ברמז שהכל תלוי בלימוד הזוהר והקבלה בעיון רב על ידי תלמידי חכמים שיבינו מה מעכב את הגאולה, ואיך להדריך את העם בקירוב הגאולה, וזה צעקת מוהרח"ו שלא לומדים בעיון.

השתדלותנו שתהיה אמונתנו שאין עיקר התשועה בהם, רק בשם יתעלה וזה שאמר שלמה "סוס מוכן ליום מלחמה ולה' התשועה" ע"ש באורך.

הרי לך בפירוש כי אריכות הגלות היא באשמתנו וזה כמ"ש משם הזוהר לעיל "אי יתיר ישתעבדון לא על פום גזרת מלכא הוא, אלא על דלא בעיין למהדר לקבליה".

והיות שלא כך עשו הראשונים אלא ישבו בחיבוק ידיים, וציון היינו עזובה היינו שכוחה, לכן, אפילו שהיה בידם תורה ומע"ט עברו עליהם המים הזידונים הי"ד^מ וכל זה לפי שלא ירדו לעומק כוונת הזוהר הקדוש שאמר שהכל תלוי באתערותא דלתתא, ועוד שאמר שהארץ לא תצא תחת יד זרים אלא במסירות נפש ושפיכות דמים כמ"ש בזוהר שמות דף רי"ד ע"א: אלא בוודאי ארוונא מלכא הוה, וההוא אתר ברשותיה הוה והוה שליט עלוי וכד מטא זמנא לנפקא מתחות ידיה לא נפקא אלא בסגיאות דמא וקטולא בישראל ע"ש. ואם בימי המלך דוד כך, על אחת כמה וכמה, בזמנינו זה, וזה ראינו בעינינו בימינו אלה שהארץ לא יצאה מתחת יד זרים, אלא במסירות נפש שבחורי ישראל מסרו עצמם והערו למות נפשם באהבה ובשמחה רבה^מ כדי לשחרר את הארץ תהי מנוחתם כבוד בג"ע אמן. וקיימו מאמר הנביא שמואל ב' י"ב: "חזק ונתחזק בעד עמינו ובעד ערי אלקינו" ופירש הרד"ק ז"ל חזק שלא יכבשו אותם אויבינו וישבו בהם אם יתחזקו עלינו וינצחונו, ואם עשו כן לא יהיו ערי אלקינו אלא ערי אלהי אחרים. ויה"ר שזנכה לראות בשחרור שארית הארץ ובפרט עיר העתיקה וכל המקומות הקדושים^מ בעגלא ובזמן קריב אמן.

מאחר עלות כל האמור לעיל מדברי הזוה"ק שהכל תלוי באתערותא דלתתא" וגם מה שאמר שם בס"ה שמות דף רי"ד ע"א "לא נפקי אלא בסגיאות דמא וקטולא בישראל, אם בינה לך תבין מה שכתוב בכתובות קי"א: "בצבאות או באילות השדה" א"ר אלעזר אמר

^מ שהיו גזירות קשות בכל דור ודור וגדולה מכולם השואה האחרונה... ולצערינו שלא למדנו עדיין לקח, וקשי עורפינו גורם לשואה חדשה שכבר 80 אחוז של עם ישראל בגלות ארצות הברית וצרפת מתבוללים, וגם שואה בארץ שנהרגים ע"י המחבלים מאות יהודים וביניהם משפחות שלמות ואין לנו מה לעשות אזלת יד ממש. יהי רצון שנתחזק במצוות ישוב הארץ ובלימוד תורת הקבלה בגדלות, ועיי"ז נזכה לגאולה שלמה במהרה אמן.

^מ כנזכר לעיל כשהיו ששים ריבוא יהודים בארץ ישראל אז חזרו למלכות שני אור לכתרה, כמו שכתב בית לחם יהודה, ע"ש. התחלת הופעת נשמת הכלל, וגם אז באותו זמן היו עוסקים הרבה תלמידי חכמים בקבלה בעומק רב ר' שאול, הרב קוק, הלשם, הרב הדאיה, הרב מ. שרעבי, הרב מ. עטיה זצ"ל, אלו שנזכרתי ועוד עשרות שלא זכרתי לע"ד. ועוד הרבה קהילות למדו הרבה תנ"ך תימנים, כורדים, בבליים ועוד. זה נתן את הכוח לפרטים למסור את נפשם עבור הכלל. התחלת הופעת נשמת הכלל

^מ זה נכתב לפני מלחמת ששת הימים ובי"ה זכינו במלחמת ששת הימים לאור גדול, כמו שפירש הרב צבי יהודה קוק את הפסוק מזכריה: "...והיה לעת ערב רב יהיה אור..." כשנפחת מספר ערב, 272, מששת אלפים שנה הרי ה'תשכ"ח זה היה במלחמת ששת הימים, אז היה אור גדול, אך לא זכינו לקלוט את כל האורות וחלק גדול לצערנו לא בידינו לגמרי, וצריך להתחזק ולהיות מוכנים לקלוט את האור הבא בקרוב בימינו אמן.

להם הקב"ה לישראל אם מקיימים את השבועה מוטב, **ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה**" ולפי שרבים לא למדו בסודות התורה ופירשו את המאמר הזה לפי דעתם כאשר יעלה המזלג, גרמו לרבים לכפור בהשגחה ולהרבות תלונות על ה' וממש נתקיים המקרא "אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו", אבל לפי מה שהקדמנו משם הזוהר, כך פירוש הגמרא: **השבועה היא שיגאלו את הארץ בכל מחיר שבעולם עד כדי מסירת נפש^מ**, וכך כתב מהרח"ו ז"ל **בהקדמתו דף ב' עמוד א'**: השבועה שהשביע הקב"ה את ישראל, היא שיגאלו את השכינה באהבה ובמסירות נפש שלא על מנת לקבל פרס והמבין סודן של דברים, **הארץ היא בחינת השכינה והיא בחינת ה' אחרונה שבשם**, והיא נקראת "אדני" בסוד "אדון כל הארץ" וכך פירש הרב **כסא מלך דף ק"ז ע"א** תקונא תלתין בדבור המתחיל "ויאמר אלהים יהי אור" ע"ש.

ואם רצונך לדעת טעם **שהחמיר הקב"ה בעונש המתעצלים לפדות השכינה מהגלות עד כדי שהתיר בשרם כצבאות וכאילות השדה** וגם כל השרפות שעברו על עמנו בזמן האחרון הכל הוא מטעם שבגלות נעשה **פירוד בין ו' לה'** כמ"ש **בתקונא תליסר דף מ"ח ע"א**: ושורפין בתחלת שש דאיהו **אלף שתיתאה**. ופירש **כסא מלך**: בתחילת אלף הששי שורפין, שכמה גירושין נעשו לישראל וכמה נשרפו על קידוש ה' (ע"ש באורך) הכל הוא מטעם מ"ש **שם דף פ"ז ע"א**: ועוד שכינתא אתקריאת צדקה וקוב"ה בעל צדקה, ובגלותא איהי עניה ובנהא עניים וקוב"ה כביכול איהו עני כד איהו בר מאתריה. וכבר מלתו אמורה **בתקונא שתיתאה דף ל"ז ע"ב**: ווי לון לבני נשא דקוב"ה אסיר עמהון בגלותא ושכינתא אסירת עמהון, ואתמר בה אין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורים. ולפי האמור יובן פירוש **המשנה אבות ה' משנה ח'** חרב בא לעולם על עינוי הדין ועל עיוות הדין ועל המורים בתורה שלא כהלכה. כי לפי הפשט קשה שאם דיין אחד חטא בענוי הדין או בעוות הדין או הורה שלא כהלכה, יבוא חרב לעולם ויהרוג רעים וטובים? **אבל לפי סודן של דברים** כוונת התנא היא על **ענוי השכינה** או **עוות השכינה**, ויובן בהקדים כי השכינה נקראת "אד-ני" ואם תחליף ה' של תיבת "הדין" באות א' באותיות "אהח"ע" יהיו אותיות "אד-ני" וכך פירוש המשנה: חרב בא לעולם, והורגת רעים וטובים מסבת "ענוי או עוות הדין", **שהיא השכינה שמשאירים אותה בגלות**, אין לך עוות או ענוי גדול מזה לשכינה וזהו שאמר "ועל המורים בתורה שלא כהלכה אותיות "הלכה" הם אותיות "הכלה" שהיא השכינה. ומי שחלק לו ה' **בנינה יבין כל זאת, ואין לפרש יותר כי כבוד אלהים הסתר דבר**.

^מ עיין **שעה"כ דף כ"ד ע"ב** ד"ה אמנם, ושמעתי ממו"ר הרב **מרדכי עטיה שליט"א** שסבו הרב, מחבר ההקדמה, היה מצלם קטע זה משעה"כ ומפיץ אותו לרוב, שהיה מחשיב מאוד הנאמר בו ועיין שם.

מכל האמור לעיל תבין שגאולתנו זאת שאין אחריה שעבוד, **צריכה להיות דוקא "באתערותא דלתתא"** ובמסירות נפש ואח"כ **תבוא "אתערותא דלעילא"** לגאול את כל אלה אשר נתונים אחרי מסך הברזל^ט, והרי לך ראייה חזקה כראי מוצק, שבגאולת מצרים שהיתה כולה ע"י נס בלי שום מעשה טבעי, **בא אחריה שיעבוד וגלויות**, ועניין זה תלוי בהבנת **שער הכוונות דף פ"ד ע"ג**... ואחר יום ראשון של פסח מסתלקין כל המוחין הנוכרים וחוזר לקדמותו לבחינת ג' כלילן בג' וזהו הטעם שאין אומרים הלל גמור אלא ביום ראשון של פסת בלבד, ע"ש.

וכך כתב הרב הקדוש בספרו **ייטב לך פרשת שלח כ"ד ע"ג**: **הנעשה על פי הטבע הוא קיום מתמיד... ע"ש**. מעתה מי יגלה עפר בעיניך סבא קדישא **ותראה כמה וכמה חסידים מתנגדים בכל עוז ותעצומות לגאולת ישראל, לפי שהיא בדרך טבע ורוצים שתהיה דוקה בדרך נס ונשארים ומחכים בחו"ל עד שיבואו מלאכי השרת ועמהם כנפי נשרים ויביאום לא"י, שכל זה נגד השכל ונגד תורת האמת**^י שאמר "באתערותא דלתתא" וגו'. ועל זה כתב החסיד אוהב ציון וירושלים ואוהב ישראל באמת הר"י **אלקלעי ז"ל בספר החיים דף ב'**: הנחש נתן בלב חכמי ישראל שאסור לדבר בעניין הגאולה, ולדעתם הפסוק "ואל תתנו דמי לוי" למלאכי השרת נאמר, ואסיפה וקיבוץ גלויות לא תהיה בלי מעוררים, ועל כן יתארך הגלות (ע"ש באורך). הן הם הדברים שהבאנו לעיל משם הזוהר **שמות קי"ז ע"א**: אי יתיר ישתעבדון **לא על פום גזרת מלכא הוא**, אלא על דלא בעיין למהדר לקבליה.

אליכם קהל עדה וישראל וחסידים ואדמורי"ם וגאונים ודיינים היושבים על אדמת נכר **ומחכים לנס מן השמים ואח"כ תעלו לא"י**, שימו בין עינכם הדברים שנאמרו מפי המגיד למרן בית יוסף **של"ה הקדוש ז"ל ק"פ ע"ב שורה ח'**: **וראו כי אתם שכורים בחמדת**

^ט הרב זצ"ל כתב הדברים לפני שהוסר מסך הברזל.

^י כותב הרב ישכר שלמה טייכטאל הי"ד בספרו "אם הבנים שמחה" (דף קע"ה קע"ו בהוצאה שניה- תשכ"ט) "...והאומר שראשית הגאולה תהיה ע"י משיח בן דוד כמו שמקווים דלת עמי הארץ, הוא כמו שאומר שקודם אור הבוקר יזרח השמש, שהם דברים בטלים ומבוטלים. והרעה הגדולה הנמשכת מן הדעה הנפסדת הזאת הוא מורגש לכל, והנסיון יוכיח והדבר הזה מצווה לאומרו בפני עמי הארץ וברוך המקדש שמו ברבים ולפי דעתי המסתיר את הדבר הזה הוא מחלל שם שמים בסתר... אבל מקובלים אנו ומורגל בפי כל ישראל שמשיח בן יוסף קודם למשיח בן דוד והגאולה קודם גם אליו (משיח בן יוסף) שהיא ההצלה מהגזרות והרעות המתרגשות לבוא על ישראל...הרי לך תנא דמסייע לי לכל מה שכתבתי לעיל, ודלא כרב הני"ל שדרש שאין לנו לעשות דבר רק להמתין על ביאת המשיח שיבוא פורח באויר על רכב וסוסי אש והוא ישא אותנו לא"י, ראה אחי, כי החכם המקובל הני"ל כתב על דעה כזו כי הוא דעה נפסדה וחילול ה' וכל השותק ומסתיר דבריו ואינו מודיע לרבים שאינו כן הוא מחלל שם שמים בסתר ומצווה לפרסם ברבים שאנו מחוייבים לעשות את שלנו וכל מאמציו כוחנו ולבקש ממלכי חסד שייתנו לנו חנינה בזה וה' יתברך יגמור בעדנו לטובה וחפץ ה' יצליח בידנו ודו"ק כי הדברים כנים ואמיתיים... עכ"ל.

העולם הקיצו שיכורים, כי הנה יום בא ויסיר האדם את אלילי כספו ומאדיו בהנאת העולם, ואת אלילי זהבו חמדת הממון, ועלו לארץ ישראל כי יש לאל ידכם, רק שאתם מוטבעים בטיט חמדת תבל והבליו (ע"ש באורך).

אם בימים ההם שהעליה לא"י וישיבתה היתה בסכנת נפשות ממש, **ואם למרן הבית יוסף וחבריו אמר להם המגיד דברים קשין כגידין ותכף ומיד עלו לא"י**: לזמנינו זה שקרובים ל"אחרית הימים" ומה גם אחרי שעבר על עמנו מים הזדונים **באבדן ששה מליונים נפשות יקרות הי"ד**, על אחת כמה וכמה שצריכים לקום לעלות לציון יפה שעה אחת קודם. והמתלוננים על ה' לאמר למה עזבנו ה' ביד מרעים? הנה לפניך מה שכתוב **בזוהר בלק דף קצ"ז סוף עמוד א'**: "שלמה אהיה כעוטיה" בשעתא דישאל קראן מגו עאקו דחיקו דילהון, ושאר עמין מחרפין ומגדפין לון, אימתי תפקון מן גלותא? אלהכון היך לא עביד לכון נסין? ואנא יתיב כעוטיה ולא יכילת למעבד להון נסין, ולמהב לון נוקמין, ממאמר זה נבין שהיושבים בחו"ל ומחכים לנסים ונפלאות, **טעות הוא בידם**, כי לפי דעת הרשב"י אנחנו צריכים להוציא השכינה מהגלות, **ולא שהיא תוציא אותנו**, לפי שהיא "אסירת עמהון בגלותא" והבן. וכך כתב הרמב"ם ז"ל: **אבל אלו שמפתינ עצמם ואומרים שיעמדו במקומן עד שיבוא מלך המשיח ואז יהיו יוצאין והולכין לירושלים, עוברין הם ומחטיאים זולתם**.

וכל ההתרשלות הזאת בעליה לארץ ישראל היא מסבת שלא לומדים בסתרי תורה, הנה לפניכם מאמר **בזוהר חדש בסופו קי"ט ע"א**: בקרית ארבע אלין ארבע סטרין דאתבדרת עם ישראל, ובגין דאתקיננו בצלותא "וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ" **דגלותא איהי מיתה לשכינתא ולכל ישראל בנהא** וכו' א"ר אלעזר אבא והא שמענא דאתוון דשמא קדישא הכי אינון **בפירודא**, 'י מן ה', 'ו מן ה', ולא מתחברין **עד דישאל יפקון מן גלותא**.

מי זה האיש ירא ה' אשר יראת דברים אלו ולא יזדעזע ועיניו תרד דמעה אשר על ידי התרשלותו שנשאר בחו"ל בעד בצע כסף, **יהיה פרוז בשם הקדוש רח"ל**. ורפואת הכל היא לעלות לא"י כמ"ש **בזוהר ואתחנן דף ר"ע ע"א**: אבל אסוותא חד "לכו השקו הצאן" אשתדלו באורייתא דאתשקיו מימי אורייתא "ולכו רעו" לאתר דנייחא לאתר טבא, וכסופא דאחסנתיוכו (ע"ש). וכל מודה על האמת יבין פירוש מה שאמר "לכו רעו, לאתר דנייחא לאתר טבא וכסופא דאחסנתיוכו". היינו ארץ ישראל שם מנוחתנו ומנוחת השכינה כמ"ש בהקדמת **תיקוני הזוהר דף ו' ע"ב**: "ובארעא קדישא איהי יחודיה וביתהי ולאן מלון ואכסניה".

ופירש כסא מלך: פירוש בחו"ל אין יכולים לעשות לה בתורה ומע"ט אלא קנ"ה ומלון, אבל בארעא קדישא נעשה בית". ובבית המקדש נעשית היכל חשוב ומפואר יותר מהבית. ואוסיף עוד מאמר בסוף התקונים קפ"ט ע"א: איכה ישבה בדד דאיהי חשיבא שכנתא בגלותא כמצורע דאתמר ביה "בדד ישב מחוץ למחנה" מחוץ ודאי דא גלותא. דאיהי לבר מארעא דישראל, דאיהי מותבא דאת ה'. ופירש כסא מלך "מותבא דאת ה'" מלכות אין לה מנוחה אלא בא"י כמ"ש אל המנוחה ואל הנחלה.

ולכן אתם חסידים ואנשי מעשה היושבים בחו"ל ומתחסדים וחושבים שאתם בונים עולמות ומתקנים עליונים ותחתונים תדעו לכם כי לפי דעת הרשב"י זיע"א הכל בבחינת "הרי זה בא לתקן ונמצא מקלקל". וכל זה לא תוכלו להבינו על אמיתותו עד שתבינו סוד הפסוק (ישעיהו כ"ו) "ה' אלוהינו בעלונו אדונים זולתך לבד בך נזכיר שמך" המובא בזהר שמות ט' ע"א עם פירוש מקדש מלך ואז תבינו את האמת לאמתו שאין תורה כתורת ארץ ישראל ואין חכמה כחכמת ארץ ישראל שהרי אפילו אברהם אבינו ע"ה אפילו שהושלך לכבשן האש וניצול ונתקדש שם שמים על ידו, לא השתלם כי אם בבואו לארץ ישראל כמ"ש בזהר בבראשית ע"ז ע"ב: "א"ר אלעזר לך לך, לגרמך לאתקנא דרגא דילך. ואם באברהם אבינו כך, על אחת כמה וכמה לשאר בני אדם המתרשלים לעלות לא"י כמה מפסידים, ואפילו שלעת עתה אינם מרגישים בהפסדם יבא יום ויראו מהו הפסדם שאם יתנו כל הונם לא יכולים לתקן את המעוות. צא וראה מה שכתב רש"י ז"ל על פסוק שמות ל"ה כ"ז "והנשיאם הביאו": ולפי שנתעצלו מתחילה, נחסרה אות משמם והנשיאם כתיב חסר יו"ד, והמבין בחכמת האמת יבין היוד רומזת לעליון על הכל והבן, ועיין להרב הקדוש אור החיים זיע"א: והנשיאם וגו' לצד שבאו באחרונה, נכתבו אחר מטה העזים בחכמת נשים.

⁸¹ עיין עץ חיים א' דף ע"ו ע"ד בעניין מצוות שילוח הקן שהמצב בזמן הגלות הוא בחינת רביצת האם על הבנים שאז יש רק ק"ן אורות בפנים דז"א ודאימא, וצריך לשלח את האם ועל ידי זה יהיה ייחוד עליון יותר ע"ש באורך.

⁸² עיין הקדמת מהרח"ו שבזמן הגלות חסר האור ויש בית חרב. ועיין אוצרות חיים שער לידת המוחין פרק ב' דף ל"ה ע"ד: שיבנה בית המקדש המלכות תקבל לכתרה ב' פעמים אור וזה יהיה גימ' שחוק וז"ס "אז ימלא שחוק פיננו" ובגלות, יש ב' פעמים ו"ר בלי א' שהוא גימ' בית חרב... ועיין בית לחם יהודה א' דף ק"ו ע"ב ד"ה ולעת"ל: ולעת"ל כשיבנה בית המקדש נאמר ושמתי כדכד שמשותך כי אז אחזור לה ב' פעמים כ"ד הנזכר להאיר בה... (והם שני אור מלא גימ' שחוק)... תימה וכי זו בלבד תהיה לעת"ל! והא כשיבנה בית המקדש בב"א יהיו זו"ן 2 מלכים משתמשים בכתר אחד (בפנים) כמבואר בפרק ב' משער ל"ו ובחינת 2 פעמים כד הנזכרת אינה כי אם בזמן שעומדים אח' באחי מחזה ולמטה... ונלע"ד דלאו דווקא כשיבנה בית המקדש אלא מייד כשתשוב ארץ ישראל לישראל יחזרו ב' מאורות הנזכרים לנוק' אפילו שלא בזמן התפילה. והכי נמי דייק לישנא דקרא "בשוב ה' את שיבת ציון... אז ימלא שחוק פיננו" (שחוק גימ' 2 אור). והכי נמי דייק לשון רז"ל דסמוך שכתב שבתחילה נעשה חי"ל שהם (גימ') שני פעמים כ"ד הנזכר ואחר כך נבוס צרינו בעת שיבנה בית המקדש, מבואר מזה דעשיית ב' פעמים כ"ד הנזכר הוא קודם לבנין הבית, ע"ש.

ואם בנשיאים אפילו שהיתה כוונתם לטובה שאמרו יתנדבו צבור מה שמתנדבין ומה שמחסרין אנו משלימים אותו, ואע"פ כן חסרו להם אות **יוד** משמם, מה יענו ומה יאמרו המתרשלים לעלות לא"י בעד בצע כסף וכבוד מדומה ואינם שמים בין עיניהם כל המאמרים של חז"ל **המדברים בחובת העליה לא"י שהיא יסוד לכל התורה כולה** וגם לתשועת ישראל בכלל, ובפרט לאלו הנתונים אחרי מסך הברזל. וזה שאמר **בתקונים קי"ג ע"א**: ובזמנא דיפקון ישראל מן גלותא יתחברון כחדא, בההוא זמנא "א"ז ישיר משה" ומיד "ויאמר אלהים יהי אור" דאיהו מפקנו דגלותא .

פקח עיניך וראה שינוי הלשון שבראשונה אמר "דיפקון ישראל מן גלותא" ופעם שנית אמר "דאיהו מפקנו דגלותא" היינו הראשונה בידינו, לפי שכל מי שיושב בארצות החופש יכול לצאת ואסור לו לחכות. ואח"כ "ויאמר אלהים יהי אור" דאיהו מפקנו דגלותא, היינו בדרך נס, **לפי שכל אלהים שבמעשה בראשית היא הבינה שהיא המחוללת נפלאות הכל בדרך נס כמו ביציאת מצרים**, וכמו שהיא נסתרת לפי שהיא עלמא דאתכסיא גם היא תעשה ניסים ונפלאות לאלו שהם מכוסים אחרי מסך הברזל ותוציאם מהגלות כמ"ש **רש"י ז"ל** בתהילים פ"ז, פסוק ו' על פסוק "הנסתרות לה' אלוקינו" (ע"ש). ולפי האמור יפורש הפסוק "והנגלות לנו ולבנינו עד עולם" פירושו אנחנו שיושבים בגלות ואין מי מעכב בעדינו מחוייבים לצאת מהגלות, כדי שגם **השכינה** שהיא ה' **אחרונה** שבשם שהיא עלמא דאתגליא תצא מהגלות לפי שהיא "אסירת עמהון בגלות ואתמר בה אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים".

אשרי איש ירא את ה' שישתדל בהקדם האפשרי לצאת מהגלות כדי להחזיר העטרה ליושנה וכבר חז"ל **במדרש רבה מ"ב ד' פרשת לך לך**, רמזו לנו על זה ואמרו: א"ר אלעזר בר אבינא אם ראית מלכיות מתגרות אלו באלו, צפה לרגלו של משיח, תדע שכן, שהרי בימי אברהם על ידי שנתגרו המלכויות אלו באלו באה הגאולה לאברהם. כל זה צריך לעורר אותנו על היציאה מהגלות קודם שתפרוץ המלחמה בין זה לזה, כי על המלחמה האחרונה כתב הרשב"י בסוף **תיקוני זו"ח דף קי"ג ע"ג**: דהכי עתידין למהוי בדרא דגלותא בתראה כאינון אנשי סדום ועמורה, ומיד "ויוציאוהו ויניחוהו מחוץ לעיר" ויוציאוהו מן גלותא ויניחוהו ממיא דטופנא (ע"ש באורך). ועוד **בילקוט שמעוני פרשת חוקת דף רנ"ו ע"ג**: אמר שמואל בר רב יצחק אפילו אותם שהם מקהלי ובאו ונדבקו בקהלך, אף הם יפלו בלב ימים ביום מפלתך. הרי לך בפירוש הן לפי הפשט הן לפי הקבלה מעוררים אותנו לצאת מהגלות.

אשרי המאמין ויחיש מפלט לו ולבניו ולכל הנשמעים לעצתו להנצל ממקרים הרעים המתרגשים ובאים, ויעלה לציון כי שם מנוחתנו כמ"ש "יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם" **ופירש מצודות**: בכבוד, בעבור כבוד הבא לה'. על משכבותם, על מנוחתם כי על המשכב ינוח האדם, ורוצה לומר ירננו לה' כשיהיו **בארצם במנוחה**.

יהי רצון שכל עם ישראל יפקחו עיניהם ויראו את אשר לפניהם ויחישו לעלות לציון ברינה ותחזינה עיניהם בשוב ה' את שיבת ציון אמן.

נסיים דברינו במה שהתחלנו, נודה לך ה' אלוהינו שנתת לנו שתי מתנות טובות, התורה וא"י ושתייהם נקראו "זאת", התורה שנאמר "וזאת התורה אשר שם משה", ארץ ישראל שנאמר "זאת ירושלים בתוך הגויים שמתיה" (יחזקאל ה' ה'). ועל ידי שתייהם נזכה לחזות בנועם ה' דהיינו השכינה הנקראת "זאת" כמ"ש בתיקונים ל"ז: ובגין דא מאן דבעי לאשגא למלכא לית ליה רשו לאשגא ליה אלא בשכינתא, הה"ד: "אל יתהלל המתהלל... כי אם בזאת וגו'" ודוד בגין דהוה ידע דכל רעותא וחילא ותוקפא דמלכא בה, אמר "אם תחנה עלי מחנה לא ירא לבי בזאת אני בוטח" יהי רצון שיפקחו עינינו לראות את האמת שנאמר "ונקראה ירושלים עיר האמת" (זכריה ח' ג') אמן.

מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי אשר יסור יסורני יה ולמות לא נתנני, כי זה לי קרוב לעשרים חודש חולה, ובהיותי בסכנה נדרתי ואמרתי אם יגמור עלי ה' בחיים, אשתדל לעורר את אחינו ובפרט לת"ח ללימוד הקבלה כדי שידעו את האמת לאמתו ולעורר את יושבי הגולה לעלות בציון ברינה. וברוך ה' שעזר לי והפליא חסדו לי לעת זקנה להיות חבר אני לכל אשר יראוך, מלומדי ישיבת "נהר שלום" הלומדים בחכמת האמת המתנהלת על ידי מורינו ורבנו הרה"ג מרדכי שרעבי שליט"א אשר חכמת האמת ערוכה על שפתיו, ה' ישלח לו רפואה שלמה ויאריך ימיו בטוב ויזכה להפיץ מעיינות החכמה האמת אמן.

אברך את ה' אשר יעצני וחשקה נפשי בחכמת האמת, וגם להדפיס ספרי קבלה ובפרט ספר הקדוש הזה ספר "פרד"ס רימונים" להרמ"ק זיע"א ועמו ספר עסיס רימוני ופלא הרימון אשר הם מעיין הנובע לחכמת האמת, ומציאותם יקרה הרבה. וכמה טרחתי הרבה עד שזכיתי לברך על המוגמר ויצאו לאור על ניר יפה ובכריכה מהודרת. ולמרות שספרי הקבלה מעטים הם הדורשים אותם, אבל קיימתי מ"ש הרב המורה (מורה נבוכים דף ט' סוף עמ' ב'): סוף דבר אני האיש אשר כשיציקהו הענין ויצר לו הדרך ולא ימצא תחבולה ללמד האמת שבא עליו מופת, אלא בשיאות לאחד מעולה, ולא יאות לעשרה אלפים... אני בוחר לאומר לעצמו, ולא ארגיש בגנות העם הרב ההוא וארצה להציל המעולה האחד ההוא ממה שנסקע בו ואורה מבוכתו עד שישלם וירפא,²¹ הן הם הדברים אני משתדל להוציא ספרים קדושים וגם ההקדמה הזאת, ואפילו אם יועילו למעטים וכל שכן שאני בטוח שיועיל לרבים, כמו שרבים וכן שלמים נתפעלו מספרי הקודמים "מחשבות שלום" "ארצות החיים"

²¹ מאותה סיבה אני פועל ומוציא ספר זה "קדם ישועה", וכל שכן שיש בו את הקדמות הרבנים לזרז אחינו בני ישראל להקים שכינתא מעפרא.

"מקור חיים" ו"מחסה עוז"¹¹ ועוד שכולם התעוררות בעליה לארץ ישראל ובישוב ארץ ישראל כן גם בזו ההקדמה¹² רבת התועלת לפקוח עיניים עוורות תועיל לרבים שיעלו לציון ברינה בעגלא ובזמן קריב ויקויים בהם "ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך אמן כיר"א .

הרב מרדכי עטייה (זצ"ל)

לפנים מ"מ בק"ק רודפי צדק בעי"ת מקסיקו
ועתה פעיה"ק ירושלים , רח' יוסף בן מתתיהו 18

¹¹ ספרים אלו לא הודפסו זה כמה שנים וחטרונם ניכר מאוד ויהי רצון שנוכח ויודפסו בקרוב שוב, ויופצו בארץ ובחוץ לארץ, לקרב גאולתינו וקיבוץ גלויותינו במהרה וברחמים, אמן.

¹² ההקדמה בספר הפרדס להרמ"ק, מעטים מאד המעיינים בה מפני שלא רבים עוסקים בספר הפרדס, וגם העוסקים, לצערינו, לא מעיינים בדרך כלל בהקדמות, ועל כן בחרתי לסדר הקדמה חשובה זו ראשונה, אע"פ שאינה הקדמת המחבר.

פסק הגאון והחכם הכולל והנעלה כמהר"ר יצחק דלטאש נר"ו

ארץ רעשה אף שמים וינועו אמות הסיפים מקול הקורא ואומר, **שאין טוב להוציא** הדברים הסתומים והחתומים אל הפרסום ולפרוץ גדר הראשונים אשר גזוזם באוצרותיהם ובית נכאתם לא ראו אור מימים קדמונים, תדע שבימי התנאים אשר היה לבבם כפתחו של אולם והיו כמלאכים בקשו להעלים סתרי תורה ועל כן שנו חכמים ז"ל ברוך שבחר בהם ובמשנתם. **"אין דורשים** בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית **בשנים** ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם ומבין בדעתו". ואיך יעזי אדם מצחו **להדפיסו ולפזר** הספרים בכל פאות, ראה מה שכתב **הרמב"ם ז"ל** שהמבאר דברים בספר הוי כאילו דרשם לאלפים מבני אדם. ואם כן מאחר שקדמונים אחזו שער, והשער סגרו והדלת נעלו, יראו מגשת אליו כי קרן עור פניו. ושמא על זה רמז משל להט החרב המתהפכת לשמור מהכנס בגן שהגן עדן רמז לחכמה זו כאמרם ז"ל במשל ארבעה נכנסו לפרדס ואיככה תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות על זאת ישומו שמים ויתגעשו כי חרה לו. **ואם לא** תסתפק מהמשנה ראה כמה מאמרים יזהירו לא בלבד על הפרסום אלא אפילו העיון בו בינו לבין עצמו, כאמרם ז"ל **"במופלא ממשך אל תדרוש אין לך עסק בנסתרות במה שהורשית התבונן"** אם כן אתה צוותה לבלתי נגוע בקצה הנסתרות ולא הורשית לדבר בנפלאות ולהתבונן בגדולות כי גבהו מאוד מאדם. ועוד שהרוצה ליטול את השם בדברים אלה, יבוא ויטול מפי סופרים **ולא מפי ספרים**, פה אל פה ידבר בו. כי דברים שבעל פה **אי אתה רשאי** לאומרם בכתב ואם התירו במשנה ובתלמוד ופסק, מפני קיום המצוות הצריכות משום עת לעשות ליי **אבל לא התירו בסתרי תורה שאינם צריכים ויכול האדם להיפטר מהם** כמו שנראה מהא דאמרין דאמר ליה **רבי יוחנן** לרבי אלעזר: תא ואגמרך מעשה מרכבה. אמר ליה **אכתי לא קשאי**. כדקא נח נפשיה דרבי יוחנן אמר ליה **רבי אסי**: תא ואגמרך מעשה מרכבה. אמר אי זכאי גמירנא מרבי יוחנן רבך. הרי שהיה רבי אלעזר **דוחה בשתי ידיים** ידיעת מעשה מרכבה. ואם היה דבר צריך, לא היה נפטר מהם רבי אלעזר. ומאחר שאינם צריכים שמא לא ניתנו ליכתב. וכן משמע לשון אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שליבו דואג בקרבו, **חכם חרשים ונבון לחש**, ואז מוסרים לו ראשי פרקים כי המסירה היא בעל פה, כמו משה קבל תורה מסיני ואם נאמר שהותרו ליכתב היינו דוקא במשל וחידה, כמו שנכתבו באגדות התלמוד ובמדרשים ולא בפירוש כמו שבאו בזהר הלא תראה שרשב"י כתבם במערה והניחם שם כדי שלא יתגלו. תשמע גדולה מזו שאמר רשב"י עצמו: בעוון גילוי רזי התורה וזה לשונו הביאו הריקאנאטי ז"ל בפרשת כי תשא וזה לשונו: **ווי להווא מגלה רזין דמאן דמגלה רזין כאילו אכחיש תקונא דלעילא דאתתקן למיכנש רזין ולא יפקון לבר וכו' עד** וכתב **"אל תתן את פיך לחטיא את בשרך"** ולית עלמא מתקיימא אלא ברזא ואי

במילי דעלמא אצטריך רזא במילין רזין דרזיזיא דעתיק דעתיקין דלא אתגליין אפילו למלאכין עילאין לא כל שכן, עד כאן.

ואחר שכן הוא, שהם מחויבים **ההעלם וההסתר**, כמו שמעיד עליהם שמם הנקראים **סתרי תורה**, הם בעון חוללו פרסום סתרי תורה המבקשים **להדפיסו ועתידין** לתת את הדין. **כל אלה דברי המקשה.**

ואלה הדברים אשר דבר, ותוכחת מילים אשר חבר, מבהילים הרעיונים, ירתחו הנפשות, כסיר יסירו הלבבות מחמתן, יניעו התשוקה וכבו האש הבערת בקרב האנשים, **על כן העיר יי את רוחי, ומלתו שם על לשוני, לתקן המעוות והדורים לישר, להשיב אמרים נכוחים דברים המתישבים על הלב, לנחם לאבלי ציון הלז, אשר הציב המקשה והסותר סתרי תורה לבל יתגלו ואשיב לו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.**

ועתה סגלת יי ממלכת כהנים וגוי קדוש מה לכם תדכאו נפשכם התיצבו וראו את ישועת יי אשר יעשה לכם היום הזה בהגלות לכם סתרי תורה אז תפקחנה עיניכם והייתם כמלאכי מרום יודעים טוב, **אשריכם שתזכו לשכון כבוד בארצכם** לא עת האסף מקנה העיוורון והסכלות ההעדרי המשול תמשול בנו לעולמי עד, תאות קנין מדומה הלנצח תאבד מפינו אמונה ונכרתה מלשונו העולמים יזנח יי **הן קרבה שנת השבע שנת השמטה ומתי נעשה לביתנו ומתי יתקיים בנו כי מלאה הארץ דעה את יי אם לא עכשיו אימתי באלף השביעי דחריב עלמא.** כי הנה עבר כמעט השליש מהששי ועדיין נפשנו תבוס נפת תאמר מר למתוק תקוץ בלחם הקלוקל לחם אבירים לחם שמלאכי השרת הם ניזונים בו ואוהבת לעשות המצוות מצות אנשים מלומדה הלכתא בלא טעמא ולמה ברא יי תורה תבלין ואם ארוחה עוברת ארוחת ירק סעודה קטנה לשעתה תמתיקנה לחכך ולא יאכל תפל לגויתך ק"ו בן בנו של ק"ו לנפשך הנעימה עורה והקיצה משנתך עד מתי עצל תשכב אל תתרשל בדברים עתיקים ואם כיסן עתיק יומייה עד כען עת לכל חפץ אל תבטח על שקר ואל תשען על משענת קנה רצוף כי אשיבך מילין ואת כל טענותיך אכחישן אחת לאחת.

הנה המשנה ראשונה ליכא לפלוגי, דבהדיא התירה במעשה בראשית ביחיד בין חכם ומבין מדעתו, בין לא. דהא בשנים קתני, ודייקין בשנים הוא דאין דורשים, **הא ביחיד שרי.** וכי תימא ביחיד וחכם ומבין מדעתו, אם כן מה בין מעשה בראשית למעשה מרכבה האי נמי ביחיד ומבין מדעתו שרי? אלא ודאי **במעשה בראשית ביחיד ואפילו אין חכם ואין מבין. במרכבה** עד שיהיה **חכם ומבין** וכ"ש בינו לבין עצמו. והמאמרים כגון 'במופלא ממך אל תדרושי והדומים לו לא באו לחלוק סתם מתנתיין. ושמע והבן פירוש זה המאמר ולא יקשה

כלל ועיקר, **דאזרבה** משם ראייה שיש להתבונן בסתרי תורה. ולמען תשיג ותבין המאמר השגה אמיתית אקשה עליו קושייה אחת והיא זאת:

אם היתה כוונת המאמר לאסור ההתעסקות בנסתרות וההתבוננות בם, ויהיה פירוש במה שהורשית התבונן על התורה כפשטה בענין ביאור מעשה המצות ודקדוקיהן כפשוטם, כמו ששיערו המקשים מזה על המעיינים בסתרי תורה ובסודותיה יקשה מאד הלשון, **איך יאמר "במה שהורשית" שישים לימוד התורה רשות והוא חובה באמת על כל חיובי המצוות דכתיב "ולמדתם אותם את בניכם" ודרשינן ולמדתם אתם** אלא ודאי הלימוד אשר הוא רשות ולא חובה **הוא העיון בסודות התורה ובפנימיותה** כמו שהביא המקשה ראייה מאכתי לא קשאי שהיה דוחה מללמוד. וא"כ המאמר נראה כסותר דבריו דרישיה לאו סיפיה וסיפיה לאו רישיה דרישא, אמר אין לך עסק בנסתרות וסיפא אמר במה שהורשית התבונן. ולהתיר זאת הקושיא אודיעך שאין סתירה במאמר **כי הכוונה להזהירך בדרך העיון בסתרי תורה**. כי מאחר שסודות התורה הם החקירה בידיעת אמיתת הבורא יתברך, הנודע מצד פעולותיו, ולהשכיל במה שהאיר מכבודו בחידוש העולם והוא העיון בעשר ספירות, אלא שאין לנו עסק בספירה העליונה כתר עליון כמו שתמצא בתקונים בתיקון כ"ב ז"ל: כתר עליון דא איהו שלימו דחמשיין שערי בינה, ודא איהו דלא אתייהיב למשה ועליה אתמר נתיב לא ידעו עיט, ועליה אמרו חז"ל במופלא ממך אל תדרוש וכו' בגין דאיהו מקור דלית ליה סוף ובמקורה דלית ליה סוף מאן יכיל לאשגא ולאשכחא ליה סיפא. ע"כ. וכ"ש במה שלמעלה מזה והוא עלת העלות הנקרא אין סוף כמ"ש אין לך עסק בנסתרות, הרצון בו בכתר עליון ובאין סוף, אבל העיון בשאר ספירות שהורשנו צונו בעל המאמר להתבונן בהם וזהו המכוון בפסוק הנסתרות ליי' אלוקינו והנגלות לנו ולבנינו וגו' לעשות את כל דברי התורה הזאת פירוש הפסוק שיש לנו בידיעתינו ובחקירה האנושית שלשה מיני חכמות וידיעות.

האחד אסור מכל וכל והיא ההשכלה באין סוף ובעלת העלות כתר עליון והם הנסתרות ואמר הנסתרות בלשון רבים כי הא"ס והכתר שתי מדות. ועוד כי החקירות בזה רבות מהו עלת העלות ומה היה עושה לפנים קודם בריאת העולם ולמה לא בראו קודם ומה לאחור כמו שביארו ז"ל איסור זה במקום אחר.

המין השני הנגלות והם העיון במה שנגלה ממנו והנאצל מהאור הקדמון הצח והמצורחצח לנו ולבננו עד עולם כלומר עד ועד בכלל עולם רמז לכל הבנין שבזה הותרה רצועת ההתבוננות וההשכלה.

והג' לעשות את כל דברי התורה הזאת וזהו העיון בשמירת המצוות וידיעת מעשיהם שהם דברי תורה כפשוטה הרי לך מבואר מה שהעסק בו לא לנו כי אם ליי' אלוקינו כי ידעם בידיעתו עצמו ומה לנו בו חלק נחלה בעיון ובהשקפת שכל.

ואם תבאר הנסתרות, על הספירות כולם ועל סתרי תורה בכלל, לא יהיה זה פגם בכוונתנו אנחנו, המתירים ההתבוננות בם, כי לא בא לאסור. אבל רצה לומר שבהיות השגות המשכילים מתחלפות כמו שנרמז זה בהגבלה במעמד הר סיני הנבחר, **כי היה כל אחד רשאי לעלות עד הגבול המוגבל לו ולהשיג מזה המעמד הנבואי עד המקום ההוא**. כן העניין במעיין בסתרי תורה שהזהירו, בעל זה המאמר, לשער עצמו והשגתו עד מקום שידו מגעת, כי עד הגבול ההוא הורשה להכנס. מכאן ואילך בנסתרות לו שאין שכלו משיגם אין לו עסק בם, **ועצה טובה קמ"ל** פן יפרץ בם ונפגם ומת כבן זומא וכבן עזאי, אבל לאסור אין לומר, **דודאי מאן דקים ליה בנפשיה דלא ליזוק כרבי עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום פשיטא דיישר כחו**. ואם תאמר מי לנו בדורנו כרבי עקיבא אשיבך כדברך כן הוא **שעדיין לא פרח הגפן לא הבשילו אשכולותיה** להיכנס פנימה כמוהו מעשה מרכבה הגפנים נתנו ריח ואורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון דמאן דגמר השתא מצלח יראה סימן יפה בתלמודו דשעתא סליקת ליה ומן השמיים יסייעוהו. הרי שכוונתי לך יישוב מאמר **"במופלא ממך אל תדרוש"** וממנו תבין לכל הדומים לו.

ועל הטענה שאמרת כי הם דברים שבעל פה שלא ניתנו ליכתב אשיבך אם כן מה ראו על ככה גדולים אלו לכותבם **רשב"י** שכתב הזהר והתקונים ואין לומר שכתבם והניחם במערה שלא יצאו משם עולמית ויהיו בחשכה לעולם ועד, דא"כ למה יגע לרוח ועמלו לריק. **ועוד** מי התיר לר"ע לכתוב ספר יצירה וקראהו משנה שהיתה שומה בפיהם בקבלה מאברהם אבינו ע"ה ובא הרמב"ן הגאון הנודע בשערים מהללו וחבר עליו פירוש ארוך למען ספות חטאת על חטאת כדבריך ורבי נחוניא בן הקנה שכתב ספר הבהיר ופרקי היכלות של רבי ישמעאל אפשר כל אלה ביין שגו פקו פלילה ולמה נכתבו מאלה לאלפים ולרבבות וגם הזהר ימצא ממנו הרבה מאד בכתב יד ומה בין כתיבה להדפסה אפשר שלא השאיר יי בישראל אלף איש חלוצי צבא להילחם במלחמתה של תורה כל הברכים אשר לא כרעו לבעל הממון וההמון הסכל וכל הפה אשר לא נשק וחשק בהבלי עולם להם יפולו ספרי הדפוס בגורל אשר לא יעברו האלף ואם ההדפסה אסורה למה האחרונים התירו להדפיס הריקאנאטי פעמים בויניציאה וספר המוסר בתוגרמה וספר מקור חיים שהם יותר קשים לדבריך מהזהר כי הם מגלים סתריו ובהם נבעו מצפוניו אלא ודאי לא חשו לדבר זה ומעשה רב וכשם שהותרה תורה שבעל פה להכתב בענין המצות הותרה נמי בענין סתרי תורה אלא שבימי חכמי המשנה והגמרא והמדרשים התירו לדרוש ברבים המצוות ללמד לבני יהודה המעשה בהן ולא התירו לדרוש ברבים סתרי תורה אבל למסור לראויים החכמה אין מוחה **ורבי אלעזר** לא היה נרתע לאחוריו אלא מפני ששיער מזגו והשגתו שהיה בימי רתיחת הבחרות כנראה מלשון אכתי לא קשאי ולא לדחייה. תדע שהיה מצטער על פטירת רבו מפני שלא זכה לדעת זאת ודוק מלשונו דקאמר אי זכינא הרי **שקרא זה זכות** ואולי לכבוד רבו אמר כן ומי"מ לא נמנע בסוף לדעתם.

גם אין טענה מלשון מסירה שלא תפול בדבר הניתן מיד ליד כי קנין מסירה הוא כן ולא דברים בפה וכן אותיות נקנות במסירה וזה פשוט ועוד יש תשובה אחרת וכוללת גם על שאר הטענות ועל הראשונות והאחרונות מספקת והיא שספר הזהר נתחבר ונכתב בדורו של רשב"י שהסכימו בו מן השמיים כי היה ראוי לכך, **וגלגלו זכות על ידו וע"י חבריו הזכאים כדי שבסוף הימים בדורו של משיח בהתקרב הישועה בזכות זה יגאלו ישראל וכמו שבמצרים היה צריך לזכות ישראל בדם פסח ובדם מילה כדי להוציאם מאותו הגלות והיה די במצות אלו כי לא היה הזמן רק זמן תורה כלומר שהגיע העת לפרסמה כן כדי להוציא ישראל מהגלות הזה צריך שיזכו בידיעת הנסתר כי כל הנביאים לא נבאו לימות המשיח אלא על זה, ואל יהיה זה בעיניך פלא וצא וחשוב כי הזמן ענין אלוהי לא תושג אמיתתו כי אם למי שבראו וכמו שברא עצמים מתחלפין זה נכבד מזה כן גזרה חכמתו שתתגלה יפעת מאורו פעם ותתעלם פעם והיה האמת מבהקת בעולם השפל כשמש בתקופת תמוז ולפעמים תהיה האמת נעדרת או תהיה בעלטה ובאפילה אין רואה ולא שיהיה העכוב מצדו חלילה שאין כליות אצל המשפיע אבל מצד המקבלים שאין הדור ראוי והגון לכך והקש על התורה הקדושה כי הזמן נחלק עליה כמו שאמרו ז"ל שני אלפים תהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח, כי ה' אלפים הראשונים לא היו ראויים לתורה ובאותו הזמן היתה התורה גנוזה בבית גניזו חתומה באוצרותיו כמוסה עמו ולא זכו בה רק יחידי סגולה כאבות והשבטים ואחר נתפרסמה במעמד ששים ריבוא בהר סיני כן סתרי התורה היו עד הנה סתומים לא נודעו כי אם לבני עליה והנם מעטים לפי שלא בא זמנם להתפרסם ועל כן לא היו נביאים כי אם אחד מעיר ושנים ממשפחה אבל בשני אלפים של ימות המשיח עם היות שבעונותינו עברו מה שעברו תתפרסם זאת החכמה ותתגלה לכל, הלא תראה רש"י ז"ל בפירוש שיר השירים בדוגמא מפסוק ישקני מנשיקות פיהו זה לשונו: **ומובטחים מאתו** להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו וזהו ישקני מנשיקות פיהו **וכל שכן עתה שקרובה הישועה להיגלות**. הלא תראה ההתעוררות המופלג כי נגע בלב כל איש ואיש מיושבי הארץ לבקשו בדמים יקרים ולהעתיקו ביגיעה רבה ובהוצאה לא מעט. זה סימן מובהק כי באו ימי פקודה עת הזמיר הגיע דלזמיר אניש כי אזיל באורחא סודות התורה לקיים ובלכתך בדרך וקול התור תורי זהב עם נקודות הכסף נשמע בארצנו כי לפי דברי הזהר זכות לימוד ספרו הוא המלאך הגואל וז"ל: **"וכמה בני נשא לתתא יתפרנסון מהאי חבורא דילך כד אתגלייא לתתא בדרא בתראה בסוף יומיא ובגיניה וקראתם דרור בארץ וגו'".** ובמקום אחר ז"ל: **"אמר ליה אליהו לרבי שמעון ר' ר' כמה זכאה אנת דמהאי חבורא דילך יתפרנסון כמה עילאי עד דאתגלייא לתתאי בסוף יומיא ובגיניה ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו וכו'".** הרי לך מבואר שזכות העיון בספר הזהר מספיק להשיב שבותינו ולהעביר גלותינו ועליו אמרו "זכו**

אחישנה" כי בעבורו יהיו ישראל נגאלין, ויקרא דרור בארץ שיהיו כל בני העולם בני חורין בשלוח שאין כמות. ובמקום אחר יבשר הזהר שבדור שעתיד המשיח להתגלות בו יותן הרשות להתגלות ספרו וחבורו וז"ל בפתחה גדולה בתיקונים והמשכילים יזהירו וגו' והמשכילים אלין ר"ש וחברייא. יזהירו כד אתכנשו למעבד האי חבורא רשותא אתייהיב לון ואליהו עמהון וכו' עד לגלאה לון רזין טמירין דלא אתייהיב רשו לגלאה לון עד דייתי דרא דמלכא משיחא וכו' ואל תגמגם לומר שאין רשות לגלות עד אחר ביאת המשיח שזה שקר וטעות גדול דייקא במאי דקאמר עד דייתי דרא דמלכא משיחא ולא קאמר עד דייתי מלכא משיחא וכל זה פשוט. ולמען תדע שזה החבור מן השמים הסכימו עליו לך לך בפתחה הקטנה מן התיקונים ותמצא שם בלשון זה והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע וגו'. אלין אינון רשב"י וחברייא רבי אבא ורבי יוסי ורבי חייא ורבי אלעזר ושאר חברייא דאזדהרו זהיר לעילא כזהר הרקיע מאי כזהר אלא כד עבדו האי חבורא אסתכמו עליה לעילא וקראו ליה ספר הזהר. ומצדיקי הרבים כדין יהון נפישין ככוכבים לעולם ועד דלא אחשיך נהורא דילהון לעלם ולעלמי עלמין. בההוא זמנא דאתחבר האי חבורא רשותא אתייהיב לאליהו לאסכמא עמהון ביה ולכל מארי מתיבתא דלעילא ותתא וכל חיילין דמלאכין עלאין ונשמתין עלאין למהוי עמהון באסכמותא ורעותא וכו'. ע"כ.

ואל תפול עליך אימתה ופחד כגודל זרוע תפארתו ועוצם קדושתו דמילין לצד עלאה ימלל פן תהרוס ותקצץ ונמצאת מאבד עולמך בשעה אחת ותהיה זריז נפסד ואל תחוש ואל תירא כי יי יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד כי מצוה גוררת מצוה ואפילו אם תטעה אין שגגתך עולה זדון שתדך מפני זה שאולה ושתיירש גיהנם ותאבד דרך החיים אדרבה צדקה תחשב לך ותראה אלוהים בציון ובירושלים של מעלה ותזכה לקבל פני שכינה ולמען לא אתלבש בלבוש נכרי ולא אתעטף בטלית שאינה שלי אשלחך בהקדמת ספר מנחת יהודה חייט בפירוש המערכת שם תראה ראיותיו על זה וגם היתר הכתיבה והגילוי בחכמת סתרי תורה ובקבלה ואם לא יספיק לך עד אחד לך נא ראה הקדמת המחבר ספר תולעת יעקב וספר המוסר ורבי ברכיאל זלה"ה בחבור אשר התחיל ואם לא הספיק הזמן בידו להשלימו בהקדמה קראה ל"ב אדם כל אלה הגאונים יורוך יאמרו לך קושט אמרי אמת ראה ועשה כתבניתם אל תט מדרכיהם ויהי אלוקים עמך.

פיסארו שנת יריע אף **יצריח** וגו' לפ"ק ר"ח אייר

אלה דברי העבד העברי אשר בחבלי עונו נכשל ותש הצעיר **יצחק דלטאש**

הקדמת מוהרר"ו זיע"א על שער ההקדמות

סיבת כתיבת ההקדמה

אמר הצעיר מעיר. הדל באלפי חיים ויטאל בן לא"א הרב יוסף ויטאל זלה"ה בהיותי בן שלשים לכח תשש כחי ישבתי משתומם. ומחשבותי תמהים. כי עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו. רפואה לא עלתה למחלתינו. אין מזור לבשרנו. ולא עלתה ארוכה למכתינו לחרוב בית מקדשינו. הנחרב זה היום אלף ות"ק ודי' שנים אוי לנו כי פנה היום יום אחד של הקב"ה שהוא אלף שנים וגם נטו צללי ערב שהם ת"ק ודי' שנים יותר מחצי היום הב'. וכלו כל הקצין ועדיין בן דוד לא בא. ונודע את אשר ארז"ל כל דור שלא נבנה בה"מ בימיו כאלו נחרב בימיו. ואתנה את פני לחקור ולדעת מה זה ועל מה נתארך קיצנו וגלותנו. ומדוע לא בא בן ישי. ומצאתי און לי ואנינה בקרבי ולבי דוי. ממאמר א' הובא בס' **התיקונים תיקון ל' דף ע"ג ע"ב**. וז"ל נתיב תניינא, ורוח אלהיים מרחפת וגוי מאי ורוח אלא בודאי בזמנא דשכינתא נחתת בגלותא האי רוח נשיב על אינון דמתעסקי באורייתא בגין שכינתא דאשתכחת בניייהו והאי רוח אתעביד קלא ויימא הכי אינון דמיכיין דשינתא בחוריהון סתימין עינין אטימי לבא קומו ואתערעו לגבי שכינתא דאית לכוין לבא בלא סכלתנו למינדע ביה ואיהו בינייכו ורזא דמלה קול אומר קרא. כגון קרא נא היש עונך וגוי' והיא אומרה מה אקרא כל הבשר חציר. כלא אינון כבעירן דאכלין חציר. וכל חסדו כציץ השדה כל חסד דעבדי לגרמייהו הוא דעבדי. ובההוא זמנא מאי כתיב ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב דא איהו רוחו של משית. ווי לון מאן דגרמי דיוזיל ליה מן עלמא. **ולא יתוב לעלמא דאילין אינון דעבדי לאורייתא יבשה**¹¹ **ולא בעאן לאשתדלא בחכמת הקבלה וגרמין דאסתלק נביעו דחכמה דאיהו יו"ד מינה ואשתארת ביי"ת יבשה**¹² **ווי לון דגרמי עניותא וחרבא ובזה והרג ואבדן בעלמא**¹³. והאי רוח דאסתלק דאיהו רוחו של משיח כמה דאתמר ואיהו רוח"ק. ואיהו רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה. רוח דעת ויראת ה' (ישעיהו י"ב). פיקודא תנינא ויאמר אלהים יהי אור. ובג"ד אמר הקב"ה השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ

¹¹ ירושלמי יומא דף ה' ע"א כתוב שם נוסחא אחרינא:....כאילו חררבו...

¹² עיין זוה"ק בהעלותך דף ק"נ ע"א.

¹³ עיין **אוצרות חיים שער לידת המוחין פרק ב' דף ל"ה ע"ד**: המלכות צריכה לקבל ב' פעמים אור =גימ' שחו"ק וזהו "אז ימלא שחוק פיננו" אך בינתיים אינם בה, וחסר ב' א' ונשאר ו"ר ו"ר=גימ' בית וזהו בית חרב בלא אור. עיין רמח"ל תיקונים חדשים, יחוד הבית. ועיין עוד ספר הליקוטנים דף כ"ג ע"ד: "ויאמר יהודה לתמר כלתו שבי אלמנה"...רומז אל השכינה שצריך שתהיה כאלמנה בגלות בית אביך שהוא הקב"ה ולא תבא עד יגדל שלה שעדיין הוא קטן ר"ל עד שיתמלא מהיו"ד שהיא האור העליון כמ"ש (עובדיה א' ב') הנה קטון נתתיך בגויים בזוי אתה מאד כי אז ישאר שלה בגלות, עד כי יבא שילה מלא שהוא המשיח והוא משה...

¹⁴ בפרשת בחקתי אומר רש"י על הפסוק: "אם בחקתי תלכו...": שתהיו עמלים בתורה. וכאן צריך לשים לב למה שכתוב כאן בלשון חק, כידוע שזה כמו פרה אדומה, דברים לא מובנים. בהם צריך להיות עמל, וזהו לימוד הקבלה. וכן בהמשך על הפסוק "ואם לא תשמעו לי...": אומר רש"י: "... להיות עמלים בתורה, ע"ש. ואחר זה באות כל הקללות האמורות שם, ה' ישמרנו.

כוי דאיהו רחימו בלא פרס ולא על מנת לקבל פרס. ויראה ואהבה על מנת לקבל פרס איהי שפחה ותחת שלש רגזה ארץ וגוי. תחת עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גבירתה עכ"ל.

לומדי התורה אינם לומדים לשמה

והנה מ"ש בתחילת דבריו ואפי' כל אינון דמשתדלי באורייתא כל חסד דעבדי לגרמייהו וכו' עם היות שפשטו מבואר ובפרט בזמנינו זה בעו"ה אשר התורה נעשית קרדום לחתוך בה אצל קצת בעלי תורה אשר עסקם בתורה על מנת לקבל פרס והספקות יתירות וגם להיותם מכלל ראשי ישיבות. ודייני סנהדראות להיות שמם וריחם נודף בכל הארץ ודומים במעשיהם לאנשי דור הפלגה הבונים מגדל וראשו בשמים ועיקר סיבת מעשיהם היא מ"ש אח"כ הכתוב ונעשה לנו שם. ככתוב בס' הזוהר בפרשת בראשית דף כ"ה ע"ב: וז"ל על פסוק "אלה תולדות השמים והארץ". שחמשה מינים יש בערב רב ומן הג' מינים מהם הוא הנקרא כת גבורים דעלייהו אתמר המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם, ואינון מסטרא דאילין דאיתמר בהון הבה נבנה לנו עיר ומגדל וגו' ונעשה לנו שם בבנין בתי כנסיות ובתי מדרשות, ושיון בהון ס"ת ועטרה על רישיה ולא לשמה אלא למעבד לון וכו' והנה על הכת הזאת אמרו בגמרא כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לאויר העולם.

ואמנם האנשים האלה מראים תימה וענוה באמנם כי כל עסקם בתורה הוא לשמה. והנה החכם הגדול התנא רבי מאיר ע"ה העיד עליהם שלא כך הוא, באומרו לשון כללות כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' ומגלים לו רזי תורה ונעשה כנהר שאינו פוסק והולך וכמעין המתגבר מאליו בלתי הצטרכו לטרוח ולעיין בה ולהוציא טיפין טיפין של מימי התורה מן הסלע. הנה זה יורה שאינו עוסק בתורה לשמה כהלכתה ומי זה האיש אשר לא יזלו עיניו דמעוות בראותו המשנה הזאת ורואה חסרונו ופחיתותו.

האמנם אע"פ שלכאורה אפשר לפרש לשון המאמר על אופן זה [הגהה - אפשר כוונתו על לקנטר כמ"ש התוס' פסחים נ' ע"ב אב"ן ח"ן. ובע"ח כת"י של החסיד בעל יסוד ושורש העבודה גרס אפשר לפרש כוי על עם הארץ ולא על תלמיד חכם כוי]. עכ"ז דבר קשה מאד מאד לומר וכי בשופטני עסקינן ולא בכללות כל התלמידי חכמים העוסקים בתורה והראיה ע"ז אומרו דרך כללות ואפי' כל אינון דמשתדלי באורייתא כל חסד דעבדי לגרמייהו עבדי, ואין לומר דמלת כל היא יתירה ומשבשתא, שהרי מקרא דורש וכל חסדו כציץ השדה שלא נאמר וחסדו אלא וכל חסדו לרמוז כי כל הת"ח העוסקים בתורה הנקראת תורת חסד על לשונה הם דומים בחסד ההוא אל ציץ השדה,^ו משום דלגרמייהו עבדי. אבל ביאור לשון הנז"ל יובן ראשיתו מאחריתו באומרו ויראה ואהבה על מנת לקבל פרס איהי שפחה ותחת שלש רגזה ארץ.

^ו בענין לימוד שלא לשמה יש שני מאמרים בחז"ל: 1) "כל הלומד תורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא." 2) "לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבא לשמה" הרי המאמרים סותרים? אלא מי שעוסק כדי לקנטר נוח לו שלא נברא. אך מי שלומד שלא לשמה אלא לשם כסף או כבוד ימשיך כך, ומתוך כך יבא לשמה. הרי 4 מדרגות בלומדי תורה: 1) לומד על מנת לקנטר 2) משתמש בכתר תורה 3) לומד לשם כסף או כבוד 4) לומד לשמה.

והענין יובן במ"ש בספר הזוהר בפרשת בראשית דף כ"ז ע"ב. ובג"ד אמר קב"ה "לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו" דא משנה, איתתא דההוא נער ואיהו שפחה דשכינתא. ואי זכו ישראל איהי עזר לון בגלותא, מסטרא דהיתר, טהור, כשר, ואי לא איהי כנגדו מסטרא דטמא, פסול, אסור, וכו' דלית יחודא עד דערב רב יתמחון מן עלמא ובג"ד אתקבר משה לבר מארעא קדישא, וקבורתא דיליה איהי משנה דשלטא על מטרוניתא דאיהי קבלה למשה ומלכא ומטרוניתא מתפרשא מבעלה ובג"ד "תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך" דא עבדה ידיעה "ושפחה" דא משנה "ונבל כי ישבע לחם" דא ערב רב.

הנה מבואר כי תורתנו הקדושה, כלולה ונמצאת בכל ד' עולמות אבי"ע. ובהיותה בעולם האצילות אז נקראה קבלה כי שם היא מופשטת מכל הלבושים הנקרא פשט מלשון "פשטתי את כתנתי" שהוא בחינת המלבוש החיצוני שהוא על גבי עור אדם המתפשט מעליו לפעמים וזהו עיקר מלת פשט.

ואמנם בעולם האצילות, אשר שם הקב"ה יושב ועוסק בתורה, כנזכר במדרז"ל וגם בדברי המתרגם⁸⁰ (יונתן בן עוזיאל) על פסוק "דודי צח ואדום" וכמשי"ה ואהיה אצלו אמון וגו', הנדרש לרז"ל על בריאת העולם שהיה הקב"ה מביט בתורה ובורא עולמות ואין ספק כי לא כמעשה אדה"ר ולא כמעשה דבני חרי וכמעשה אתונו דבלעם וכיוצא בהם בהיותם כפשוטם היה משתעשע בהם הקב"ה אלפים שנה קודם שנברא העולם ובורא בהם עולמות.

אמנם שעשועות של הקב"ה בתורה והיותו בורא בה את העולמו היתה בהיותו עוסק בתורה בבחי' הנשמה הפנימית שבה הנקרא רזי תורה הנקרא מעשה מרכבה, היא חכמת הקבלה כנודע אל היודעים וטעם הדבר הוא להיותו עולם האצילות העליון מאד טוב ולא רע, דלא יכיל להתערבא עמיה קליפה. ועליה אתמר "וכבודי לאחר לא אתן" כנזכר בספר התיקונים ד' ס"ו תיקון י"ח וכן בספר הזוהר בפר' בראשית דכ"ח ע"א ע"ש, ולכן גם התורה אשר שם איננה רק מופשטת מכל לבושי הגופנים משא"כ למטה בעולם היצירה עולם דמטטרו"ן הנק' עבד טוב והוא הנקרא עץ הדעת טוב מסטרא דמט"ט, ומסטרא דסמאל שהוא קליפין דיליה נקרא עבד רע, כי התורה אשר שם הם שית סדרי משנה הנקראים שפחה כנ"ל וכנזכר (זוה"ק) בפרשת בראשית שם דף כ"ז ע"א, ולכן נקראת משנה לפי ששם יש שינויים הפוכים טוב מסטרא דעבד טוב, היתר, כשר, טהור. רע, מסטרא דעבד רע, איסור, טמא, פסול. גם הוא

בענין לימוד לשמה כותב הזוה"ק פרשה תולדות דף קמ"ב ע"א ... דבר אחר "אשרי אדם עוז לו בך" עז כמה דאת אמר (תהלים כ"ט) "יהי עז לעמו יתן" בגין דאצטרך ליה לבר נש דיתעסק דאורייתא לשמיה דקודשא בריך הוא דכל מאן דאתעסק באורייתא, ולא אשתדל לשמה, טב ליה דלא אתברי. "מסילות בלבבם" מאי מסילות בלבבם כמה דאת אמר (שם ס"ה) סולו לרוכב בעברות ביה שמו דא ההיא אורייתא דאיהו אשתדל בה לארמא ליה לקודשא בריך הוא ולמעבד ליה חטיבא בעלמא ...
⁸⁰ וזה לשונו: "דודי צח ואדום דגול מרובה" (שיר השירים פרק ה' פסוק י'). בכך שריאת כנשתא דישראל למשתעי בשבחא למרי עלמא. וכן אמרת: לההוא אלהא רעותי למפלח דעטיף ביממא באיצטלא חיור כתלגא. ועסיק בעשרין וארבעה ספרין דאורייתא ופתגמי נבואה וכתבי. ובליליא הוא עסיק בשיתא סדרי משנה. וזיו יקרא דה' דאנפוהי זהורין כנורא מסגיאות חוכמתא וסברא. דהוא מחדת שמועין חדתי. בכל יומא. ועתיד לפרסומינן לעמיה ביומה רבה. וטיקסיה על ריבוא רבון מלאכין דשמשין קדמוהי.

מלשון כי מרדכי היהודי משנה למלך שהיא שפחה הנקרא עבד מלך, מלך. גם נקרא מלשון שינה כנזכר (זוה"ק) **בפרשת פינחס דף רמ"ד ע"ב**, קם זמנא תנינא ואמר מארי מתניתין נשמתין ורוחין ונפשין דילכוון אתעררו כען ואעברו שינתא מניכוון דאיהי ודאי משנה אורח פשט דהאי עלמא , ואנא לא אתערנא בכו אלא ברזין עילאין דעלמא דאתי דאתון בהון לא ינום ולא ישן. וזה יובן במה שכתב יותר למעלה שם ורבנן דמתניתין ואמוראי כל תלמודא דלהון על רזין דאורייתא סדרו ליה ונמצא כי המשנה והש"ס הם הנקרא גופי תורה.

והנה דבריהם כחלום בלי פתרון, ורזיה וסתריה הפנימים הנקרא נשמת התורה, הם הם פתרון החלום הנפתר בהקצין, בסוד "אני ישנה ולבי ער", וכמ"ש חכמים ז"ל "**במחשכים הושיבני כמתי עולם**" זה תלמוד בבלי אשר איננו מאיר אלא ע"י ספר הזוהר, הם הם רזי תורה וסתריה אשר עליהם נאמר, "ותורה אור". ואין ספק כי כמו שהיצר נקרא עבד ושפחה בערך האצילות ונקרא קליפין ולבושין דחול כנזכר **בהקדמת התיקונים דף ג' ע"ב**, וז"ל: וביומי דחול לביש עשר כתות דמלאכיא דמשמשי לעשר ספירות דבריא. וא"כ אין לתמוה כי התורה אשר שם שהיא המשנה תהיה נקרא שפחה וקליפין דתורה דאצילות. וזה סוד כל הבשר חציר הנ"ל במאמר הראשון, כי כמו שהחטה שהיא בגימטריא כמנין כ"ב אותיות התורה, הגנוזה תוך כמה קליפין ולבושין, שהם הסובין והמורסן והתבן והקש והעשב הנקרא חציר, כן המשנה אצל סודות התורה נקרא חציר וזה נרמז **בספר הזוהר פר' כי תצא בר"מ דף רע"ה ע"ב** אצל רבנן ווי לאינן דאכלין תבן דאורייתא ולא ידעי בסתרי אורייתא, אלא קלין וחמורין דאורייתא קלין אינן תבן דאורייתא וחמורין אינן חטה דאורייתא ח"ט ה' אלנא דטוב ורע וכו"ס³⁰ ואלו באתי להרחיב דרוש זה לא יספיקו מאה קונטרסין בלי ספק, בלי שום גוזמא. האמנם החכם עיניו בראשו, כי דברי אמת אני אומר ואל יתמה האדם בראותו ס' הזוהר איך קורא אל המשנה שפחה וקליפין, כי עסק המשנה כפי פשטיה אין ספק שהם לבושין וקליפין חצונים בתכלית, אצל סודות התורה הנגנזים ונרמזים בפנימיותה, כי כל פשטיה הם בעה"ז בדברים חומרים תחתונים.

אמנם הם קליפין טובים למאכל כקליפת קנה הבושם, ולכן בהיותם מביני פשטי המשנה כהלכתא בלתי טעות, **נקרא עץ הדעת טוב**. אבל כאשר ח"ו שונים בה ומטמאים את הטהור ומכשירין את הפסול ומתירין את האיסור אז נהפכת לעץ הדעת רע ומר להם.

השכר מדה כנגד מדה:

ונחזור עתה למאמרנו הראשון ולבאר מ"ש ואפילו כל אינון דעסקי באורייתא כל חסד דעבדי וכוי, ואמר עוד שם כי המשנה היא שפחה, משום דאיהי על מנת לקבל פרס. פי' כי הנה כל מדותיו יתברך הם מדה כנגד מדה, ולכן העוסקים בפשטיה הגופניים הטובים עליהם נאמר

³⁰ עיין מסכת ברכות דף ל"ו ע"א : מרגע שתינוק אוכל חטה נכנסה בו דעת וידע להבחין בין טוב לרע, ולכן מאותו רגע אסור לקרא כנגד הצואה שלו וצריך להתרחק ממנה. ח"ט הוא הרע ה' הוא הטוב.

בשמאלה עושר וכבוד, הוא הפרס הנתון להם בעה"ז, כי כן עסקם בתורה הוא בבחי' היותם בעה"ז, בדיני איסור והיתר טומאה וטהרה וכו', והם כנגד העבד העובד את רבו, שבדאי על מנת לקבל פרס, וכל חסד דעבדי וכו' כעבדים ושפחות המשמשים את רבם על מנת לקבל פרס⁹⁹. **אמנם העוסקים ברוי התורה שהם בחינת התורה כפי מה שעוסקים בה בעה"ב**, עליהם נאמר **אורך ימים בימינה**, לעולם שכולו ארוך כבן הנכנס לפני ולפנים ומשמש לפני אביו שלא על מנת לקבל פרס. ונודע כי **תפארת דאצילות נקרא בן, ומטטרו"ן דיצירה נקרא עבד**, ועליהם אנו מתפללים ביום ר"ה **אם כבנים אם כעבדים**. והנה במדרש קהלת אמרו רז"ל על הפסוק, **"כי אם שנים הרבה ישמח" וכו' וז"ל כי אם שנים הרבה וכו' תורה שאדם למד הבל היא לפני תורתו של משיח**, ואם כך נאמר על תורתו של משיח שהיא בהיותם בגוף ונפש כמ"ש ז"ל אין בין העז"ה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, והוא בטול מלכות הרשעה קליפה החיצונה הנקרא יצה"ר, כמו שדרשו רז"ל על פסוק, **"וגר זאב עם כבש וכו'"** וסמיך ליה **"ומלאה הארץ דעה את ה'". ולכן תורת העה"ז המתלבשת בקליפין לסבת היות היצה"ר הנקרא קליפה מצויה בעולם היא הבל לפני תורתו של משיח שנתפשט קצת מלבושיה וקליפותיה מאחר שגם בני אדם נתפשטו מקליפת היצה"ר וק"ו בן בנו של ק"ו בהיותו למעלה בעה"ב עולם הנשמות נפשטות מכל מיני לבוש כלל כי עסק התורה אשר להם איננו רק בנשמת התורה וסודותיה הפנימיים.**

מי ומתי ילמד קבלה ?

ואמנם אל יאמר אדם אלכה לי **ואעסוק** בחכמת הקבלה מקודם שיעסוק בתורה במשנה ובתלמוד כי כבר אמרו רבינו ז"ל אל יכנס אדם לפרדס א"כ מלא כריסו בבשר ויין והרי זה דומה לנשמה בלתי גוף שאין לה שכר ומעשה וחשבון עד היותה מתקשרת בתוך הגוף בהיותו שלם מתוקן במצות התורה בתי"ג מצות וכך¹⁰⁰ בהפך בהיותו עוסק בחכמת המשנה והתלמוד בבלי ולא יתן חלק גם אל סודות התורה וסתריה כי הרי זה דומה לגוף היושב בחושך בלתי נשמת אדם, נר ה' המאירה בתוכה באופן שהגוף יבש בלתי שואף ממקור חיים, אשר זהו ענין

⁹⁹ עיין **רוח חיים לרבי חיים מוולאזין** פירוש על **מסכת אבות פר' א' משנה ג'**: אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס... אבל הטעם הוא כי בשורש כל מצות מעוררים רב טוב ושפע עצום בכל העולמות ומוריד מזון ורווח. אך אם עושה מצות מועטים אין צינורים לשפע הטוב רק מהמעטים, וה' יתברך שמו ברחמיו חפץ חסד... נוטל השפע מהמעטים יראי ה' ומחלק לכל בני אדם ולפעמים למי שבשבילו בא הכל, לעצמו אינו מגיע וכמ"ש על **רבי חנינא בן דוסא** (ברכות י"ז) כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני (פירש השל"ה בשביל לשון דרך כמו שביל הרבים שביל היחיד), וחנינא בני די לו בקב חרובין... וכי רק צינורו היה מוריד שפע לעולם ולעצמו לא היה מגיע... ולכן אמרו אל תהיו כעבדים... ע"ש. וכן **בשומר אמונים הקדמון דף ס"ג וכן דף פ"ז**. בענין העבודה אליו יתברך.

¹⁰⁰ כאן מזהיר אותנו הרב משני סוגי תלמידים: **(א)** שעוסק בקבלה לפני שמילא כריסו בשי"ס ופוסקים. **(ב)** מי שעוסק רק בפשט ואינו לומד קבלה, וע"י זה גורם שתיעשה תורה יבשה. ודייק הרב לומר **שעוסק**, רובו ככולו בקבלה או בפשט. אלא צריך כל תלמיד הלומד בפשט לתת זמן מה ללימוד קבלה, כעין שאמרו **בגמ' שבת**: והיה אמונת עתיד חוסך ישועות חכמה ודעת יראת ה' היא אוצרו. משל לאדם שאמר לעבדו עלה לי כור חיטים בעליה. ושאל אותו עירבת קב חומטין? ואם לא מוטב שלא העלית. כך אם אדם לומד כל התורה ששה סדרי משנה ולא לומד יראה וקבלה הלימוד אינו שוה, מוטב לא העלית.

אומרו במדרש אגדה ההוא הנ"ל וז"ל **דאילין אינון דעבדי לאורייתא יבשה ולא בעאן לאשתדלא בחכמת הקבלה**⁹⁹ וכו'. באופן כי הת"ח העוסקים בתורה לשמה, ולא לשמו לעשות לו שם, צריך שיעסוק בתחילה בחכמת המקרא והמשנה והתלמוד **כפי מה שיוכל שכלו לסבול** ואח"כ יעסוק לדעת את קונו בחכמת האמת¹⁰⁰ וכמו שציוה דוד המלך ע"ה את שלמה בנו "דע את אלהי אביך ועבדהו". **ואם האיש הזה יהיה כבד וקשה בענין העיון בתלמוד מוטב לו שיניח את ידו ממנו אחר שבחן מזלו בחכמה זאת ויעסוק בחכמת האמת** וז"ש כל ת"ח שאינו רואה סימן יפה בתלמוד בחמשה שנים שוב אינו רואה. ואמנם כל האיש שהוא קל לעיון מחויב לתת חלק שעה או ב' שעות ביום בעיון ההלכה ולכוין ולתרץ הקושיא הנופלת בפשט ההלכה ויכון כי אין הקליפה הרעה מצד הנחש סמאל עבד רע נאחזת אלא בקלי' הטובה היא משנה מטטרון עולם היצירה הנקרא עבד ושפחה דמטרוניתא אבל לא במטרוניתא שהיא המוח הפנימי חכמת האמת ונקרא עץ החיים ועליו אתמר "אני ה' הוא שמי" בסוד כל התורה היא שמותיו של הקב"ה. "וכבודי לאחר לא אתן" דלא יכיל לאתערבא עמה קליפה אלא בעץ הדעת טוב ורע, משנה, טמא וטהור, אסור ומותר, כשר ופסול. ויכוון בעיונו להסיר הקליפה הרעה שהיא הגורמת קושיות שלא יבין האדם תרוצים, ויסקנה מעל גבי עץ הדעת טוב ורע היא המשנה שפחה דמטרוניתא ואח"כ יכוון לקשט המטרוניתא עצמה שהיא חכמת הקבלה ודי בזה כי אין מקום ביאורו של ענין זה.

אמר עוד במדרש הנ"ל ובג"ד "השבעתי אתכם בנות ירושלים וכו'" פירוש הדברים כי הנה היתה השבועה הגדולה לאלהי"ם שלא יעוררו את הגאולה עד שאותה האהבה תהיה בחפץ ורצון טוב, כמ"ש "עד שתחפץ" **כבן** העובד את אביו ועיין בכל פלטרין דיליה ובכל גניזין דיליה. **ולא כעבד** העובד במשנה, ולוקח השפחה על מנת לקבל פרס וכבר אמרו רז"ל כי זמן השבועה היא עד אלף שנים כמ"ש ז"ל **בברייתא דר' ישמעאל בפרקי היכלות** על פסוק דניאל וז"ל "ואתיהבון בידיה עד עידן ועידנן ופלג עידן", ואיך הראהו הקב"ה ליעקב אבינו שר עולם, והוא שרו של בבל ע' עוקין וכו' ע"ש. **וכן בזהר פרשת וירא ד' קי"ז ע"א** וז"ל אמר ר' יוסי כל דא אריכו זמנא יתיר מכמה דאוקמיה חבריא דאיהו יומא חד גלותא דכנסת ישראל ולא יתיר דכתיב **נתנני שוממה כל היום דזה**. עוד מאמר אחר כתוב (זוה"ק) **בפ' בראשית דף כ"ו ע"ב וכ"ז ע"א** "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", אילין אינון ארבעה שנכנסו

⁹⁹ זה מפורש על מי שלומד פשט ולא נותן זמן לפנימיות התורה.

¹⁰⁰ ודאי שזה לא מילא כרסו בש"ס ופוסקים אלא תוך כדי לימוד פשט יתן זמן גם לקבלה לדעת קונו. וראה גם **במשנת חסידים מסכת תלמוד תורה פרק ג'**: א' אחר שלמד מקרא משנה ותלמוד כאמור עד מקום שיד שכלו מגעת שאע"פ שכולם מסודרים על דרך הסוד להיות הסוד מכוסה בהם, הם בגוף יעסוק בנשמה והוא שילמוד קבלה כי שניהם כאחד טובים. ב' ואם הוא קשה העיון ירבה למודו בפירושיהם מדרשים אגדות וקבלה יותר מעסק התלמוד ואם הוא שחן ניח ידו מהתלמוד ויעסוק בקבלה אשר היא עם ההלכה והמשנה והמקרא שכל אחד מהם מבאר את חברתה עומדת במלכות דאצילות. ג' ומי שדעתו משובשת ויאמר בליבו, על אשר לא יבין וקשה עליו, ששקר הוא אסור לו מתחילה להכנס בחכמה זו של קבלה שמא יקצץ בנטיעות. ד' אבל מי שהוא תם וישר ויתלה החסרון בדעתו מצווה רבה היא המוטלת עליו לעסוק בה שאף אם ודאי יטעה בה מחסרון דעתו אין לו חטא על זה אלא מרוצה הוא לקב"ה.

לפרד"ס. חד עאל בפישון פי שונה הלכות, תנינא עאל בגיחון ודא איהו רמ"ז. תליתאה עאל בחדקל לשנא חדא וקלילא לדרי"ש. רביעאה עאל בפרת דאיהו סוד מוחא דביה פריה ורביה. **בן עזאי ובן זומא ואלישע אחר עאלו בקליפין דאורייתא** הוו לקאן בהון. ר"ע **דעאל במוחא** איתמר ביה נכנס בשלום ויצא בשלום. א"ר אלעזר אבא יומא חד הוינא בבי מדרשא וכו' בגין דאורייתא מתרין לוחין אילין הוה משה נחית לון לישראל ולא זכו בהון ונפלו ואתברו^{טז} **ודא גרם אבודא דבית א' וב' ויהיב לון אחרנין מסטרא דעץ הדעת טוב ורע דמתמן^{סח} אתיהבת אורייתא באסור והיתר, מימינא חיי ומשמאלא מותא וכו'.** דא "ונהר יוצא מעדן" בודאי לעילא בעץ החיים וכו' "להשקות את הגן" דא פרדס דמטטרו"ן דתמן עאלו בן עזאי ובן זומא ואחר. וקליפין דליה מסטרא דא טוב, ומסטרא דא רע, ודא איהו איסור והיתר, פסול וכשר, סומאה וטהרה וכו'. כגוונא דא אמרו חבריא מארי מתני' "וימררו את חייכם בעבודה קשה" דא קושיא "בחומר" דא ק"ו. "ובלבנים" דא לבון הלכה. "ובכל עבודה בשדה" דא ברייתא. "את כל עבודתם" דא משנה. ואי תיביבין בתיובתא מה כתיב. "ויורוהו ה' עץ" דא עץ החיים וביה "וימתקו המים" ודא משיח דאתמר ביה "ומטה האלהים בידי וכו'" וכולא איהו בגלותא מחמת דיליה.

חטא אדה"ר ותשובה ממנו.

הנה נתבאר במדרש אגדה הזה כי **עוון אדה"ר בעץ הדעת טוב ורע הוא, שלא בחר להתעסק בעץ החיים, שהיא חכמת הקבלה.** וזהו עצמו עוון הערב רב האומרים למשה "דבר אתה עמנו ונשמע" בעץ הדעת טוב ורע "ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות" בסתרי תורה כסברת הטועים קצת בני תורה אשר בזמנינו זה, המוציאים שם רע על חכמת האמת חיי עולם ואומרים שכל מי שמתעסק בה ימות בקצרות שנים ח"ו. ולכן נשברו הלוחות הראשונות מסטרא דעץ החיים ונתנו להם מסטרא דעץ הדעת טוב ורע משנה שפחה דמטרוניתא וגרם איבודא דחורבן בית א' וב' וגלות האחרון המר והארוך אשר אנו בעו"ה **עד דיתובון בני ישראל בתיובתא "ובקשו את ה' אלהיהם" להכירו וליודעו ברזי תורה וידעו את מי הם עובדים ומי הוא מלכם^{טז}** וכדין יזכו לעסוק בחכמת האמת כמש"ה ויורוהו ה' עץ וימתקו ע"י המשיח וכמ"ש (זוה"ק) **בפרשת נשא בר"מ דף קכ"ד ע"ב** וז"ל ובגין דעתידין ישראל למיטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזוהר יפקון ביה מן גלותא וכו' ואילנא דטוב ורע

^{טז} לוחות ראשונות היו מסטרא דעץ חיים, ולוחות שניים מעץ הדעת טוב ורע. ואילו זכינו לראשונים היה תיקון גדול, ולא היה נחרב הבית הראשון והשני. הלוחות הראשונים זכה לראותם יהושע בלבד, ובזכות זה היה היחיד שקבל את כל התורה, מה שאין כן השאר, כמו שאמרו ז"ל "משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע (הכל) ויהושע לזקנים (לרבים)". וישראל לא זכו לראות גם את הלוחות השניות שכן ה' אמר למשה לשים אותם בארון, וגם פני משה לא יכלו לראות, דבר המראה ירידתם הרוחנית, לא כן יהושע שהיה במדרגה גבוהה מאוד.

^{טז} בלוחות הראשונים היתה תורה אחרת מסטרא דעץ חיים, אך מה שקבלנו בלוחות השניים זה מסטרא דעץ הדעת טוב ורע.

^{טז} צריך לחזור בתשובה, והוא לעזוב את עץ הדעת טוב ורע ולדבוק בעץ החיים, חכמת הקבלה.

דאיהו איסור והיתר לא שליט על ישראל יתיר וכו', כי אז יהיו כמלאכי עליון עוסקים בחכמת התורה דאצילות ולא בתורת מטטרויין, מלובשת במלבושים וספורים גשמיים. עוד אמרו בספר התיקונים תקון ששים וז"ל וכמה בני נשא יתפרנסון לתתא מהאי חבורא דילך בדרא בתראה בסוף יומיא ובגינייה וקראתם דרור בארץ.

ג' כתות שיש בישראל הרמוזים בנבואת ירמיהו.

עוד מדרש אגדה: א"ל אליהו ז"ל לרשב"י וז"ל ר' ר' כמה זכאה אנת דמהאי חבורא יתפרנסון כמה עלילאי עד דיתגליא לתתא בסוף יומיא ובגינייה ושבתם איש אל אחוזתו וכו' הרי מבואר כי חטא זה החל להיות מאדה"ר ועד עתה וכאשר נשוב בתשובה לעסוק מאהבה בחכמה הזאת יגאלו ישראל בב"א.

שמוע שמעתי נאקת ירמיהו הנביא מתנוודד ומתמרמר במר נפשו באומר, "עד מתי אראה נס אשמעה קול שופר, כי אויל עמי אותי לא ידעו וגו' ראיתי את הארץ והנה תוהו וגו' ראיתי והנה הכרמל וגו' כי כה אמר ה' שממה תהיה כל הארץ וכלה לא אעשה וגו'" הציקתני רוח בטני לבאר פסוקים האלו הנאמרים באמת ע"י ירמיה הנביא ע"ה בדרך נבואה על הדור האחרון הזה בהיותו מתמרר על אורך גלותינו נותר משעורו וזהו מ"ש עד מתי אראה נס הוא הנס והדגל של המשיח כנז' (זוה"ק) **בפ' משפטים דף ק"ב ע"א** וז"ל ויתון נס דמשיח בן דוד **אריה** רשים עליה לימינא, ונס דמשיח בן יוסף **שור** רשים עליה לשמאלא וגו', נשמעה קול שופר, זה קבוץ גליות העתיד להיות אחר ביאת משיחינו בב"א, כנזכר **בזהר פרשת תולדות דף קל"ט ע"א** וז"ל במדרש הנעלם על פסוק "בונה ירושלים ה'" **ואח"כ** "נדחה ישראל יכנס" וזה שאמר הכתוב "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'" ונתן טעם אל אריכות הקץ "כי אויל עמי" בלשון נתינת טעם אל האמור "עד מתי אראה נס" וביאור הענין הוא: כי הנה עם בני ישראל נחלקים **לג' כתות. כת א'** מהם הם ע"ה המון העם. **כת ב'** הם הת"ח העוסקים בפשטי התורה. **כת ג'** והיא בעלי חכמת האמת.

והנה **כנגד כת א'** אמר "כי אויל עמי אותי לא ידעו" ירצה הם המון העם הנקראים עם סתם. וכנגד **כת הג'** הם העוסקים **ברזי התורה וסודותיה הנקראים בניס כנזכר בתיקון ד"א ע"ב** וז"ל "אפרוחים" אילין מארי משנה "בניס" אילין מרי קבלה ועליהם אמר "בניס סכלים המה ולא נבונים" כי הם עוסקים בחכמת האמת כפי העולה בדעתם הקצרה ובעיונם החלש ואינם יורדים לעומק הענין להבינו על האמיתות¹ כמו שנבאר בע"ה.

¹ לימוד הקבלה צריך להיות בעיון ובעמקות גדולה וכמו שאומר רשב"י **בריש אדרא רבא**: ...ומחצדי חקלא זעירין אינון ואינהו בשולי כרמא... ע"כ. **מפרש הרב יהודה פתייה בין הרקח אות ח'**: ואפילו אותם החכמים המועטים שאמרת זעירין אינון הם בשולי כרמא ר"ל בשיפויל ושולי הכרם שאינם בכרם ממש ר"ל שלא נכנסו בעומק הסודות לא אשגחן ולא ידעין לאן אתר אזלין כמה דיאות. כי הם נכנסים בכרם ואינם יודעים לצאת ממנו, והוא ענין מאן דעאל ולא נפק. ולכן אתכנשו חברי... לבאר לכם סודות כדי שתהיו עיילי ונפקי ע"כ. כאן ביאר שני דברים: (1) הצורך בהעמקה בסודות. (2) בהדרכה ראויה.

וכנגד כת חכמי הפשט אותם אשר הם מואסים לעסוק בחכמת האמת, הנקרא עץ החיים וחי עולם ועוסקים בסיפורים הפשטים בפשוטן בלבד ואומרים שאין בתורה אלא הפשט בלבד ח"ו אשר הוא נקרא עץ הדעת טוב ורע כנ"ל עליהם אמרו: "חכמים המה להרע, ולהטיב לא ידעו". כי בסבת היותם מואסים בעץ החיים אין הקב"ה עוזר אותם, והם שונים בפשטי עץ הדעת טוב ורע, ומהפכים אותו לרע ומטמאים את הטהור ואוסרים את המותר ופוסלים את הכשר, ותקלות רבות יוצאות מתחת ידיהם בעוונותינו הרבים. ואחר שכלל אותם הנביא בדרך קצרה, חוזר לבארם דרך פרט.

וכנגד הכת הא' אמר "ראיתי את הארץ והנה תהו" הם **עמי הארץ** אשר נקראים ע"ש הארץ כי משם נפשם חוצבה. כמו שאמר הכתוב "ורוח הבהמה היורדת היא למטה מן הארץ" היא רוח הבהמית אשר להם, כמו שאמר הכתוב "ותוצא הארץ נפש חיה למינה", כי מלבד היות הגוף נחצב עפר מן האדמה, גם נפשם חוצבה מן הארץ למינה ממש, ונקרא נפש חיה כי בכלל חיה בהמה וכן נדרש בפסוק זה במדרש הנעלם בכתב יד, ע"ש. ולהיותם נחצבים מן הארץ, כל עסקם הוא בישוב הארץ, במשא ומתן, בנטיעה, ובזריעה, ובבנינים. דברים שאין בהם תועלת רק אל הגוף, ומניחים חיי עולם, היא התורה כמו שאמר הכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי". ומחזירים העולם לתהו ובהו, אשר לסיבה זאת קראם למעלה **אוילים** באומרו "כי אויל עמיי" כי אין לך אולת גדולה מזו לקיים את גופם ולהחריב נשמתם. וכל זה גרם להם "כי אותי לא ידעו" ולא נתעסקו בתורה הנקרא **עץ החיים**, לחיותם דרך חיי עולם הבא.

וכנגד הכת הב' הם התלמידי חכמים, העוסקים בתורת ה' אשר נפשם חצובה מן השמים ולא מן הארץ אמר "ואל השמים ואין אורם" כי גם שנפשם חצובה מן השמים אין להם אור בתורתם. כמ"ש למעלה בשם רז"ל על פסוק "במחשכים הושיבני" זה תלמוד בבלי. וחכמת ספר הזוהר היא המאירה אותם ומבארת הדברים הנאמרים בתלמוד במלבושים כאלו הם חשובים גשמיים אשר עליהם נאמר ותורה אור, וז"ש ואל השמים ואין אורם וע"ז נתנבא ישעיה הנביא בנחמותיו ואמר: "והולכתי עורים בדרך לא ידעו וגו'" כי התורה הפשטית נודעו במספרם, וכמ"ש ר' ישמעאל אומר בייג מדות התורה נדרשת וכו', אמנם ל"ב נתיבות

ועוד כתב הרב יוסף אירגאס בריש שומר אמונים לפני ויכוח ראשון: ... אבל לא מפני זה נמנע עצמינו מלדרוש ולחקור ולהקשות על דבריהם, ועל עיקרי הקדמותיהם, ואדרבא דרכנו הוא לפלפל בלשונות המקובלים כמו שאנו מפלפלים בהלכה.

ועוד מצאתי בזה"ק פרשת חיי שרה דף ק"ל ע"ב: ... תא חזי זכאין אינון צדיקיא דאתנגיזו להו כמה טבין להווא עלמא ולית אתר פנימאה בכל אינון כאינון דידעי רזא דמאריהון וידעי לאתדבקא בהו בכל יומא, על אלין כתיב (ישעיהו ס"ד): "עין לא ראתה אלהים זולתיך יעשה למחכה לו" מאי למחכה לו? כמה דאת אמר (איוב ל"ב) "חכמה את איוב בדברים" ואלין דדחקין למילה דחכמתא ודייקין ליה ומחכאן ליה למנדע בריא דמילה ואשתמודען למאריהון, אלין אינון דמאריהון משתבח בהון בכל יומא אלין אינון דעאלין בין עאלין קדישין ואלין עאלין כל תרעי דלעילא ולית מאן דימחה בידיהון זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי, ע"כ.

ועוד אופן לימוד החכמה צריך להיות במתינות ובישוב הדעת כמ"ש במס' גיטין דף ס"ז ע"א: רבי יהודה חכם לכשירצה. פי' רש"י: כשהיה רוצה להיות מתון ומתיישב בדבריו היה חכם ועיין באבות דרבי נתן י"ח ד' וכן סנהדרין דף כ"א ע"א.

החכמה שבהם נברא העולם הנזכר בריש **ספר יצירה** לא נודעו, והנה אלו הלי"ב נתיבות החכמת האמת נעלמים תוך י"ג מדות של הפשט. וכללות כלם הם לי"ב א' וכמ"ש למעלה בשם **הזוהר בפ' פנחס דף רמ"ד ע"ב**: **ורבנן דמתניתין ואמוראין כל תלמודא דילהון על רזין דאורייתא סדרו ליה**. ובלי ספק כי העוסקים בתלמוד בבלי בלבד, מגששים כעורים קיר בלבושי התורה, **ואין להם עינים רואות ברזי התורה הנסתרים בו**, כי לא על חנם כפי רצונם פסקו טמא טהור אסור והיתר כשר ופסול, **אלא מתוך פנימיות התורה כנודע ליודעי חן**. וכמו שקראם במדרש אגדה הא' שביארתי לעיל סתימין עיינין וכו' וז"ש "מי עור כי אם עבדי" אבל הכוונה היא, למעוטי ולאפוקי חכמי האמת הנקראים **בנים**, אינון מרי קבלה כנ"ל. אבל העוסקים במשנה לבדה בלתי הסתכלותם בסודותיה וכפי סודותיה יפסקו הדינים אם אסור ואם מותר כנ"ל **הנה אלו עורים בודאי הם**. וז"ש מי עור כי אם עבדי **כי העוסק בפשט נקרא עבד** כנ"ל ועליהם נתנבא ישעיה לעתיד לבא שיזכו ללכת בדרך לא ידעו, הוא דרך חכמת האמת אשר בעוה"ז ניתן להט החרב והכרובים לשמור את דרך החיים, **שלא יובנו רזי התורה אלא לזוכים אליה**. כנזכר **בזוהר בפ' נשא דקכ"ג ע"א** וז"ל ואית נטירין אחרנים, כגון נחשים, עקרבין, ושרפין, ונטרין ההוא טוב דלא ליעול תמן מאן דלא איהו ראוי למיעל, דאי לאו הכי כל חייביא הוו עאלין ברזא דאורייתא, **ובגין דא מאן דאיהו חייבא ויעול למנדע רזין דאורייתא וכמה מלאכי חבלה וכו' מבלבלין מחשבותיה וכו'**. וז"ש עוד אשים מחשך לפניהם לאור, כי התלמוד בבלי שהוא מחשך, המספר בפשט העה"ז, אשים לפניהם לאור ויסתכלו מתוכו רזין דאורייתא הגנוזים בו הנקרא ותורה אור. גם כל הקושיות שבתלמוד הנאמר עליהם תניא, והכי קאמר, חסורי מחסרא, והכי קתני, ותיקי, כל אלו נראים בעיינינו מעקשים יחזרו למישור, ויראו איך הוכרח הלשון להאמר, בלשון הזה החסר, והמעוקש, לסבת רמזי התורה הנסתרים ונרמזים בו. **ואל יאמר אדם אם כן מעתה אני פטור ומותר מלהתעסק בחכמה הזאת עד לע"ל כי בעוה"ז אין כח ליודעם**. ולכן אמר הכתוב "אלה הדברים עשיתים ולא עזבתים" ואמרו ז"ל אעשה אעזבם לא כתיב שכבר עשיתים לר' עקיבא וחביריו, וכמ"ש ז"ל על ר"ע שהיה יושב ודורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. ואם כן לא דבר ריק הוא, ואם ריק הוא, מכם. ואינכם חפצים לידע עם שהוא בידכם ובבחירתכם" והרי ר"ע השיג בעוה"ז לסודות אלו, והנה זהו הנכון כמ"ש במשנה, משמת ר' עקיבא בטל כבוד התורה, ופירשו המפרשים שהיה יודע להשיב ולדרוש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות, וזהו כבוד התורה והדרה ויפיה. וזה אצלי פירוש המשנה אריב"ל בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. כי בלי ספק

^{נא} **שלמה המלך במשלי פרק ב' פסוק ד'**: "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא". וכתב על זה הרמח"ל **בהקדמתו למסילת ישרים** :... הרי לך, שלהבין היראה צריך לבקש אותה ככסף ולחפש אותה כמטמונים. משמע שהביקוש והחיפוש צריך להיות בעמקות. הכתוב אומר ולא יכנף עוד מוריך, וזה לעתיד לבוא, אבל עכשו "אכן אתה אל מסתתרי" (ישעיהו מ"ה ט"ו) וכוונתו שנחפש אותו ונדע אותו. וזה מה שאמר דוד לשלמה בנו: "דע את אלהי אביך ועבדהו".

בהיותם עוסקים בפשטיה ובספוריה **לבדם**, היא לובשת בגדי אלמנותה ושק הושת כסותה. וכל האומות יאמרו לישראל, מה דודך מדוד? מה תורתכם מתורתינו? הלא גם תורתכם ספורים בהבלי העולם. **אין עלבון תורה גדול מזה. ולכן אוי להם לבריות מעלבונה של תורה**^ב **ואינם עוסקים בחכמת הקבלה, שהיא נותנת כבוד לתורה.** כי הם מאריכים הגלות, וכל הרעות המתרגשות לבא בעולם כנ"ל במאמר שהתחלנו בהקדמתנו זאת. וזה עצמו הוא בת קול המכריז בכל יום. ונרמז בפסוק "קול אומר קרא" ועל כיוצא בזה אמרו ג"כ **בס"ה פ' בהעלותך דקנ"ב ע"א** וז"ל רבי שמעון אומר ווי להווא בר נש דאמר דהא אתא לאחזאה ספורים בעלמא ומילי הדיוטי וכו' ועוד האי מילה דאורייתא לבושא דאורייתא איהי ומאן דחשיב דהווא לבושא איהי אורייתא ממש ולא מלה אחרא תפח רוחיה ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי ובגין כך אמר דוד המלך ע"ה "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" מה דתחות האי לבושא דאורייתא וכו' **טפשינ דעלמא לא מסתכלי אלא בהווא לבושא דאיהו ספור דאורייתא ולא יתיר** וכו' עוד יש מדרש אגדה אחר כיוצא בזה **בפרשה הנז' עצמה דקמ"ט ע"ב** וז"ל ומאן דאמר דהווא ספורה דאורייתא לאחזאה על ההוא ספורה בלבד קאתי דאי הכי לאו איהי אורייתא עילאה אורייתא דקשוט וכו'.

והנה בחכמי הפשט עצמם ב' בחינות: א) אם הכת שהם יראי ה' ועוסקים בה לשם שמים אלא שנשארו בתוך החשך מנעוריהם ולא למדו סודות התורה ומתייראים לגעת בהם באמרם מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו ומי עלה שמים וירד ויגידה לנו מה הם רזיה וסודותיה ועל כיוצא בזה ואל השמים ואין אורם כי גם שהם נפשות חצובות מן השמים אין אורם עמהם ובמחשכים ישבו ומשם לא יצאו. **ב) ועוד יש כת אחרת** והם קצת ת"ח חריפים ומפולפלים עוקרי הרים וטוחן זה בזה בפילפולם בבית המדרש עליהם נאמר ראיתי את ההרים וגוי רועשים ומתייראים לגשת אל מקום אש אוכלה הם רזי התורה דבריהם כגחלי אש להבת שלהבת ומתייראים פן יצרבו במ צרבת כענין ההוא ינוקא דהוה דריש בחשמל ונפק אשא מיניה ואכלתיה ומה טוב ומה נעים חלקם אם עלתה להם כד וישרפו בקדושת שמו יתברך **כי אש אוכלה הוא ועל כיוצא באלו נאמר ראמות לאויל חכמות ולכן** בשער עשר ספירות לא יפתח פיהו ובלי ספק כי החושבים כך אוילים הם כי לולי שהם חושבים בעיניהם די להם אותה החכמה הפשוטה שידעו בה. וכבר הם חכמים לא היו נמנעים מליכנס מפנימיותה. ועל כיוצא בזה נאמר "ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל", ואם **שלמה המלך ע"ה** אשר עליו נאמר ויחכם מכל האדם וכו' אמר בסוף ימיו בעת שחבר קהלת "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" ולא בדעתו כלל לחשוב שכבר נתחכם, אלא חשב שאפשר שלעתיד יתחכם, כמו שאמר הכתוב "אמרתי אחכמה" לעתיד ע"י היגיעה, ועכ"ז ראה אח"כ כי טעה בזה וכמ"ש "והיא רחוקה ממני" ומה יעשו הפתאים היתושים אשר בזמנינו זה, בהיותם חכמים שמחים בחלקם

^ב ראה פירוש החפץ חיים למסכת אבות על פסוק זה, כתב: "אוי להם לבריות מעלבונה של תורה" שמה שיש אוי לבריות, מעלבונה של תורה.

וששים בעבודתם. והרי רז"ל חכמי התלמוד הגדולים והראשונים אמרו, אין אנו אפילו כחמורו של ר' פנחס בן יאיר ואין כוונתם כי אמר להם כך על היותם נעדרים בלתי חכמה כי הרי הכתוב אמר והעיד על אליעזר שהוא אחד מהם הוא דמשק אליעזר ודרשו חז"ל דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים אמנם כבר ביארו חז"ל עצמם ואמרו הטעם לפי שלא ראו עין השכינה קשור על ההר ולכן קראם עם הדומה לחמור מה חמור אינו רואה אף אתם כך ואף אם במקום אחר נראה כי קרא כך לאליעזר מפני שהוא עבד והנה הוא קנין כספו כמו בהמתו וחמורו אין זה רק אסמכתא בעלמא כי הרי ישמעאל בנו היה שם והרי ישמעאל בן אברהם היה והבן הולך אחר משפחת אביו. אמר עוד וכל הגבעות התקלקלו כי הגבעות הם הת"ח הבחורים הנקראים גבעות אצל בחי' ההרים הנזכר הנה הגבעות אלו נתקלקלו לגמרי כי בראות התלמידים הקטנים את הגדולים ההרים הרמים רודפים יומם ולילה אחרי הפשטים ואינם עסוקים בחכמה הזאת ואינם יודעים כי מיראתם ליכנס בהם הם נמנעים מלהתעסק בה כנזכר וע"כ גבעות אלו נתקלקלו ולבם שורש פורה ראש ולענה ועלתה בהם חלודת טיט ורפש לכפור בחכמת האמת ואומרים שאין בתורה אלא פשטיה ולבושיה בלבד²³ ע"ד הנ"ל בפ' בהעלותך ואין ספק כי לא יהיה להם חלק בעוה"ב כנזכר שם בזוהר וכבר נתבאר למעלה הסבה כי תורת עוה"ב איננה כפשטה רק עד שם עוסקים ברזי התורה וסודותיה וזה שלא בחר בה ולא טרח בעוה"ז מע"ש לא יאכל בשבת ועליהם נאמר הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו וגו' וכנגד כת המתעסקים ברזי התורה ובחכמות הזוהר אשר הם נקראים אדם כנזכר בספר התקונין ד"א אפרוחים אילין מארי משנה בניס אילין מארי קבלה עליהם נאמר ראיתי והנה האדם, ולא אמר אדם, אלא האדם ירצה כי גם שהוא עוסק בחכמה הזאת ולכן נקרא אדם עם כ"ז איננו האדם המיוחד הראוי להתעסק בה כי אין להם שרשים והקדמות להבין דבריו וכמו שבארנו לעיל באומרו בניס סכלים המה ולא נבונים אבל האדם

²³ עיין בהקדמת הרב מרדכי עטיה זצ"ל בשער הכוונות שהביא מספר כתם פז להרב שמעון לביא ... כל זה יקשה להם לבעלי החילוק והקינטור הקובעים למודם ופולפולם בדברים גשמיים אשר הוא סיבה למחלוקתם ואל שיבוש דעתם ולא דעת ולא תבונה בהם להפשיט הדברים מחומריהם אבל יבינום לכל מראה עיניהם הגשמי ותהי להם הלבנה לאבן כמו שיתבאר. ומי הוא זה ואיזהו אשר יוכל להוציא אותם מתכונתם הבהמית אשר גדלו עליה. כי בלא ספק יגע לריק כי טח עיניהם מראות מהשכיל ליבותם. ואתה בני לא כן נתן לך ה' אלוהיך עינים לראות ואוזניים לשמוע דברי חכמים וחידותם, ע"כ. וכתב בעל הלשם שבו ואחלמה בספר הקדו"ש, וז"ל: ואני תמה מאוד על איזה חכמי הדור שאין להם ידיעה בזה כלל כי איך יכולים להתאפק מבלי לעסוק בחכמת האמת שהיא פנימיות התורה והיא מורה בפניהם עד שאינם יודעים מה שהיא מאומה וכל התנצלות והתירוץ הרי אינם מספיקים. כלל אחר שאמרו בעירובין דף נ"ה ע"א: "לא בשמים היא ולא מעבר לים היא שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה ואם מעבר לים היא אתה צריך לעבור אחריה" ופשוט שהכוונה היא על כל חלקי התורה שאין שום התנצלות לפטור מהם וכל אחד מחויב לעסוק בכל חלקיה כל אחד לפי כוחו. מי יתן שנחזור בתשובה שלמה ונתחיל לעסוק בתורת הקבלה בגדלות ובזכות זה נגאל ודאי מהרה. וכמו שאומר הרמח"ל בהקדמתו למסילת ישרים: ... ולא ישאר לימוד הדברים האלה וקריאת ספרים מזה המין כי אם אצל אותם שאין שכלם כל כך דק וקרוב להיות גס... כי יחסר לחכמים למיעוט עיונם בו, ויחסר מן הבלתי חכמים למיעוט השגתם אותו... ועוד ראה אור נערב להרמ"ק חלק א' פרק ו' ... עד שזה גרם שרבים מהמעיינים הראויים אליה רחוק עצמם ממנה ופרקו עולה, למאסם הדרך שאחזו בה העוסקים האלה ומצאו משל בפייהם כי אין החכמה הזאת צריכה לפול וקושיות, ולהם סוגרו בעדם שער ההבנה והלכו בחושך, ע"ש.

המיוחד איננו בעוה"ז ואנחנו בזאת החכמה מגששים כעורים קיר כי חכמי האמת סעו המה למנוחות עזבו אותנו לאנחות וכאשר אין האדם הנזכר נמצא ללמד החכמה הנה אז גם עופות השמים אלו התלמידים אשר נגע ה' בלבם החפצים לעוף השמים בלי כנפיים ואומרים מי יתן לנו אבר כיונה נעופה ונשכונה באהלי החכמה הזאת.

והרי נתבארו כל הכתות אשר בעם בני ישראל אשר כלם כאחד נמנעו מלהחזיק בחכמה הזאת כל אחד כפי סבתו ופנייתו עד שנתקיים בנו בעו"ה אין מנהל לה מכל בנים ילדה וכו' פי' כי עם היותם בנים מרי קבלה עכ"ז נתיאשו מלהתעסק בחכמה הזאת ואין ספק כי דברים אלו בנבואה נאמרו על דורות אלו האחרונים שלא כסברת חכמי דורותינו אלה החושבים בדעתם כי כבר השיגו מה שצריך להם ושמחים בחלקם והנה הכתוב מעיד וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע בלשון שלילה אוי לאזניים שכך שומעות ואוי לעיניים שכך רואות עדותו יתברך עלינו ואין לנו לב לדעת לחזור ולהתעסק בחכמה הזאת להחזיק יתברך כמו שאמר הכתוב (ישעיהו פרק ס"ג פס' ד') "ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך" והוא בהיותנו עוסקים בחכמה הזאת כי על ידה תקרב הגאולה וכביכול ישועתה לשכינת עוזו היינו ממהרים להצמיחה כמו שאמר הכתוב "ותושע לי זרועי" לי ממש כביכול וכנ"ל במאמר שהתחלנו בהקדמתנו זאת כי הכל תלוי בעסק החכמה הזאת ומניעתנו ולהתעסק בה היא גורמת איחור ועכוב בנין בית מקדשנו ותפארתנו המכונה ונקרא "הדר הכרמל" כמו שאמר הכתוב "ראשך עליך ככרמל" וזה מה שאמר הכתוב "ראיתי והנה הכרמל מדבר" כי לסבות הנ"ל היה הכרמל מדבר שם בעו"ה כנ"ל, כי כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו הרי הוא כאלו נחרב בימיו. וכל עריו הם ערי יהודה נתצו גם הם וכל הרעה הזאת היא מפני ה' מפני חרון אפו פירוש מפני החכמה הזאת אשר עסקה להורות כי כל התורה שמותיו של הקב"ה וז"ש מפני ה' היא החכמה שאין מתעסק בה וגם ומפני חרון אפו פי' כי אין לו להקב"ה קורת רוח בעולמו אלא כאשר עוסקים בחכמה זו וכמ"ש בתלמוד בכל אותם המעשים של ריב"ז ושל ר"א בן ערך ור"י הכהן כשהיו דורשים במעשה מרכבה ירדה אש שכינתו יתברך סבבה כל האילנות משא"כ בהיותם עוסקים בפשטים.

האדם נברא ללמוד חכמת הקבלה

וכמו שאמר במדרש משלי על פסוק "לא ירעיב ה' נפש צדיק" וז"ל אמר ר' ישמעאל בא וראה כמה קשה יום הדין וכו' היה ר' ישמעאל אומר אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלימה וכו' בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה וכו' בא מי שיש בידו ב' סדרים וכו', בא מי שיש בידו הלכות וכו' בא מי שיש בידו תורת כהנים וכו' בא מי שיש בידו ה' חומשי תורה וכו' בא מי שיש בידו אגדה [וכו'] בא מי שיש בידו תלמוד וכו' והקב"ה אומר לו בני הואיל ולא נתעסקת בתלמוד צפית במרכבה צפית בגאות שלי שאין הנאה לי בעולם אלא בשעה שת"ח

יושבים ועוסקים ומביטים ומציצים ורואים והוגים המון התלמוד הזה^{טז}. כסא כבודי היאך עומד וכו' חשמל היאך עומד וכו' ברק היאך עומד וכו' כרוב וכו' וגדולה מכלם מצפרני ועד קדקדי וכו' וכי לא זה הוא הדרי זה הוא גדולתי זהו הדר יפיי שבני מכירין את כבודי וכו' הרי מבואר בפירוש אף בדברי התנאים שאין האדם יוצא ידי חובתו לגמרי בעסק המקרא והמשנה והאגדה והתלמוד בלבד אלא הוא מחוייב לעסוק בכל יכלתו בסתרי תורה ובמעשה מרכבה כי אין הנאה להקב"ה מכל מה שברא בעולמו רק בהיות בניו למטה עוסקים ברזי התורה להכיר גדולתו ויפיו ומעלתו, כי בפשטי התורה ובספורה ובדיניה ובמצותיה, בהיותם כפשטם, אין בהם שום היכר וידיעה לידע את בוראם יתברך, אדרבה יש בהם מצות וחקים שאין הדעת סובלם וכל אומות העולם מונין את ישראל ואומרים להם וכי מה התורה הזאת אשר צוה אלקיכם אתכם דברים שנראין כחידות ומשלים ליקח קרן ולתקוע בו ביום ר"ה ואתם אומרים שעיי"כ שטן הרוחני, המקטרג העליון, מתערב וכיוצא מדברים אלו כמעט רוב מצות התורה ובפרט פרטי דיניהם אין השכל סובלם ואי"כ היכן הוא הדר התורה ויופיה וגדולתה ועל כיוצא בזה נאמר אם צדקת מה תתן לו ואם חטאת מה תפעל בו כי השכר והעונש אשר עליהם הוא לך לבדך אמנם בסודות התורה ובעסק כוונת המצות עי"ז נאמר בהפך אם בטובה נאמר תנו עוז לאלהים^{טז} ואם ברעה נאמר צור ילדך תשי ונאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי, בי דייקא ולא לי, בי ממש כביכול. ודברי אלו מבוארים לאשר נגע אלהים בלבו וזה סוד מ"ש לעיל כי הקורא במשנה ובתלמוד נקרא עבד המשמש את רבו ע"מ לקבל פרס משא"כ בחכמת האמת כי הוא מתקן כביכול ונותן כוח למעלה וזהו נקרא עוסק בתורה לשמה בלי ספק ולא עוד אלא שלא נברא האדם אלא כדי שילמוד חכמת הקבלה, אלא שצריך שיהיה גופו נקי בתחלה, ע"י המצות המעשיות שכל תכליתן לדבר זה והם מוכרחים על כל פנים, ואח"כ תוכל הנשמה הנקראת נר ה' נשמת אדם להאיר בגוף הזה כנר הנתונה תוך עשית זכויות ומאירה ונותנת לו כח להבין סתרי תורה ומגלה עמוקות מני חשך וז"ס מש"ה "מצות ה' ברה מאירת עינים" ר"ל להבין סתרי תורה על ידה שהם תכלית הכל כנזכר בזהר שיר השירים על פסוק "הגידה לי שאהבה נפשי וכו'" זכאין אינון כל דמשתדלין למנדע בחכמתא דמאריהון ואינון ידעין ומסתכלים ברזין עילאין בגין דבר נש כד נפיק מהאי עלמא בהאי איסתלקו מיניה כל דינים דעלמא ולא עוד אלא דמתפתחאן ליה תריסר תרעי דאפרסמונא דכיא דכל חכמתא עילאה תליא בהו ולא עוד אלא שהקב"ה חקיק ליה בהו פורפירא דכל דיוקנין גליפן תמן בהאי עלמא ובעלמא דאתי והקב"ה אישתעשע ביה בגי"ע ואחסין תרין עלמין עלמא דין ועלמא דאתי. חכמתא דאיצטריך ליה לבר נש : (1) למנדע ולאסתכלא ברזין דמריה (2) חד למנדע ליה לגופיה ולאשתמודעא מאן איהו והיך איהו ותקונא דגופא היך אתתקון והיאך איהו זמין למיעל בדינא קמי מלכא דכלא (3) וחז

^{טז} הכוונה לחכמת הקבלה.

^{טז} עיין לשם ביאורים דף א' ע"ב.

למנדע ולאסתכלא ברזין דנשמתינ מאן איהי ההיא נפש דביה ומאן אתיאי ועל מה אתיאי להאי גופא סרוחה דיומא כאן ומחר בביה קברי 4) **וחד למנדע ולאסתכלא בהאי עלמא** דאיהו ביה ועל מה אתתקן ולבתר ברזין עלאין לאשתמודע למארי וכל דא יסתכל בר נש מגו נהירו דאורייתא.¹⁷ תא חזי כל מאן דאזל לההוא עלמא בלא ידיעה, אע"ג דאית ביה עובדין טבין סגיאין, מפקין ליה מכל תרעין דההוא עלמא וכו'. תא חזי מה כתיב "אם לא תדעי לך היפה בנשים", אם אתא אתיא בלא ידיעה, ולא אסתכלת בחכמה עד דלא אתית להכא, ולא ידעת רזין דעלמא עילאה. **אע"ג דאנת היפה בנשים במצות ובמעשים טובים לית אנת כדאי למעיל הכא צאי לך** וכו' גם **בפ' פקודי דף רמ"ז ע"א** וז"ל האי חיותא קדישא קימא, כד נשמתה סלקה ומטאת לגבה, כדן שאיל לה ברזא דחכמתא דמארה, וכפוס האי חכמתא דרדיף אבתרא ואדבק, הכי יהביה ליה אגריה. **ואי יכיל לאדבקא ולא אידבק דחו ליה לבר ולא עיילא וקיימה תחות ההוא היכלא בטמירו בכסיפו** וכד נטלו גדפייהו אינון שרפים דתחותא, כדן כלהו בטשי בגדפייהו ואוקדון לה וכו' והכי אתדנת בכל יומא נהירת ולא נהירת ואע"ג דעובדין טבין אית ליה. **בגין דלית אגרא בההוא עלמא כאינון דמשתדלי בחכמתא לאסתכלא ביקרא דמאריהון ולית שיעורא דאינון דידיעי חכמתא ביקרא דמאריהון עכ"ל**. ואין ספק כי לכאורה ישתומם האדם בראותו מה שהבאנו לעיל בשני המאמרים, דאע"ג דאית ליה עובדין טבין סגיאין מפקין ליה מכל תרעא דההוא עלמא ואתדנת בכל יומא. אמנם המשכיל בדברי ריב"ז רבן של תנאים מארי משנה שראוהו בעת פטירתו שהיה בוכה, והשיב שיש לפניו ב' דרכים ולא היה יודע באיזה דרך מוליכים אותו. ובמס' סוכה (דף כ"ח ע"א) ספרו עליו גדולות ונפלאות ואמרו עליו: שלא הניח לא מקרא ולא משנה ולא תלמוד וכו' ומעשה מרכבה שיחת

---

¹⁷ **מבוא לספר הכללים להרמח"ל: ארבעה העמודים של חכמת האמת:** וזה סדר הידיעות שצריך האדם להתעסק בהן להיות עבד ה' באמת.

הידיעה הראשונה: למנדע להסתכלא ברזין דמריה. מה שרצה האי"ס ב"ה לפשט אורו בסדר והדרגה לברא עולמות ולהנהיגם, זה נקרא רזא דמרא. מה שמשיגים בבורא ית"ש, דהיינו התפשטות אורו בכל סדריו. וכללות הידיעה הזאת הוא לדעת כל עניני האילן הקדוש ועניני השתלשלותו.

הידיעה השניה: למנדע ליה לגופיה... כאן מתחילות הידיעות העקריות, הבאות אחר ידיעות האילן, וזאת הראשונה היא ידיעת סוד הגוף הזה בכל צורתו ואבריו, וכל עניני הנהגתו... "ולפי האמת אליו מגיעים כל הדברים להיותו הוא לבדו הגורם הבחירה, שהרי אפילו לנשמה אין בחירה זולתו. ואמר **מאן איהו**, רוצה לומר, מה הוא האדם שבידו כל העבודה הזאת, ואז יבין היטב איך הוא סוף כל הבריאה. ויבין כאן הקשרים שיש בין הספירות ובינו, כל עניני העבודה תלויים בידיעה זאת... ע"ש.

הידיעה השלישית: בסוד הנשמה, והוא מה שאמר: **למנדע ברזא עלמא דנשמתינ**, ותלוי כאן לדעת כל עניני הנשמות עם כל חילוקיהם... והוא לדעת איך בירור ההנהגה תלוי בסוד הנשמות... ע"ש.

הידיעה הרביעית: לדעת סוד העולם הזה. והוא מה שאמר לאסתכלא בהאי עלמא דהוא ביה וכו'... והוא לדעת כל בריאת העוה"ז, איך מתנהגים בסוד הספירות, בסוד הפנימיות המתפשטת בסוד "הטבע" שהוא כמנין "אלהים"... ע"ש. ואלה הידיעות, שמי שרוצה להיות עם ה', **צריך לתת לבו להם**, והם מתגלים בדברי רשב"י זלה"ה. וההולך בדרך זה יתהלך לפני ה' באור החיים.

דקלים וכו', ועכ"ז היה מתיירא. גם מצינו בר' אבהו, אשר שופריה מעין שופריה דיעקב אע"ה, כפי קשר נשמתו בו ואמרו בגמרא כי עליו נאמר זקן ונשוא פנים הוא הראש דא ר' אבהו, שהיו נושאים פנים לדורו בעבורו בשמים, והיה אומר בשעת פטירתו ואני אמרתי לריק יגעתי לתהו והבל כחי כליתי, וכל בעל שכל יתמה מדברים אלה, ולא יובנו זולתי במ"ש למעלה ענין הפרש עסק התורה בפשטיה שהם תורת העוה"ז אשר היא הבל לפני תורתו של משיח ותורת העוה"ב, וז"ס לתהו והבל כחי כליתי. ואלו באתי להאריך בביאור כל המאמרים האלו יכלה הזמן והמה לא יכלו. אכן נוכל להבין בדרך קצרה כפי הנז"ל כי שכר מצות ותורה הפשטיית היא בעוה"ז ובג"ע הארץ, האמנם למיעל לעלמא עילאה, אי אפשר עד שיעסוק האדם כפי יכלתו כפי אשר תשיג ידו בחכמת הזוהר ואי לא כדין מפקי ליה מכל תרעין דעלמא עילאה, אע"ג דאיהי יפה במצות ובמעשים טובים, ולכן חלק הנפש והרוח נשארים למטה בג"ע הארצי, אמנם הנשמה^ט שהיא חלקה בסודות התורה נעשית ואתוקדת לבר מהיכלין עילאין דג"ע העליון כנ"ל. וז"ש האי חיותא קדישא קיימא כד נשמתא סלקה ולא אמר כד נפשה או רוחא והבין זה. ולא תתבהל בראותך כמה מאמרי רז"ל חלוקים בענין זה. והנה היה צריך המאמר של שיר השירים ביאור רחב אבל מי שיעסוק בחבורינו זה ובפרט בשער ח' בשער הגלגולים, יוכל להבין את דבריו וכבר נרמז כ"ז גם בדברי רז"ל במדרשים. וכמ"ש בשמות רבה פ' כי תשא וכן במדרש תנחומא בפ' כי תשא על פסוק "איפה היית ביסדי ארץ" וגם על פסוק "ראו קרא ה' בשם בצלאל וכו'", כי כל הצדיקים וכל באי עולם מזרע ישראל תלויים בגופו של אדה"ר, זה בגופו, וזה בראשו, וזה באזנו, וזה בצוארו, וכו' וכן עד"ז כל הנפשות תלויות בנפשו, וכל הרוחות ברוחו, וכל הנשמות בנשמתו, וכמו שגופו של אדה"ר כלול מרמ"ח אברים, ושס"ה גידים כן נפשו רוחו ונשמתו, גם כלם תלויים בתורה שיש בה רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה, אשר זה סוד מה שאמרו רז"ל א"ל ר' פלוני אבוך במאי הוה זהיר וכו' ואל זה רמזו ז"ל המאמר הזה בשיר השירים, במ"ש ועל מה אתיא להאי גופה סרוחה וכו' גם כל העולמות כלם הם בחי' אדם אחד כלול מתרי"ג אברים וגידים. וכמו שמצינו כנפי הארץ, טבור הארץ, עין הארץ, לב השמים, וכיוצא באלו וכנזכר בספר הזהר בריש פרשת תולדות דף קל"ד ע"א וז"ל לית לך כל שייפא ושייפא דקיימא ביה בב"נ דלא הוי לקבליה בריה בעלמא, דהא כמה דבר נש איהו מתפליג שייפין וכו', הכי נמי עלמא, כל אינן בריין כלהו שייפין שייפין קיימין על אילין וכו', ואל זה רמז מ"ש למעלה למינדע ליה לגופא ולאשתמודע מן איהו וכו' ואמר עוד וחד למנדע ולאסתכלא בהאי עלמא דאיהו ביה ועל מה אתתקן. באופן כי האדם צריך להשיג ע"י טרחו בחכמה הזאת עד שידע

^ט ראה זה"ק פרשת שלח דף קע"ג ע"א אחר שאומר שלאדם יש בשבת תוספת נשמה: .... וקודשא בריך הוא שאיל לכולהו מאי חידושא הוה לכו בהווא עלמא באורייתא, זכאה איהו מאן דחידושא דאורייתא אמרת קמיה כמה חדווה דאורייתא עביד קודשא בריך הוא, כניש לפמליא דיליה ואמר שמעו חידושא דאורייתא דאמרת נשמתא דא דפלוני... ע"כ, ע"ש. מכאן שהנשמה דווקא אומרת הכוונה לחידוש בחכמת הקבלה.

שורשו ואחיזתו בגוף האדם העליון היכן וכן ברוחו ונפשו ונשמתו וכן אחיזתו במצות התורה, בפרטות היכן עיקר אחיזתו. ובוזה תבין ותשכיל מ"ש חז"ל: כל העושה מצוה אחת מטיבין לו, ומאריכין ימיו, ונוחל את הארץ. וכל מי שאינו עושה מצוה אחת אין מטיבין לו, ואין מאריכין ימיו וכו', במשנה הזאת נתחבטו בה המפרשים. ודי עתה בביאור מאמר זה שאין עתה מקומו. והנה הנביא ירמיה ע"ה אחר שניבא כל הפסוקים הנזכר סיים בנחמה ואמר: "כי כה אמר ה' שממה תהיה כל הארץ, וכלה לא אעשה" ואמר כי בלשון נתינת טעם. והוא כדי לתרץ ענין קושיא אחת הנולדת מעתה עם האמור כי הנה למעלה אמר, ראיתי והנה אין אדם, ר"ל אין מי שידוע בחכמה וא"כ מעתה האדם פטור ומותר מלהתעסק בחכמה הזאת, אחר שאין לו מי שילמדנה ויקבלנה, ואם קבלה נקבל ואם לאו איך נוכל לקבלה. לכן אמר בלשון נתינת טעם כי אין כך הוא הענין כמו שתחשוב, כי הרי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. "כי כה אמר ה' שממה תהיה כל הארץ", ירצה כי אע"פ אשר עתידה הארץ להיות שממה באין מי שעוסק בחכמה הזאת, עכ"ז וכלה לא אעשה כי ה' צבאות הותיר לנו שריד כמעט איש רשום בכל דור ודור הן רב הן מעט ואף גם זאת בדור הזה האחרון לא מאסנו ולא געלנו, להפר בריתו אתנו ח"ו. וכמ"ש בתקונים כנ"ל דבדרא בתראה בסוף יומיא יתפרנסון מהאי חבורא ובגיניה וקראתם דרור בארץ וגו' כנ"ל גם בס"ה פ' וירא דף קי"ח ע"א וז"ל וכד יהא קריב ליומי משיחא אפי' הני רביי דעלמא זמינין לאשכחא רזין טמירין דחכמתא וכו'. הרי מבואר כי עד עתה היו דברי חכמת הזוהר נעלמת ובדרא בתראה תתגלה ותתפרסם חכמה הזאת ויבינו וישכילו ברזי התורה שלא השיגו הקודמים אלינו ובוזה נסתלקה השגת הפתאים, המקשים ואומרים איכשור דרי, ואם דורות שלפנינו לא השיגוה איך נדענה אנחנו, ובוזה יסכר פיהם. ואמנם עם היות זה פשוט ומבואר כי באלו הדורות האחרונים יתפרנסון מהאי חבורא ותתגלה אליהם החכמה הזאת הנה לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול כי רזי התורה וסתריה לא יתגלה לבני אדם בכח עיונם החומריי לולי ע"י שפע אלהי המושפע ממרום קדשו ע"י שלוחיו ומלאכיו או ע"י אליהו הנביא ז"ל כמו שנבאר בסוף הקדמה זו ונביא ראה מדברי רשב"י ע"ה בס' התיקונים וע"ש עוד ראה לזה כי רוב דברי הרשב"י ע"ה בס"ה ובתיקונים ובמדרש שיר השירים הכל נגלה אליו ע"י אליהו הנביא ז"ל וכו' וע"י נשמת הצדיקים המתגלים אליו בכל דור ודור אשר זה ענין ספרא דרעיא מהימנא שכלם ויכוח הרשב"י ע"ה עם נשמת מרע"ה וכנזכר בהקדמת ספר התיקונים ע"ש באורך בהקדמת הב' דף י"ג ע"א וזה לשונו בההוא זמנא דאתחבר האי חיבורא רשותא אתייהב לאלהו הנביא ע"ז"ל לאסכמא עמהון ביה ולכל מארי מתיבתן דלעילא ותתא. וכל חיילין דמלאכין עילאין

^{עח} וזה בחינת הופעת אליהו שהוא הופעת הזוהר וכמו שכתב הרב דלאטש... זכות לימוד ספרו הוא המלאך הגואל... ע"כ. להכין את העם ליום הגדול, כמו שאמר: "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא... וזה גם ענין כל הצרות שבאות בגלל שאין לומדים זוהר וקבלה שהיא הופעת אליהו הנביא, ועדיין אין שמים לב ולא רוצים שהצרות והגלות יפסקו, ושנגאל ברחמים בזכות הזוהר והקבלה. וזו צעקת מוהרר"ו שכל הצרות הם על שלא לומדים קבלה.

ותתאין ונשמתין עילאין דצדיקים למהוי עמהון באסכמותא וריעותא וכו' ובה יסכר פי הדוברי עתק בגאווה ובוז על הקדוש מלאך ה' צבאות רשב"י ע"ה, וכל ספרו ספר הזוהר. אשר אף בתלמודא דידן במס' סוכה בפרק לולב וערבה דמ"ה ע"ב אמרו שם עליו א"ר חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י: יכול אני לפטור את כל העולם כלו מיום הדין כו' ראיתי בני עליה והם מעטים אם אלף הם אני ובני מהם, אם מאה הם אני ובני מהם, אם ב' הם אני ובני מהם. עם היות שהיו בדורו כל התנאים, רבי מאיר שהיה מאיר עיני חכמים בהלכה, ורבי יהודה ור' יוסי ע"ה, וכיוצא בהם ראשי תנאים וחלילה וחס מלהאמין שהיה משבח את עצמו, אף אם אינו כן כי לא היה נכתב בתוך התלמוד ובלי ספק לא יסבור זה אלא איזה מין או אפיקורוס. גם בבראשית רבה פ' ל"ה וז"ל ויאמר אלהים זאת אות הברית וגו' לדורות עולם א"ר יודן לדרת כתיב וכו' ר' חזקיה מוציא דורך של אנשי כנה"ג, ומביא דורו של רשב"י ר' חזקיה אמר כן אמר רשב"י אי בעי אברהם למקרבניה עד גבאי ואנא מקרבנא מגבאי עד מלכא משיחא והרוצה לידע זכות דור אנשי כנה"ג ותכלית מעלתם, יסתכל בפרקי היכלות בפרק ל' ועכ"ז אמר ר' חזקיה מוציא דורם של אנשי כנסת הגדולה, ומביא תחתיהן דורו של רשב"י ז"ל, ושם ביאר הטעם, כי בזכותו הוא עצמו לא נראתה הקשת, כנזכר שם משמיה דאליהו ז"ל לריב"ל ז"ל, גם איתא בתלמוד ירושלמי וז"ל א"ר עקיבא לר' שמעון, דייך שאני ובוראך מכירין ערכך עכ"ל, והנה יש מוציאי דבה על ספר הזוהר באומרם כי הנה בריש הקדמת התקונים בדף ב' ע"ב כתב שם ההוא מאמר של אותו אמורא שהיה נקרא רבה בר בר חנה דהוה קאזל בחדא ספינתא וחזא חד צפור וכו' וכן בפרשת פנחס בר"מ ד' רפ"ג ע"ב וז"ל והא אתמר דאיהו צפרא דבר בר חנה וכו' עוד שם בפרשה פנחס דף רי"ו ע"ב ענין ר' אלעזר בן פדת האמורא וכאלה רבות ומי פתי יסור הנה ישגיח ויראה כי כל דברי הרשב"י ע"ה הם ברוח הקודש והיה רואה בעיניו כל נשמות החכמים אף אותם העתידים להבראות וכמעשה שאירע גם לר' ישמעאל בברייתות דפרקי היכלות ע"ש וזה ג"כ ענין ריב"ז ע"ה שאמרו עליו שלא הניח מקרא ומשנה וכו' והויות דאביי ורבא עם שהיו אמוראים ושים לבך והבן בדברים אלו. וזכור נא מאמר רשב"י עצמו ובאדרא רבא בפ' נשא דף קל"ב ע"ב וז"ל ארשב"י כלהו בוצינין חברייא דאתיין בהאי עזקא קדישא, אסחדנא עלי שמיא עילאה דעילאין וארעא קדישא עילאה דעילאין, דאנא חמי השתא מה דלא חמא ב"נ מיומא דסליק משה זמנא תניניא לטורא דסיני וכו'. ועוד דאנא ידע דאנפי נהירין ומשה לא ידע כי קרן עור פניו וכו'. ואל יפלא האדם מזה כי עם היות שרשב"י אחרון שבתנאים זכה למעלה כזו. כי דברים אלו כבשונו של עולם, אין רשות בפה לפרש עניינם הכמוס והחתום אצלנו. ועד"ז אל תתפלא ממה שנספר בסוף הקדמה זאת מענין החכם הקדוש הנגלה אלינו בזמננו ובדורינו זה. ולא אוכל לפרש, ואם תרצה תבין מ"ש בס' התקונים על דור הולך ודור בא דא משה רעיא

מהימנא^ט וכנזכר בתיקון ס"ט דק"י ע"א אר"ש חברייא בודאי קב"ה אסתכס עמנא עילאין ותתאין למהוי בהאי חבורא זכאה דרא דהאי אתגלייא ביה דעתיד כוליה האי לאתחדשא ע"י דמשה בדרא בתראה לקיימא קרא מ"ה שהי"ה הוא^ב שיהיה ואתפשטותיה הוא בכל דרא ודרא בכל צדיק וחכס דמתעסק באורייתא עד מנייא דס' רבוא וכו' והדברים סתומים וחתומין.

ונחזור לענין הראשון, כי אין ספק שדברים אלו לא יובנו בעיון אנושי חומריים, אלא בקבלה מפה אל פה, או מפי אליהו ז"ל, או מפי הנשמות המתגלים בכל דור ודור אל הראויים להם, והרמב"ן ז"ל אחרון המקובלים, קרוב לדורינו, כתב בסוף הקדמת ספרו על ביאור התורה בלשון הזה, וז"ל ואני הנני מביא בברית נאמנה נותנת עצה הגונה לכל מסתכל בסי' הזה, לבל יסבור סברא ואל יחשוב מחשבה בדבר מכל הרמזים אשר אני כותב בסתרי התורה, כי אני מודיע נאמנה שלא יושגו דברי ולא יודעו כלל בשום שכל ובינה זולת מפי מקובל חכם, לאוזן מקבל מבין. והסברא בהם אולת, ומחשבה רבת הנזקין, ומונעת התועלת. אל יאמין בשוא נתעה כי לא תבואהו בסברותיו רק רעה. כי ידברו אל ה' סרה לא יכלו כפרה. אל יהרסו אל ה' לראות וכו'. ואם הרמב"ן ז"ל אחרון כל המקובלים הפליג לדבר בזה באומרו שלא יושגו דבריו בענייני הרמזים ובסודות התורה כלל ועיקר. איך יעלה בדעת אנושי להבין בעיונו, ובשכלו דברי אלהים חיים, דברי הרשב"י ע"ה, אשר דברותיו כלהבי אש אוכלה וחתומים וסתומים באלף חותמות. הלא תראה כי בעת פטירתו בריש אדרת האזינו לא ניתן רשות לשום אחד מאותם שבעה עיני ה' העומדים אז אצלו לכתוב סתרי הזוהר, אלא לר' אבא כנזכר שם, וכך אסתדרנא לכו ר' אבא יכתוב, ור' אלעזר ברי ילעי, ושאר חברייא ירחשון בלבהון. ועם שניתן לו רשות לכתוב מצאנו ראינו בפי משפטים דף קכ"ג ע"ב וז"ל שאל ר"א לר' אבא כל הני תיקונים אבא גלי לון בגין דלא ליעול בכסופא לעלמא דאתי השתא אמאי צריכי לגלאה א"ל ר' אבא ההוא דכתבנא אנא מבוצינא קדישא אמינא כתבוהו לגבי חברייא דהא אינון ידעין מילין דהא אתיישבן מילין בלבן ומכאן ולהלאה סתימין מילין ע"כ. והנה עם שכבר נתן לו רשות רשב"י לכתוב, וגם כי לא למד רק לאותם הז' חברים דעלו ונפקו באדרא קדישא. ועכ"ז הקפיד ר' אלעזר בנו ונתקעס על זה, וגם הוא עצמו השיב לו דמכאן ולהלאה להו מילין סתימין בגוונא. אבל לשאר חכמי דורם עם היותם תנאים לבם רחב כפתחו של אולם עם היותם כתובים, הם אצלם מילין סתימים ולא אתגליין אלא לחברייא האילין בלחוד ואף גם הם בתוך מחשבות לבם ולא מן הפה ולחוץ וכמ"ש סתימים מילים בגוונא ולא אמר ביננא וכן בפרשת ויחי דף רי"ז ע"א אמר שם בכה ר' אבא אמר ר' שמעון דטחנין מיניה מנא טבא וכו', ולא אשתאר בעלמא מיניה בר כמה דכתיב קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן

^ט עיין שער הפסוקים על הפסוק בפרשת ואתחנן: "רב לך... עד עכשיו אתה הייתה רבן של ישראל מעתה רב לך שיבוא בכל דור בעיבור ויבוא אליהו וילמדנו. ע"כ. מזה נלע"ד יוצא, שכל חכם שיש לו גילוי אליהו, יש בו עיבור משה רבינו ע"ה.

⁹ ר"ת משה

וכו' למשמרת לאצנעותא ואלו בהתגלייא לא כתיב והשתא מאן יכיל לגלאה רזין ומאן ינדע לון גם **בפ' אחרי מות דף ע"ט ע"א** וז"ל בתר דשכיב ר"ש הוה חבריאי אמרי אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואין ספק כי לולי שרשב"י הכיר וידע ברוח קדשו כי ר' אבא היה חכם גדול ויודע להלביש ולהעלים הדברים דרך חידה ורמז שלא יבינו אפי' חכמי הדור ההוא לא היה מצוהו שיכתוב כי הנה שם **באדרת האזינו עצמה דף רצ"ד ע"ב** אמר כל מאן דמגלה רזין בידוע דנשמתיא לאו איהי מגופא דמלכא קדישא ובג"ד כד תפיק נשמתיא וכו' ווי לוי ווי לנשמתיא זכאה חולקהון דצדיקים דמכסיין רזין עילאין דקב"ה וכו' **וכן בפ' פנחס דף רמ"ד ע"א** ברעיא מהימנא ע"פ ועשירית האיפה סולת וגוי' וז"ל אמר רעייא מהמנא מאן דמזולזל בפרורין דנהמא וכו' וכ"ש מאן דמסר רזין דאורייתא וסתרי קבלה וסתרי מעשה בראשית אי **סתרי אתוון דשמא מפרש לאנשים דלאו אינון הגונים וכו' עליה אתמר נודד הוא ללחם איה ללחמה של תורה ולית מאן די שגח עליה וכו' והנה נודע מה שכתב הרמב"ם ז"ל בהקדמת ספר המורה על משנת ולא במרכבה ביחיד וז"ל ואלו ביאור האדם העניינים אלו בספר יהיה כאלו דורשם לאלפים מבני אדם וכו', והטעם לפי שהכתובה קיימת לדורי דורים **להגונים ובלתי הגונים ורשב"י נאה דורש ונאה מקיים והגם שצויה לר' אבא שיכתוב ובהיות שיכתבם בהעלם גדול כאלו לא נכתבו כלל דמו ומעתה יוכל האדם להקשות על דברינו אלה ולומר א"כ ר' אבא טרח על חנם ללא צורך לכתוב דברים סתומים וחתומים אמנם תשובתך בצדך ממ"א תיקונים הנ"ל דבדרא בתראה יתפרנסון מהאי חבורא ועתיד לאתגליא וכו' וכן ממאמרו בתיקון ס"ט דף ק"י ע"א דעתיד כוליה האי לאתחדשא ע"י דמשה נביאה בדרא בתראה וכו' וממאמר פ' וירא דף קי"ז ע"א וכד יהא קריב ליומי משיחא אפי' רביי דעלמא זמינין לאשכחא רזין טמירין דחכמתא וכו' ולכן בראות רשב"י ז"ל ברוח קדשו ענין זה צוה לר' אבא לכתוב ספר הזוהר בדרך העלם להיותו מוצנא למשמרת עד דרא בתראה קריב ליומיה מלכא משיחא **כדי שבזכות המתעסקים בו תצמח הגאולה בימינו בע"ה כנ"ל בפ' ויחי דף רי"ז ע"א** על דא כתיב "קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן" וכו' למשמרת לאצנעותא והבן זה מאד.****

והנה אין בכל דור ודור שלא נמצאו בו אנשים יחידי סגולה ששרתה עליהם רוה"ק והיה אליהו הנביא ז"ל נגלה עליהם ומלמד אותם סתרי החכמה הזאת, וכמו שנמצא כתוב בספרי המקובלים גם **בעל ספר הרקנאטי כתב בפרשת נשא בפ' ברכת כהנים** וז"ל והפי' האי הוא דעת החסיד רבינו יצחק ה' הרב ז"ל שהיה גי' לאליהו ז"ל כי נגלה להראב"ד ולמד לו חכמת הקבלה והוא מסרה להראב"ד בנו וגם נגלה לו והוא מסרה לבנו הר' יצחק סגי נהור שלא ראה מעולם וגם לו נגלה והוא מסרה לבי' תלמידיו האי ר' עזרא שפי' שיר השירים והבי' ר' עזריאל ואחריהם נמשכה להרמב"ן ז"ל והראב"ד עצמו בספר השגותיו להרמב"ם ז"ל על הלכות לולב פ"ח גבי דין החדס שנקטס ראשו כשר השיג עליו הראב"ד ז"ל וכתב ז"ל אמר אברהם כבר הופיע רוה"ק בבית מדרשנו מכמה שנים והעלינו שהוא פסול וכו' גם בה' בית

הבחירה בפי ששי במי"ש הרמב"ם שהנכנס למקדש בזמן הזה חייב כרת השיג עליו וכתב אמר אברהם וכך נגלה לי מסוד ה' ליראיו עכ"ל.

הופעת האר"י ז"ל

והנה היום אביע חידות ונפלאות תמים דעים כי בכל דור ודור הפליא חסדו אתנו אל ה' ויאר לנו ע"י השרידים אשר ה' קורא בכל דור ודור כנזכר וגם בדורינו זה אלוהי הראשונים והאחרונים לא השבית גואל מישראל ויקנא לארצו ויחמול על עמו וישלח לנו עיר וקדיש מן שמיא נחית **הרב הגדול האלהי החסיד מורי ורבי כמהר"ר יצחק לוריא אשכנזי זלה"ה** מלא תורה כרמון במקרא במשנה בתלמוד בפלפול במדרשים ואגדות. במעשה בראשית במעשה מרכבה בקי בשיחת אילנות בשיחת עופות בשיחת מלאכים מכיר בחכמת הפרצוף הנזכר כרשב"י בפרשה ואתה תחזה יודע בכל מעשי בני אדם שעשו ושעתידים לעשות יודע במחשבות בני אדם טרם יוציאו מן הכח אל הפועל יודע עתידות וכל הדברים ההווים בכל הארץ ולמה שנגזר תמיד בשמים יודע בחכמת הגלגול מי חדש ומי ישן ואיפת האיש ההוא באיזה מקום תלויה באדם העליון ובאה"ר התחתון יודע בשלהבת הנר ולהבת אש דברים נפלאים מסתכל וצופה בעיניו נשמות הצדיקים הראשונים והאחרונים ומתעסק עמהם בחכמת האמת מכיר בריח האדם כל מעשיו ע"ד ההוא ינוקא בפי בלק וכל החכמות הנזכרים היו אצלו כמונחים בחיקו בכל עת שירצה בלתי יצטרך להתבודד ולחקור עליהם ועיני ראו ולא זר דברים מבהילים לא נראו ולא נשמעו בכל הארץ מימי רשב"י ע"ה ועד הנה. **וכל זה השיג שלא ע"י שמוש קבלת מעשית ח"ו כי איסור גדול יש בשמושה אמנם כ"ז היה מעצמו ע"י חסידותו ופרישותו אחרי התעסקו ימים ושנים רבים בספרים חדשים גם ישנים בחכמה הזאת ועליהם הוסיף חסידות ופרישות וטהרה וקדושה היא הביאתו לידי אליהו הנביא שהיה נגלה אליו תמיד ומדבר עמו פה אל פה ולמדו זאת החכמה וכמו שאירע להראב"ד ז"ל כנ"ל בשם הרקאנטי ואף אם פסקה נבואה רוח הקדש ע"י אליהו ז"ל לא פסק וכמו שהובא בפסוק נביאים על פסוק "ודבורה אשה נביאה" תנא דבי אליהו: מעיד אני עלי שמים וארץ, הן איש או אשה וכו' אפילו עבד אפילו שפחה הכל לפי מעשיו, מיד רוח הקדש שורה עליו. ועד"ז הזכירו ג"כ שם ע"פ "ואלה דברי דוד האחרונים" ע"ש. גם נזכר בהקדמת התקונין בכתבת יד וז"ל ואנת אליהו עתיד לאתגלייא בסוף יומיא ואית מאן דעתיד לאתגלייא ליה אפין באפין. ואית מאן דעתיד לאתגלייא ליה בטמירו בעין השכל דיליה וכו' והנה מלבד החקירות והנסיונות והמופתים אשר ראינו בעינינו מן הרב הנזכר זלה"ה הנה הדרושים והדברים עצמם אשר בחבורי זה יעידון יגידון וכל רואיהם יכירו כי דברים עמוקים ונפלאים כאלה אין יכולת בשכל אנושי לחברם אם לא בכח השפעת רוה"ק ע"י אליהו ז"ל. ולמען אל ישט לבך אל אשר תמצא בקצת ספרי המקובלים המחברים ע"פ עיון שכלם האנושי אכן לך הדרך ואשכילך בדרך זו תלך באורח מישור.**

הנה החכמה הזאת היתה נגלית באתגלייא עד פטירת הרשב"י ע"ה ומאז ואילך נסתם חזון כנ"ל מאותו המאמר דפ' ויחי דף רי"ז ע"א כאשר ראה בחזיון חלומי ר' יהודה לרשב"י דהוה סליק על ד' גרפין מתתקנן וס"ת עמיה ולא שבק כל ספרי רזין עילאין ואגדתא דלא סליק לון בהדיה וכו' ואמר **ודאי מדשכיב רשב"י חכמתה אסתלקת מארעא וכו' ולא אשתאר בעלמא בר כמה דכתיב קח צנצנת אחת וגו' למשמרת לאצנעותא** וכו' וכל אחד מהחכמים היודעים בחכמה הזאת מאז ואילך היו עוסקים בה בהסתר גדול ולא באתגלייא ולא היה מגלה אותה אלא לתלמידו היחיד בדורו ואף זה בראשי פרקים מפה אל פה מגלה טפח ומכסה אלף טפחים והיתה החכמה הזאת מתמוטטת ומתמעטת והולכת מדור לדור **עד הרמב"ן ז"ל אחרון המקובלים האמתיים**. והנה כל ספרי הגאונים כמו רבינו האי גאון ז"ל וחביריו, כלם נכוחים למבין אין בהם נפתל ועקש, אבל דבריהם בתכלית ההעלם. וכן כל דברי אותם החכמים שזכרנו לעיל בשם הרקאנטי, שהיה נגלה עליהם אליהו הנביא ז"ל, כלם דברי אמת וגם הם סתומים בחזקת היד. גם **פירוש ספר יצירה שמכונה בשם הראב"ד ז"ל**, עם היות שחברו חכם אחד אשכנזי ואינם דברי הראב"ד, עכ"ז דבריו אמיתיים וגם הם סתומים ונעלמים. גם ספר הנקראת **"ברית המנוחה"** הוא נעשה ע"ד הנז"ל כענין מורי ורבי ז"ל, כי נגלה אליו נשמת צדיק אחד והיה מלמדו, וכל דבריו סתומים וסתומים כי נאמן רוח מכסה דבר היה, ועמוק עמוק מי ימצאנו. גם החיבור שעשה הרמב"ן ז"ל אמת ויציב ונכון וקיים למי שיבינהו, כאשר הוא עצמו כתב שם בהקדמת חברו, וזכרנוה אנחנו למעלה. **והנה כל ספרי המקובלים האחרונים שהיו אחר הרמב"ן ז"ל אל תקרב אליהם כי מן הרמב"ן ואילך נסתרה דרך החכמה הזאת מעיני כל החכמים ולא נשאר בהם כי אם קצת ענפי הקדמות בלתי שורשיהם ועליהם בנו המקובלים האחרונים ז"ל דבריהם בשכל אנושי. ומעצמך תוכל לדעת לעמוד על המבחן כי המעיין החריף יוכל לכלול ולידע רוב הקדמותיהם וכלליהם בד' או ה' ימים, וכל דבריהם כפל הענין במילות שונות וכל פרי הקדמתם היא, היות י' ספירות נמצאות, וחברו תלי תלים של ספרים בענין אשר כללות דבריהם יכתבו בב' או בג' קונטרסים. ולא כן מצינו בראשונים וכמו שאמרו ז"ל על פסוק "קווצותיו תלתלים" שהיה רבי עקיבא דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות גם רבי יוחנן בן זכאי ורבי אליעזר ורבי יהושע ורבי עקיבא היו אומרים: "אם יהיו כל השמים גוילים וכל הימים דיו וכל הקנים קולמוסים וכל בני אדם לבלרין, לא יספיקו לכתוב מה שקבלתי מרבותי ולא חסרתי בהם ככלב המלקק בים וכמכחול בשפורפרת וכמריח באתרוג" כנזכר **במדרש שיר השירים רבה** כי הנה התורה שמותיו של הקב"ה, ונקראת תורה על שם הוראה, שהיא להורות על בוראה יתברך מה הוא ומה ענינו. וכמו שהוא יתברך אין לו ראשית וסוף, כן אין לתורתו קצבה ושיעור. וכמו שאמר הכתוב "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים." **ואנשי לבב שמעו לי אל יהרסו אל ה' לראות בספרי האחרונים הבנוים על פי שכל האנושי ושומע לי ישכון בטח ושאנן מפחד רעה**. ולכן אני הכותב הצעיר חיים ויטאל, רציתי לזכות את הרבים בהעלם נמרץ והמשכילים יבינו. וקראתי**

שם החיבור הזה על שמי **ספר עץ חיים**,⁹⁸ וגם על שם החכמה הזאת העצומה, חכמת הזוהר הנקראת עץ חיים ולא עץ הדעת כנ"ל, בעבור כי בחכמה הזאת טועמיה חיים זכו ויזכו לארצות החיים הנצחיים. **ומעץ החיים הזה ממנו תאכל ואכל וחי לעולם.** ואשכילך ואורך דרך זו תלך, דע כי מן היום אשר מורי זלה"ה החל לגלות זאת החכמה, לא זזה ידי מתוך ידו אפילו רגע אחד, וכל אשר תמצא כתוב באיזה קונטרסים על שמו ז"ל, ויהיה מנגד מה שכתבתי בספר הזה טעות גמור הוא, כי לא הבינו דבריו. ואם יש בהם איזה תוספת שאינו חולק עם ספרינו זה אל תשית לבך בקבע אליו, כי שום אחד מן השומעים את דברי קדשו לא ירדו לעומק דבריו וכוונתו ולא הבינום בלי שום ספק. ואם יעלה בדעתך לחשוב שתוכל לברור הטוב ולהניח הרע, **אל בינתך אל תשען כי אין הדברים האלו מסורים אל לב האדם כפי שכל אנושי והסברא בהם סכנה עצומה ויחשב בכלל קוצץ בנטיעות חס ושלום. לכן הזהרתך ואל תסתכל בשום קונטרסים הנכתבים בשם מורי זלה"ה זולתי במה שכתבנו לך בספר הזה ודי לך בהתראה זאת.**

וראיתי לחלק הסי' לב' חלקים וכל חלק מהם יתחלק לד' שערים. החלק הא' יתחלק לד' שערים ואלו הם. **השער האחד** במה שהעתיקתי מכתובת יד מורי זלה"ה עצמו שביאר כמה מאמרים וכמה דרושים. **השער הב'** בהקדמות ששמעתי מפי מורי זלה"ה. **הג'** בביאור כמה מאמרים מן סי' הזוהר וסי' התיקונים ושאר מאמרי רז"ל בתלמוד ובאגדות. **השער הד'** בביאור פסוקים נפרדים בכל הכ"ד ספרים. **והחלק הב'** גם הוא נחלק לד' שערים. **השער הא'** בביאור כונת התפילות של החול ושל השבתות וימים טובים ור"ח וחנוכה ופורים וכל המעשים והמצות הנהוגות בכל זמנים אלו. **השער הב'** בביאור טעמי קצת מצות וסידרתם כפי מקומם בכל פרשה מס' פרשיות. **השער הג'** שער רוח הקודש ביחודים והנהגות לקבל ולהשיג רוה"ק ובקצת כונות ותיקונין על קצת עבירות ודברים אחרים ולהודיע ענין חכמת הפרצוף מה ענינה וכיוצא בה. **השער הד'** דרוש הגלגול ובה יודיע ג"כ שרשי נשמות פרטיים של הנביאים ותנאים ואמוראים **ודע כי אע"פ שחלקתי החבור הזה לח' שערים זהו ע"ד כללות אמנם אין לך אות ואות שאין בו הקדמות ואין לך שער ושער שלא נכלל מכל הח' שערים וכמו שתראה בעיניך [בע"ה בהקדמ' מבוא שערים והם הקדמה כוללות כל הספרים ויהיה נחלקים ע"ד א"ב ג"ד ואח"כ יהיה ז' היכלות והן היכל א"י היכל נקודים היכל כתר היכל או"י היכל ז"א היכל נוקבא ולא דור המדבר מטה וסלע ומן היכל כללות אבי"ע אח"כ כל היכל נחלק לשערי היכל א"י שער עצמות שער אח"י שער העקודים כו'. סליק ההקדמה.] **גם צריך שתדע כי בסוף כל שער ושער כתבתי כמה דרושים שקבלתי ושמעתי מפי קצת תלמידי מורי זלה"ה ששמעו****

⁹⁸ אינו ספר עץ חיים הנמצא בידינו שכן זה האחרון סדרו הרב מאיר כ"ץ פאפירש. אלא כאן הכוונה לשמונה שערים שמוהרר"ח סדר, ואינם השמונה שערים שבידינו שכן מוהרש"ו סדרם סדר חדש לפני הופעתם כמו שהם בידינו.

מפיו באיזה זמן שאני לא הייתי יושב שם וראיתי לכותבם בכל סוף כל שער ושער כפי ענייננו.
ע"כ הקדמת הרב המחבר זלה"ה.

הקדמת מוהר"ר שמואל ויטאל ז"ל בנו של מוהר"ו ז"ל

לשער הכוונות

אמר הצעיר שמואל בן הרב הגדול המחבר כמהר"ר חיים ויטאל ז"ל באשרי כי אשרני ה' והנחני בדרך אמת ובמעגלי יושר וזיכני והחייני וקיימני לגמור את חיבורי הגדול שחיברתי ביאור על ה' חומשי תורה וקראתי שמו **תוצאות חיים** ואחריו תיכנתי ותקנתי ספר שני בדרושים נאים עולת חדש בחדשו לחדשי השנה למשמרת ערב ראש חדש וקראתי שמו **ספר מקור חיים** וגם מצאה ידי ותקנתי סדר נאה ויאה בהלכות גיטין וחליצה ומיאונין וקראתי שמו ספר **חכמות נשים** מלבד ספר שאלות ותשובות אשר מתחדשים בכל עת ועדיין לא נשלם וקראתי שמו ספר **באר מים חיים**.

ובראותי כי אחרי רדף לבן אמרתי אני אל לבי עד מתי יהיה ספר אבא מארי רבי ז"ל גנוזים תחת ידי ואני ובני וביתי נעבוד את ה' ואין לזולתי חלק בהם, **להיות כי כל הקורא בהם ילאה להיותם רובם ככולם מפוזרים ומפורדים כנתינתם מסיני ואין מוקדם ומאוחר בתורה אחת למעלה ושבע למטה, אחת הנה ואחת הנה פתח בכ"ד וסיי"ם בחבי"ת. והנה אבא מארי ז"ל להיות לבו רחב כפתחו של אולם וכל רז לא אניס ליה והוא המאסף הוא המשביר בר לרעב ולצמא לא שת לבו לקרבה אל המלאכה הזאת ולתת סדר בכל ספריי. וכעת העיר ה' את רוחי וטרחתי ויגעתי ומצאתי והוצאתי לאור משפט הספרים האלו כאשר עיני כל העוסקים בהם תחזנה משרים בעזה"י וחלקתי אותם לח' שערים כרצון אבא מארי ז"ל כי לעשות רצונו נתכוונתי. האמנם שנית ידרכו בכמה מקומות לצורך שעה ותקנתי וסדרתי השמונה שערים בדרכים אחרים כדי להיות נקל מאד בפי הקורא בהם **ומובטח אני בחסד עליון ית' שבאמצעות המלאכה הזאת תמלא הארץ דעה את ה' בהיות שטרחתי מאד בגופי ובממוני** וגם אור עיני אינם כאתמול וכשלושם כי כשל בעוונתי כחי וקרבו ימי הזקנה וכשל כח הסבל מלסבול וחסרון כיס קשה מכולם. האמנם תהיה זאת נחמתי כי אהיה מזכה את הרבים עד ביאת משיחנו בב"א **ומלאו פני תבל בזיו חכמת הקבלה ובא לציון גואל אכי"ר**. ועוד זאת הוספתי לעשות בסוף הספר מפתחות מפותחות פתוחי חותם תבנית תוספות טובה מרובה על העיקר כאשר עיניך תחזנה משרים בעזה"י.**

ואלו הם פרטי השערים

השער הא' יפתח בכל ההקדמות של החכמה מראשית האין סוף דרוש אחר דרוש מקושרים כשלהבת קשורה בגחלת עד סוף עולם העשיה וקראתי שמו **שער ההקדמות**.
השער הב' יפתח בכל מאמרי חכמת האמת כמו ספר התיקונים וספר הזוהר פרשה אחר פרשה כסדרה וגם איזה מדרש של רשב"י ע"ה כמו בשיר השירים או במגילת רות או בספר היצירה או בפרק שירה ובספרא דצניעותא וקראתי שמו **שער מאמרי רשב"י**.
השער הג' יפתח בכל מאמרי חז"ל בין בכל התלמוד ובין בכל שאר מדרשי חז"ל כמדרש רבא ותנחומא וספרי וספרא והילקוט וכיוצא וקראתי שמו **שער מאמרי חז"ל**.

השער הד' יפתח בביאור הפסוקים פרשה אחר פרשה ונביא אחר נביא ראשונים גם אחרונים והמה בכתובים דרך ישרה שיבור לו האדם וקראתי שמו **שער הפסוקים**.

השער הה' יפתח מכל פירוש המצוות מעשה ולא תעשה מסודרים על סדר הפרשיות כל מצוה ומצוה במקומה כנתינתן מסיני באמת ובאמונה וקראתי שמו **שער המצוות**.

השער הו' יפתח מכל הכוונות שבתפילות בימי החול ובשבתות ובימים טובים ובימים נוראים וכוונת המצוות כלליות ופרטיות ותלמוד תורה כנגד כולם וקראתי שמו **שער הכוונות**.
השער הז' יפתח בהקדמות נאות לרוח הקודש ולנבואה וגם יחודים וכן רבים ואזהרות לתיקון הנפש ותיקונים למי שרוצה לשוב מחטאיו כמשפטו וכדינו וקראתי שמו **שער רוח הקודש**.

השער הח' יפתח בכמה הקדמות בענין הנשמות ובענין שכר הצדיקים וגם עונש הרשעים ודרושים בענין ד' יסודות ארמ"ע וכל הנבראים ודרושים רבים ונפלאים בענין הגלגולים ונזכר בהם גלגולים של כללים ופרטים וקראתי שמו **שער הגלגולים**.

ואלה שמותם כסדרם וכצביונם. שער ההקדמות א'. שער מאמרי רשב"י ב'. שער מאמרי חז"ל ג'. שער הפסוקים ד'. שער המצוות ה'. שער הכוונות ו'. שער רוח הקודש ז'. שער הגלגול ח'. **פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים בינינו**.

עוד הקדמה למהר"ו:

הקדמה **שקבלתי** אני הצעיר חיים ויטאל ממורי ורבי בוצינא קדישא הרב האלהי החסיד העניו **כמהר"ר יצחק לוריא אשכנזי שלמד עם אליהו ז"ל**. גם חברו אליהם קצת כוונת התפילות וכוונות היחודים וכוונות ע"ד אמת אשר קראתיו פרי עץ חיים ליחד מאורות עליונים כאשר יבוא לפנים בע"ה וקצת ביאורי מאמרי הזוהר וביאור פסוקים ע"ד האמת ועפ"י הפשט מדרושי נשמות וגלגולים אשר קראנו בשם נוף עץ חיים.

ובענין ספרי הקבלה האמיתיים הנמצאים אמר לנו מורי זלה"ה כי שלשלת קבלת הראב"ד ובנו הר"י סגי נהור ותלמידיו עד הרמב"ן ז"ל תלמידו כולם קבלה אמיתית מפי אליהו ז"ל שנגלה אליהם. וביאור הרמב"ן שעשה על התורה הוא עמוק מאוד ואין מי שיוכל להבינו שדבריו סתומים עד מאד והוא ספר יקר ונחמד מאד למבינים אותו וביאור **ספר יצירה להראב"ד** איננו להראב"ד ז"ל הנ"ל אלא חכם גדול א' והיה גדול בחכמת הקבלה. וספר הנקרא **ברית מנוחה** הוא אמיתי וחברו חכם גדול בתורה ובחכמה ונאמן רוח וכיסה את דבריו בעומק ונעשה עפ"י נשמת צדיק א' קדמון שנגלה אליו אליהו ז"ל ולמדו. **ושאר ספרי הקבלה שלאחר הרמב"ן ז"ל אל תשלח ידך אליהם כי הם בנוים בשכל אנושי ולא מקובלים לא מפי אחרונים ולא מפי ראשונים** [בע"ח כת"י של החסיד בעל יסוד ושו"ש העבודה איתא בזה"ל **לא מפי ראשונים ולא מפי עליונים**].

אלו הן הדברים ששמעתי ממורי הק' כמהר"י לוריא וכל דרוש ודרוש יש בו **הקדמות וכללים שונים** זה מזה מפרטי י"ס דאבי"ע ועלה בדעתי שלא לפרוד ולחלק הדרושים ולסדר הקדמות וכללות אשר בכל דרוש ודרוש מהם כל הקדמה והקדמה בפ"ע ע"ס י"ס דאבי"ע כי בזה יהיה נקל בעיני המעיין בהם למצוא דברי חפץ תאות מבוקשו. אכן זחלתי ואירא לפי שיש בדרושים הללו דברים רבים אשר הרואה יחשוב שהם דברים המנגדים זה את זה. ולאפס הפנאי לא היה לי זמן אחרי שומעם לשאול את פי מורי זלה"ה. ינחני במעגלי צדק הדרושים האלו ולסלק ולהרים מכשול אשר בהם למאן דעאל ולא נפק. ואם ירצה האדם להעמיק את עמק מחשבתו בהם ולהעמיד על נכון **מי הוא אשר ערב לבו להוסיף ולגרוע כמלא אות אחת קטנה כאשר לא שמע ולא קבל מרבו כי עונו גדול מנשוא כנו'** בהקדמת הזוהר ובפי יתרו בפי לא תעשה לך פסל ובמקום זולתם אשר הרואה דברי זוהר ההמה תסמר שערות בשרו כנ"ז במדרש ע"פ תאלמנה שפתי שקר וכו' יתפרכון ישתתקון כו'. ע"כ עלתה הסכמתי שלא להוסיף ושלא לגרוע כמלא נימא אפי' בענין הסדר בעצמו כאשר שמעתי מפי מורי זלה"ה ואח"כ אחבר מראה מקום כל א' הקדמה בפ"ע בחיבור זה. וזה החלי בעזרת צורי וגואלי ע"כ מכת"י הרח"ו זלה"ה:

הקדמה זאת לקוחה ומועתקת מס' פע"ח שבדמשק

מכת"י הרח"ו ז"ל בעצמו וז"ל

משבחי האר"י

אמר הצעיר והזעיר הרח"ו בראותי תשוקת החרדים אל דבר ה' ראיתי לחבר הס' הזה ולהאיר עיניהם בקצת **הקדמות** שקבלתי ממורי זלה"ה כאשר אבאר ומהם תוכל לאחוז ולקחת מעץ חיים כאשר תראה בעז"ה דברי בנוים על הקדמות נעלמות שנתגלו למורי זלה"ה ברוה"ק עפ"י אליהו ז"ל. והיום אביע חידות ונסים ונפלאות תמים דעים כי כמו שבכל דור ודור אלהי הראשונים ואחרונים הפליא חסדו עמנו כן היום הזה חשף את זרוע קדשו ושלח לנו עיר וקדיש מן השמים נחית הרב החסיד המקובל האלהי [כרשב"י] בדורו, **כמהר"י לוריא זלה"ה** וממצר מצרים קראנו י"ה, ועננו במרחב י"ה בארץ קדושה ורחבת ידיים, עיר גדולה לאלהים של חכמים ושל סופרים, **צפ"ת תובב"א גליל העליון**, כי שני שנים קודם פטירת הרב זלה"ה, בא אנוס ממצרים על פי הדיבור כי כן הוגד לו ברוח הקודש כי הגיע עת פקודת רוחו להשיבה אל מקומה לאלהים אשר נתנה לו, וגם זה במצרים נצטוה עפ"י הדבור והפקיד מזער מקצת חכמתו הגדולה והנפלאה כי כן ציווהו במתיבתא דרקיע להיות שארית בארץ. והדברים עתיקים כבשים ללבושך ואז בעלותו מארץ מצרים סמך ידיו עלי והאיר עיני **בקצת הקדמות אמיתיות שורשיות** שמסרו לו ממתבתא דרקיע וקוב"ה **להחיות שארית בארץ ומפי אליהו ז"ל שנתגלה אליו תמיד** ורשותא יהבי ליה גלות תמיד רזין סתימין על התיקונים והזוהר שלא נתגלו מימות רשב"י ואילך, **ולוא כי יגורתי מפני אף וחמה קנאה המתגבר עלי ימצאו באנשי דורנו חכמים בדעתם ויקשו ערפם לבלתי האמן כי יש אלהים בארץ ויראתי פן מקנאתם בשומעם גדולתו ונפלאותיו ח"ו יטילו פגם בקדשים ויאמרו מאן גבר בגוברין הלא גם בנו דבר ה' ולוא זאת הייתי מספר מקצת דרכיו ונפלאותיו אשר עיני ראו ולא זר דברים מבוהלים לא נראו בכל הארץ מימות תנאים כרשב"י וחביריו. ומרשב"י עד הראב"ד ז"ל היתה החכמה הזאת הולכת מפה אל פה ואליהו ז"ל נגלה אליהן לקצת מהחכמים עד הרמב"ן והרמב"ן ז"ל עד מורי זלה"ה לא היה מי ששיג חכמה זו על אמתתה כמוהו כי היה יודע במשנה ותלמוד ואגדות ומדרשות ע"כ דבר דבר כמה פנים בפרד"ס ומעשה בראשית ומעשה מרכבה בשיחות עופות ובשיחות דקלים ואילנות ועשבים בסוד כי אבן מקיר תזעק ושלחובי פחמים ובשיחת מלאכים והיה מדבר ברוחות מהגלגולים רוח טוב ורוח רע והיה מכיר בריח הבגדים כמו אותו ינוקא דפר' דברים ובעופות אלמים ומביא נשמת אדם בעודו חי ומדבר עמו כל צורכו וחפצו ואח"כ מסירהו [נ"א מחזירים להם] והיה רואה נשמות בעת צאתם מהגוף ובבתי הקברות ובעלותן בכל ערב שבת לגן עדן והיה מדבר עם נשמת הצדיקים שהם בעה"ב והיו מגלין לו רזי תורה וגם היה יודע חכמת הפרצוף ושרטוטי הידים ופתרון חלומות על אמיתתם ובגלגולים ישנים וגם חדשים והיה מכיר במצח אדם מה מחשב ומה שחלם ומה פסוק קרא בעליית נשמתו לגי"ע בלילה והיה מלמד פ"י שורש נשמתו והיה קוראו במצחו זכיות**

ועבירות שחישב והיה נותן לכל א' ואחד תיקון [עונם ולחברים נתן להם יחודים לכל אחד] כפי הבחי' המיוחדת או לשורש נשמתו האחוזה בשורש של אדה"ר והיה יודע כמה טעויות נפלו בספרים והיה יודע להכות בסנורים והיה יודע כל מה ששנו החברים והיה מלא חסידות ודרך ארץ וענוה ויראת ה' ואהבת ה' ויראת חטאו וכל מדות טובות ומע"ט היה בו וכל זה היה יודע בכל עת ובכל שעה ורגע וכל החכמות האלו תמיד היו מונחים בחיקו ועיני ראו ולא זר וכל זה השיג מרוב חסידותו ופרישותו אחר התעסקו ימים רבים בספרים ישנים גם חדשים בחכמה זו ועליהן הוסיף חסידות ופרישות וטהרה וקדושה וזהו הביאו לידי רוה"ק **והיה אליהו ז"ל נגלה לו תמיד** וזה ידעתי מפיו באמונה ואף אם אין גילוי בדורינו זה לנביא וחווה אפי"ה לא נמנע רוה"ק מלהיות מרחפת על פניו המאירות הראוין לו כמ"ש מענין הראב"ד ז"ל והנה הדברים עצומים והם יתנו עידיהן אשר יצדקו ויעידון ויגידון בחיבור זה כל רואיהם יכירום **כי דברים כזה אי אפשר לשום אדם נברא להשיג בשום שכל ומדע לולי עפ"י הופעת רוה"ק ממרום וע"י אליהו ז"ל כנזכר בתיקונים זאת עתיד לאתגליא בסוף יומי וכו'.** ואלו באתי לכתוב כל אשר קבלתי ממורי זלה"ה לא יספיקו כל עורות אילי נביות כמפורסם לקצת ולשומעים לקולי בחברתי. אמנם רצוני להעלות על הספר קצת מהקדמות הכרחי מאוד מה שהורשיתי לכתוב ואף גם בקיצור נמרץ כמציץ מן החרכים וקראתיו שם הספר **עץ חיים** על שמי וע"ש החכמה אשר **טועמיה חיים זכו ואכל ממנו וחי לעולם שכולו ארוך עכ"ל.**

עוד הקדמה למוהר"ו זלה"ה

אני הכותב משביע בשמו הגדול ית' לכל מי שיפלו הקונטרסים אלו לידו **שיקרא הקדמה זאת** ואם אותה נפשו לבוא בחדרת החכמה זאת **יקבל עליו לגמור ולקיים כל מה שאכתוב** ויעיד עליו יוצר בראשית שלא יבוא אליו היזק בגופו ונפשו ובכל אשר לו ולא לאחרים תחת רודפו טוב והבא לטהר ולקרב ראשית הכל יראת ה' להשיג יראת העונש כי יראת הרוממו' שהוא יראה הפנימית לא ישיגוהו רק מתוך גדלות החכמה **ועיקר מגמתו בידיעה הזה יהיה לבער קוצים מן הכרם כי לכן נקראים העוסקים בחכמה הזאת מחצדי חקלא ובודאי שיתעוררו הקליפות נגדו לפתותו ולהחטיאו לכן יזהר שלא לבוא לידי חטא אפי' שוגג שלא יהיה להם שייכות בו לכן צריך ליהזר מהקלות כי הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה לכן צריך לפרוש עצמו מבשר ויין כל ימות השבוע. וצריך הזהרת סור מרע, ועשה טוב, ובקש שלום בקש שלום צריך להיות רודף שלום ולא להקפיד בביתו על דבר קטן וגדול וכ"ש שלא יכעוס ח"ו.**

וצריך להתרחק בתכלית הריחוק סור מרע:

- א- ליהזר בכל דקדוקי מצות ואפי' בדברי חכמים שהם בכלל לא תסור.
- ב- לתקן המעוות קודם שיבא לעוה"ב.
- ג- יזהר מהכעס אפי' בשעה שמוכיח את בניו לא יכעוס כלל ועיקר.
- ד- גם צריך ליהזר מהגאווה ובפרט בענין הלכה כי גדול כחה והגאווה בזה עון פלילי.
- ה- בכל צער שיבא לו יפשפש במעשיו וישוב אל ה'.
- ו - גם יטבול בעת הצורך לו.
- ז - גם יקדש א"ע בתשמיש המטה שלא יהנה.
- ח - שלא יעבור כל לילה ויחשוב בכל לילה מה שעשה ביום ויתודה.
- ט- גם ימעט בעסקיו ואם אין לו פרנסה כי אם ע"י משא ומתן יכין יום ג' ויום ד' מחצי היום ואילך ובכונה שהוא לעבודת קונו.
- י - כל דבור שאינו של מצוה והכרחי יהיה זהיר ממנו ואפי' דבר מצוה ימנע בשעת התפלה.

ועשה טוב:

- א- לקום בחצי הלילה ולעשות הסדר בשק ואפר ובכי גדול ובכונה כל אשר יוציא בשפתיו. ואח"כ יעסוק בתורה כל זמן שיוכל להיות בלי שינה ובלבד שחצי שעה קודם עלות השחר יתעורר לעסוק בתורה.
- ב - ילך לבה"כ קודם עלות השחר קודם חיוב טלית ותפילין להזהר שיהיה מ"י ראשונים.
- ג - קודם שיכנס ישים אל לבו מ"ע ואהבת לרעך כמוך ואח"כ יכנס.

- ד - להשלים רמז צדיק בכל יום שהוא צ' אמנים ד' קדושות י' קדשים ק' ברכות.
ה - שלא להסיח דעתו מהתפילין בעת התפילה זולת בעת העמידה ועסק התורה.
ו - צריך שיהי' עוסק בתורה מעוטף בטלית ותפילין.
ז - לכוין בתפלה הכונות כמ"ש בע"ה.
ח - שישים תמיד נגד עניו שם בן ד' אותיות הוי"ה ויזדעזע ממנו כמ"ש שויתי ה' לנגדי תמיד.
ט - שיכוין בכל הברכות בפרט בברכת הנהנין :
י - צריך שיהיה עמל בתורה פרד"ס שנאמר או יחזיק במעוזי **ואל יחשוב שיגלו לו רזי התורה בהיותו ריק כדכתיב יב חכמתא לחכימין** וצריך לזהר שלא יוציא בשפתיו בחכמה זו מה שלא שמע מאדם שראוי לסמוך עליו. וכאזהרת רשב"י וחבריו **השגת החכמה**. תנאי הראשון צריך למעט דבורו ולשתוק כל מה שיוכל כדי שלא להוציא שיחה בטילה כמאמר רז"ל, "סייג לחכמה שתיקה". גם תנאי אחר ע"כ ד"ת שלא תבינהו תבכה עליו כל מה שתוכל. גם עלית הנשמה בלילה לעולם העליון שלא תשוט בהבלי העולם תלוי שתישן בבכיה. **ומרה ועצבות** מגונה עד מאוד ובפרט להשיג חכמה והשגה אין לך דבר **מונע השגה** יותר מזה. גם בענין השגת האדם אין לך דבר **שמועיל** כמו **הטהרה והטבילה** שיהיה האדם טהור בכל עת ומורי זלה"ה עם היות שהיה לו חולי השבר שהקור מזיק לו עכ"ז לא היה מונע מלטבול בכל עת.

העתק ממהר"ו זלה"ה לבל יפול לב האדם בהתעסקו בחכמה זאת כמ"ש כל מאן דעייל ולא נפיק טב ליה דלא אברי פשטי הדברים שהנכנס בחכמה זאת צריך שידע לכנוס ולצאת. אמנם מי שרוצה לכנוס ולא ידע לצאת וכמעשה דד' שנכנסו לפרדס שר"ע א' מהם שידע ליכנס וידע לצאת כי הכיר והשיג הדבר על בוריו אמנם אחרים נכנסו ולא השיגו ולא ידעו לצאת מתוך החקירה הזאת בשלום ולזה כפר אלישע אחר והנה **בסבא פ' משפטים** אמר בר יוחאי לעייל וליפוק וכו' לכן אסור לעסוק בחכמה הזאת אם לא שכבר **נכנס בחקירות ויצא בשלום** ולא נשאר בתוכו מבוכות וספקות ונלע"ד שאין הכונה כפשוטו שא"כ לא ימצא בדור הזה כמו רשב"י שיבאר לו ספיקותיו. **לכן לעד"נ שגם אם האדם מובטח שאעפ"י שיראה לו כמה ספיקות ודברים תמוהים יאמר בלבו רק מחסרון שכלי אני לא משיג ולא שח"ו בדבר עצמו יש פקפוק, לזה האיש מצוה ללמוד עמו שמתוך כך, מתוך שלא לשמה בא לשמה. ואין אסור אלא למי שאין לו כח לעמוד בהיכל המלך ויבא לידי כפירה ח"ו וזה בחשבו כי הוא חכם גדול ואין העדר מצדו עכ"ל.**

לשון החכם הגאון מהר"ר יעקב צמח נר"ו בהקדמה ספרו רנו ליעקב וז"ל:

עוד נ"ל כי גלוי חכמה זאת עתה בדורות גרועות הוא כדי שיהיה לו מגן עתה לאחוז בלבב שלם באבינו שבשמים כי באותן הדורות הרוב היו אנשי מעשה וחסידים והמעשים טובים היו מצילין אותן מפני המקטרגים ועתה רחוקים משורש העליון כמו השמרים בתוך החביות מי יגן עלינו אם לא קריאתינו בחכמה זאת הנפלאה והעמוקה ובפרט ע"ד שכתב הרב ז"ל

שהנסתרות נעשו עתה כמו נגלות כי בדור הזה מושל הזנות ומלשינות ולה"ר ושנאה שבלב ונתפשטו הקליפות באופן שמתבייש האדם לנהוג דברי חסידות וה' יגן עלינו וימחול לעונינו אכי"ר עכ"ל.

להרח"ו: דע כי קצת מחברינו כתבו להם ספרים מה ששמעו ממורי זלה"ה וזולתו על שמו וכולם כתבו הדברים בתוספת וגרעון כפי בחינת הכותבים וידיעתן ובהבנתן הניחו מקום לכמה קושיות לכן אין לסמוך על אותן הספרים וצריך להרחיק מהם. ודע כי כל מה שכתבתי כאן הכל שמעתי ממורי זלה"ה לכן כתבתי הכל בחיבור אחד לבד ומה ששמעתי מהחברים משם מורי זלה"ה מה שדרש וגילה להם קודם שלמדתי עמו הכל כתבתי ג"כ לבדו וע"ש אמרו מפי מורי זלה"ה.

הקדמת רבי יוסף חיים לספרו, דעת ותבונה

יתברך הבורא וישתבח היוצר אשר עזרני וזכני וסייעני להשלים החיבור הזה הנקרא **ספר דעת ותבונה** אשר כל הדברים שבו כולם חצובים ולקוחים דברים כנתינתן וכנתיבתם מספרי רבינו מהרח"ו זלה"ה אשר קיבל מפי רבינו הגדול הוא הקדוש האר"י זצ"ל. ואם יאמר אדם מאחר שדברים אלו הם חצובים מספרי רבינו זלה"ה מה חדשת בכך, ניתי ספר תורה ונחזי, דהא ספרי הקודש עץ חיים ומבוא שערים ושער ההקדמות ושאר ספרי הקודש הם מצויים לרוב אצל כל אדם, נפתחם ונקרא בהם, נתחיל בעץ חיים ומבוי"ש, ונסיים בשמונה שערים. התשובה לזה הוא כי עץ חיים הוא נהר הגדול נהר פרת שמימיו פרים ורבים, דכל שער ושער בפ"ע הקורא בו דומה לצמא שאוחז בידו חבית או כד גדול ונוטה אותם על פיו ושותה ומחמת צמאונו שופך כל המים בפיו, והא ודאי ריבוי המים האלה הנכנסים בבת אחת תוך גרונו לא תוכל בטנו להכיל אותם ומוכרח שיקיאם, אבל אם הצמא ישתה מים מן הכוס, יישארו המים קיימים בבטנו, ולא יקיאם. על כן בחרתי ללקט וליקח מספרי הקודש של רבינו זלה"ה ראשי דברים שהם שורשיים לחכמת האמת וחלקתים לפרקים, **והלומד בהם ירגיל ללמדם ולחזור לפחות ט"ו פעמים** (בן ט"ו לתלמוד) ואחר שימלא כריסו מהם ויהיו כל הדברים האלה הבאים בספר זה שמורים וסדורים בלבבו כמו קריאת שמע אז יבוא לעסוק בספר עץ חיים כולו ובספר מבוא שערים כולו שמונה שערים כולם ככה יעשה ויתנהג בין אם הוא חכם ונבון מדעתו, בין אם הוא לומד בפני רבו, בין אם הוא לומד עם חברים.

זאת ועוד אחרת אשר הביאה אותי להתעוררות חיבור הספר הזה, כי ראיתי מנהג העולם הלומדים בחכמת האמת לומדים בספר שומר אמונים ואח"כ מתחילים ללמוד ספר הקדוש עץ חיים, ובאמת אין ספר שומר אמונים מספיק להיות פתח ושער ללימוד חכמה זו הכתובה בעץ חיים ומבוי"ש ושער ההקדמות. לכן עשיתי וסידרתי בס"ד מפי סופרים ומפי ספרים בפתיחה שניה ושלישית **שצריך כל הנכנס ללמוד חכמה זו ילמוד הפתיחות הנז' שבעה פעמים**, סימן לדבר חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה **שבעה**, ואח"כ יתחיל ללמוד בדברי רבינו האר"י ז"ל הבאים והכתובים בפרקים אשר העתקנו בספר הזה שהם סדורים לפיך בסדר נכון.

ברם עוד צריך הקורא קודם הפרקים ללמוד **בשער החצר הפנימי** הכתוב קודם הפרקים שהוא ג"כ מדברי רבינו מהרח"ו ז"ל **בשערי קדושה** שהוא תיקון השער הזה לאנשים הנכנסים אל היכל הקודש פנימה שצריך לקרות תחילה דברים שבאו בשערי קדושה דלכן קרא הספר בשם שערי קדושה והעתקתי דברים אלו הבאים בשערי קדושה וקראתי עליהם שם שער חצר הפנימית. ואח"כ סדרתי דברים קצרים מדברי רבינו ז"ל מע"ח ומבוי"ש ושמונה

שערים דברים כמו שהובאו שם ככתבם וכלשונם וחלקתים לפרקים וקראתי כללות החיבור
הזה בשם

דעת ותבונה

להודיע כי הוא מסודר בדעת ותבונה כאשר יהיה כן להמשכילים הלומדים אותו מתחילה ועד סוף.

הנה האנשים הלומדים דברי רבינו זלה"ה מתוך הספר הזה הנקרא בשם דעת ותבונה ראוי לקרותם בשם קוצרים, מפני שהם לומדים דברים של חכמה זו שגילה רבינו זלה"ה בדרך קצרה ע"פ המשל שאמרתי לעיל, ולכן אני אומר לקוצרים ה' עימכם בסדר הלימוד הזה, ואקוה שהם יאמרו לי יברכך ה' שיתן לך משאלות ליבך לטובה לעבודתו יתברך.

עוד אבא בהקדמה זאת לדבר דבר אחד באזני הקורא, ואספר מעשה שהיה והוא ת"ח שאל ממני עצה אם ילמוד בספרי קבלת רבינו האר"י זלה"ה בינו לבין עצמו או אם יחדל, אמרתי לו אם תלמוד בהם כמו שאתה לומד באדרא רבא וזוטא וספרא דצניעותא ותיקונים וזוה"ק, תלמוד ותקבל שכר, יען כי בודאי החכמה הזאת צריך שיהיה בה כללים אשר עליהם בנויים דברי החכמה הזאת, ואלו לא פירשם רבינו מהרח"ו ז"ל בספריו, ומה שפירש גילה טפח וכיסה ארבעה טפחים, ויען האיש ויאמר אם אזכה ואעלה לירושלים **תוב"ב** שעליה נאמר כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים ושם החכמים שלומדים בחכמה הזאת הם רבים, איך אדע מי החכם המובהק שאסמוך עליו ואשב לפניו ללמוד ממנו חכמה זו, אמרתי לו קח בידך ספר **נהר שלום** ותשאל את החכם המקובל על מ"ש שם **בדף קי"ב סוף ע"ב** הקדמה שהיא בסדר תיקון מחצב הנשמות כפי סדר תיקונם בשרשם העליון, מן דיבור המתחיל ידוע כי התורה עצמה הוא גוף קדוש וכו' **עד דף קט"ו ע"א** בסופו, אם הוא ביאר כל הדברים שזכר **רבינו הרש"ש** ז"ל שם, ובאיזה מקום בספרי רבינו הארי זלה"ה חצבם ולקחם אחת לאחת, ואם יאמר לך שהוא יודע וקבל מן רב מוסמך מקורם וביאורם של הדברים האלה אז תאמין בו מחמת יראת שמים שבו ותלמוד לפניו. **גם עוד תשאל אותו אם נתיישב דעתך להשוות כל דברי הרש"ש ז"ל בעצמו בנהר שלום דף ח"ן ע"א שכתב לחכמי המערב ז"ל** וראיתי את השאלות אשר שלחו מעכ"ת מהתם לשאול דברים העומדים ברומו של עולם ממני חרפת אדם נבזה ונמאס בער ולא אדע, אמנם ראיתי כי לא עת השב, כי נלע"ד דעדיין לא נשתונו בסדר לימוד עץ חיים והבנת דבריו, על כן אמרתי אל ליבי לשלוח להם, קונטרס של ברכות השחר וכו', ובכן ישוו דעותינו בהבנת דברי הרב ז"ל ע"כ. ואם רבינו הרש"ש עצמו טרח להשוות דבריו וכונתם עם ספרי רבינו האר"י זלה"ה, מה יענו חלושי השכל שבדורות אלו. עוד אם ידעת ושמעת ישובים אמתיים לקושיות הרב בעל שמן זית זך שנתקשה בדברי רבינו הרש"ש ז"ל שהראה הם הפך דברי רבינו זלה"ה, על כן אתה רבני המלמדני חכמת האמת שגילה רבינו האר"י זלה"ה אם דעתך נתיישבה בכל הדברים הנז"ל הנה מה טוב, אנכי שותה בצמא דברי רבינו האר"י זלה"ה אשר תלמדני, ואם ח"ו דעתך מבולבל בהם למה תבלבל אותי, אמנם אפשר שתלמדני כלומד

פרשה עם תרגום אונקלוס שאינו משים לב על עומק פסוקי התורה ופרטים הגנוזים בהם, ואני מקבל בכך. ככה תדבר עם המלמד שאתה הולך אצלו ללמוד בחכמה זה הוא דברי אשר דברתי עם הת"ח שבא ליקח עצה טובה ממני על לימוד הקבלה.

ואל יחשוב הקורא שכתבתי דברים אלה בהקדמתי כדי לעשות התרשלות להעוסקים בחכמה זאת ח"ו, **אין זו כוונתי אלא כל כוונתי היא לקבוע לימוד החכמה הזאת למשכילים שילמדו חכמה זו מתוך מורא ופחד ורתת ורעדה**, ולא יהיה הלומד בוסר על החכמה הזאת, גם אל יהיה חכם בעיניו לומר אני למדתי כל ספרי האר"י זלה"ה, הנני היום כמהרהר"ו ז"ל וכהרש"ש ז"ל, וגם עוד אל יסמוך על מחברים אחרונים בעלי ציונים אשר מציינים בדברי רבינו ולרשום עיין כאן ועיין כאן שבדעתם לתרץ בזה הקושיות שעומדים על אם הדרך דמוכרח להתקשות בהם המעיין, דאפשר טועין הם ותלי תניא בדלא תניא אע"פ שנראה שם המקום ושם הפרצוף הוא אחד. **כללו של דבר החושב עצמו יודע אין זה יודע, והחושב עצמו שאינו יודע זה אפשר לקרותו יודע, וכמ"ש החכם לפני הבורא תכלית שנדעך הוא שלא נדעך**, ואצטריך לך למבעי רחמי מקמי שמיא על רזא דנא, וכמ"ש דוד הע"ה גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. ונאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא.

כ"ד המצפה לישועת ה' ברחמיו וחסדיו להאיר עיני בתורתו תורת **חיים**.

הצעיר **יוסף חיים** בכמהר"ר אליהו בכמהר"ר **משה חיים** ס"ט

ספר קול ברמה נשמע

זאת הקדמת המחבר

כתוב בריש אדרא זאת²⁹: יומין זעירין ומארי דחובא דחיק. הכוונה שצריך האדם לדעת שני דברים אלו, שימיו מועטים ולא די זה אלא שמארי דחובא דחיק, הוא סמא"ל הוא היצה"ר. ולכן צריך כל ירא שמים להשתדל יומם ולילה בתורה ובמצוות, כדי לתקן חלק נשמתו, כי לזה בא לזה העולם. כי בראותו שימיו קצרים ישים אל ליבו לפחות לקבוע עתים לתורה, באופן שמארי חובא לא ידחק אותה שעה. ולכן צריך האדם להתגבר כארי לכל דבר מצוה כי זה כל האדם. ולהבין ולכוין שכל מצוה ומצוה הוא לצורך תיקון השכינה השוכבת אל עפרא, כדי להקים סוכת דוד הנופלת, כי בזה גם הוא מתקן את עצמו, כי לזה רמזו רבותינו ז"ל אגרא דכלה דוחקא (ברכות דף ו' ע"ב), הרי באומרם דכלה נכללו כל המצוות כולם, כיון שכולם הם לתועלת הכלה, שכך צריך לומר בתחילת עשיית כל מצוה ומצוה ליחדא קב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו לחבר י"ה עם ו"ה ובשם כל ישראל כנודע. ומארי דחובא, דחיק זה. ובידיעה זאת צריך להשתדל אפילו בהיותו בדוחק לעשות הנוגע לכלה, ולא ימתין עד היות לו רווח זמן, וכפי הדוחק שיש אל האדם בעשותו המצוה, כך יש לו שכר. ובכן נתתי בליבי... לסדר החיבור הזה כדי לזכות הרבים וקראתי שמו קו"ל ברמ"ה, כמו שאכתוב (לקמן) הטעם.

והנה זה כמה שנים מאחר שכבר התעסקתי בהלכות בתלמודי הרמב"ם, ואין צריך לומר שולחן ערוך, כי זה הוא מזון של כל יום ולילה. **וששה שנים השתדלתי בתלמוד והרמב"ם ובית יוסף והלבוש**, ומכרתי כל כסף וזהב שהיה לי וקניתי ספרים, וספרי הרב זלה"ה וזה היה בצפת תוב"ב. וגנבתי מן היום ומן הלילה לקרות ולכתוב, ומן ההוצאה כדי לקבוע זמן עיתים לתורה ולעבודה, ועשיתי אני מיטתי עראי כדי לרפאות נפשי. וכל זה הוא מכ"ד שנה עד היום הזה, ומהם מ"ח שנה עד היום תמיד היה לי מדרש קבוע, ובכל יום, ובלייל ששי היינו קוראין בחכמה זו.

וכשהתחלתי ללמוד בה וראיתי גדלות חכמת הרב זלה"ה, הוא הרואה, כי תורת אמת היתה בפיהו, הנה תחלת הכל עשיתי מפתחות לכל הספר מפתחות מפסוקים ודברי רז"ל וכינויים בדרך אלפא ביתא, וכן מפתחות הזוהר והתיקונים דרך יאיר נת"ב, כי המפתחות שנדפסו כולם מוטעים מן הדפוס, כי אלו המפתחות הם בספר אחד לבדו.

²⁹ ספר "קול ברמה" הוא פירוש הצמח על אידרא רבא.

ואח"כ באתי לדמשק וסדרתי שם סידור כוונות התפילות של כל השנה, כל כוונה מסודרת במקומה. והנה בדמשק ראיתי החברים יצ"ו עוסקים בספרי הרב זלה"ה, והזהר בבית החכם השלם כמוהר"ר שמואל וויטאל בנו של הרב חיים וויטאל זלה"ה. ובביתו היו קוראים כל חצי יום השבת מחצי יום ואילך, וכל ליל ששי.

והנה בידו שני ספרים גדולים כתיבה דקה, שם האחד עץ חיים²⁹ ושם השני עץ הדעת טוב. ושני העצים הם ביד החכם הנזכר (בנו) [בן] הרב זלה"ה, וכל מה שראיתי איזה חידוש כתבתי אותו בספר אחד, ונקרא שמו רנ"ו ליעקב, והוא מסודר בפרשיות ותפלות ובגלגולים ושאר הדברים. אחר כך קיבצתי וביררתי וסדרתי כל גילגולים בשמותם דרך אלפ"א בית"א וקראתי שמו משיבת נפש. ואחר כך סדרתי ספר אחד כמוהו בתוספת מגלגולים חדשים שבאו בידי אחר כך. ואותו הראשון מכרתי אותו אל החכם כהר"ר רפאל ווידל נר"ו הדר בצפת תוב"ב, אחר שהעתיק אותו החכם הנעלה כהר"ר אליהו רבא זלה"ה. וספר השני בתוספת (העתיק אותו החכם הנעלה כהר"ר שלמה פורמיגיני נר"ו ממנטובה. גם ספר הראשון בלתי תוספת) העתיק אותו החכם הנעלה כהר"ר נסים הכהן מדמשק.

ואחר כך סדרתי ספר אחד ונקרא שמו נגיד ומצוה, ובו מסודרים כל המעשה שצריך בענין המצות כמו ציצית ותפילין וכיוצא ואופן לבישתם וכל סדר המצות ותיקוני הנפש וכל ענין כוונות ענין הקדישים בזמנים של התפילות והמצות שאין להם זמן קבוע. ועשיתי אותו בקיצור הרבה מאוד, כי אמרתי להדפיסו להפיק רצון חברי, ובא אלי חלום קשה עד מאוד, (והזהרנו) והזהירו אותי במאוד מאוד שאשמור מלשים אותו בדפוס, ובראותי כך סדרתי ספר אחד כשמו ובו תוספות בכל ענין, ומכרתי הראשון אל החכם השלם כהר"ר יהושע אנדלי זלה"ה, והעתיקו ממנו למצרים ולקונסטנדינה. והשני בתוספות העתיק אותו פה השר המרום החכם הנעלה הר"ר אברהם אלכולי יצ"ו ממצרים.

ואחר כך עשיתי סידור אחד קטן הכמות, ובו כוונות קצרות מחול ושבת ור"ח, ושלחתי אותו לקונסטנדינה אל החכם השלם הדיין המצוין כמוהר"ר בנימין הלוי, ושלח לי מתנת יד. אחר כך עשיתי סידור אחר ובו כל תיבת נוסח התפילות, ובצידו כל כוונה וכוונה הנמצא בספרים, והוא מכל השנה ולא חסר בה כוונה. והנה אותו סידור הגדול שסדרתי בדמשק ישר בעיני החברים יצ"ו, והעתיק החכם השלם כמוהר"ר חיים כהן והחכם הנעלה נסים הכהן, ובנו של החכם השלם **כמוהר"ר שמואל וויטאל נר"ו**, וממנו העתיק החכם הנעלה

²⁹ כאן הכוונה לשמנה שערים שנקראו בפי מהר"ח עץ חיים ואינו עץ חיים שלנו, שכן זה סדרו הרב מאיר פאפירש אחר כמה שנים, שכן הרמ"פ הוא תלמידו של הצמח.

כמוהר"ר מיכאל הררי, והחכם הנעלה כהר"ר יצחק הכהן. והנה פה ירושלים עיר הקדש תוב"ב חילה פני השר המרומם הנ"ל ולקח אותו ממני ונתן לי מתנת ידו.

ועוד קבצתי ותקנתי שלשה ספרים ובהם כל ביאורי ממאמרי הזוהר מסודר בפרשיות ודף הזוהר כל ביאור הנמצא בספרים. והשני אדרות שגדלו בביאורם שמתים וסדרתי כל אחד ספר בפני עצמו. ואחר כך כתבתי בנייר אחד גדול אילן הפרצופים מסודרים בציורים כפי הנזכר בספרים מחולקים הפרצופים והפרקים המתלבשים מזה לזה. וכל ביאורו מסביב כמראה המקום דף הספר שהעתקתי אותו משם. ואחר כך סדרתי ספר אחד ובו דרוש הכולל המתחיל כשעלה ברצונו יתברך לברוא את העולם, וסביב דרוש זה כל הפירושים הנמצאים בספרים השייכים לביאור שורש שלו שבאותו הכלל, כי הדרוש הנזכר הוא סתום מאוד, ובאותו הספר קיבוץ דרושי הצלם כי רבו, ודרושי ההיכלות ודרש הכסא. וגם בנייר גדול כתבתי סדר בחינת הנבואה כפי הכללים הכתוב בשער רוח הקודש, כל בחינה בפני עצמה כי בפרטות קו"ל דיבוי"ר הב"ל וכיוצא. וגם בנייר גדול כתבתי כוונת ק"ש כל תיבה ותיבה בפני עצמה והחילוק שיש בדי' ק"ש בקו המידה בכל הספרים הנזכר. וגם הקדיש כי רבו סדר כונתו, הוא מסודר בנייר גדול, כל בחינה ובחינה בפני עצמה בכוונתה וביאורה בצידה.

ואחר כך עשיתי ספר גדול ובו כל סעיף השולחן ערוך לא חסר סעיף, ואצלו כתוב כל הנמצא בזוהר ובספרים על ענין אותו הדיון, והרבה עניינים משלי הנלע"ד לחדש או להסכים עם הזוהר או הרב זלה"ה, והוא די' כפות נייר כתיבה דקה, וכתוב בו עד הלכות שחיטה, וראיתי עצמי בדוחק גדול מאוד ושלחתי ספר הנזכר שקראתי שמו זר זהב וגם פירוש משלי שעשיתי בדמשק על אדרא רבא וזוטא אל החכם השלם כהר"ר בנימין הלוי הנ"ל, ועד היום בידו, ושלח לי מתנת ידו הטובה.

והנה בסוף שנה ראשונה שבאתי פה ירושלים תוב"ב באו לידי כמה דרושים חדשים אשר הרבה מהם אינם בשום ספר אפילו באותם שביד בנו של הרב ר' חיים וויטאל זלה"ה, והם דרושים עמוקים מאוד וכולם כתובים באצבע איש אלקים הרב ר' חיים זלה"ה בשם הר' ר' יצחק אשכנזי זלה"ה, אשר אנו קוראים אותו הרב סתם בכל הספרים.

והנה הרב ר' חיים זלה"ה שם אותם בגניזה קבורים ומרוב הזמן נמחקו ונקרעו קצת מהם ובפרט הזוית וקצת הדפים. והנה היו באותם הדפים דברים מפוזרים, ועזרני ה' יתברך והוצאתי לאור כל דרוש ודרוש משפטו, ועשיתי מהם חמשה ספרים אשר נקבו בשמות: האחד ספר קהילת יעקב, השני ספר עולת תמיד שבו כל ענייני התפילה, השלישי ספר אדם ישר כי על אשר שמו בקרבו קראתיו כך, הוא שורש ועיקר כל הדרושים ועיגולים ותיקון כי רבו, והוא חשוב אצלי יותר מכל שאר הספרים, והכל הוא חידוש ותוספת, הרביעי ספר

אוצרות חיים והוא ספר שלם שכך היה, ובו כל דרושים אדם קדמון ושאר דרושים התיקון, והדרושים מסודרים זה אחר זה בחידוש ותוספות ביאור על מה שיש לו (למהרש"ו), החמישי ספר זוהר הרקיע ובו כל מאמר מסודר בפירוש ודפי הזוהר. והספרים הנ"ל מכתיבת ר' חיים ויטאל זלה"ה עצמו כתיבת אצבעותיו הקדושים והכל משם הרב זלה"ה. והכל עשינו הגה"ה פעמים שלש עם גבר העוסקים בזה המדרש.

גם באו לידי מאותם הדפים הנ"ל וקצתם קרועים בקצת מקומות, וגם הם כתיבת ידי הרב זלה"ה ר' חיים עצמו, והם ביאורי הבנת דברי רשב"י ע"ה עצמו. ובתוכו גם כן יש כמה דברים עמוקים דרך הסוד מחכמתו ודעתו הרחב. ונראה בבירור שעשה ביאור זה אחר שלמד חכמה זו עם הרב זלה"ה. ולא מצאתי דרוש נגדי לחכמת הרב זלה"ה. וגם שרוב פעמים מביא לשון הזוהר כפי הגה"ה שעשה הרב זלה"ה.

גם בתוך אלו הדפים מצאתי שטר אחד שנכתב בצפת שנת השמ"ח ביום ג' י"ו לחודש חשוון, וחתומים בו שלמה דפאריד ושבתי שימון, ועל גבו כתוב מפתחות מדברים עמוקים שבאלו הדפים בסדר אלפ"א בית"א. ומצאתי בביאור ספר ויקרא על דף ע"ט בפרשת אחרי מות על מאה ועשרים וחמש דיני מסאובתא וכו'. ואמר כאשר ביארתי בדרוש בעלותי ההרה לקחת וכו' (דברים ט' ט'), עניין פסל מיכה ומסכה, והרי כתוב זה בליקוטים. וכן הזכיר שם בתוך דבריו חמשה גבוראן כאשר ביארנו על אדרת נשא דף קל"ז ע"ב והם אלף ות"ה גבוראן. וגם זה נזכר באותו הלשון עצמו בכוונת אתה גבור. באופן שמכל הפנים נזכר שכתב ביאור זה אחרי לומדו עם הרב זלה"ה, והדברים מוכיחים. וכל ביאור הנזכר יבוא כשמונה כפות נייר ויותר, וברוך ה' השלמתי ספר אחד ורוב מן השני, ולכל עשינו הגה"ה בזה המדרש עם החברים יצ"ו.

והנה כל דרוש ודרוש מאלו של הבנת וביאור הזוהר שמתו בפ(רק) שלו כמו שמצאתי (ולא רציתי לשנות הגהת החיד"א) כדי להפריד הסוד מן הפשט, מאחר שהכל הוא מן הדעת **הרב ר' חיים זלה"ה**, כי לפעמים בבירור דבר מדבר שוכח האדם איזה דרוש, כמו שאירע החכם השלם המקובל **כהר"ר אברהם אזולי** זלה"ה, שבירר הסוד שהיו בתוך הפשט מהדפים הנזכר שבאו לידו יותר מכ"ה שנה, והשמיט כמה דברים וקבץ כמה ענייני הסוד, וקראו שמו ספר אור הגנוז כנזכר בסוף הקדמות שלו, וז"ל: כי לשונות העמוקים יחדתים בחלק ג' בפני עצמו משום כבוד אלהים הסתר דבר, על כן נקרא שמו ספר (אור) הגנוז, והוא מיוחד וגנוז ליחידי סגולה ע"כ.

ושלשה ספרים אלו שהם דברי רשב"י ע"ה נקראו על שם **תחלת שלשה ספרי הזוהר**, ספר הראשון מביאור בראשית קראתי שמו **שושנה**. וספר מביאור שמות נקרא ספר **המשכילים**, וספר מביאור ויקרא נקרא **עמק השאלה**.

גם עשיתי ספר אחד ובו מקובצים כל השמות הנמצאים בספרים דרך אלפי"א בית"א, וכל שם דבר שיש לו חשבון ומנין כתוב בצדו שורש מקומו כנמצא בספרים וספר זה נקרא ספר ברכות בחשבון. גם עשיתי ספר מסודר בפירוש ממה שעיינתי בספר הזוהר, וכל הכתוב בו בסמוך מן הרב זלה"ה, או מן הזוהר עצמו.

והנה יום ד' לחדש תמוז שנת הת"ג התחלתי לכתוב פירוש כל האדרא רבא ובצד כל דבר וענין כתבתי ביאור כל הנמצאים בספרים שלו (מהרש"ו והכוונה לקטעים הפותחים בשם דרושים), וגם בספרים החדשים (כגון קול יעקב, ואדם ישר, ותולדות אדם ועוד). והרוב הוא שהבנתי מספרי הרב והזוהר (הם הדיבורים שמתחילים בתיבת **צמח**).

והנה זיכני השם שעשיתי הגה"ה לזוהר ולתיקונים מספר הרב ר' חיים זלה"ה שהם מן הרב זלה"ה עצמו. וגם עשיתי הגה"ה בתיבות ובנקודים שבין תיבה לתיבה לא חסר דבר. וכל הגה"ה שנמצאו בספר הזוהר אין לסמוך עליהם לפי שנעשו בשכל האנושי כל אחד עשה הגה"ה בספר הזוהר שלו כפי דעתו מחמת קושיא שמצא (בזוהר שנעשה) ברוח הקודש בהסכמת העליונים, כנודע כמה נשמות קדושים באו אצלו, רעיא מהימנא ואליהו זלה"ה וסבא דסבין וכיוצא בהן. והנה הגהות הרב זלה"ה ה"ה משיח ה' כנודע גדול מחוזה ונביא, הוא הרואה, ואין לו בזה ספק שהיה רואה כל מה שכתוב בספרים. ונמצא לפעמים שהגה"ה שבזוהר אחד מכוונת יותר עם הבנת הזוהר כפי שכלינו, והוא לפי שנעשה משכל אחד כשכלינו, ויש הגה"ה מן הרב זלה"ה שאין אדם יודע טעמה מגודל עומקה כמו לשון הזוהר, אבל לא מפני זה אני מאמין בהגה"ה אחרת קרובה להבנת רשב"י ע"ה, שבאמת ידעתי שבלתי נבואה נעשתה. ולכן זה יהיה למזכרת לכל הרואה לשון האידרא, שכל הגה"ה שבה ונקודות שבין האותיות נעתקו מן הזוהר הרב זלה"ה.

והנה הצרות צרורות ודאגות וחיסרון כיס לא הניח הדעת פנוי, וגם החולאים גדולים והמגפה והרעב שסובבנוי גרמו שאחזו לי הקדחת רביעית וחלשו כחי לקצה האחרון.

בעוד זמן כל הנזכר עשיתי חיבור זה לעצמי, ואולי יבוא לידי זולתי, לכן הרואה אל ישים עלי חטא, אבל יסתכל כמה טרחתי בדוחק זמן הצרות הנזכר לקבץ כמה מאמרים ומורה מקום וכל הכללים (הם יונקים) (והדיוקים). והשם יתברך ברחמיו הגדולים יסיר כל צרה מכל עמו ישראל וימהר קץ גאולתינו **אמן**.

נשאר לנו להזכיר שבחיבור זה יש כמה פירושים, והם הנמצא כתוב עליו בספר הליקוטים או כוונות או דרושים, והנה (המה) מהספרים הידועים אצל החברים, והכתוב עליו חדוש הוא מספר אחד שאצלי שבו כתבתי מה שראיתי בספרים מחברים שלי שבדמשק ולא נתברר לי ממי הם. וכמו כן יש כאן פירוש והוא שהעתקתי שהיה כתוב עליו האר"י זלה"ה ומה שכתוב עליו מעץ חיים הוא מאותן ספרים שבדמשק הנ"ל. ומה שכתוב עליו ספר אוצרות חיים או קהלת יעקב או עולת תמיד או אדם ישר הם מהספרים החדשים. והכתוב עליו הרב זלה"ה הוא מהכתבים החדשים, והם לבדם על ביאור האדרא זו. ולכן לא נזכר בשום ספר. וכל הכתוב עליו הרב ר' חיים הוא מביאור הרב ר' חיים עצמו שנ"ל. והכתוב עליו צמח הוא הנראה לפי עניות דעתי.

ולפעמים בתחילת העמוד כתוב צמח בג[ליון] הוא משלי גם כן מה שבאותו העמוד. והמורה המקום שנמצאו, בדף ע' ב' או כ' ב', ר"ל שבעים דפים ע"ב, או עשרים (דפים) עמוד (ב') וכיוצא. וגם לפעמים נמצא כאן ביאור שישנו בספרים שלנו, וכתבתי אותו מספרים חדשים, מפני שבכל יש תוספת ויישוב לשון, ולכן כתבתי אותו משם הספרים שלי הנ"ל. גם בקצת מקומות תמצא דף פלוני באורך, כוונתי הוא לומר שהדרושים שמהם העתקתי השייך בביאור הזוהר תחילתם וסופם שם באותו הספר של מורה מקום באורך. אבל מה שכתבתי כאן מאותו הדרוש לא חסר בה דבר.

ועתה אכתוב למה קראתי לספר זה **קול ברמה** והוא מכמה טעמים. ראשונה שכבר נודע שכל תיקון בבירור בפרצופים וקווים הכל נעשה מהמלכים דמיתו כנודע, שמקודם כל פרצוף נזכר באדרא פסוק דואלה המלכים, קודם פרצוף דא"א שכתוב בדף קכ"ט קל"ה, וכן קודם פרצוף זעיר אנפין ונוקביה. וכן בתוך ביאור המלכים כתוב במלך ראשון הכולל תלת עלמין שהוא כמניין ק"ב והוא הכולל שני המלכין הבאים אחריו, והנה **ק"ב** הוא מן ראשי תיבות **קו"ל ברמ"ה**, ובלע שהוא דעת כולל כל הח' וזהו בלע שבו נכללו ונבלעו השמונה, וזהו וימלוך **"באדום בל"ע ב"ן בעו"ר ר"ת (ק"ב) [ח']**. וכל חכמת האמת תלויה בתיקון הנזכר, וזהו סופי תיבות **(קו"ל ברמ"ה) ל"ה**, הרי **קבלה**. והנה ברמה היא הבינה אשר ממנה יצאו מלכים הנזכר, רחל מבכה על בניה כי איננו (ירמיה ל"א י"ד), **רחל מבכה על בניה לפי שאינם עוסקים בחכמה הזאת הממנה את הקץ**, ולזה אין משיח בא שיאמר לה ה' אז מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה, פירוש מנעי קולך מבכי היינו קול ברמה, ועיניך מדמעה היינו רחל מבכה, **ושני פעמים דמע"ה**, כנגד שני עינים, כמניין **רח"ל** (פעמים **דמע"ה**). שמוע שמעתי היינו נשמע על בניה כי איננו, כלומר כיון שביאת המשיח תלוי בתשובה ובעסק הזוהר ובחכמת הקבלה ואין בניה עוסקים בה אם אחד מעיר ושנים ממשפחה, **כי אין מדרש קבוע בכל עיר ועיר כמו שיש בעסק התלמוד**, ולכן איננו, אין בניה

מושכים וממהרים את המשיח. וכן נאמר בספר קהלת יעקב, וזהו לשונו: ומה גם בדורינו זה עתה שהוא דרא בתראה וצריך להתגלות בו חכמת אמת כדי שיבוא משיח במהרה בימינו אמן. וכן **ברעיא מהימנא דף קכ"ד ע"ב ובתיקונים דף י"ח ע"ב** דבזכות הזוהר יגלה מלכא משיחא ובספר רנו ליעקב (ע"ח ח"ב דף קי"ט ע"א ד"ה להאר"י) בדרוש הרמב"ן זלה"ה וחביריו נאמר, ודע שהרמב"ן זלה"ה והראשונים היו יודעים בפרצופים אלא שדברו בהעלם גדול לרוב הגלות שלא ניתן רשות לגלות ולהתפשט האורות הגדולים מאחר שגברו הקליפות, וכל זר לא יאכל קודש. אמנם בעקבות משיחא כמו בדורינו זה התחילו האורות להתפשט ולהיות בראשונה כמו שהיה בזמן בריאת עולם מתוקן והתחיל להתקן מעט וכי' ע"כ.

והנה דרושי הרב זלה"ה מוכיחים שהוא גילה כל הפרצופים ותיקונם, ועל ידם יוכל האדם להבין ולהשכיל קצת מהזוהר ולקרב הקץ. **אבל מפני שאין מי שישים בלבו לעשות השתדלות והכנה שיהיה מדרשים⁷⁹ העוסקים בחכמה זו**, וכל אחד מבקש לחמו מן ההלכה מפני ההספקה, ורוב העוסקים בזו החכמה הם עניים ואין ידיו משגת לעסוק בחכמה זו בחכמת הקבלה כי אין עשיר שם על לב, והשם יתברך למענו (ישים) (יעשה) להביא משיח צדקינו במהרה בימינו וחרפת עמו יסיר.

פה **ירושלים** עיר הקודש תוב"ב חמשה ימים לחדש מנחם **שנת** הת"ן.

נאום המדבר יעקב בר חיים צמח נר"ו אמן ואמן

⁷⁹ אין משתדלים לפתוח ישיבות וכוללים העוסקים בחכמה זו בכל עיר ועיר.

דרך עץ חיים לרמח"ל הוא הקדמה לספר פתחי חכמה, הוא מיוסד על ספר עץ החיים למהרר"ו זלה"ה.

יוצר האדם ומנהיגו הוא עשהו ויכוננהו מוכן להבין ולהשכיל השכלה גדולה¹⁹ יותר ממלאכי השרת. וכבר אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בראשית רבה יז): "אמר להם, חכמתו מרובה משלכם!" וכאשר יחפוץ בתבונה על פי דרכו, ינחהו להשיג עד שמי השמים דברים שהם כבשונו של עולם שכיסם עתיק יומין.

אך הנה טובו בידו, ולו משפט הבחירה, להתחכם ולדעת או לישאר ערום מכל חכמה, הגם שהלב והשכל בקרב גופו. **וזה תראה, כי שנים הם בתבונה אחת נבראו: (1 שכל האדם, 2) והתורה המשכלת אותו.**

(1 על התורה נאמר (ירמיה כג כט): "הלוא כה דברי כאש נאם ה'". והודיענו בזה, כי אמת הדבר, שהתורה היא ממש אור אחד ניתן לישראל לאור בו, כי לא כחכמות הנכריות וידיעות החול, שאינן אלא ידיעת דבר מה אשר ישיג השכל בטרחו, אך התורה הנה קודש היא, אשר לה מציאות גבוהה בגבהי מרומים. וכאשר יעסוק בה האדם למטה, אור היא אשר תאיר בנשמתו להגיע אותו אל גנזי מרומים, גנזי הבורא יתברך שמו, בדרך הארה ופעולה חזקה אשר היא פועלת בה.

והוא דבר החכם (משלי ו כג): "**ותורה אור**" - אור ממש, ולא חכמה לבד, ולא שמראה אור בדרך דמיון, אלא אור ממש, כי זו מציאותה למעלה, ובהיכנסה בנשמה יכנס אור בה, כאשר יכנס ניצוץ השמש באחד הבתים. ואף גם זאת, הנה בדקדוק גדול נמשלה לאש ובהשוואה מדוקדקת, כי כאשר תראה הגחלת שאינה מלובה, השלהבת היא בתוכה כמוסה וסגורה, אשר בהפיח בה אז תתפשט ותתלהב ותצא מתרחבת והולכת, ובשלהבת ההיא נראים כמה מיני גוונים, מה שלא נראה בתחילה בגחלת²⁰, והכל מן הגחלת יוצא.

כן התורה הזאת אשר לפנינו, כי כל מלותיה ואותיותיה כמו גחלת הן, אשר בהצית אותן כן כאשר הן, לא ייראו כי אם גחלים וגם כמעט עמומות. ומי שישתדל לעסוק בה, אז תתלהב

¹⁹ הרמח"ל כאן עוסק בהקדמה ללימוד הקבלה, שכן מסקנתו בסוף הספר היא להתחזק בתיקונים ע"י לימוד הקבלה, ועל כן צריך האדם להפעיל את החכמה שניתנה לו על ידי הבורא ואם לא יפעיל את החכמה היא תשאר מנוונת, ולא תצא לפועל. חכמה = כח מה, שהיא רק בכח וצריך להוציאה לפועל. **ראה מסילת ישירים פרק ו' בבאור חלקי הזריות**: ... אך אם יתנהג בכבודות בתנועת אבריו, גם תנועת רוחו תשקע ותכבה. וזה דבר שהנסיון יעידהו. ע"ש.

²⁰ **תיקוני זוהר הקדמה דף ד' ע"א**: קום יחזקאל נביאה, לגלגלה אליו מראות קמי שכינתא, דאתמא בהון ודמות החיות מראיהם כחלילי אש, בנקודי אורייתא ובנקודי וטעמי דאורייתא, דעלייהו דאתון אתמר ודמות החיות, מראיהם כחלילי אש אליו אינון נקודין, בוערות כזוהר הרקיע, **והמשכילים** אליו **אתון**, יזהירו אליו נקודין דנהרין בהון, כזוהר אליו טעמי.

מכל אות שלהבת גדולה¹⁹, ממולאה בכמה גוונים - הן הידיעות העומדות צפונות בתוך האות, והיא. וכבר פירשו זה בספר הזוהר על אל"ף ב"ת. ואין הדבר משל, אלא עצמי כפשוטו ממש, כי כל האותיות שאנו רואים בתורה כולן מורות על עשרים ושנים אורות הנמצאים למעלה, והאורות²⁰ הם העליונים מזהירים על האותיות, ומכאן נמשכה קדושת התורה קדושת ספר התורה, ותפילין, ומזוזות, וכל כתבי הקודש. ולפי הקדושה שבה נכתבים - כך תגדל ההשראה וההארה של האורות ההם על אותיותיהם. ולכך ספר התורה שיש בו פיסול אחד נפסל כולו, כי אין ההארה עומדת עליו כראוי, שתימשך ממנו הקדושה לעם בכח הקריאה בו²¹.

ונשוב לענין, כי האורות עומדים על האותיות, ובאותם האורות כלולות כל הבחינות הפרטיות שיש על כל אות ואות, כאשר זכרתי. אך אין מגיע לנשמת הרואה את האותיות ההן אלא אור אחד סתום, כמו הגחלת. אך כשמשדל האדם להבין, וקורא וחוזר וקורא, ומתחזק להתבונן, הנה כל כך מתלהטים האורות ההם ויוצאים כמו שלהבת מן הגחלת בנשמה. ועל זה אמר התנא (אבות ה):

"הפוך בה והפוך בה דכולא בה", כי צריכים העוסקים להיות הופכים והופכים, עד שתתלהב כמעשה האש ממש²².

¹⁹ **אוצרות חיים דף ט' ע"ב**: .... וזהו הטעם אשר הסי"ת יש בו כתיבת אותיות ותגין וחסר ממנו טעמים ונקודות והוא כי כבר ידעת כי ס"ת הוא בחי' יסוד דאבא... ולכן הסי"ת מורה על ענין זה הנז' וע"י מה שהשליח ציבור קורא הפרשה בס"ת בטעמים ובנקודות הוא נתקן מה שחסר ממנו ולכן תמצא כי הטעמים יש בהם הוראה בהוצאת הבל מן הפה כי יש ניגון פרטי לכל טעם וטעם בפני עצמו בהוצאתו מן הפה ולחוף. וכן הנקודות יש להם הוצאת הברה...עכ"ל. ע"ש. הרי לנו שכתבת האותיות והתגים בס"ת, הם בחינת המלכים שירדו לבריאה. וקריאת התורה ע"י הש"ץ הוא תיקון אותם המלכים שמביאים להם בחינת נקודות וטעמים ממקור הברכה ע"ב ס"ג דא"ק, שהם האור החסר להם ואז מזהירים באותיות, והוא השפע שהם הידיעות והפירושים שמתגלים למי שקורא בהם. ואיכותם לפי הקדושה שבה נכתבו, ככה יורידו השלמתם אם גדולה או קטנה.

²⁰ עיין **זה"ק פר' בלק דף ר"ב ע"א**: .... ולית לך מילה באורייתא דלית בה כמה בוצינין מנהן לכל סטר האי קרא איהו **כפום שפטיה** ואית ביה **כפום מדרשיה** ואית ביה **חכמתא עילאה** לאזדהרא למאן דאצטריך זכאה חולקיה מאן דאשתדל באורייתא תדיר, ע"כ. מכאן משמע שדווקא מי שלומד מתוך **ספר תורה** הכתוב על ידי סופר האותיות זוהרות ומשפיעות על הלומד בהם ומבין פשט דרש וגם סודות, וזה דווקא שלומד ומתבונן מתוך ס"ת. ועיין **אוצרות חיים דף ט' ע"ב**: .... וזהו הטעם אשר ס"ת יש בו כתיבת אותיות ותגין וחסר ממנו טעמים ונקודות...וע"י מה שהש"ץ קורא הפרשה בס"ת בטעמים ובנקודות הוא נתקן מה שחסר ממנו, ע"ש.

²¹ הקלף והקלף, המשיל אותם הארז"ל בעץ חיים, לאש שחורה כתובה על גבי אש לבנה. והלבן בחינת **החיוורתא** (הקלף), ואש השחורה בחינת **השערות** (הכתב). ועוד, ידוע היות בחינת טעמים נקודות תגין אותיות (טנת"א). התורה הכתובה היא בחינת אותיות ותגין, והוא בחינת נפילת המלכים, אך על ידי הקריאה בה, אנו מביאים נקודות וטעמים, (שזה תורה שבעל פה. ספר תורה עם טעמים ונקודות פסול) והם האורות שמביאים על ידי הקריאה. וזה בזכות ההכנה לקריאה, והקריאה עצמה, שזה בחינת עליית מ"ן, והורדת השפע החדש. ובו כל החידושים שמתחדשים למי שקורא ומתבונן באותיות התורה בשעת הקריאה. וזה גם תלוי בקדושה ובטהרה שכתב הספר.

²² צריך לומר שאור זה נמצא דווקא על הקטע שעומד לקרוא, כמו פרשת השבוע, וכמו שכתבתי לעיל, ובה יובן גם מאמר חז"ל (**מס' שבת דף י"ג ע"א**) האוחז בס"ת ערום נקבר ערום, ערום ס"ד.....אלא ערום מאותה מצוה. ומשמע שדווקא בזמן שבאים לקרא בתורה, ובקטע שקוראים בו, שאם לא כן היה קשה איך המתעסקים בספר תורה, בכתובה, תיקון והגהה לא נזהרים מכך, אלא צריך לומר שהאוחז להגיה או לתקן, שלא בזמן הקריאה, לית לן בה.

והנה בהיות השלהבת מתלהטת, כבר אמרתי שיש בה כמה גוונים מרוקמים, וכן נמצאים כמה ענינים גדולים נכללים בשלהבת של האור הזה. אמנם עוד ענין אחר נמצא, כי יש כמה פנים לתורה, וכבר קבלו הקדמונים, שלכל שורש מנשמות ישראל יש כולם בתורה, עד שיש ששים רבוא פירושים לכל התורה מחולקים לששים רבוא נפשות של ישראל. וזה נקרא שהתורה מתפוצצת לכמה ניצוצות, כי בתחילה מתלהטת, ואז נראים בה כל האורות הראויים לענין ההוא, ואותם האורות עצמם מאירים בששים רבוא דרכים בששים רבוא של ישראל. וזה סוד (ירמיה כג ט): "וכפטיש יפוצץ סלעי". הרי לך, שאף על פי שהתורה היא בלי תכלית, ואפילו כל אות ממנה היא כן, אך צריך ללבותה, ואז תתלהב.

2) וכנגדה שכל האדם עשוי כן, כי גם כן **יש לו כח השגה רבה** אך כאשר יתלהט בכח התבוננות. ועל זה כתיב (משלי ב ו): "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה"^א. וזה כי כל הנמצאים מדיבורו של הקדוש ברוך הוא נעשו, כמו שכתוב (תהלים לג ו): "בדבר ה' שמים נעשו". נמצא, שהפה^ב הזה הוא השורש לכל הנבראים, וזה עצמו מקיים אותם, והבל היוצא מן הפה הזה, רוצה לומר ההשפעה היוצאת אל כל הנבראים מן המקור שהוציא אותם. ועל כן נאמר (דברים ח ג): "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", שהוא זה ההבל היוצא ומקיים, והוא המתלבש בדברים הנאכלים לזון האדם שכך צריך לו. והנה החכמה כבר ניתנה מן הקדוש ברוך הוא **בלב כל בני האדם**, אך כדי שתתגבר צריך שאותו **הפה** המקיים אותה **ינשב** בכח, ואז נעשה ממש כמו האש גם כן, שכשמנפחים בה מתלהבת, כן כשזאת ההשפעה תרד מן הפה כמו נשיבה, תלהט החכמה וייראו הדעת והתבונה הכלולות בה כבר, אלא שלא היו נראות, כי לא היה נראה כי אם חכמה, שהיא השכל עצמו. אך התבונה היא בינת השכל המחברת דבר אל דבר ומקיימת דבר בדבר, והדעת היא התולדה היוצאת מכל אלה, ואלה לא יעשו פעולתן אלא בכח נשיבה שינשב הפה העליון בהן. ונמצא, שהחכמה כבר ניתנה, והפה אינו אלא מקיים אותה, אך הדעת והתבונה הן מתחדשות, דהיינו שמתחדש גילויין תמיד רק בכח נשיבת הפה. ועל כן אמר אליהוא (איוב לב ח): "אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם", ולשון נשמת הוא כמו "נשמת ה' כנחל גפרית", שהוא מלשון "נשימה" ולא מלשון "נשמה", דהיינו נשימת הפה, נשיבת הרוח. **וזאת היא הנותנת הבינה**, ולא הימים או השנים.

^א אם יבחר להשאר ערום מכל חכמה ויש שכל להשכיל ולדעת הרי יענש על זה. **עיין פירוש רש"י**: כי ה' יתן חכמה. הא למדת שגדולה היא שהרי נתנה מפי הקב"ה לך אתה צריך לקנותה. **ועיין עוד פירוש הגר"א** על משלי פרק ב' על הפסוק: "כי ה' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה", "שהקב"ה יתן לו סיעתא דשמיא ויוסיף לקח חכמה, כי החכמה מאין תמצא (כבר נתנה) שילמוד דברים עוד וימצא דברים אשר לא ידע מתחילה. ומפיו ממה שילמוד החכמה **ויוציא מפיו**, ידע החכמה על בוריו בבי' בחינות **בדעת ותבונה**, ותבונה הוא ג"כ דעת, רק **דעת שידע החכמה על בוריו לעצמו** אבל אינו יכול להסביר עדיין לאחרים, **ותבונה שיהיה יכול להסביר לאחרים** וזהו כד ינקא לבנין נקראת **תבונה**. יתן לו ה' דעת שידע על בוריו, ותבונה שיהיה יכול להסביר לאחרים והבן, ע"כ.

^ב הפה הוא עולם העקודים ובו מתחיל שורש התחלת הוויית הכלים, והם בחינת האותיות.

הנה על כן חוב הוא מוטל על האדם לשים עצמו להתבונן, כי אם אינו מתבונן ומחשב, הנה לא תבוא חכמה לבקש אותו, ונשאר בחושך בלא ידיעה¹², והולך בדרכי ההבל ובאפילה, וסוף דבר יתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, על שלא נשתמש מן החכמה¹³ ומן הכח אשר הטביע בו לעשות חיל (נ"א לעשותו חול). זה ודאי פיתוי היצר, הסיטרא אחרא, אשר ישתדל בכל עוז להפילו בזה ובבא, כי כבר ידע אם נפל בזה מעט נשאר לו לשוב ולהתקומם, כי ידיעת האמת מחזקת הנשמה ומרחקת ממנה היצר ודאי, ואין דבר מחליש הנשמה לפני היצר כחסרון הידיעה.

ואם היתה הידיעה רחבה ועומדת על לב בני האדם לא היו חוטאים לעולם, אך לא היה אפילו היצר קרוב אליהם ושולט עליהם, כמו שאינו שולט במלאכים. ולהיות שהקדוש ברוך הוא רצה שהאדם יהיה בעל יצר¹⁴, שיוכל להיות מנוצח או נוצח בשיקול אחד, לכן שם בהם הידיעה, אך סגורה כגחלת, ושתוכל להתפשט כשלהבת, והבחירה ביד האדם. וחכמינו זכרונם לברכה, אמרו (בבא בתרא דף ע"ח ע"ב). "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון" (במדבר כא כז), "המושלים" - אלו המושלים ביצרם, "בואו חשבון" - בואו ונחשוב חשבוננו של עולם! כי מי שאינו מושל ביצריו, לא ישים עצמו לזה לעולם, אך המושלים ביצרם הם יעשו את הדבר הזה, וילמדוהו לאחרים¹⁵ לעשות אותו. הלא האדם רוב שנות ימיו עומד לחשוב חשבונות עסקיו, עסקי חיי שעה, ולמה לא ישים אל לבו אפילו שעה אחת גם לזאת לחשוב מחשבת ממנו. מה הוא? ולמה בא לעולם? או מה מבקש ממנו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא? ומה יהיה סוף כל עניניו? זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמציא נגד היצר, והיא קלה, ופעולתה גדולה, ופריה רב, שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה אחת, פנוי משאר כל המחשבות, לחשוב רק על הענין הזה שאמרתי. ויבקש בלבבו, מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם? מה עשה משה רבינו עליו השלום? מה עשה דוד משיח ה' וכל הגדולים אשר היו לפניו? ויעלה בשכלו מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא וטוב לו. אז יתורו מחשבותיו לדעת, באיזה מצב הוא נמצא ועומד, לפי הנרצה בדרך אשר דרכו אנשי השם אלה אשר מעולם המה, ואם אין? ואם רב ממנו כח היצר ולא יכול לדין עם שתקיף ממנו? הן לזאת חרד היה וצווח ככרוכיא, הקדוש רבי שמעון בן יוחאי בתיקוניו תיקון עשירי, וזה לשונו: "ווי לון לבני נשא דקודשא בריך הוא אסיר עמהון בגלותא, ויפן כה וכה וירא כי

¹² וכמו ספר תורה שאין קוראים בו וודאי שלא יתגלו האורות שעל גבי האותיות שלו.

¹³ כאמור לעיל שניתנה בו להוציאה לפועל.

¹⁴ ויעמוד במלחמה זו תמיד כדי לזכות אותו בשכר, ואם לא יעמוד ח"ו יענש, ובחרת בחיים.

¹⁵ וזו הבחינה שהוא מושל בזה שהוא מלמדה לאחרים איך לעמוד במלחמת היצר, ע"י שיעשה חשבון נפש על מעשיו ומתבונן, מה יעשה ואיך ילך בדרך הטובה. ואז הוא מושל על היצר הרע וצריך ללמד לאחרים לעשות כך גם כן. ולגבי הצורך להתבונן, עיין מסילת ישרים בהקדמה: ... והמדות כולם הצריכות כמו כן תיקון והישרה. מי יישרם ומי יתקנם אם לא נשים לב עליהם ולא נדקדק בדבר דקדוק גדול. הלא אם עיינו על הדבר עיון אמיתי, היינו מוצאים אותו על אמיתו ומטיבים לעצמנו, ומלמדים אותו לאחרים ומטיבים להם גם כן... ע"ש. וכן בענין הזהירות.

אין איש" - אלא איש לדרכו פנו בעסקין דלהון בארחין דלהון" [אוי להם לבני אדם, שהקדוש ברוך הוא אסור עמם בגלות, "ויפן (הקב"ה) כה וכה וירא כי אין איש" - אלא איש לדרכו פנו בעסקין בדרכו].

כלל הדברים, האדם שאינו חושב על זה קשה לו מאוד מאוד להגיע אל השלימות, והאדם החושב על זה קרוב אליה מאוד. והחכמים הולכים הלך וחשוב תמיד, לא יפנו דעתם מזאת, ולכן יצליחו בכל מעשיהם. אך הממעייט לא ימעייט מלהיות לו קביעות זמן לפחות לשים אל לבו אם מעט ואם הרבה, כי אז יצליח את דרכיו ואז ישכיל.

אחר שידעת זה היות המשא הזה עליך להתבונן ולהשכיל על זאת,

עתה אשכילך ואורך מה הדברים אשר עליהם תעמוד להתבונן ולחקור.

הנה החקירה הראשונה אשר תחקור הלא היא על כוונתו יתברך שמו, על מה ולמה ברא את כל הבריאה הגדולה הזאת? ואל תאמר, ומה האדם שיבוא אחרי המלך לבקש את מחשבתו? והמקרא מעיד (תהלים צב ו): "מאד עמקו מחשבותיך", וזה נראה כגאווה וכגודל לבב לאמר שיוכל למצוא כוונת המאציל יתברך שמו! אדרבה, על זה נאמר (שם כה יד): "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם", והוא הסוד הכולל כל ענין המעשים אשר עשה ואשר הוא עושה, ושאריו נמשכים כל חוקות הבריאה כאשר שם לשמים ולארץ וכל תולדותיהם, כי הלא לכל המעשים הרבים והגדולים האלה ימצא סוף ותכלית אחד, וזה הוא הסוד המוזכר כאן בפסוק. והחוקים אשר הושמו על פי הכוונה הזאת כללותם הוא הברית אשר הזכיר "ובריתו להודיעם", הוא הברית אשר שם לכל נברא לעמוד על מתכונתו ולא יסור, והוא הנרמז במלת "בראשית" - "ברית אש", כמו שפירשוהו בתיקונים תיקון כ"א.

אך כדי להגיעם, תתחיל לדרוש בנבראים, מי הוא העיקרי? הדומם והצומח והחי הם אינם העיקרים ודאי, כי אין תועלת במעשיהם, ואין להם שכל והבנה. נמצא, **נשאים בני האדם והמלאכים,** וכשתדרוש על עניניהם תמצא היות בן האדם עיקר, והמלאכים טפלים להם. וזה הסוד פירשו המשורר (שם ח ב): "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים"¹³, כי הוא ידע הענין על אמיתו, איך שהקדוש ברוך הוא מקבל כח, כביכול, ממעשה בני האדם לפעול טובה עמהם ועם כל הבריות. וזה סוד (שם סח לה): "**תנו עוז לאלהים**". וגם משה רבינו עליו השלום, אמר (דברים לב יח). "**צור ילדך תשי**", וידענו מזה, כי מעשי ישראל מוסיפים כח בגבורתו של מעלה¹⁴.

¹³ עיין ספר הליקוטים דף נ"ו ע"ב: כי מה להם ולגוף התורה כי אין ביניהם לא קנאה ולא שנאה ולא שיך בהו לא תרצח ולא תנאף וכדומה ולא **שאלו אלא הפנימיות**, שלא נתלבשה היא בגוף זה ובדינים אלו אלא כדי לירד לזה העולם כי בהיותה למעלה אינה צריכה להתלבש כלל...ע"ש.

¹⁴ עיין לשם בספר הקדוש"ש דף נ"ד: ... וכך לפי סדר הכוונה בקיצור אחר קבלת שפע חיצון לצורך עליית מ"ן בסוד, ולא יראו פני ריקם וקבלת ד' מב"ד לצורך בירור רפ"ח ניצוצין מעלים הכל למ"ן לע"ס דא"ק ומורידין שפע חדש וממנו נשפע שפע לכל הפרצופים העליונים עד זו"ן והם משפיעים עלינו שפע. הרי שעל ידי מעשי ישראל אנו מוסיפים כוח וגבורה בסוד "תנו עוז לאלהים". וגם להיפך ח"ו. בסוד "צור ילדך תשי". וכפי שהרמח"ל מבאר זאת בהמשך בלשונו הקדוש.

וזה סדר ההתעוררות לפי החוק אשר שם המאציל יתברך שמו, ישראל פועלים למטה בארץ ומחזיקים כחו של הקדוש ברוך הוא, ואז הכח שנתחזק מראה הודו במשרתים העומדים על פקודת המעשים לעשותם כפי מה שהוא מתעורר לעשות. ולכן כל התעוררות שיהיה המלך ברוך הוא מתעורר לעשות, יראה הענין במשרתיו העומדים על פקודת המעשים לעשותם כפי מה שהוא מתעורר לעשות, בזיו המגיע לו ממנו.

ועתה נחזור לשורש הענין: נמצא, כי הזיו אשר בהם, מהתעוררות המלך, והתעוררות המלך, ממעשה ישראל, **הרי ישראל עיקר הכל.** ולכן נאמר, "מה אדיר שמך בכל הארץ", זה הוא הכח המקבל שם הקדוש בארץ בסוד "תנו עוז לאלהים" שזכרתי, "אשר תנה הודך על השמים" - הוא ההוד המתאצל בהתעוררות ומתפשט על השמים במשרתים העומדים שם. ופירש עוד תיקון גדול שנעשה על ידי בני האדם, והוא מה שאמר (תהלים ח ג): **"מפי עוללים ויונקים יסדת עוז"**, וזה כי המלאכים, כיון שאין להם יצר הרע, אין מעשיהם יכולים להעביר אותו. אבל בני אדם שיש להם יצר הרע, הם יכולים להעביר אותו.

וכדי לתת להם כח יותר שיעשו זה התיקון בכח גדול, מה עשה? נתן להם שני הערלה, שהן כל הזמן עד שהאדם נכנס למצוות, ואז הסיטרא אחרא מתדבקת בהם יותר. וזה סוד (משלי כב טו): "אולת קשורה בלב נער". אך באותו הזמן העוונות אינם נחשבים, **והתורה אדרבה היא חשובה יותר, והוא ענין הבל פיהם של תינוקות, וההבל משבית הסיטרא אחרא לגמרי,** וזהו "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז ... להשבית אויב". וזהו לשון "להשבית", שהוא, כאחד שעומד במלאכה אחת ושובת ממנה. ובמלאכים אין שייך זה, כי כיון שאין יצר שולט בהם, אינם משביתים אותו אלא מגרשים אותו, אבל בני האדם להם נוגע "להשבית". ואפרש לך עתה לשון "יסדת עוז".

הנה התורה היא הנקראת "עוז"^{צט}, כידוע, שהיא הנותנת כח לקדושה בסוד "תנו עוז לאלהים". והנה קודם שהאדם נולד, **מלמדים אותו כל התורה כולה,** וזה לתת כח לנשמתו קודם שתכנס בגוף שתהיה כלולה מכל התורה לתקן כל מדריגות הקדושה כראוי. אבל בצאתה לעולם, בא מלאך ומשכחו, וזה כדי לתת מקום ליצר להתאחז בו, שאם לא כן, היה נגרש מכח הקדושה, והיה שב להיות כמו מלאך, וגם לא היה נעשה תיקון ההשבתה שזכרנו. על כן אז נסתם בו אור התורה והסיטרא אחרא שולטת עליו, וזה נקרא שני הערלה שלו, ובאותו זמן צריך לייסרו, כמו שאמר (שם): "שבט מוסר ירחיקנה ממנו". ואומר (שם כג יד): "אתה בשבט תכנו ונפשו משאול תציל", שהיא הערלה ממש, שאמרו עליה (פסחים צב א): "הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר", כי היא ממש קבר, ממה שגורמת לה חשיכה שלא יגיע לה אור העליון, ונקראת כאילו היא מתה ממש בקבר. וזה סוד (איכה ג ו): "במחשכים הושיבני כמתי עולם".

^{צט} "ה' עוז לעמו יתן".

ובתחילה, כשהערלה בגוף, מעבירים אותה אחר שמונה ימים. אך הערלה הפנימית, שהיא **ערלת הלב**, אינה סרה אלא לאחר שלוש עשרה שנים ויום אחד, ולכן כל אותו הזמן הוא פטור מן המצוות. ועם כל זה באותו הזמן צריך לייסרו, כמו שאמרתי, שזה גורם לו שתפרד הערלה ממנו היטב, ואז היא פורשת ממנו לגמרי בזמן המוכן כנאמר למעלה, ועל כן אמר "ירחיקנה ממנו", ולא אמר "יסירנה ממנו", כי אין זה להסירה, כי אם בזמנה תסור. אבל זהו ממש ענין חיבוט הקבר, **שהחבטה עשויה לרוב הקשר הנמצא לזהמא של נחש**, שאינה יכולה להפרד אלא אחר החיבוט. **והצדיקים המתקנים עצמם כראוי, מרחיקים אותה מהם כל כך עד שאין צריך לחיבוט.**

והנה כן הדבר הזה בנער, כי האולת קשורה בו, וצריך חיבוט כדי להרחיקה מן הקשר והדיבוק הזה, שאז כשיהיה זמנה להתפרש, תתפרש לגמרי מכל וכל. ואם הוא הולך בדרך טוב, הוא מרחיקה מעצמו. והנה בזמן הזה, שהוא הרחק הערלה, ההבל היוצא מפיו הוא מכניע סיטרא אחרא ושוברה שבירה גדולה, וחוזר וממשיך הכח של התורה שקיבל בראשונה קודם שנולד. וכיון שהשלים לקבל הכח, אז יש לו לעשות, ולכן הוא חייב במצוות.

ותדע בודאי בהבל פיהם של תינוקות העולם מתקיים^פ, וזה כי התורה מתחלשת לפעמים, ולפעמים מתחזקת. מתחלשת על בני האדם מפני החטאים, **ובפרט הערב רב שבישראל**, כמו שאמרו בתיקונים, והקדוש ברוך הוא עושה בסיס לתורה מזה ההבל שאין בו חטא ובו התורה מתחזקת, כי כבר הוא מוכן לזה להמשיך כח התורה כנאמר למעלה. וזהו "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז", והוא ממש "יסדת", **וזהו "למען צורריך", שהם הערב רב**, "להשבית אויב" - שהוא הסיטרא אחרא, **"להשבית" ממש.** ואמר **"ומתנקם"** והוא סוד הנחש שהוא נוקם ונוטר, וזהו סוד נחש קצצו רגליו, שנאמר בו (בראשית ג' ד): **"על גחונך תלך"**, ולנקום זה הוא רודף אחר הרגלים שהוא ענין (ברכות ו) **"ברכי דרבנן דשלהיי"**, והן סוד הרגלים של מעלה התומכות לגוף, ובהן תלוי כח תמיכות התורה להחזיק אותה שלא תמוט, בסוד (משלי ג יח): **"ותומכיה מאושר"**. נמצא, שהנחש רודף אחר ענין זה, **שלא להניח סמך לתורה**, חס וחלילה, **כי הנחש הוא, שקרא דלא קאי, אך התורה היא, קושטא קאי**, והוא היה רוצה להנקם מזה ולגרום לתורה חס וחלילה, שלא יהיה לה סמך בישראל, ותסתלק ותשכח מהם, חס וחלילה. **והבל פה התינוקות מתקן ממש תיקון זה**, כי הם תלויים ממש באלו הרגלים

^פ ועל כן כדי להתגבר על הסי"א צריך להגביר לימוד תשב"ר. וראה מה שכתב רבי אליעזר פאפו בספרו **"פלא יועץ"** ערך תורה... על תלמידי חכמים... שדומה להם ביטול תורה לימוד עם הקטנים... לא יחוש על כל זה רק יבחר לו את אשר הוא יותר נחת רוח ליצורנו. ויותר ויותר עושה נחת רוח ליצורו במה שלומד את בן חברו ואת בנו אפילו אלף- בית. הבל שאין בו חטא, ממה שילמוד הוא נגעים ואהלות... וידוע מעלת הבל פיהם תינוקות של בית רבן, שאמרו (מס' שבת דף קי"ט ע"ד) שהעולם מתקיים בהבל תינוקות של בית רבן והם מבטלים כל גזרות קשות ורעות... וכהנה מעלות רבות נאמרו בלימוד תינוקות של בית רבן... **וראוי למנהיגי הערים להתחזק בה בכל נפשם ובכל מאדם להקים דגל התורה ולא יחושו לכל הטורח וההוצאה לפי רב הטובה שעושים לנפשם ולפי הנחת רוח שעושים ליצורם, עכ"ל.**

העליונות הנקראות "תינוקות של בית רבן", כמפורש בזוהר, והם סמכי קשוט בסוד קושטא קאי, וזהו "להשבית אויב ומתנקם".

נמצא, איך שהתיקון הגדול נמצא ביד האדם, ולא ביד המלאכים. על כן נדע, שהוא ודאי עיקר כל הבריאה. **ומכאן תדע, כי רק זו היא התכלית אשר בעבורה נברא האדם**, ולא היה ראוי להמצא לו עסק אחר אלא העבודה הזאת. וכן היה מתחלה, שנאמר (בראשית ב טו): "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", שפירשו חכמינו זכרונם לברכה, זו מצות עשה ומצות לא תעשה, **והכל במנוחה**, כמו שדרשו על מלת "ויניחהו". רק אחר שחטא הנה הוא מתהלך בשני דרכים על פי שני מנהיגים, כמאמרם זכרונם לברכה (ברכות סא א): "אוי לי מיוצרי! אוי לי מיצרי!"

ועל כן יתבאר לך, שכל מה שהאדם עושה לעבודת ה', הוא מה שהוא עושה לפי התכלית שבעבורה בראו הבורא יתברך שמו, וכל מה שהוא חוץ מזה, הוא לפי דעתו של הנחש המקטרג, וחפץ לשקעו בדברים אחרים, להרחיקו מן הבורא, יתברך שמו, בהפריעו אותו מעבודתו. וניתן לו לעונש לסבול הדבר הזה, על דרך (דברים יא טז): "ועבדתם אלהים אחרים", כי בדרך שאדם רוצה לילך, בה מוליכים אותו. וכיון שהוא בחר בתחילה לשמוע אל הנחש, כן יהיה משפטו, שלא יעשה בן חורין מעולו, אלא יסבלהו נגד הזמן אשר נגזר עליו, וזוהי גזירת (בראשית ג ט): "בזיעת אפיך תאכל לחם", וזה הצער היותר גדול שבכל מיני הצער לנשמה, שסוף סוף תשוקתה אל מקורה.

אך האיש החכם המבין דבר לאשורו, הנה בהשכילו על מוצא דבר, ויראה איך כל עסקי העולם אינם אלא ממה שנשאר האדם בעל כרחו להיות לדעתו של נחש בדבר הזה, שלא יוכל להיות תמיד בדרך אחד בעבודת ה' יום ולילה, כי אם יצטרך ללכת אחרי הבלי העולם הזה, **על כן יבחר להיות בוחר הרע במיעוטו, וימעט בעסק כל מה שיוכל, וישתדל להרבות בתורה ובעבודתו בכל אשר תשיג ידו.**

ודבר זה פירש אליפז אל איוב (איוב ה' ו'): "כי לא יצא מעפר און". הענין, כי הנה כתיב (בראשית ב' ז'): "וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה", והיה די לומר "עפר" או "מן האדמה"? אך הענין הוא, כי רצה המקרא לבאר **שני ענינים באדם**. הלא תראה, כי הוא נקרא "אדם" על שם **אדמה**, ולא "עפר" על שם העפר. אך זה הוא לפי קשר הנמצא בין האדמה ובינו, והוא, כי השפע הנשפע מלמעלה יורד מן השמים עד הארץ, ואחר כן מקבל אותו האדם. וסוד זה, כי זה למטה בסוד חיבור המאורות העליונים, בסוד "דוכרא ונוקבא", ואחר כן יוצא השפע כלול משניהם, כי כן ראוי לפי הסדר העליון. וזה סוד (דברים ח ט): "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם", וכן "המוציא לחם מן הארץ", שרומז אל ההשפעה העליונה.

ועל כן נקרא האדם "עץ השדה", כמו שפירשו על פסוק (שם כ' ט): "כי האדם עץ השדה", יען באמת הוא מן הארץ כמו העץ. ונמצא, שהחומר של אדם הוא עפר, והוא דבק באדמה, שהוא המקום שמקבל כחו, ועל כן נקרא על שמה. ושום אחד מאלה הדברים לא היה גורם לאדם לא עמל ולא טורת, וגם שהיצר הרע שהיה לאדם הראשון היה ממש כחוט של בוכיא,

כמאמרם זכרונם לברכה (סוכה נב א) על פסוק (ישעיה ה יח): "הוי מושכי העון בחבלי השוא".
ונמצא, שאף על פי שחומרו גס, לא זה היה גורם תוקף היצר הרע שיש בו עתה. והאדמה,
שהיא מקום קבלת ההשפעה, לא היתה גורמת עמל וטורח לקבל המזון. ולכן אמר "כי לא
יצא מעפר און, ומאדמה לא יצמח עמל", כי אם העמל יצא מפני העון, שאז הגיע בחלקו
לטרוח בהשתדלות שאינו הולך אל התכלית אשר אליה נברא.

ומה שלא עשתה האדמה לאדם שיצא ממנה, עשתה האשה, כי כשיצא מן האדמה יצא בלא
עמל, וכשנולד מאשה יצא לעמל. ופירש בכאן עיקר גדול, שעיקר העמל הוא אחר שהתחילו
האנשים להוליד, והיינו "קין קינא דמסאבותא", כמו שפירשו בזה, כי אף על פי שגם אדם
נטמא בחטאו, אבל עיקר זוהמת הנחש יצאה בבני חוה, כי בה הוטל הזוהמא^{קא}, ונמצא
שהלידה כך היתה לעמל. ולכן קין היה עובד אדמה, כי האדמה כבר נאררה בעבור האדם,
כמו שנאמר (בראשית ג יז): "ארורה האדמה בעבורך". כי כאשר היה ראוי אדם להיות לו
מנוחה מכל העמל, הנה האדמה המשפעת מוכרח שכך תעלה כחה, ולכן נאררה. וקין שיצא
בבחינת עמל, לכן היה עובד את האדמה.

והנה בתחילה השדים וכל מדריגות הטומאה היו שקועים בנוקבא דתהומא רבה, ולא היה
להם לשוטט בעולם כלל. וכיון שהאדם ירד במדריגות, כנגדו עלו השדים ממקומם ומלאו כל
העולם, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו' ע"א): "וקיימי עלן ככסלא לאוגיא", וזה כי
כבר הוכן האדם להיות ניזוק, חס וחלילה. נמצאת למד, כי האדם לא לתכלית עמל נברא,
ולא היה לו להשתדל בזה, אלא מפני שסר לדעתו של נחש, גרם לו שלא יוכל לצאת מתחת
ידו עד עת קץ, וזהו מה שאמר שלמה (קהלת א ג): "הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות
בו", ענין רע ממש מבחינת הרע, והוא להם למה שלא היו חורין ממנו עד זמן התיקון השלם.

ולזאת הכוונה אמרו גם כן במדרש (בראשית רבה יט): "**איכה, איך הוה לך, אתמול היית
לדעתי, ועכשיו לדעתו של נחש**", כי לא היה לאדם לעשות אלא מה שהוא לתכליתו של
הבורא יתברך שמו. וכשחטא, נתן עצמו להיות פועל לפי מה שגורם לו הנחש.

והנה על כן ראוי לו לאדם למאוס ודאי בכל ענייני העולם, ולהתאוות רק לפי מה שהוא לפי
תכלית הבורא יתברך שמו. ומה שהוא מוכרח לעשות מדברי העולם, לא יעשהו באהבה כלל,
אלא כמו שכפאהו שד. ולכן השלים אליפז (איוב ה ח): "אולם אני אדרוש אל אל ואל אלהים
אשים דברתי". אניח הבלי שוא של העולם כולו, ולכן אדרוש אל אל ואשים ענייני לפי מה
שכיון בבריאתי הבורא יתברך שמו. אם לזאת הודית איפה שאין לך לבקש ולדרוש אלא מה
לעשות לפי התכלית שכיון בך בוראך.

עתה אבאר לך היטב את הדרך אשר תלך בה לאחוז בחכמה על דרך נכון,

שמענה ואתה דע לך.

^{קא} עיין אוצרות חיים דף נ"ד ע"ג שאינו כפשוטו ח"ו.

הנה זאת אפרש לך ראשונה, מה כל שכר עבודת האדם וצדקתו לפני ה'. הנה הגוף הוא הנושא של כל הענין הזה, כי הגוף בהיותו חשוך, הנה הוא קרוב אל הסיטרא אחרא, ויש לה שייכות בו. וכבר רצון המאציל יתברך שמו, הוא שלא לפשוט ולהשרות קדושתו במקום אשר יש שם טענה ושייכות לסיטרא אחרא, ועל כן הקדושה לא היה לה לשרות על הגוף, אך הנשמה הנכנסת בו יש לה לעשות מעשים על ידו שבכחם יתוקן, והיינו מעשי המצוות, שהם כמו כן, כמו חלקי הגוף. וכל מצוה שהוא עושה, **הרי זו קריאה לקדושה לבוא ולשרות על חלק מן החלקים שבגוף המקבל למצוה ההיא**, והרי נפדה החלק ההוא של הגוף ושורה עליו הקדושה.^{קב}

ותבין בזה, למה נברא האדם מחובר משתי בריות, נשמה וגוף? כי אי אפשר לעשות עבודה כזו אלא במה שיש שייכות לרע כמו שבארתי בנתיב הקודם לזה, מה שיש מעלה יותר לבני האדם על המלאכים. אך מצד אחר, אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, ועל כן מי שיש בו הרע אי אפשר ליפדות ממנו לעצמו. ועל כן עשה הקדוש ברוך הוא את הגוף שבו הרע, ושם בו הנשמה שהיא טהורה, כדי שהיא תתקנהו ותפדהו מן הסיטרא אחרא. וזוהי כוונת מה שאמר, **שצריך לאמלכא לקודשא בריך הוא בכל אבר ואבר**, כי הקדוש ברוך הוא אינו רוצה להתפשט בקדושתו על איברי הגוף, כיון שיש לרע שייכות בהם, עד שימליכוהו עליהם על ידי המצוות, כנאמר למעלה.

והנה זה מה שהיה מודיע אליהוא לאיוב באמרו (שם לה ה ז): "הבט שמים וראה ושור שחקים גבהו ממך - אם צדקת מה תתן לוי". כי רצה להודיעו בתחילה, איך שאין המאציל יתברך שמו מקבל שום שינוי מעניני התחתונים, ולקח לו למופת השמים, והוא על דרך מה שאמר ישעיה (ישעיה נה ט): "כי גבהו שמים מארץ". וזה הנה תראה, כי בהתחבר למעלה בגלגלים איזה כוכב עם כוכב אחר, במבטם יולידו טובה בארץ, ואחרים בהתחברם יולידו רעה, חס וחלילה, ולא מפני זה יש שום שינוי בשמים בזמן מבט אחד לזמן מבט אחר, אלא השמים עומדים בסיבובם ומקומותיהם, ואין להם ענין אחר חוץ מזה. וכך הם בענינם בהולד מהם הטוב, כמו בהולד מהם הרע, חס וחלילה. ונמצא, שאף על פי שהם עומדים להשפיע לארץ, וכל ענינם הוא השפעה הזאת, הם אינם משתנים בהשפעתם כלל.

וכן תדמה בשכלך, איך שאין המאציל יתברך מקבל שום שינוי מהשפיעו, כי אף על פי שודאי הוא אינו צריך לבריותיו, היה אפשר לחשוב, שמצד רצונו אם לא מצד הכרח, ברצותו להשקיף ולהשגיח על בריותיו להעניש ולהשכיר, נמצא זה עשה בו חס וחלילה איזה שינוי, על

^{קב} כשאדם מקיים מצוה בשלמות שיש בה מעשה, דיבור, כוונה, מחשבה, רעותא דליבא שהם כנגד ד' אותיות שם הויה וקוץ היו"ד. על ידי זה שורה אור על אותו אבר שהמצוה תלויה בו. וזה ענין המרכבה לשכינה (ענין בתחילת התיקונים). וכן ביותר על ידי לימוד תורה, ויותר בלימוד הסוד. לכל נשמה הנכנסת בגוף אדם יש לבוש שנותנים לו אביו ואימו. וזה סוד "ומעיל קטון תעשה לו אימו", ובו ניצוצות של מצוות שמדריכות אותו, ושיעשה בעולם הזה, וזהו טעם מצוות כיבוד אב ואם (ענין שעה"מ פרשת יתרו במצוות כיבוד אב ואם). וכשעושה מהניצוצות מצוות כראוי בשלמות כנ"ל, אזי כל ניצוץ יאיר כהויה שלמה ומעיל קטון יהפך לחלוקא דרבנן שהוא לבושו לעולם הבא.

כן הודיעו אליהוא שאינו כן, אלא המאציל יתברך שמו, לא עסק ולא עוסק ולא יעסוק כי אם בשלימותו, ושלימותו היא לעשות היותר טוב ולהחזיר כל רע לטוב. ונמצא הוא עוסק בשלימותו, עד שהשמים עוסקים בסיבובם, ונמשך ממנו לכל אחד לפי מעשיו, והוא אינו משנה עסקו משלימותו. וזהו ענין הגובה שיש לשמים על הארץ, שאף על פי שהם משפיעים אליה, הם מרוממים מענינה, ואינם משתנים לפי השתנות ההתפעלות שלה. ולכן אמר, "הבט שמים וראה ושור שחקים גבהו ממך".

והנה השמים נקראים בשם שמים מצד מה שהם נתונים כסא למלך, וזהו (שם סו א) "השמים כסאיי", (תהלים קטו טז) "השמים שמים לה'", וזה פשוט שהוא מרומם מכל עניני האדם. אך שחקים נקראים על שם מה שהם משפיעים, וזה מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (חגיגה יב ב) "שחקים - ששוחקים מן לצדיקים", ואפילו בבחינה זו סוף סוף הם גבוהים מעניני בני האדם ואינם משתנים בשינוייהם. על כן תדע מכל שכן שאין שינוי למאציל יתברך שמו, אלא "אם צדקת מה תתן לו", כי אם (איוב לה ח): "לאיש כמוך רשעך". כי האדם במציאות הראשונה הוא להיות קרוב לסיטרא אחרא ויהיה הרע שייך בו, ואם אינו עושה טוב, הוא נשאר כפוף תחת הסיטרא אחרא כמות שהוא, והמאציל יתברך שמו בעסקו בשלימותו בדחיית הרע, דוחה אותו, ואין הקדושה מתפשטת עליו. "ולבן אדם צדקתך", אם מתקן עצמו, ישרה עליו הדמות כמראה אדם, שהוא השראת הקדושה בכל אבר ואבר. ועל פי הדרך הזה נמצאת תכלית השלימות, כשיקומו בני האדם בתחיית המתים, שאז תהיה הנשמה בתוך הגוף שתיקנה וזיכתה, ואז יהיה עיקר שכרה, והוא שלימות הנצחיות.

ועתה אחל להודיעך הדרך אשר תלך בה על פי הדברים האלה והתנכלית הזאת.

שתים הנה העבודות היסודיות הצריכות לאדם ליטרה מטומאת החומר ולהמליך את

השכינה, כנאמר למעלה, על אבריו.

התמימות, והחיזוק.

ונבאר התמימות בתחילה, כי היא סיבה לחיזוק, ודוד המלך עליו השלום, על זה היה אומר (תהלים כו יא): "ואני בתומי אלך פדני וחנני". כי כבר שמעת, איך הגוף בטבעו קרוב אל הסיטרא אחרא, והרע שייך לו בו, והוא צריך ליפדות ממנו, ואי אפשר לעשות זה כי אם בכח התמימות, וכנגד זה **תימשך עליו הקדושה**. והוא ענין (זכריה יב ז): "ושפכתי .... רוח חן ותחננני", כי מי שהטומאה רחוקה ממנו, חוט של חסד משוך עליו מצד הקדושה, **וחנו מוטל על העליונים ותחתונים וזה ענין נח** (בראשית ו ח): "ונח מצא חן בעיני ה'", כי השאר לא היו מוצאים חן מפני הטומאה שהיתה מחשכת אותם, אך הוא היה מוכן לקבל אור הקדושה, ולכן "פדני וחנני", כי הקדושה לא תחון אלא למי שהוא פדוי.

וצריך שתדע, כי אף על פי שאחיזת הסיטרא אחרא בגוף, היא מועטת, כי החלק היותר קטן הוא השייך לה. והוא מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוכה נב א): "יצר רע דומה לחוט של בוכיא", כי גם למעלה אין סיטרא אחרא יונקת כי אם מן המדריגה התחתונה שבכל המדריגות, וסוד זה אות תי"ו שבאל"ף בי"ת, סוף הרגל התחתונה שלה היא המדריגה

הזאת האחרונה שממנה יונקים, והוא ענין עיקום הרגל הזאת. והגוף הנכנס מן העשרים ושתים אותיות, כידוע מה שנכנס בו מצד אות תי"ו מצד רגל העקומה הזו, ושם הוא מקום שליטת הסיטרא אחרא. וכשאדם נפדה מן הסיטרא אחרא, אז מיישר הרגל העקומה הזו, כי מחזיר הרע לטוב ועושה אותו כולו טוב וקדוש.

וזהו (תהלים כו יב): "רגלי עמדה במישור", כי בכח התמימות נעשה תיקון זה סוד התי"ו של "תמים", המעוקם מתיישר, ולכן "עמדה במישור" שלא היה כך בתחילה, וזוהי כל העבודה המוטלת על האדם. והנה בעבור זה הרע שבגוף נאמר (מיכה ו ח): "**והצנע לכת עם אלהיך**", כי צריך הסתר, ואי אפשר כל כך גילוי ופרסום מפני קנאת היצר הרע וקטרוגיו. אבל כשזה נתיישר - "**במקהלים אברך ה'**" (תהלים כו יב) כי לו נאה לברך, אחר שכבר נטהר, כי אין הסיטרא אחרא יכולה להתאחז ולקטרג אלא במקום שיש לה בית אחיזה.

וזהו (קהלת ד יז): "**שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים**", כי בתחילה צריך אתה לשמור הרגל של התי"ו ליישר אותה, ואחר כך תלך אל בית האלהים. או כי ידוע שמלכות נקראת "**בית**", וכבר אמרנו שאחיזת הסיטרא אחרא מן המדריגה התחתונה שבכל המדריגות שבמלכות. נמצאת זאת כוונתו, שמור רגלך כאשר תלך אל "בית", כלומר לתקן אותה הרגל שיש לה אחיזה בבית, **זו היא בחינת מלכות.** וכשתעשה התיקון הנזכר למעלה בתמימות, **אזי התמימות תתן חיזוק לקדושה**, כי בזמן הזה השכינה בסוד "מגדל הפורח באויר". וזה סוד (בראשית א ב): "ורוח אלהים מרחפת על פני המים", שהיא מרחפת על בניה להציל את מי שהוא ראוי להנצל. אבל כשיתוקן הכל, אזי יהיה נקרא "מגדל עוז", כמו שכתוב (משלי יח ז): "מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב". כי התיקון כשיהיה **בתמימות, אזי יתן עוז לשכינה**, ותהיה נקראת "**מגדל עוז**", בו ירוץ צדיק, שהוא היסוד שנקרא צדיק, ונשגב מן הסיטרא אחרא. ונראה לי מאחר דאיתא במאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו א): "הני ברכי דרבנן דשיליה מינייהו הוא", אבל כשיתוקן אזי לא תהיה עייפות ושילהות לחכמי התורה, כי אז יקויים מקרא שכתוב (עובדיה א כא): "ועלו מושיעים בהר ציון" - הם התרין משיחין שתהיה להם עלייה מתוך הקליפות עם כל הביירוים שבררו עם השכינה, "לשפוט את הר עשו" - ואז תבוער הסיטרא אחרא מן הארץ, "והיתה לה' המלוכה" - אזי ייחוד וחיבור קודשא בריך הוא ושכינתיה, "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד ט). אמן כן יעשה האל, אמן נצח סלה ועד אמן סלה.

הנה ממאמרים אלו תבין ותשכיל בשכלך הזך, כי אין תרופה למכתנו כי אם בעסק התורה, **כי אין לך דבר המחליש כח הסיטרא אחרא כי אם עסק התורה**, כמו שהוגד לנו, שבימי המנוח החסיד המקובל הגדול הרב רבי שמשון אסטריפאליר, כשהיתה הגזירה, רחמנא ליצלן, בשנת ת"ח, השביע הרב הנזכר למעלה ושאל אותה: על מה ולמה את מקטרגת על עמנו בני ישראל יותר מכל האומות? **והשיבה לו:** יתבטלו מכם שלושה דברים אלו ואחזור מקטרוגי, ואלו הם: **שבת, ומילה, ותורה.** מיד השיב לה הרב הנזכר למעלה, יאבדו הם כהנה וכנהנה - ואל תתבטל אות אחת מתורתנו הקדושה, חלילה.

הרי תבין ותדע, שכל הקבלות שנתתי לך עד הנה, הן אמת ולימוד תורתנו הוא ליצר הרע ולסיטרא אחרא סם המות, ולאחינו בית ישראל הוא סם החיים. והנה תראה, שחורבן בית קדשנו ותפארתנו ושגלינו מארצנו היה בעוון ביטול תורה, כמו שמבואר בתורתנו הקדושה (דברים כט כג): "ואמרו כל הגויים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת - ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם", ו"ברית" האמור שם - היינו תורה.

והנה באמת מצינו, שויתר הקדוש ברוך הוא על עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, ולא ויתר על מאסה של תורה, שנאמר (ירמיה ט יב): "על עזבם את תורתי". ובפירוש צווה הנביא (שם טז יא): "ואותי עזבו ואת תורתני לא שמרו", ודרשו חכמינו זכרונם לברכה, "הלואי אותי עזבו ואת תורתני שמרו"! (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ו). נמצא, כל הכעס שכעס הקדוש ברוך הוא על עמו ישראל הוא בשביל התורה, כי בכל פעולה אין מי שיבין שורש הפעולה, איכותה ומהותה, כי אם הפועל בעצמו הוא מבין הפעולה, איכותה, ולא יזהר דבר פעל הפעולה הזאת. לכן הקדוש ברוך הוא, שהוא פועל כל הפעולות, יודע שעסק התורה הוא ראש לכל התיקונים, לכן הזהיר עליה כמה פעמים, וכעס עלינו כל הכעס הזה על אשר עזבו את תורתנו. והנה כלל זה הוא בדינו, שכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו, כאילו נחרב בימיו (ירושלמי יומא פ"א ה"א), מאחר שהמה בעלי בחירה והיו יכולים לפעול במעשיהם הטובים שייבנה בית המקדש ולא עשו, לכן מעלה עליהם כאילו נחרב בימיהם. כן הדבר הזה מאחר שלנו משפט הבחירה למאוס ברע ולבחור בטוב ולעשות תיקונים גדולים על ידי עסק תורתנו ואין אנו עוסקים, נמצא - אנו הגרמא בנוזקין, שהסיטרא אחרא מתגברת, חס וחלילה, בפרט לימוד חכמת האמת^ק, הוא לימוד הקבלה, הוא ראש לכל התיקונים, כמו שאמר הרב הקדוש רבי שמעון בן יוחאי, זכרוננו לברכה, בפה מלא: דביה יפקון ישראל מגלותא^ק - בזכות לימוד הקבלה יצאו ישראל מן הגלות.

והנה זאת התורה אשר נתאוו בה המלאכים, באמרם (תהלים ח ב): "תנה הודך על השמים" - על הקבלה אמרו, כי אין לומר על פשט התורה, וכי לא ידעו שאין שייך בהם פשטי התורה כמו שהשיב להם משה? ואף על פי כן לא נתן הקדוש ברוך הוא להם אלא לישראל. וכל כך למה? רק שיועד הקדוש ברוך הוא, שעסק הלימוד זה, הוא ראש לכל התיקונים, והתיקון אינו יכול להיות על ידי המלאכים, כמו שהארכנו בפרקים הקודמים, מחמת שאינם בעלי בחירה, רק המה כמוכרחים, אשר בשביל זה כתיב (זכריה ג ז): "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", ונקראים המלאכים "עומדים", מאחר שהם עומדים תמיד במדריגה אחת.

^ק כאן מגלה כוונתו בכל כתיבת ספר זה, שכן לימוד הקבלה בזמנינו הוא בחינת גילוי אליהו שהופיע אצל רשב"י וכן אצל האר"י, ללמדינו לקרב הגאולה ברחמים.

^ק ברחמים ולא כמו שכתוב בפסוק אחרון במלאכי "פן אבוא והכיתיי"...שכן כאמור לעיל שהזוה"ק הוא בחינת הופעת אליהו הנביא שנשלח.

אבל בני האדם המה בעלי בחירה, להם ישנתה התיקון על ידי עסק התורה, ולכן ניתנה התורה לישראל דוקא, שעל ידה יהיו נתקנים התיקונים האלה.

ועוד נוכל לומר טעם אחר, מאחר שידוע, שאם חטא, אזי אין חבירו יכול לעשות תשובה עבורו, אשר בשביל זה אמרו בזוהר, "מפני שיבה תקום" - מפני שיבה **דידך**, ופירשו המפרשים, **שלא יאחר זמן התשובה** עד הזקנה. כי כיון שבא האדם בעת זקנתו, הוא דומה לאיש אחר, ואינו אותו האיש שחטא, והתשובה צריכה להיות **דוקא על ידי אותו האיש** שחטא, לכך "**מפני שיבה דיידך**", כשאתה בבחרותך, **תקום משינת תרדימת** הבלי הזמן להתעורר בתשובה, בכדי שתהיה **השבה מעליותא**. כן הדבר הזה, כי כיון שתחילת הקלקול היתה על ידי אדם, לכך אי אפשר למלאכים שיתקנו הדבר הזה מה שקלקל האדם. וכבר ידעת, שכל הנשמות כולן היו כלולות בנשמת אדם הראשון. וכשחטא אדם, פגם את נשמתו ונפגמו כל הנשמות כולן, לכך ניתן התיקון לישראל דוקא שיתקנו מה שקלקלו.

ועתה, בן אדם, **בין תבין את אשר לפניך**, והבט נא וראה, שכל התיקונים הגדולים המה תחת ידיך על ידי עסק התורה וחכמת האמת. **והנה החכמה הזאת בקרן זיית היא מונחת, ואין דורש ואין מבקש**. והכתוב מכריז (הושע ג ה): "ובקשו את ה' אלהיהם ואת דויד מלכם", שלא תהיה אצלכם כאבידה שאינה מתבקשת, רק כאבידה המתבקשת, דהיינו שצריכים אנו לבקש תיקונים שיתוקנו כל הקלקולים, **שעל ידי זה יבוא משיחנו**. **והנה התיקון הזה תחת ידינו**, ומה נעשה ליום פקודה? אך כבר אמרו חכמינו זכרונם לברכה (אדר"נ פ"א מ"ו): "והוי דן את כל האדם לכף זכות". והנה יש באחינו בית ישראל כמה כיתות, כיתות מכיתות שונות, **כי כת אחת** אומרת: "כבוד אלהים הסתר דבר" (משלי כה ב) - אין לך עסק בנסתרות!

כת שניה אומרת: ^{קה} יראתי לגשת אל הקודש מפני האש הגדולה, היא הקליפה אשר קדמה לפני, והיא הולכת סביב הקדושה לצוד ציד נפשות עניים אומללים, כאשר ניצודו אנשי רשע ופשע ההולכים אחר טעות הצבי, אחר ניאוף וגידוף, וילכו ויעבדו אלהים אחרים, וכופרים באלהי ישראל ותורתו. והגם שיש בהם חכמים מחוכמים בתורה, אף על פי כן כשנכנסו בפרד"ס נפגעו, שפגעה בהם הסיטרא אחרא והטתה את לבבם בהיראות להם השקר כאמת והפכה דברי אלהים חיים. וכל שקר שאין אומרים אמת בתחילה, אינו מתקיים, ועל כן הם תולים באילן גדול מאמרי הרב הקדוש רבי שמעון בן יוחאי, זכרונם לברכה, ומהפכים הקערה על פיה, ותולים בוקי סריקי באשלי רברבי דברי הרב הנוכר למעלה, ובשביל זה אין אנו רוצים לגשת אל החכמה הזאת, מאחר שהיא קרובה להפסד גוף ונפש, וכוונתנו לשם שמים.

כת שלישית אומרת, מה מאוד חשקה נפשנו ללמוד החכמה הזאת, אך מחמת עומק המושג וקוצר דעת המשיג אין אני יכול ללמוד החכמה הזאת. והמה שלוש כיתות ליום הדין לאמר שהדין עמהן. **ואני אומר, אם לדין יש תשובה**, לכל כת וכת תשובה הראויה לה.

^{קה} עיין אור נערב חלק א' פרק ד' שמאריך בענין כת זו וענין הטעות בעסק לימוד מעשה מרכבה, ע"ש באורך.

[הכת הראשונה] נסתרה טענתם, כמו שמבואר בהקדמת ספר הזוהר הקדוש פסק הגאון מורנו הרב רבי יצחק דלטאש. וגם כן הארכתי בזה הענין בהקדמת חיבורנו ספר "קנאת ה' צבאות", משם תראה שאין בדבריהם ממש.

ודברי **כת השניה** נסתרה מתוך חיבורנו ספר "קנאת ה' צבאות" הנזכר למעלה, משם תראה דברי כת הטועים הכופרים באלהים חיים - המה הבל הבלים שאין בו ממש, ודברי הרב הקדוש רבי שמעון בן יוחאי זכרונו לברכה - המה צודקים, וישרים דרכי ה', צדיקים ילכו במ ופושעים יכשלו במ.

ולטענת כת השלישית, הגם שאין זו טענה, בשביל שאינו מבין - לכך לא יהא רוצה להבין? הלא לא עליך לגמור! כתיב (יהושע א ח): "**והגית בו יומם ולילה**" ולא כתיב "**והבנת בו יומם ולילה**", אם תבין - **תבין**, ואם לאו - **שכר הלימוד בידך**. והא ראייה מספר הזוהר, שאף על פי שאינו מבין הלשון, מסוגל לנשמה. אף על פי כן העליתי תרופה למכתם, וחיברתי אצל חיבור זה, מה שמצאתי בכתב ישן נושן - **קל"ח פתחי חכמה**, והמה מפתחות גדולים לחכמת האמת. אך כלל זה נקוט בידך, למגמר והדר למסבר! תחילה תראה להבין פירוש המלות, ואחר כן תחזור להבין הדברים על אמיתתם. וכשיהיו ה"קל"ח פתחי החכמה" הנזכרים למעלה שגורים בפיד ובלבבך, אזי תלך לבטח בכל ספרי חכמי האמת, ותבין כל דבר על בוריו, **ותזכה לביאת הגואל במהרה בימינו**. אמן כן יהי רצון סלה.

הקדמת הלשם שבו ואחלמה לשער הפונה דרך הקדים

אמר שלמה אחר שהעריני ועזרני הקב"ה לכתוב את הז' שערים הללו שהם הקדמות לכלל הדברים אשר חנני השם בהספר לשם שבו ואחלמה ואשר תקוותי עוד ממנו יתברך שמו לחנני מאוצר מתנת חנם להעלות בו עוד גנזי נסתרות כחפצי ורצוני למען שמו יתברך ויתעלה והנה כל הדברים שכתבתי בכל הספר הנזכר מכל מה שחנני ה' עד הנה, הנה הם כולם בדברי האר"י ז"ל אשר נתגלה לנו ע"י תלמידו נאמן ביתו רבינו מוהר"ו ז"ל מכתיבת יד קדשו היינו הספר הקדוש והנורא עץ חיים ומבוא שערים ופרי עץ חיים ועולת תמיד וזוהר הרקיע עם קול ברמה וליקוטי תורה עם טעמי מצוות וספר הגלגולים ושער היחודים ובכללם הנה הוא הספר אוצרות חיים וארבע מאות שקל כסף וספר אדם ישר כי הם כמעט כולם כלולים בהספר עץ חיים כי הרב הקדוש מהור"ר מאיר פאפרוש ז"ל אשר הוא סידר את העץ חיים הכניס בו את אוצרות חיים כולו ואת האדם ישר כולו וכן הארבע מאות שקל כסף רובו ככולו הם הכל כלולים בעץ חיים. וכן לבי אומר לי בענין הספר מבוא שערים מה שנראה בו שהוא חסר כמה וכמה פרקים כי כל אותן הפרקים הם כולם בעץ חיים. והמעתיקים אשר העתיקו המבוא שערים מכתב יד מוהר"ו ז"ל השמיטו כל הפרקים אשר הובאו בעץ חיים כי לא מצאו בהם שום חידוש להכפיל הדברים¹⁷ אבל שאר כל הספר **מבוא שערים** הגם שהוא גם כן רובו בעץ חיים אך **נמצא בו חידושים כמעט בכל פרק ופרק** וכן שינוים רבים בסגנון הלשון אשר הוא תועלת גדול לעמוד על כוונתו **והוא ספר יקר ונפלא מאד** ומה גם כי יש בו איזה דרושים אשר לא נמצא בעץ חיים כלל אמנם לא זכינו שיוצא מתוקן כי הוא משובש הרבה ובפרט דפוס קארעץ וקראקא הוא חסר ומשובש הרבה כי נדפס מתחילה מהעתקה משובשת אך דפוס שאלוניקא הנדפס בשנת התקס"ו (ולא נמצא שם מקום הדפוס כלל אלא ראיתי באיזה מחברים שהביאו אותו על שם שאלוניקא והשגתי אותו מירושלים ע"ה ת"ו) הנה הוא מתוקן הרבה בערך הדפוסים הנזכרים אמנם גם הוא משובש ואפשר להגיהו מזה על זה כי מה שמשובש בזה מתוקן בזה כי נדפסו מהעתקות שונות [אמנם הוא נדפס עתה בירושלים ע"ה ת"ו שנת תרס"ד ע"י הר' ר' מענכין בתיקונים רבים וביופי והדר וראוי להשתדל אחריו] והגעני ספר אחד מדפוס ליוורנו שנת הדרי"ת בשם ספר אוצרות חיים אך ראיתי בו שאינו האוצר"ח אלא רק עד דף ז' ע"א ומשם ואילך עד דף ע"ט ע"ב הוא מהספר מבוא שערים אך חסר שם כמה פרקים בשער א"א אשר במבוי"ש שבידינו ישנם. **וספר הגלגולים** נדפס

¹⁷ עיין אוצרות חיים דף כ"א ע"א אש"ל סוף אות ד' ... והסברא נותנת שחזר בו במבוא שערים ממה שכתב כאן. **שמבוי"ש** הוא מהדורא בתראה כמ"ש החיד"א בשם הגדולים חלק א' מע' החית אות י"ד: ונראה דהוא בתראה דבתראה כנראה למעיין וכן משמע מדברי הרש"ש בהגהותיו על ע"ח שער השבירה פרק ו' שכתב וז"ל שחזר בו מוהר"ו ממה שכתב כאן ופרק הנזכר הוא מהדורא בתרא וממה שכתב הרש"ש שחזר בו במבוי"ש משמע שהוא אחרון יותר ממהדורא בתרא. וכן נמצא בו ספיקות בעתיק מה שלא נמצא לא בשעה"ק ולא באוצרות חיים ולא בע"ח, **ואלמלא לא חסרו ממנו איזה פרקים ואיזה חלקים היה בתכלית השלימות ולא יצטרך לע"ח ולא לאוצרות חיים הקודמים לו כנראה למעיין...ודו"ק.**

בפרעמישלא תרל"ה ונדפס מכ"י מסודר בע"ג פרקים בהוספות רבות כפול מהישן והוא יפה מאוד להלל. וספר **שער היחודים** נדפס בלעמבערג תרט"ו ג"כ מכ"י כפליים מהישן אך הוא משובש למאוד ואפשר להגיהו מספר שער רוח הקודש כל אותן היחודים הנמצא שם. וספר הנורא **פרי עץ חיים** הנה הדפוס היותר משובח והיותר מתוקן שראיתי הוא דפוס **דובראוונא** תקס"ד אמנם גם הוא משובש הרבה ואפשר להגיהו מספר **שער הכוונות** הנדפס בירושלים ע"ה ת"ו כי בימנו זכינו שנדפסו בירושלים ע"ה ת"ו **כל השמונה שערים והם שערי הקדמות שער הכוונות שער מאמרי רשב"י עם שער מאמרי רז"ל שער הפסוקים עם ספר הליקוטים שער המצות שער הגלגולים שער רוח הקודש** וכל אלו השמונה שערים הם מה שסידרם מהרש"ו ז"ל בנו של מהרש"ו ז"ל מכת"ק של מהרש"ו ז"ל והגם שעיקרן כל הדברים הנאמרים בכל השמונה שערים הנה הם בהספרים שחשבנו לעיל עכ"ז הנה נמצא בהם חידושים רבים ג"כ **וגם הרי אפשר לתקן מהם כל השיבושים שבהספרים הקודמים שהם נדפסו מהעתקות שונות** אבל כל השמונה שערים הרי הם מכת"ק של מהרש"ו ז"ל אמנם הנה בכל הספרים הקודמים שחשבנו לעיל נמצא ג"כ חידושים רבים למאד מה שלא נמצא בהשמונה שערים כלל והסיבה בזה כמו שכתב החיד"א ז"ל **בשם הגדולים ח"א מערכת ח' אות כ"א וע"ש עוד ח"ב מערכת ע' אות פ"ד** ונמצא בפרי עץ חיים ענינים רבים מה שלא נמצא בשער הכוונות, וכן בספר זוהר הרקיע נמצא ענינים רבים מה שלא נמצא במאמרי רשב"י, וכן בספר הגלגולים ושער היחודים ובפרט בהספר הקדוש והנורא עץ חיים כמעט בפנים חדשות לגמרי על ספר שער הקדמות. **והעץ חיים הוא הראש והראשון והעיקר לכל הספרים כולן וכן הוא מתוקן משיבושים** זולת מעט כהרגיל בכל ספר כי כבר הוגה מכמה חכמי חרשים ומכמה ספרי כת"י כמ"ש בהקדמת המגיהים והמדפיסים מדפוס ירושלים ע"ה ת"ו הנדפס בשנת תרכ"ו ואח"כ נתחדש ונדפס כמו כן בווארשא תרנ"א עם עוד תיקונים רבים ע"י **הרב ר' מענכין שליט"א** מהוראדנא ונדפס בסיבתו. וסדר הלימוד בעץ חיים למתחילים כתבנו שם בהקדמה ע"ש. ועל כל פנים הוא כי **העץ חיים הוא העיקר לכל**, ומצורך אליו הספר **מבוא שערים**, ואח"כ **הפרי עץ חיים** אלא שנצרך להגיהו מספר **שער הכוונות** כנ"ל. ואח"כ שאר כל הספרים הנזכרים ובפרט ספר **שער רוח הקודש** למי שזוכה ללומדו ולהשתמש בו בטהרה ובקדושה ועי"ז יזכה לאור ה' לכנוס ולבוא לחדרי הזוהר הקדוש להאיר באור פני מלך חיים ולהתענג ולהתעדן בנועם זיו שכינתו יתברך השוכן ונמצא בכל חלקי הזוהר והתיקונים. וכתבתי כ"ז כדי להודיע למי שחשקה נפשו לבוא בסוד ה' ולזכות לכתר תורת חכמת האמת לידע באיזה ספרים שיקבע עיקר לימודו בהם כי כל אלו הספרים שהזכרתי הם כולם מכתבי הרח"ו ז"ל אשר קיבל מהאריז"ל אלא שהשמונה שערים הם נסדרו ממהרש"ו בנו של הרח"ו ז"ל והספרים שהזכרתי בתחילה הם נסדרו **ממהר"מ פאפוש** וכן **מר' יעקב צמח** ומשאר גורי האריז"ל. ונקראו כולם בכמה ספרי אחרונים בשם כתבי האריז"ל או בשם כתבים סתם משום שרבו שנים והלכו דורות אשר לא נדפסו והיו בכתובים לבד אבל עתה תהלי"א ית"ש כבר נדפסו כולם וישנם תחת ידי כמה קובצים כתבים

רבים כמעט מכל אלו הספרים הנ"ל. והנה **השער הקדמות** הוא מעין **הע"ח והמבו"ש** אלא שהשעה"ק הוא רק בערך חצי או שליש מהע"ח ומבו"ש. **ושער הכוונות** הוא כעין **פרי עץ חיים ועולת תמיד**. ושער מאמרי רשב"י הוא כעין זוהר הרקיע וקול ברמה אך נמצא חידושים רבים בכל אחד מהם מה שישנו בזה ואין בזה. **ושער הפסוקים עם הליקוטים** ושער המצות **הם כנגד** הליקוטי תורה וטעמי המצות **ויש בהם הרבה מאוד על** הליקוטי תורה. **ושער הגלגולים** הוא כעין **ספר הגלגולים**. וישנו חידושים בכ"א מהם מה שיש בזה ואין בזה. ושער רוח הקודש הוא כעין שער היחודים אלא שישנו חידושים רבים בכ"א מהם. אבל כולם הם דברי **אלהים חיים** אשר יצאו מתחת יד הרח"ו ז"ל וזכיתי לכולם תהלי"א ית"ש **זולת ספר אחד שהוא ספר ליקוטי ש"ס לא זכיתי אליו עדיין** ויש לי רק השער מאמרי רז"ל שהוא נגד הליקוטי ש"ס אך ראיתי הובא עניינים מספר ליקוטי ש"ס מה שלא מצאתי אותם בשער מאמרי רז"ל אבל שאר כל הספרים הנז' זכיתי תהלי"א ית"ש לכולם ומהם שאבתי כל מה שהעליתי בהספר לשם שבו ואחלמה הן בחלקי הדרושים שבו והן בחלקי הביאורים שבו וכן כל מה שכתבתי בהקדמות ושערים. בעזרת קדוש ישראל ומושיע החונן לאדם דעת שאבתי הכל מספרי קודש הנזכרים שהם רק מהרח"ו עצמו בקבלתו האמיתית אשר קיבל מהאריז"ל. כאשר יראה כל מעיין בדברינו כשעינינו לנכח יביטו.

אמנם הוא כי הנה ישנם עוד גנזי נסתרות רבות נפלאים ונוראים הרבה מאוד אשר נתגלה לנו ע"י האריז"ל ג"כ והם מתחילים עוד יותר נעלה ומרומם הרבה מכל הדרושים הנאמרים בע"ח ובכל הספרים הנז' אך הם לא נתגלה לנו ע"י הרח"ו ז"ל שהוא תלמידו המובהק נאמן ביתו אלא ע"י שאר תלמידי האריז"ל שהיו ג"כ קדושי עליון וגדולים חקרי לב. אמנם באשר שנודע שלא סמך האריז"ל את ידיו רק על הרח"ו ז"ל לבד ולזאת משכו רבים את ידיהם מלעסוק בהדברים הללו עד שכמעט נשתכחו לגמרי גם מהשרידים אשר ה' קורא. **והנה הגם שגם אנכי קבעתי עיקר לימודי רק על דברי הרח"ו ז"ל והוא בספרי האריז"ל הנז' לעיל ועליהם יסדתי את כל החיבורים שחנני הקב"ה בהם והם מיוסדים כולם רק על דברי הרח"ו ז"ל לבדק¹⁷.**

אמנם עתה ראיתי כי ראוי לחוס מאוד על רוממות מעלת אותן דברים הנפלאים והנוראים ג"כ וחי"ו להסיח דעת מהם מכל וכל. ומה גם כי ראיתי להגר"א ז"ל שמרמוז עליהם באיזה מקומות והוא בתחילת דבריו לספר יצירה אמר שם זה לשונו. "וכן אמרו ביו"ד דס"ג נברא העולם עכ"ל." ועומק אותן הדברים לא נמצא בדברי הרח"ו ז"ל שבידינו מאומה אלא הוא רק בדרושים הנפלאים הנז' ויש בזה דברים עמוקים הרבה. וכמו שיובא לקמן מפרק כ"ט והלאה ע"ש. וכן עוד בדברי הגר"א בספד"צ פ"א בד"ה מלך השמיני הדר. אמר שם זה לשונו:

¹⁷ הודיע לנו כאן שלא עירב כלל הדברים, שאם תלמיד רוצה לעיין בספריו ואינו רוצה לעסוק בכתבים אחרים, מלבד כתבי מהרח"ו ז"ל, יכול לעסוק בספריו האחרים כי הם על טהרת כתבי מהרח"ו.

"וזהו שאמרו שנחלק היסוד לשנים בעולם התהו ומלכו ב' מלכים עכ"ל". והנה זה הלשון שנחלק היסוד לשנים, עיקרו הוא ג"כ רק באותן הדרושים הנעלמים הנז' וכמו שיתבאר לפנינו לקמן פ' ל"ט. וכן נמצא ג"כ לקדוש עליון מהר"ח מוולאזין ז"ל תלמיד הגר"א. שמביא מאותן הדרושים בספר **נפש החיים שער ד' פ"י**. בענין רוממות מעלת התורה אמר שם כי שרשה העליון של התורה הקדושה הוא בהעליון שבעולמות הנקראים עולמות הא"ס. סוד המלבוש הנעלם הנזכר בסתרי פליאות חכמה מתורת האריז"ל כו' ע"ש. וכ"ז הנה אינו נזכר בספרי מהרח"ו ז"ל שבידינו מאומה כלל. וכל סוד עולם המלבוש אשר הוא מכל צירופי אותיות דתורתנו הקדושה הנה הוא רק באותן הדרושים הנעלמים הנתגלה לנו ע"י שאר תלמידי גורי האריז"ל וכמו שיתבאר לפנינו לקמן בארוכה בעה"י. והרי לנו עכ"פ כי הם סמוכים ומסומכים מבית מדרשו של הגר"א ז"ל. והנה הם דברי **אלהים חיים** אמת.

והנה המדברים זה הנה הם הרמ"ע מפאנו ז"ל אשר ידוע רוס מעלתו. והוא קיבל אותם מר' ישראל סרוק זללה"ה מתלמידי האריז"ל. וכן ספר **עמק המלך**. וכן מאמר הנורא הנקרא בשם מאמר **אדם דאצילות**, והובא כולו בספר **ויקהל משה**. אך לא נודע לי למי מקדושים הוא. אם להאריז"ל אם להרח"ו ז"ל אם לר' ישראל סרוק ז"ל אם להרמ"ע מפאנו ז"ל. וכן ספר **שערי גן עדן לר' יעקב קאפיל** ז"ל. עם עוד כמה ספרים הן בדפוס והן בכ"י שישנם תחת ידי אך אלו הנז' הם הספרים המפורסמים בזה. וכן הרב הקדוש בעל **מקדש מלך** זללה"ה מביא ג"כ קיצור מהדרושים הללו בקצרה מאוד. **בזוה"ק ר"פ בראשית** בשם הרב הקדוש המקובל האלה"י מהר"א **אזולאי** ז"ל. ובאמת הנה הרח"ו ז"ל הגם שלא נודע לנו בברור אם שכתב בזה או לא אך רמז רמז לנו על הדברים הללו ג"כ בספר **מבוי"ש בתחילתו בפ"א**. במ"ש שם ואמנם הבט נא וראה ענין הצמצום הזה מה עניינו ויובן מפסוק מי מדד בשעלו מים כי הבינה היא הנקרא בוצינא דקרדינותא לפי וכו' ע"ש ועומק כוונתו הוא על הדברים שיתבאר לפנינו לקמן פ"ה.

ומטעם כ"ז הנה חסתי על הדברים הללו להעלים עין מהם וראיתי לסדר אותם בקצרה בסדר נכון מראשן לסופן. אמנם לא ערבתי אותם בדרושי עץ חיים אלא יחדתי להם שער בפני עצמו. וקראתי את שמו בשם **שער הפונה קדים**. על שם הכתוב. **יחזקאל מ"ג: "וכבוד ה' בא אל הבית דרך שער אשר פניו דרך הקדים"**. כי השער הזה הוא מדבר בהתחלת גילויי ית"ש שהם גבוה מעל גבוה ראשוני ראשוני הקודמים לכל כי הם למעלה למעלה מכל הדרושים הנאמרים בעץ חיים כנודע והם נקראים כולם רק בשם עולמות דא"ס ודרך הם מתפשט ומתגלה בשורש האצילות ובכל הנאצלים כולן ובבנין כל העולמות כולם ולכן נאה הוא לשמו בשם **שער הפונה קדים**. וסדרתי אותן הדברים מראשיתם עד תכליתם שהוא עד התחלת הדברים אשר משם מתחיל העץ חיים.

ואין להרהר בזה ולומר כי הרי הרח"ו ז"ל בהתחלת ע"ח שהוא שער עגולים ויושר. הנה שם ענף ב' מתחיל הרח"ו ז"ל ואומר: "דע כי טרם שנאצלו הנאצלים כו' היה אור עליון פשוט ממלא כל המציאות ולא היה שום מקום פנוי כו' אלא הכל היה ממולא מן אור א"ס פשוט כו' בהשואה אחת והוא הנקרא אור א"ס וכאשר עלה ברצונו הפשוט כו' אז צמצם את עצמו כו' כו"י והולך ומבאר שם כל ענין הצמצום והקו אשר נתגלו מא"ס פשוט. ואח"כ כל האורות דהא"ק הנעשה מהקו. והעקודים שיצא מהא"ק. והאצילות שיצא ונעשה מהא"ק והעקודים. והעולמות בי"ע שנבראו ונוצרו ונעשה ע"י האצילות. וכמבואר כ"ז בכל דרושי ע"ח. והרי לכאורה מבואר מזה שהצמצום והקו והעקודים הם הם הגילויים הראשונים לכל וזולתם אין דבר.

אך דע ידידי המעיין כי כל אלו בחינות והענינים כולם הם ישנם בעומק. מכל עולם לעולם. שכאשר נתחדש כל עולם תחתון מהעליון שעליו. היה נעשה בהם כל הענינים כולם הנאמר שם בעיגולים ויושר ענף ב'. כי כל אור עליון הוא בבחי' א"ס להעולם אשר למטה ממנו. וכמ"ש **במבו"ש שער ב' חלק ג' פ"ה וכן בשער הקדמות דף ע"ה ע"ד סוף דרוש י"א**. והוא היה מתפשט וממלא בתחילה את כל המקום העתיד להעולם השני. ונעשה בזה שורש נעלם אליו, ואח"כ לצורך המציאות העקרי דאותו עולם. נסתלק ונתצמצם ולא נתגלה ממנו אלא רק קו דק. והאור שנסתלק ועלה עומד עליו בבחי' מקיף, ומההתפשטות דקו דק המתפשט ממנו להמציאות העיקרי דאותו העולם הנה מתפשט ונעשה הא"ק דאותו העולם והעקודים דאותו העולם והאבי"ע דאותו העולם עם כל הפרטי פרטים. כי ישנם כל הבחי' וכל הענינים כולם בכל עולם ועולם כמ"ש הגר"א בליקוטיו שבסוף הספרא דצניעותא, וע' דברינו לעיל **שער י' פר' א' ב'**. וא"כ הרי אין קושיא כלל מדברי הרב אשר בעגולים ויושר ענף ב'. כי כל מה שמבאר שם. הנה בפרטות הרי הם בכל עולם ועולם כנז'. ובכללות העולמות הנה הם אחר כל העולמות הנעלמים אשר למעלה. שנבאר אותם בעה"י בהשער אשר לפנינו. וע"ש פ' מ"ד. אלא הרח"ו ז"ל לא רצה ללמדנו בזה מחמת גודל העלמם. ונתגלה לנו ע"י שאר תלמידי גורי האריז"ל. ומה' היתה הנסיבה שנתפרסמו הם בעולם קודם הע"ח כי הרמ"ע מפאנו ז"ל אשר עלה לשמים שנת השי"פ נתפרסמו ספריו בחייו. כמ"ש בשם הגדולים להחיד"א ח"ב מערכת י', יונת אלם כו'. וספר עמק המלך נדפס שנת ת"ח. משא"כ הע"ח היה נסתר ונעלם מאה שנים כנודע מעדותו של בעל השל"ה. והרי היה הנסיבה מעם ה' ית"ש **לגלות גנזי מטמונים הללו גם קודם הע"ח**. ולזאת מצאתי את עצמי כמצווה ומחויב לייחד מקום בקודש ולסדרם בסידור נכון ככל מה שהאיר הקב"ה את עיני בהם.

והנה הערני הקב"ה לייסד את דבריי על המאמר הנורא מאמר אדם דאצילות כי הוא כולל את כל הדרושים הללו מראשן לסופן אלא שהוא קיצור נפלא מאוד והבאתי את לשונו כל פרק ופרק ממנו בתוך דברי. שהוא מתבאר ממילא ע"פ הדברים שכתבתי בכל ענין וענין

ממנו. ואח"כ בסופן העתקתי אותו כולו, כל פרקיו כסדר כל מה שנמצא ממנו. כפי מה שהובא בספר ויקהל משה, בתיקון השיבושים קצת הנמצא שם. וסידרתי את דבריי ג"כ בפרקים קצרים כדי ליתן ריוח בין כל ענין וענין, שיכנוס בלב המעיין היטיב. ומעתה הנה אוחילה לאל אחלה פניו להצליח את דרכי ולהנחני בדרך אמת בעמקי סתרי פליאותיו ובשכיות החמדה מהחמודות הללו הנמצא באוצרות בית ה' למען שמו יתברך ויתעלה וזה החלי בעזרת צורי וגואלי קדוש ישראל ומושיע יתברך שמו לעד.

ראשית דבר

הנה היות שאמרו רז"ל (מכילתא פ' יתרו הובא ברש"י שם י"ט כ"ד) מזרזין את האדם קודם מעשה וחוזרין ומזרזין אותו בשעת מעשה. לכן הנה הגם שכבר כתבתי לעיל בשערים הקודמים וכן **בספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סי' ז' בארוכה**. אופן תפיסת העניינים הללו בלב האדם ואיך שהותר לנו הדיבור באור קדושתו ית"ש אשר אחדותו פשוטה בתכלית פשיטות ונעלמה מעיני כל חי. והרי כתבתי אופן הבחנת העניינים הללו בכמה מקומות באר היטיב. עכ"ז הנני גם עתה למעיר ומזכיר כי כל מי שנפשו אותה לכנוס בהיכלי הקודש פנימה ולהיות מהשרידים אשר ה' קורא. יעמוד תמיד נגד עיניו אלו החמישה החרוזים אשר יסד וחקק קדוש ה' בעל שיר הכבוד זללה"ה וזיע"א.

ואלו הם:

נפשי חמדה בצל ידיך לדעת כל רז סודך
אספרה כבודך ולא ראיתיך אדמך אכנף ולא ידעתיך.
ביד נביאך בסוד עבדיך דמית הדר כבוד הודך.
דמו אותך ולא כפי ישף וישווף לפי מעשיך.
המשילוך ברוב חזיונות הנך אחד בכל דמיונות.

אור נערב

זהו החלק הששי מהספר "אור נערב" קח

מהרב המקובל האלהי כמוהר"ר משה קורדואירו זצ"ל

אשר הוא קצור משובח ומפואר מההקדמות שבאר הרב זצ"ל בארוכה בימי בחרותו
בספר פרדס רימונים שלו.

חלק ששי

פרק א'

בהקדמות הצריכות אל המתחילים בחכמה זו שערי ספר הפרדס.

(שער א' א) ראשונה צריך שידע שהבורא אין סוף אחד ואין לו שני, והוא סבת הסבות ועלת העלות. ולא אחד כאחד המנוי, כי לא ישיגהו חלוף ושנוי ותאר ורבו, אלא היא מלה לקוחה על צד המשל והדמיון, עם היות כי האחד המנוי הוא עומד בעצמו, והוא תחלת כל מספר, וכל המספר בו בכח, והוא בכל מספר במעשה. ואמרם אחד לבורא יתברך הוא בזה הצד להיות הבורא יתברך בכל הדברים במעשה וכל הדברים בו בכח, והוא התחלה וסבה לכל דבר. ומזה הדרך יחסו לבורא יתברך היותו אחד בלתי משתנה בתוספות וחסרון כמו האחד, והיותו מחויב המציאות כמו שהאחד הכרחי במספר, כי לא נמצא מספר זולתו והוא אינו מספר, ובהתבטל האחד יתבטל המספר, ובהתבטל המספר לא יתבטל האחד לבטלו, וזה כח האחד. הוא הדין הבורא יתברך, הוא הפועל ובורא הכל ומקיים המציאות, ובהתבטל הפעולה לא יתבטל הפועל, עם היותו בלתי צריך לאחד מהם, ובהתבטל המציאות לא יתבטל הוא בבטלו, עם היותו בלתי צריך למקום והיותו עומד בעצמו, ובזה הסכימו כל העוסקים בחכמה האלהית.

ב' צריך שידע שהאין סוף המציא והאציל ספירותיו שבהם פעולתיו, והם עשרה מאמרות שהוא פועל בהם, והם לו ככלים^{קט} אל הפעולות הנמשכות ממנו בעולם הנבדל ולמטה, והנה באמת מציאותו ועצמותו מתפשט בהם כאשר נאריך. והנה ספירות אלו הם עשר ולא תשע עשר ולא אחת עשרה, שעליהם אין להוסיף ומהם אין לגרוע, שכן גזרה חכמתו יתברך. והוא

^{קח} רצוי ללמוד חלק זה יחד עם מי שיכול להסביר את האמור כאן. ואם אין כזה, אפשר להעזר בספר "שומר הפרדס" להרב יודייקין, שהוא פירוש חלק זה של אור נערב, מתוך דברי הרמ"ק בפרדס שלו. וכן רצוי מאוד ללמוד ספר "שומר אמונים הקדמון" וכוח הראשון יש בו את עיקר הדברים בלשון יותר קלה ועדיף להתחיל משם. בכל זאת הבאתי כאן את אור נערב כדי שלא יהיה חסר, ורצוי לעיין גם שם בעיון. והיעב"א.

^{קט} עיין תקט"ו תפילות להרמח"ל תפילה י"ד: אל אחד יחיד ומיוחד אתה ממלא כל העולמות, וכל העולמות אינם אלא כלים שאתה מראה בהם יחודך, וישראל הם לך גוי אחד בארץ להחזיק אלה הכלים שאתה ממלא אותם, ואלמלא ישראל לא היית מתלבש בכלים האלה...

יודע שהתכלית המכוון באצילותם חייב המספר השלם הזה, שלא יושג אלינו בפחות ויתר כלל. ולא יתיחס זה אל המדות בלבד אלא גם אל הדברים הנמשכים מהם, כלם כלולים מעשר, וגם המדות בעצמם כללותם עשר מעשר, ואין להוסיף ולא לגרוע ח"ו. ואף אם נאמר כלולים משש קצוות וארבע מדות וכיוצא, הכונה אל היותם מתגלות בסוד ארבעה או כיוצא, אבל כללותם לעולם עשר. והטעם האמתי המפורסם בארו **דוד המלך ע"ה** באמרו, רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו. ותנן התם, שלשה כתרים הם, וידוע היות הכתרים מיוחדים, לנשיא, ולכהן גדול, ולמלך. ולעלוי יראתם הוצרכנו בהנהגת האומה, לסגן, ומשנה, ואב בית דין. ותחתיהם שלשה עדרי צאן צבאות ישראל, והן, משמרות כהונה, ושרי החילים הרודים בעם, והסנהדרין.

וכלם עיניהם ולבם לכתר שם טוב קהלת יעקב, העולה היא למעלה בסיועם של אלה, לפאר ליוצרים על כל מה שברא, כי זה כל האדם. הנה הראיתיך בעיניך צורך המספר השלם הזה, מגיד מראשית אחרית.

ג) צריך שידע שאל המדות האלה להם שמות שאינם נמחקים, והם :

אהי"ה - **כתר**, י"ה - **חכמה**, יהו"ה בנקודת אלהים - **בינה**, א"ל - **חסד**, אלהי"ם - **גבורה**, יהו"ה - **ת"ת**, צבאו"ת - **נצח והוד**, שד"י או א"ל ח"י - **יסוד**, אדנ"י - **מלכות**. והשמות הם הם הספירות, ואין הענין שיהיו שמות מיוחדות לספירות ח"ו, אלא השמות הם הספירות, והספירות והשמות הם שמות האין סוף **כפי פעולותיו**. ובכל מקום שיתואר בו שם הוי"ה כמו שנזכיר לפנינו, יהיו עשר שמות אלה מגלים פרטי הוי"ה ההיא וכללותיה, כי קוצו של יו"ד הרומז לכתר עליון, ושם אינו נהגה, הנה אנחנו נקראהו בשם אהי"ה. והיו"ד עצמה בכל מקום שהיא שמה העצמי י"ה, וכן כלם. וזה לנו יחוד נפלא, כי השבח וההודאה והתפלה והיחודים שאנו עושים על ידי השמות הנהגים האלה, יחשוב השומע שהם בספירה אחת בלבד או שתיים ח"ו, כפי הוראות האזכרות הפרטיות, ואינו אלא יחוד כל העשר ספירות והעשר הוי"ת שנזכיר בפרק ה', בהגלות נגלות בפינו ובלבבנו אותה האזכרה הפרטית המשמשת לאותו האבר המיוחד שבכל העשר הוי"ת. נמצא כלל צריך לפרט ופרט צריך לכלל בכח היחוד האמתי, והוא פלא.

(שער ג' ד) צריך שידע שאין האין סוף הכתר כאשר חשבו רבים, אלא האין סוף סבה אל הכתר והכתר עלול מהאין סוף שהוא עלת העלות. וגם צריך שידע שהאין סוף הוא סבה ראשונה אל כל הנמצאים שאין סבה למעלה ממנה, והכתר מסובב ראשון ממנה, ומהכתר נמשך השתלשלות שאר העלולים. ובזה לא יכחיש היות הכתר ממנין הספירות כאשר חשבו רבים אלא הוא במנין העשר, וזה בערך הנמצאים עצמם, אמנם בבחינת כללות הנמצאים מעשר אין הכתר מתגלה בהם לרוממותו אלא הם נכללות מהדעת במקום הכתר.

ה) צריך שידע שאין הדעת הנזכר ספירה בפני עצמה ח"ו, אלא היא בחינת שש קצוות המתמצעים למעלה בספירות הראשונות, והוא סוד וא"ו הנסתרת בכתר וחכמה ובינה, ועל ידי הדעת הנזכר יסוד החכמה והבינה כאשר יתבאר, והוא מציאות הספירות הנאצלות למטה, לא ספירה בפני עצמה כאשר חשבו רבים.

(שער ז' ו) צריך שידע שהאין סוף מלך מלכי המלכים, לא יצדק אמרנו בו לא יתברך, ולא יתפאר, ולא ישתבח, וכיוצא, מפני שאינו מתברך מזולתו ולא משתבח ולא מתפאר, אלא הוא המברך והמשבח והמפאר והמחיה מתחלת נקודת אצילותו עד נקודה תחתונה, מקרני ראמים עד בצי כנים. וקודם יצירת העולם לא הוצרך אל האצילות כנודע, והיה הוא נעלם בפשיטותו הקדוש והטהור, לא יצדק בו שום אות ונקודה וציור, כי אפילו כתר שהוא תחלת האצילות נשלל ממנו השם והציור באות ונקודה, כל שכן וקל וחומר המאציל מלך מלכי המלכים, ובו אין אנו יכולין לצייר ולא לדבר ולא לחייב לא דין ולא רחמים, לא רוגז ולא כעס, לא שינוי ולא גבול, לא שינה ולא הילוך, ולא שום מדה מהמדות לא אז קודם האצילות ולא עתה אחר האצילות. אמנם מה שראוי שנדע הוא כי בתחלת הכל האציל האין סוף האצילות הדק, הם עשר ספירות צוריות מחשביות, שהם מעצמותו מתיחדות בו, והוא והם הכל אחדות שלימה. והספירות האלה הם נשמות, ומתלבשות בעשר ספירות הנקובות בשמות, והם ככלים אל העצמיות הנזכרות. ובהם הדין והרחמים והפעולות הנזכרות אשר לא ניחסם אל האין סוף. ולא בהם ממש, אלא על ידי התלבשם בבריאה יצירה ועשיה כאשר נבאר עוד ב"ה.

(שער ה' ז') צריך שידע עוד כי קודם אצילות המדות הנזכרות היו המדות נעלמות בו תכלית העלם ויחוד שלא יצדק בהם ציור ונקודה כלל אלא הם מתאחדות בו, ואחר כך האציל ממנו נקודה אחת אצילות אחת והיא הכתר, והיא נקראת אין לרוב דקותה ואדיקותה במקורה שלא ישפט בו היש, וממנה נאצלה בגלוי שני נקודה שנית והיא החכמה, ונקראת יש שהיא תחלת הגלוי תחלת הישות, והיא נקראת י"ש מאי"ן. ומפני שהיא תחלת הישות לא יש בעצם, הוצרך אל נקודה שלישית אל גלוי הנמצאות, והיא הבינה, והיא גלוי הנמצאות. והחכמה ראשית ההויה, והבינה סוף ההויה, כי תחלת המצא ההויות מהחכמה הנקראת ראשית, וסוף העלמם ביובל העליון כנודע. והנה משלש אלה נמצאו שש קצוות ההנהגה שהם מחסד ולמטה, והם, ראשונה חסד מחכמה, ואחר כך נאצלה הגבורה מהבינה, ואחר כך נאצלה ת"ת מהכתר. וכל גלוי שלש אלה על ידי הבינה, אלא שעיקר שרשם מחכמה וכתר, כל אחד משרשו. והנה בתוך שלשה אלו היו נעלמות הנצח וההוד והיסוד, ואחר אצילות וגלוי השלשה הנזכרות נתגלה מחסד נצח ומגבורה הוד ומת"ת יסוד. אמנם אצילות המלכות עם שש קצוות יתבאר במקום אחר בס"ד. ונמצא לפי זה סדר האצילות באחד משלשה דרכים וכלם אמת, או זה אחר זה, כתר חכמה בינה גדולה כו' עד מלכות. או כתר ת"ת יסוד מלכות נקודה אחת, וממנה

מתפשטים עד סוף המלכות, וחכמה חסד נצח נקודה שנית ומתפשטים עד נצח, ובינה גבורה הוד נקודה שלישית ומתפשטים עד הוד. או כתר חכמה בינה, ואחר כך חסד גבורה ת"ת, ואחרי כן נצח הוד יסוד, ומלכות כלל הכל, ובוזה נכלל הפרק הזה בס"ד.

פרק ב'

(שער ו' ח) צריך שידע עוד כי הסדר היותר מפורסם ומוסכם בין המקובלים לציור הספירות הוא, כח"ב כעין סגולתא, ותחתיהן גדולה גבורה ת"ת כעין סגול, ועוד נצח הוד יסוד סגול שני, ומלכות תחתיהם באמצע. ואמנם בטעם הענין בזה הוא כי הכתר סבה ועלה אל החכמה והבינה יחד ולכן יצטייר על שתיהן. וכן הבינה לה גם כן עלה שנית והיא החכמה ולכן תקדם החכמה אל הבינה, ונמצאת הבינה למטה משתיהם. ואמנם החכמה שרש אל החסד, והכתר שרש אל הרחמים, והבינה שרש אל הדין, ודרך זה תדין בכלן.

(ט) צריך עוד שידע היות הכתר בחכמה, והחכמה בבינה, והבינה בחסד, והחסד בגבורה, וגבורה בת"ת, ות"ת בנצח, ונצח בהוד, והוד ביסוד, ויסוד במלכות. וכן המלכות ביסוד, ויסוד בהוד, והוד בנצח, ונצח בת"ת, ות"ת בגבורה, וגבורה בחסד, וחסד בבינה, ובינה בחכמה, וחכמה בכתר. וטעם זה, כי העליונים צריכים לתחתונים והתחתונים צריכים לעליונים, ולכן כח התחתון בעליון וכח העליון בתחתון, ואין סוף כלם צריכין לו והוא אינו צריך לשום אחד מהם.

(י) צריך עוד שידע כי הספירות האלה אינם בעלי מקום ח"ו, עם היות שנצייר להם צורה לשכך האזן, אלא האמת הוא כי האין סוף מקום לספירותיו, והכתר מקום לתשע ספירות והחכמה מקום לשמנה, והבינה מקום לשבע, וכן כלם. והמלכות מקום לבריאה, והבריאה מקום ליצירה, והיצירה מקום לעשיה עד הגיע הדבר אל נקודת הארץ שהיא בתוך גלגל יסוד המים, ויסוד המים בתוך גלגל יסוד הרוח, ויסוד הרוח בתוך גלגל האש, וארבעה יסודות אלו בתוך הגלגלים. וכן כל עלול מוקף מעלתו, עד סיום המדרגות.

(שער ז' י"א) צריך שידע עוד כי לספירות אלו יחסו להם צנורות. והכוונה בזה, סדר קו הארת הספירה הראשונה במקבלת, וסדר קו הארת המקבלת במשפעת לקבל ממנה, והנה שתוף שתי בחינות האורות האלה יקרא צנורות. אמנם הצנורות למיניהם אין מספר, ובסוגיהם אלה, אחד מכתר לחכמה, ואחד מכתר לבינה, ואחד מכתר לת"ת, הם שלשה. ואחד מחכמה לבינה, ואחד מחכמה לחסד, ואחד מחכמה לגבורה, ואחד מחכמה לת"ת, הם ארבעה. ואחד מבינה לחסד, ואחד מבינה לגבורה, ואחד מבינה לת"ת, הם שלשה. ואחד מחסד לנצח, ואחד מחסד לגבורה, ואחד מחסד לת"ת, הם שלשה. ואחד מגבורה להוד, ואחד

מגבורה לת"ת הם שנים. ואחד מת"ת לנצח, ואחד מת"ת להוד, ואחד מת"ת ליסוד, הרי שלשה. ואחד מנצח להוד, ואחד מנצח ליסוד, הם שנים. ואחד מהוד ליסוד, **ואחד מן היסוד למלכות**. והמלכות אין לה קבלה **אלא מן היסוד לבד** ועל ידו תקבל **מכלם**, וזולתו אין לה קבלה משום אחד מהן, ואין אחת מן המדות יכולה להשפיע לתחתונים זולתה, שהיא עיקר התחתונים להנהגתם. אלה הם הצנורות הכוללים, ובפרט להם בחינות יעלו לאין מספר ותכלית.

(שער ח) י"ב) עוד צריך שידע שהספירות יש להם כח לפעול פעולות הפכיות, פעמים בדין ופעמים ברחמים, ולעולם כלן **מסכימות** אל הפעולות, כי לא תפעול אחת מהן פעולה **אם לא על ידי כלן וזה בהסכמתן יחד על ידי המלכות**. ומבא אל ענין זה הוא במה שהן כלולות כל אחת מעשרה, אמנם להם כללות מתגלה פעמים משלש, והם, חסד דין ורחמים. ופעמים מארבע, והם, שלש הנ"ל ואחת כלולה מכלם, והוא סוד יסוד העפר הכולל שלש יסודות, האש, והמים, והרוח. ופעמים מחמשה, והם סוד, חסד, גבורה, ת"ת, נצח, הוד, ופעמים מששה והם שש קצוות. ופעמים משבע והם מחסד ועד המלכות. ופעמים משמנה עם הבינה. ופעמים מעשר מכתר ולמטה, או מחכמה ולמטה, ודעת משלים המנין, כדפירשנו. וענין כללות זה אינו כללות סתם אשר אליהם, כי לא יפחת מעשר לעולם, אמנם הכוונה יוכלו כלם בשלש, או בארבע, וכן יתראו במדה ההיא בהארה וגלוי.

י"ג) צריך עוד שידע בענין הכתר מה שפירשו הקדמונים כי בו תר"ך עמודי אור, ואין ספק שהם משתלשלים תר"ך אלו זה מזה כדמיון עלה ועלול, וכלם בעלול ראשון ומדה זו רחמים ולא ישפט בה דין כלל. וכן החכמה גם כן רחמים, וכן הבינה. ועם היות הבינה רחמים עם כל זה דינין מתערין מינה, כדפירש בזהר (זהר ח"א קנא. ח"ג י, טו, צט. קיח, רסב), ועיקרה רחמים וממנה התעוררות הדין בסוד שרש הגבורה שבה, ויש בה שרש הרחמים והחסד, כנודע.

י"ד) צריך עוד שידע כי מוצא הדין מלמעלה ברצון המאציל, אמנם הוא נעלם כהעלם המדות כלם בכתר ואין סוף ומיוחדות שם, ולא ישפט בהם שם מדות, וכן פעולת הדין נעלמת בשלש ראשונות ולא ישפט בו דין עד מקום גלוי שבגבורה.

ט"ו) צריך עוד שידע כי קשר הספירות ויחודם עם היותם זו דין וזו רחמים, הוא על ידי היות החסד כלולה מגבורה ושאר המדות, וכן הגבורה כלולה מחסד ושאר המדות, נמצאת הגבורה נקשרת בחסד באחד משני פנים, האחד בגבורה שבחסד, דהיינו גבורה בגבורה, ועל ידי כך הם מסכימות אל פעולה אחת. וכן השנית היא על ידי חסד שבגבורה כי חסד נקשרת בחסד,

ועל ידי כך הם מסכימות אל פעולה אחת. וכן ת"ת נקשרת עם שתייהם בשתי פנים הנזכרות מפאת חסד וגבורה שבת"ת, ומפאת ת"ת שבחסד וגבורה.

ט"ז עוד צריך שידע כי אם היות שהקדמנו שאין דין בשלש עליונות, ונשללת גם הבינה מהדין כדפירשנו, עם כל זה דין הגבורה תלוי בבינה, אם הבינה מוסיפה בה ומשפיעה דין היא פועלת, כי הענף נוטה אחר המקור, ואם הבינה אינה משפעת בגבורה הדין, אין בה כח לפעול. והשתא ניחא מאי דפירשו רבנן, דבבתי גואי איכא עציבו המיוחס אל הלב, ובשאר האברים שהם בתי בראי ליכא.

י"ז צריך עוד שידע כי שלשה ראשונות חשובות כאחת, והענין כי אל המדות שלש בחינות באחדותם, האחד, בערך האחדות הנמסר אל כל מאמין, שלא יפריד ולא יחשוב רבוי ח"ו, אלא כל האצילות אחדות שלימה, ומה שנאמר בו פרוד וקצוץ, הוא בערכנו לא בערכם ח"ו. אמנם קצוץ זה אשר בערך השפע הנשפע אלינו, הוא באחד משני מינים, אם שפע הנשפע סתם ורוב ברכה לא יסתלק לעולם משלשה ראשונות, אלא שלשתם חשובות כאחת ולא יסתלק שפעם לעולם, וזה יקרא ריעות. אבל הזווג הוא שפע הבא ע"י יסוד זכר ונקבה, דהיינו הנמצא אל החכמה והבינה שהם אבא ואימא עלאין, או בת"ת ומלכות אבא ואימא תתאין, שהוא סוד יחודם כדמיון יחוד זכר ונקבה, מה שאי אפשר לצייר בדעת האנושי. וזה ענין גדול ובו שפע נפלא בהויות ונשמות, ויחוד זה בערך אלינו יפסק גם בשלשה ראשונות בעוונות, ובידינו לתקנו ולהמשיכו וליחדם כראוי, ובזה נכלל הפרק הזה.

פרק ג'

י"ח עוד צריך שידע כי אין ראוי למעיין לחקור בשלש ראשונות במהותם, מפני שהם שכל וחכמה ובינה, ואין ראוי לחקור במהות העצם הנעלם הממציא כל נמצא, ולהיות שהוא ורצונו וחכמתו ובינתו אחד, והם מדות צודקות בעצמותו אין ראוי לחקור. אמנם מחסד וגבורה ולמטה גם אם נחקור בהם אין עון, כי הם מדות נאצלות לנהל התחתונים, והמרבה לחקור בהם הרי זה זריז ונשכר. ועל כזה נאמר שלח תשלח את האם שהיא בינה, ואת הבנים תקח לך לחקור ולדרוש, וכן כי שאל נא לימים ראשונים.

י"ט צריך עוד שידע כי פעולות החסד הם רבות, אך נזכור מה שיאות הנה אל המעיין. א', חסד כשמה, להועיל לאדם ולהטיבו, עוד לבטל כח החצונים המקטרגים ומקנטרים לאדם. ומפעולות המדה הזו גם כל הדברים שהם בלובן כמו האבנים שגוונים לבן שסגולתם לחסד. ומפעולותיה האהבה, ועם היות התעוררות האהבה מן השמאל עם כל זה עיקרה ותכליתה

בימין, כדכתיב אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד. ומפעולותיה להמשיך האדם לחכמה, וזה בכח החכמה אשר עליה מימין. ומפעולותיה, לכלול עמה הגבורה לפעול דין שיש בו חסד במקצת, כענין טביעת המצריים בים. ויש במדה זו ע"ב גשרים, והרמוז אליהם ע"ב שמות שבפסוקי ויס"ע ויב"א וי"ט.

כ צריך עוד שידע כי מפעולות הגבורה הם הדין החזק כשמה ממש, והיא רצועה ליסר בני האדם, וממנה נמשכים כל החצונים המקטרגים והמשטינים. ומפעולותיה כל הדברים שהם בסוד האדמימות והחוס כאש, וכח האבנים שבהם גוון אדום, וסגולתם להטיל אימה על הבריות. וגם מן המדה הזאת מתעוררת האהבה כדפירשנו. והעושר גם כן נשפע מן המדה הזו בסיוע הבינה שעליה. וגם המזון נשפע מן המדה הזו, והעד שלחן בצפון. וגם כל שמיעת תפלה וצעקה הם על ידי המדה הזו, אמת שהוא בסיוע הבינה.

כ"א צריך עוד שידע כי מפעולות הת"ת הפאר וההדר, ושמה יעיד על זה. והטעם, כי ההדר והיופי הוא מורכב מהלובן והאודם, כאמרו דודי צח ואדום. וכן כל העניינים שיורכבו מהאודם והלובן והאש והמים והחמימות והלחות והדין והחסד הם בסוד מדה זו. וכן גוון הירוק כחלמון ביצה באבנים היקרות, כלם מושפעות ממנה ובכחה סגולתם. וגם בה תלויה התורה והעסק בה. וגם הבנים להם תלייה במדות העליונות ומקומם האמתי במדה זו. וגם המן היה יורד להם לישראל מתוך מדה זו. וגם בה ענין השפעת הנשמות בסוד יחוד המדה הזו במדת המלכות, והוא ענין נמצא במדות אלו וגם בחכמה ובבינה מה שלא נמצא כן לכל שאר המדות.

כ"ב בענין היחוד הזה הנזכר, צריך שידע המעיין כי לא ימצא אלא בחכמה ובינה שהם מכוונים איש ואשה אבא ואימא. וכמו שהיחוד והזיווג הגשמי לא ימצא בין הזכר והנקבה אם לא על ידי אמצעי שהוא ברית המעור, כן למעלה יתיחדו שתי מדות אלו על ידי סוד הדעת הקדום שהוא מתמצע בין אבא ואימא, ומציאותו בנתיב לא ידעו עיט. והנמצא מן היחוד הזה הוא קיום הספירות וחדושם, שהם מתחדשות תמיד על ידי שרשם השקוע בעמקי הבינה והחכמה. וגם ימשך אל סוד הנשמה אשר מבינה, וזה יתבאר בתקונים בס"ד. וגם ימשך העטרה אשר מעטרת האם אל הבנים בעת חתונתם, כדכתיב צאינה וראינה בנות ציון כו'. ואולם כל יחוד צריך התעוררות תחתון, והתעוררות הבינה הוא מהמלכות כדפירש הרשב"י ע"ה.

כ"ג דרך היחוד הזה ימצא בת"ת ובמלכות, והם זכר ונקבה חתן וכלתו, אבא ואימא תתאי בר וברתא לעלאי, מלכא ומלכתא מלכא ומטרוניתא, קב"ה ושכינתיה, מלך בהיכלו. כל זה משל אל הענין הזה הנזכר ואולם זווגם צריך התעוררות מנשמתם של צדיקים מעולם

התחתון. והנה אל היחוד הזה יתלוו אליו בחינות קודמות, והם בחינת החבוק, והיינו על ידי החסד והגבורה, והסוד נרמז בפסוק שמאלו תחת לראשי, ירצה כי יושפע שפע החסד בתפארת ויתיחד עמו. ואחרי כן ימשך הת"ת אל הגבורה ויתיחד עמה, הרי החתן מיוחד בשתי זרועותיו. אחר כך יקבל הכלה בזרועו השמאלי ויתפשט הגבורה אל המלכות וישפיעה. ואחרי כן ימשך אליה שפע החסד שהוא זרוע ימין, ונמצא שמאל למטה וימין מחבק מלמעלה, והיינו סוד שמאלו כו'. עוד יתלוו אליו בחינת הנשוק, והנשיקה אין ספק שהוא דבקוּתא דרוחא ברוחא, דהיינו סוד יחוד מציאות פנימיות המדות אורם זה בזה, והוא בסוד הפה דהיינו מציאות המלכות שבת"ת וכן במלכות, ודבר זה ארוך ובאורו באדרא. וענין תועלת היחוד הזה רב למאד, וממנו ימשכו נשמות זכר מצד הזכר ונקבה מצד הנקבה. והנה יתלוו אל הייחוד הזה הנצח וההוד והן תרין ביעין דדכורא והיסוד שהוא סוד הברית ועל ידי היחוד.

כ"ד) הנה פירשתי שתי יחודים אל ארבע מדות אלו. הנה היחודים האלה יתבארו בשתי שמות שתי פעמים, והם, **אבא** יהו"ה, **אימא** אהי"ה, ויחודם יחד יעשה שם זה, **יאהויה"ה**, וזהו סוד יחוד חכמה ובינה זה אל הימין וזו אל השמאל. ולהם שלשה מקומות אל הזווג, בסוד אורם המתפשט דרך הספירות מלמעלה למטה, והם בכתר וסוד הדעת יחד, וכן למטה בת"ת, וכן למטה ביסוד.

ובדרך זה גם אל המלכות, והם, **ברא** יהו"ה, **ברתא** אדנ"י, ויחודם יחד יעשה שם זה, **יאהדונה"י**. ולהם שלש מקומות אל היחוד בסוד אורם המתפשט דרך הספירות ממטה למעלה, והם, ביסוד, ובת"ת, ובדעת. ובמלכות ארבעה שמות אלו יחד כזה, **יא"י**, **אה"ה**, **הדוינה"ה**, **הה"י**, וזה מורה על יחוד שלשה אורות ימין ושמאל ואמצע בין בעליה בין בירידה.

כ"ה) הנצח וההוד והיסוד, פעולתם קרובה לפעולת הת"ת והגדולה והגבורה מפני שהם יונקים, נצח מן חסד ויסוד מת"ת והוד מגבורה, אלא שישתתף עם יניקתם גם שפע הת"ת עם שתייהם, ושפע החסד והגבורה עם היסוד, ולזה הוא נדון פעמים ימיני פעמים שמאלי. עוד שלשתם ישתתפו אל הזווג הנזכר עד שיכנו להם תרין ביעין דדכורא והאמה, לכן פעולתם יחד לבשל זרע הזכר והנקבה, ויקראו שחקים ששחקין מן לצדיק וצדק ולהם יחד שם אחד שלא יפרד והוא שם צבאות.

כ"ו) הספירות יבחנו כלם בשתי בחינות, האחת יחלקו לשלש שלש, והם, ראשונה, כתר וחכמה ובינה. שנית, חסד וגבורה ות"ת. שלישית, נצח הוד יסוד, ומלכות כולל הכל. והבחינה השנית, שלשה ימיניות והם, חכמה חסד נצח, ושלשה שמאליות והם, בינה גבורה הוד, ושלשה אמצעיות והם, כתר ת"ת יסוד, ומלכות כולל הכל. וגם ראוי לומר שיהיה הכתר למעלה כדמות המלכות, ודעת אמצעי במקום כתר, וזה יתבאר בספר פרדס.

פרק ד'

(שער ט') כ"ז) עוד צריך שידע כי יש הכרעה בין שתי הקצוות, ר"ל בין החסד והדין, וההכרעה היא הרחמים. והנה הקצוות בשלשה מקומות והכרעת בשלשתם גם כן. והנה המחלוקת האחד הוא בין הנצח וההוד, והמכריע הוא היסוד. והמחלוקת השנית הוא החסד והגבורה, והמכריע הוא הת"ת. והמחלוקת השלישית הוא החכמה והבינה, והמכריע הת"ת בסוד הדעת. ואין הכונה שיהיו החכמה והבינה חסד ודין ממש אלא הוא בסוד דינין דמתערין מבינה, ולכן דעת דמתער מכתר הוא מכריע. וענין הכרעה הזאת היות האמצעי משתנה אל שתי הקצוות ומתווך ביניהם שלום.

(שער י'), כ"ח) עוד צריך שידע כי המדות יחסו להם גוונים על שם פעולתם, כי הגוונים יורו על פעולות כענין הלובר על הרחמים והאודם אל הדין וכיוצא כמפורסם. ואל הכתר יש שאמר שאין לו גוון כלל, ויש שאמר שיצדק בו גוון הלובר בתכלית לבנוניתו, ויש שפירש בו גוון שחור. ושלשה גוונים אלו הם נגד שלש בחינות שבו, האחת בחינתו עם המאציל, ובערכו הוא שחור. השני בחינת עצמו, שהוא בלתי מתגלה אל הנאצלים ולזה לא ישפט בו גוון. השלישי בחינת השפעתו הרחמים בשאר הספירות, והוא סוד הלובר. ואולם במיני גוון החשך הם שלש, **האחד**, חשך ממש להעדר האור הנמצא פעמים רבות בזוהר. **והשנית**, להורות על העלם האור ובלתי היותו נתפס כחשך הזה כאמרו, "ישת חשך סתרו ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים". **השלישית**, להורות על בחינת הנקבות ההוא שהוא שחור נקבה לחור. ושלש בחינות אלו הם בכתר, **האחד** העלם אורו, **השנית** העדר אורו נגד מאצילו, **השלישית** יש בו צד הנקבות כאשר יתבאר.

כ"ט) עוד צריך שידע שגוון החכמה הוא גוון ראש לכל הגוונים כעין שהיא ראש לכל הפעולות ופתיחת הגוונים מחכמה, ולכך גוונה התכלת שהיא ראש לפתיחת הגוון מהשחרות והשחור נפתח בתכלת. ויש שפירש שגוונה הספיר, שהיא ראש לכל הגוונים, והוא קרוב לגוון התכלת. וגוון הבינה הוא הירוק כעשבים, והטעם שגוון זה כולל גוון האודם והלובר ושתופם יחד שהוא גדולה גבורה ת"ת, וכולל גם כן גוון תכלת שהוא מחכמה, והיינו שתוף כל מדות אלו יחד בבינה.

ל) גוון חסד גוון הלובר, ולא לובן מלובר ככתר אלא לבן קרוב אל התכלת והוא גוון הכסף. הגבורה לה שלש גוונים והם, אחד גוון השחרות והיינו מצד בחינתה אל הגיהנם המשחיר פניהם של בריות. שני, גוון האודם שהוא הדין הטוב המשמח אלהים ואדם לעורר הזווג.

שלישי, גוון התכלת היא נגד הדין הנמשך דרך הקדושה אל המלכות. עוד גוון רביעי, גוון הזהב הוא משותף בין הבינה והגבורה בסוד היין המשמח הנמשך אל הגבורה מהבינה. גוון הת"ת למעלה יחסו לו הספיר בפשיטת הדעת, ובבחינתו הנגלית בהכרעה הוא כולל גוון וסומק והיינו הירוק כחלמון ביצה באמת. והנה הת"ת כולל גוון החסד והגבורה באחד משנים, או למעלה מהם בסוד הדעת הכולל אותם בשרשם, או בבחינתה למטה והיינו תערובת האודם והלובן. ועוד לו גוון **ארגמן** שהוא כלל חמש גוונים, והם סוד, אוריא"ל רפא"ל גבריא"ל מיכא"ל נוריא"ל.

ל"א) הנצ"ח אודם נוטה אל הלובן שרובה רחמים מפני נטייתו לצד החסד. הו"ד לובן נוטה אל האודם שרובו דין מפני נטייתו לצד הגבורה. יסו"ד בו גוון תערובת הלובן הנוטה אל האודם והאודם הנוטה אל הלובן. ויש שפירשו גוון ספירי שמקבל כל גווני הספירות, ויש שפירשו מפני טעם זה גוון כלול מכל הגוונים.

מלכו"ת היא כוללת כל גוון, ולפעמים לה גוון השחרות ולפעמים גוון התכלת שחור מצד החצונים תכלת להכסות מהם. וגוונה גם כן שש וארגמן. ואלו גווני בחינותיה, אבל עיקר גוונה מצד אור הת"ת ולה גוון אור לבן, דהיינו ירח מאיר משמש. ולה גם כן גוון ירוק והיא בחינה בין הלובן מצד הת"ת ובין תכלת מצד הגבורה, והיינו בעלות עמוד השחר שהיא בין גבורה לת"ת.

ל"ב) עוד צריך לדעת כי עיקר גווני אלו אל המדות במלכות כשם שעיקר פעולותיה בה, וזהו ששם יהו"ה אין בו גוון כלל ועיקר הגוונים הם בשם אדני"י, אמנם האור מלמעלה שמראה גוון העששית שהיא מלכות למטה, והיינו סוד האור יהו"ה והעששית שבה הגוונים אדני"י.

(שער י"א ל"ג) צריך עוד שידע שיש למעלה בכתר מציאות כל הספירות, הם הנקראות אל המקובלים עשר צחצחות, והם כלולות בשלושה כשם שהספירות נכללות בחסד דין ורחמים, והם העלם הענפים בשרשם שהם, נצח בחסד, וחסד בחכמה. וכן הוד בגבורה, וגבורה בבינה. וכן מלכות ויסוד עם הת"ת, וכלם בכתר. והם סוד כח"ב שבכתר. והם נקראות אור קדמו"ן, אור מצוחצח, ואור צ"ח, על סדר אור חוזר, דעת ובינה והשכל. והמזכירים אותם קדמון צח ומצוחצח, הם כתר חכמה ובינה. והשגת הספירות בצחצחות אלו נעלם ונשגב למאד, ואלו שורש אל שרשי הספירות שהם כתר חכמה בינה. ושלש אלו נמצאים במלכות גם כן מפני שהיא דפוס העליונות.

(שער י"ב ל"ד) גם אל החכמה מציאות וענינים נקראים נתיבות והם ל"ב, ומציאותם עשר ספירות יחד וי"ב גבולי אלכסון, ושבע מדות להנהגה מיוחדת שיש להן, ושלשה ראשונות

עליונות להנהגה משובחת ממנה. ואל הנתיבות האלה שמות מונחים ידועים ומבוארים, וכנגדם ל"ב אלהים שבפרשת בראשית, ועל ידם חותם בראשית.

(שער י"ג) ל"ה גם אל הבינה מציאות נקראים שערים והם חמשים, וכנגדם חמשים פעמים נזכר בתורה יציאת מצרים. וענינם מציאות שבע ספירות שבע פעמים שהם מ"ט, ובינה עצמה משלמת ענין החמשים. וכן חמש ספירות כלולות מעשר הם חמשים, ויתרחב ענינם בספר פרדס. ולהיות הבינה שרש אל המדות, לכן נדרשו בה שבע מדות בכללותם.

(שער י"ד) ל"ו עוד צריך לדעת כי אין דברי הקדושה והרוחניות כעין מעשה בני אדם השפלים הפחותים, כי מעשה בני אדם בהיות פועל ועושה פעולה מן הפעולות אז הגשם ההוא המצוייר קונה הצורה הנרצית, ובהכרח תאבד צורתו ותכונתו הקודמת אליו ויתחלף ממציות אל מציאות, והמציות הקודם אל החומר ההוא לא יזכר עוד. ואין כן ענין הספירות וכל הדברים המתמצאים מהם, שמציאותם הקודם לא יחסר, אלא יתמצאו ממציות אל מציאות. המשל בזה, בהיות הספירות נעלמות בכתר היו כלם נמצאות שם, וגם אחר אצילותם נשאר מציאותם שם שלא יחסר ולא ישתנה. וכן אל בחינת אצילותם מחכמה, וכן אל כל ענינם וכן אל המדות עצמם מציאות על זה הדרך, מתחלפים ומתרבים לאין תכלית, ומזה יקיש המעיין והרחבנו ביאורו בספר פרדס. ועל דרך זה אל המדות מציאות עשר ושבע וחמש ושש וארבע ושלוש, והכל סוד ענין ואור מתחלף לפי ענינו, שלא ישתנה מציאותם בהיותם שש יחד אל היותם חמש וכיוצא, ולזה לכל מדה בחינת היותה כלולה מששה אינה ממש בחינת היותה כלולה משבעה, וכן מעשר שזה מציאות אחר וזה מציאות אחר. וכן מציאות אחת יש לה מצד חכמה ומציאות שני מצד בינה, ובזה נכלל הפרק הזה.

פרק ה'

(שער ט"ו) ל"ז כמו שאור הספירות מתפשט ומתאצל ממעלה למטה בדרך אור ישר, כתר, חכמה, בינה, גדולה, גבורה, ת"ת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. כן האור אחרי רדתו אל מצב מעמדו חוזר ומתפשט ממטה למעלה כתר במלכות, וחכמה ביסוד, ובינה בהוד, וחסד בנצח, וגבורה בת"ת, ות"ת בגבורה, ונצח בחסד, והוד בבינה, ויסוד בחכמה, ומלכות בכתר. וזה סוד אור חוזר ממטה למעלה והוא סוד אור מהופך שמכה במראה וחוזר אל מקור. וענין זה ימצא גם בחכמה עם המלכות, בסוד ההנהגה המיוחדת לתשע מדות בעלוי הכתר. ומחסד עד היסוד בהנהגת השש קצוות לבד והמזגתם יחד, וממדה למדה צנור עולה ויורד. ובמדה עצמה קצתה ממטה למעלה וקצתה ממעלה למטה.

(שער ט"ז) (ל"ח) עוד צריך לדעת כי מציאות הנמצאות מאתו עד נקודה התחתונה נחלק לארבעה חלקים. החלק האחד, חלק אצילות והם עשר ספירות נאצלות, ואור אין סוף מתפשט בהן. והחלק השני, מציאות כסא הכבוד, והוא הנקרא בריאה, ואור הספירות מתפשט בה והם הנקראות ספירות דבריאה, לא הכסא אלא האור שהיא מעשר ספירות, ואור אין סוף מתלבש בהם על ידי האור הנאצל. החלק השלישי, מציאות עשר כתות מלאכים שהם ההיכלות, ואור עשר ספירות מתפשט גם בהם על ידי אור עשר ספירות שבבריאה, וזה נקרא יצירה, ועל ידי ספירות המתפשטות בהם נקראות עשר ספירות דיצירה, ואור אין סוף מתלבש על ידי האור הנאצל. החלק הרביעי, הוא מציאות הרקיעים וכל עולם השפל הגשמי, והוא הנקרא עשיה והם עשר רקיעים ואור הספירות מתפשט בהם, והם נקראים עשר ספירות דעשיה, והיינו התפשטות הקדושה בתוך החומר הגשמי שבה שליטת החיצונים, ואלו נקראות, אצילות בריאה יצירה עשיה וסימנם אבי"ע. והענין כי האצילות יתעלה על בריאה, והבריאה על היצירה, והיצירה על העשיה. וארבעה מחלוקות אלו ימצאו באצילות ובבריאה וביצירה ובעשיה, מפני היות המדרגות יורדות מעלה לעלול.

(שער י"ז) (ל"ט) עוד צריך לדעת כי הנצח מששת ימי בראשית היתה יניקתו מצד הגבורה וההוד מצד החסד, בסוד המזגת המדות. ומאז גרם החטא ונתבלבלו הצנורות לא מצאו כל אנשי חיל ידיהם לתקן הפגם, עד שהצדיק יעקב אבינו את הדין על עצמו באמרו, "אם יבא עשוי" - למטה ושרו למעלה לעורר דין, "אל המחנה האחת" - הוא ההוד נקבה שר צבאות, מחנה וצבא חד הוא, ומעתה לא מיבעיא שתש כח ההוד כנקבה, אלא "והכהו" - שהחליש כח הקומה בכללה הרמוזה בוא"ו שבשם אמת ליעקב ושחת רחמיו, "והיה המחנה הנשאר" - הוא הנצח מתחזק לפליטה לאחוז במדת החסד. וכן היה, **כי נגע שרו של עשו בכף ירך יעקב ומיד נתהפך סדר היניקה**, ושב ההוד מושפע מצד הגבורה, בסוד "והודי נהפך עלי למשחית". והנצח היה רופף, עד שבא דוד המלך ע"ה ותקנו בזמרינו להיות יונק מצד החסד, וזהו סוד "נעימות בימניך נצח". ומה מתוק מדבש עם ההקדמה הזאת מה שנמצא בקצת מדרשים שהיה מיכאל שר החסד הנוגע בכף ירך יעקב, כי הא והא איתא, אחרי שהחסד הסכים לדחות מדת ההוד מאצלו שלא יתמזג דינה. וכיון שהחסד נאחז יפה ונקשר בימינא, הוד גם כן נקשר בשמאלא, להוכיח במישור מלכי יהודה וכל עם הארץ לכלה הפשע ולהתם חטאת, ולפי שעה בעת רצון זכה דוד המלך ע"ה ונעשה רצונו למזג המדות כימי עולם, בסוד "כהניך ילבשו צדק וחסידך ירננו" המבואר בזהר (זהר ח"א דף קמח.), וכן עתיד להתחדש ולהתמיד לימות המשיח.

(שער י"ח) (מ') עוד צריך לדעת כי המלכות והת"ת אצילותם מרום המעלות יחד. ותחלתם מחכמה, וזהו סוד, "דו פרצופין נבראו", אלא שבחכמה הם ו' על ד' כסדר מילואה של יו"ד שבשם. ומתאצלים ובאים בבינה ד' על ו', ובבינה על ידי חסד נפרדת המלכות מהתפארת,

ונשארת המלכות בחכמה שבבינה, ומתאצל התפארת. ואחר כך ויבן ה' אלהים - **בינה**, את הצלע - **מלכות**, אשר לקח מן האדם - **חכמה**, ויביאה אל האדם - **תפארת**. ועדיין אין זה סוד המעוט אבל היתה המלכות למטה מהתפארת, שניהם יונקים הדין מן הגבורה מהבינה, וכן החסד מן הגדולה מהבינה, והתפארת מכרעת המלכות אל צד החסד שכן הוא מטה כלפי חסד, ואז היא קטרגה ואמרה אי אפשר כו', מפני שהיתה כונתה שתהיה המלכות פועלת הדין ות"ת פועלת החסד, ולא יכריע התפארת את המלכות לצד החסד, ואז נאמר לה לכי ומעטי את עצמך וגרעו אורה, ומה שהיתה במדרגה שביעית ירדה במדרגה עשירית, מפני מעוט זכותה.

(שער י"ט) מ"א עוד צריך לדעת כי עם היות השמות שאינם נמחקים רבים והם עשר שמות עשר ספירות, יש שם אחד הכולל עשר ספירות והוא שם בן ארבע יהו"ה. והכונה, י' בחכמה, ה' בבינה, ו' כולל שית ספירן, ה' בתראה מלכות. ואין סוף נעלם בכתר, ואתפשט נהוריה בארבע אתוון אלין, מיו"ד לה"א, ומה"א לוא"ו, ומוא"ו לה"א אחרונה. ואולם שם זה יתמלא בעשר אותיות לרמוז לזה והם, יו"ד ה"א וא"ו ה"א. ונקודות השם גם כן יורה על עשר ספירות כזה, יהו"ה חולם כתר, על קמץ תפארת, שלש מכאן הם חכמה בינה חסד, ושלוש מכאן הם נצח הוד יסוד, נקודת קמץ בגבורה, האותיות עצמם מלכות. ויתמלא לרמוז לסוד עשר גם ביודי"ן כזה, יו"ד ה"י ו"ו ה"י, ושם זה בחכמה שבכתר, ושם מלא אלפי"ן בחכמה ממש.

ואולם אחר שהספירות כל אחת כלולה מעשר גם שם בן ארבע נמצא בכל אחת מהן והוא, יהו"ה כלו **קמוץ** - בכתר, יהו"ה כלו **פתח** - בחכמה, יהו"ה כלו **בצירי** - בבינה, יהו"ה כלו **בסגול** - בחסד, יהו"ה כלו **בשבא** - בגבורה, יהו"ה כלו **בחולם** - בתפארת, יהו"ה כלו **בחירק** - בנצח, יהו"ה כלו **בשורק**^ק - בהוד, יהו"ה כלו **בשורק** - ביסוד, המלכות בשם אותיות פשוטות מפני שהיא כלולה מכלם ופועלת כפי השפעת כל ספירה וספירה עליה, ולפיכך נקודתה כפי יניקתה.

(שער כ') מ"ב יש היכלות ולבוש אל השמות האלו והם עשר שמות שאינם נמחקין. שם אל הכתר - **אהי"ה**, וזה מורה העלם אל הכתר ועתיד להגלות ולא נגלה כלל, **ולכך שם זה נהגה באותיותיו** מפני שהגיונו מורה העלמו. ושם זה אל הכתר מצד הבינה שבו, ומצד חכמה שבו שמו שם בן ארבע, ומצד עצמו אין לו שם ונקודה.

^ק בקבוץ כנלע"ד.

ואל החכמה - י"ה, ושם זה מורה על שתוף חכמה ובינה יחד. ושם הבינה - יהו"ה קי"א מורה על השפעת הדין והרחמים מן הבינה, וגם יורה על שנאצל ממנה התפארת הנקראת יהו"ה, והמלכות הנקראת אלהים.

ושם החסד - א"ל, ושם זה יורה על התפשטות החסד מחכמה, וגם יורה בצורת האלף כלולות שלשה קוים בחסד, דהיינו חסד וגבורה בשני יודי"ן, ותפארת ו' שעורה דתרווייהו באמצע, וגם יורה היותה כוללת היחוד וגורמת אליו, כי הוי"ו תפארת, ומלכות ויסוד נכללים ביו"ד תתאה קי"ב, ושלש ראשונות מאירים שם ביו"ד עילאה, ולי יורה על הבינה השופעת להדיא על הכל.

ושם הגבורה - אלהים, ושם זה יורה על בינה הנקראת מ"י, עם שלשה אבות הנקראים אל"ה. וגם שם זה ימצא בגבורה ובבינה ובמלכות והכל רומז אל שלשה אלה מקומות הדין. ושם התפארת - יהו"ה, מורה רק באבותיך חש"ק, חול"ם שב"א קמ"ץ, וארבע אותיות יורה, על תרין עטרין דירית מאבא ואימא, דהיינו י' חכמה, ה' בינה, ושתיהם נכללות בוא"ו, והיא משפעת במלכות.

ושם הנצח וההוד - צבאות, מורה שהם ממשיכים כח הזכר על ידי היסוד אל הנקבה. ואל היסוד - שד"י, מורה על היותו מספיק השפע אל הנקבה, וגם שעד היסוד הגיע האצילות וכאן אמר לעולמו די, כי המלכות למעלה ממנו כדפירשנו. ויש שיחסו לו שם אל"ה ח"י ונתבאר בספר פרדס. ואל המלכות שם - אדנ"י, מורה ענינים רבים ונתבארו שם. וארבע אותיות אלו לבוש אל ארבע אותיות השם בן ארבע כזה יאהדונה"י ובוזה נכלל הפרק הזה.

פרק ו'

(שער כ"א) מ"ג עוד צריך לדעת כי יש שמות קדושים תחת אלו והם כמו כנויים אליהם. ויחסו אל הכתר שם ארארית"א. ואל החכמה כ"ב אותיות בשם י"ה כזה, אי"ה בי"ה כו'. וזו אל שלשה ראשונות יחד כוז"ו במוכס"ז כוז"ו. ואל החסד שם ע"ב קי"ב, והוא יוצא מפסוקי ויס"ע ויב"א וי"ט, ובו רי"ו אותיות, כמנין ארי"ה שבחסד. ואל הגבורה שם מ"ב, והוא היוצא מבראשית עד ובי של ובהו, מ"ב אותיות, והם שבע שמות כנגד שבע ספירות. ואל התפארת שם של כ"ב היוצא מיברכך כו'. ואל הנצח שם בן כ"ב אחר. ואל ההוד, שם היוצא מפסוק את ה' אלהיך תירא כו'. ואל היסוד י"ב היות של שם בן ארבע. ואל המלכות שם מטטרון. ובאור שמות אלו פירשתי בארוכה בספר פרדס.

קי"א בניקוד אלוהים.

קי"ב עיין שער ט"ל פ"א.

קי"ג תיבות שהם רי"ו אותיות.

ואל הספירות עוד כנויים שהם לבוש אל השמות שאינם נמחקים, והם כנויים אל פעולות הספירות ועניינם, ולא כדרך הסכמת החכמים ודרך מקרה כאשר חשבו רבים, אלא מתיחסים אל הספירות לפי עניינם. ויתרבו הכנויים במדה אחת מטעם שפעמים תינק המדה ממה שלמעלה מפאת הדין ואז לה שם אחד, ופעמים תינק מהרחמים ולה שם אחר. המשל בזה, חכמה לה שם אחד מצד עצמה, ושם שני מצד השפעתה בחסד, ושם שלישי מצד קבלתה מהכתר, וישתנו השמות כפי קבלתה מבחינת הכתר, ותשתנה עוד כפי צד השפעתה בחסד, וכן על דרך זה לפי השתנות הבחינות.

(שער כ"ב) מ"ד) עוד צריך לדעת כי יש ביכולת הצדיקים להיותם מרכבה אל המדות בסוד המשכת נשמתם ופעולתם בעולם הזה, ונטייתם אל אחד מהצדדים ואחת המדות, כענין אברהם איש החסד, ויצחק איש הגבורה, ויעקב בעל התפארת, ומשה בעל הנצח, ואהרן בעל ההוד. ועוד לדרך אחר, אהרן איש החסד, משה איש הדעת הנעלם בתפארת, יוסף בעל היסוד, וכן פלטי בן ליש, וכן בועז, וכן שלמה, יחס לשלמה בסוד הדעת במציאותו הכלול ביסוד, ורבים כאלה, ובו דוד בעל המלכות, וכן רוב המלכים הצדיקים, וענין זה הארכנו בספר פרדס בס"ד:

ואולם האנשים המיוחדים אשר נקבו בשמות שהן מוסדי דור ודור בכללות קומת האצילות הם, **אדם נח שם** - חכמה בינה דעת. **אברהם יצחק יעקב** - חסד פחד תפארת. **משה ואהרן פינחס ודוד** - נצח הוד יסוד מלכות. וכלם בשרשי הנשמות אשר לאדם השלם באברי השכינה אם כל חי, דמתמן, מלכים^{ק"ד}, צדיקים, חוזים נביאים, אנשי אמת, גבורים, חסידים, נבונים, חכמים, ראשי אלפי ישראל.

מ"ה) עוד צריך לדעת כי בתפארת י"ב גבולי אלכסון, והם גבול דרומית רומית, גבול דרומית תחתית, גבול דרומית מזרחית, גבול דרומית מערבית הם ארבעה. עוד גבול צפונית רומית, גבול צפונית תחתית, גבול צפונית מערבית, גבול צפונית מזרחית הם ארבעה. עוד גבול מזרחית רומית, גבול מזרחית תחתית, גבול מערבית רומית, גבול מערבית תחתית הם ארבעה, הם י"ב נגד י"ב אורות עליונות להם י"ב הויות, להם מרכבה י"ב שבטי ישראל. ובאור ענין זה בארוכה בספר פרדס בס"ד.

^{ק"ד} מלכות יסוד הוד נצח ת"ת גבורה חסד בינה חכמה כתר.

על ספרים ומחבריהם^{קטו}

דברים שנאמרו במהלך השיעורים של **הרב מרדכי עטיה שליט"א** על ספרים ומחבריהם.

1) הקדמות מהרח"ו על שער ההקדמות מובאת בתחילת ספר עץ חיים על חכמת הקבלה, החיוב ללומדה והאזהרות לניגשים לעסוק בה (מובאת לעיל ע"ש).

ראה גם **הקדמת רבי שאול דוויק** בתחילת ספר אוצרות חיים.

וכן פתיחות לספר **"דעת ותבונה"** לרבי יוסף חיים .

ספר **שומר אמונים הקדמון** מהרה"ג המקובל **מהר"י אירגאס** ז"ל ובו הקדמות הכרחיות העוסקות בעיקרי האמונה ויסודי התורה ע"פ הקבלה (עיקרי הדברים המובאים בספר אור נערב להרמ"ק זיע"א).

2) התעוררות אל המעיין בספר הזהר הקדמה להעיר את עיני המעיין, **ראה עץ חיים א' דף ט"ו ע"א**, וכן בשער ההקדמות דף ה' ע"ג.

3) תולדות חייו של הרב שמעון אגסי והסיבה לכתיבת פירושו **"בני אהרן"** על שער הגלגולים תמצא בהקדמה לספר בני אהרן. וכן כתב ספר **"שם משמעון"**. וכן **"אמרי שמעון"** וספר **"זהב שבא"**. נולד בשנת תרי"ב נפטר ליל ו' ח' באב התרע"ד בבגדד ערב מלחמת העולם השנייה. על הקשר בינו לבין הרב יהודה פתייה **עיין בהקדמת הרב יהודה פתייה בספרו "בית לחם יהודה"**.

שם משמעון, ספר שם משמעון שהביא ר' שאול באוצרות חיים דף א' ע"א **אות א'** הוא ספרו של **הרב שמעון הורוביץ** אשר יחד עם הרב חיים לייב אויירבאך הקים את הישיבה "שער השמים" והוא גם ההדיר והוציא לאור ספר **"עטרת יוסף"** אשר בסופו הדפיס את ספרו "שם משמעון" בספר יש הסכמה של ר' שאול דוויק. וגם הישיבה **"נהר שלום"** של הרב **מרדכי שרעבי** זצ"ל היתה קרויה בשם "שם משמעון" על שמו מפני שעזר בהקמת הישיבה. ראה **אוצרות חיים דף ב' ע"ג אות ה' באש"ל** כתב שם עיין שם משמעון בהגהותיו על עטרת יוסף.

4) תולדות חייו של הרב יהודה פתייה והסיבה לכתיבת פירושו **"בית לחם יהודה"** על עץ חיים תמצא בהקדמה לספר ושם מזכיר את הרב יוסף חיים ואת הרב שמעון אגסי. בצעירותו כתב **"יין הרוקח"** פירוש יפה על אדרא רבא וזוטא, וכן כתב **"מתוק לנפש"** פירוש על "סבא דמשפטים", כן כתב פירוש על עץ חיים בשם **"אפיקי מים"**, וכן כתב ספר בשם **"רוחות**

^{קטו} לקט ידיעות קצר על ספרים ומחבריהם. אינו משקף תולדות חייהם ופועלם בשלמות.

מספרות. ראה בתחילת יין הרקח סיפור איך נתגלגלה הדפסת פירושו יין הרקח. נולד ב' בשבט התרי"ט, נפטר בכ"ז באב התשי"ב בירושלים.

5) פרק מחיי **הרב יפה שעה** (הרב שלמה הכהן) חי בתקופת הרש"ש אך לא ראה אותו (אולי רק בסוף ימיו). עלה בזקנותו לארץ, ראה את כתבי הרש"ש רחובות הנהר ונהר שלום, וכתב עליהם בקושיא זו חד מן קדמיא **כמוה"ר נר המזרחי זיע"א** פעל ועשה סדר הכוונות ברוב חכמתו ובינתו... (הכוונה להרש"ש). וכן גם כך הזכיר **הרב שמן ששון חלק ג' דף מ"ט ע"ג אות כ'**... מביא קושיית היפה שעה וכותב עליו... והביא (היפה שעה) גם כן סדר הרב שר שלום זלה"ה אשר הפליא לעשות, ע"ש.

לא היה להרב יפה שעה את ספר שער ההקדמות. עיין בהגהות ר' שאול על יפה שעה שהודפסו בתחילת "שער הכוונות", שכתב וזוכרני **שהרב אליהו משען** כתב שלא היה לרב יפה שעה ספר שער ההקדמות ומשום הכי מקשה... וגם לא ידע על דרוש הדעת. **ובמבני"ש דף י"ג ע"ב הגוב"י אות י"א** מקשה לכאורה על מה שכתוב בפירוש **בשעה"ק דף י"א ע"ג** ואחר כך כותב: שוב ראיתי בשער ההקדמות ונשאר בקושיא נוספת... **מכאן משמע שהיה לו שער ההקדמות**. ותירך **מו"ר רבי מרדכי עטיה שליט"א** שכנראה בהמשך ראה את שעה"ק אך לא היה לו בתחילה. היה גאון גם בפשט וכתב כמה ספרים, נפטר בשנת תקפ"ז.

6) **א"ה** (אמר המגיה) בספר **שפת אמת** הוא **רבי שאול דוויק** שהיה תלמידו. **אליהו משען תם ר"ת אמת**.

רבי חיים שאול הכהן דוויק (השד"ה) נולד ביי"ד חשוון תרי"ח בארם צובה. נפטר ד' בטבת תרצ"ג בירושלים.

וכן הרב **עלי נהר** היה רבו של רבי שאול. ניסים הררי רפול ר"ת **נהר**.

רבי אליהו משען נפטר כ"ד אדר ב' תרמ"ב.

רבי ניסים הררי רפול נפטר ט"ו בשבט תר"ל.

7) **א"ה** (אמר המגיה) בספר **"שערי רחמים"** הוא **הרב יעקב קצין** זצ"ל. הוא גם הוציא לאור ספר הכוונות **"אור הלבנה"** כוונות זמניות ועוד. הוא היה חתנו של הרב **שלום הדא"ה** זצ"ל.

8) ספר **"שלום וצדק"** לרב **שלום הדא"ה** זצ"ל, נדפס בסוף ספר **"דעה והשכל"** של בנו הרב **עובדיה הדא"ה** זצ"ל, **הרב שלום הדא"ה** היה ראש מקובלי בית אל, כתב גם ספר **"שה לבית אבות"** פירוש על מסכת אבות. הרב **שלום הדא"ה** נולד בשנת תרכ"ב בארם צובה, נפטר ביי"ג כסלו תשי"ה בירושלים.

הרב עובדיה הדאיה זצ"ל היה גם ראש מקובלי בית אל וזכה להקים את ישיבת בית אל מחוץ לחומות העיר העתיקה אחר מלחמת השחרור, היה אב"ד. כתב שו"ת **"ישכיל עבדי"**, וגם ספר **"דעה והשכל"**, וכן דרושים **"ויקה עובדיהו"**, **"שלום עבדו"**. וכן ספר **"עבד המלך"**, וספר **"עבדא דרבנן"** על הש"ס. נולד בשנת תר"ן בארס צובה, נפטר כי שבט תשכ"ט בירושלים.

9) ספר **"שמחת כהן"** לרב המקובל רבי **מסעוד כהן אלחדאד** זצ"ל ראש המקובלים בישיבת בית אל יכב"ץ בין השנים תרס"ג – תרפ"ז, לפני **הרב שלום הדאיה** זצ"ל. את ספרו ערכו **הרב שלום הדאיה** ובנו **הרב עובדיה הדאיה** זצ"ל. רבי **מסעוד כהן אלחדאד** נולד בשנת תק"פ האריך ימים, ונפטר בכ"ד סיון תרפ"ז והוא בן 107 בירושלים.

10) **רבינו יוסף חיים** בעל ה"בן איש חי" למד קבלה לפני גיל 20, עיין סוד ישרים בסוף חלק ב' של **"רב פעלים"** **שאלה י"ג דף ק"ל עמ' ב'**, תשובה לשאלה שנשאל, ומעתיק שם תשובה שקיבל מהרב **ידידיה אבואלעפיה** ז"ל היר"א **קודם שנת כת"ר**. **והוא נפטר בשנת תרס"ט בגיל 70 מכאן שהיה לפני גיל 20 שנה כשקבל את התשובה העוסקת בענין קבלה מהרב אבואלעפיה זצ"ל.**

הרב רפאל חי ידידיה אבואלעפיה (היר"א) נולד בשנת תקס"ז ירושלים, היה תלמידו וסופרו הנאמן של הרב דב"ש, (פעם היתה סכנה ליהודי ירושלים מפני פורעים, הרב דב"ש ביקש מהיר"א לכתוב קמיע, ירושלים ניצלה ורק כדור בודד פגע ברגלו של היר"א והיה צולע כל ימיו מזה). נפטר בט"ו סיון תרכ"ט בירושלים. הרב **יוסף חיים** נולד בשנת תקצ"ז בבגדאד, נפטר שם ב"ג אלול תרס"ט.

שם באותה תשובה כותב הרב כלל חשוב: ... כבר ידוע ומפורסם שרוב קושיות הצ"ע שכתב והקשה **מוהרש"ש** אשר הניחם **בצ"ע** אינן אלא **לכאורה** והמה הכרחיות כדי לבא אל הכוונה אל מה שכתב וסידר בהקדמתו רחובות הנהר, והקדמתו השניה אשר בספר נהר שלום, **ומי שבקי ולומד בהתמדה ושקידה ועיון רב** בעיניו יראה כי הקושיות הללו אינן אלא **הכרח גדול על מה שכתב בהקדמתו...**

11) **בספר הקדו"ש** של בעל הלשם שבו ואחלמה הרב **שב"ח שלמה בן חיים חייקיל אלישיב** זצ"ל, **בהקדמה לשער הפונה קדים** ידיעות חשובות על ספרים וחכמים ועל חלק זה של החכמה (עולמות אין סוף ראה הקדמה במלואה לעיל).

12) בספר כרם שלמה **לרבי סלמאן אליהו חלק ג' דף ק"ע** כותב כי כל מקום בדברי הרב שכתוב צ"ע, כוונתו עיין היטב או בפרקין או במקום אחר ותבין זה. **הרב סלמאן אליהו** נתייעץ עם **הרי"ח טוב** (הרב יוסף חיים) קודם עלייתו לארץ הקודש (לדעת ממי ילמד קבלה), והוא

הת"ח אותו מזכיר רבינו הרי"ח טוב בהקדמת ספרו "דעת ותבונה" (ראה ההקדמה לעיל). רבי שלמן אליהו נולד בשנת תרל"ט בבגדאד, נפטר ב' בתשרי תש"א בירושלים. הוא אביו של מו"ר הרה"ג הראשון לציון הרב מרדכי אליהו שליט"א.

13 עם הכולל. כשעושים גימ' ומוסיפים את הכולל מה הכוונה? משל כשבונים ספינה ויש 999 חלקים אחרי שמסיימים להרכיב את 999 חלקים נוצר חלק נוסף חדש, הספינה בכללות, זו הכוונה הכולל. אחדות החלקים, זה חלק נוסף הכולל ומאחד את כולם.

ועוד סמך להוספת הכולל מן התורה (בראשית מ"ח ה'): "...אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי." יעקב אבינו משה אותם בכ' הדמיון, אך יש בגימ' הבדל אחד ביניהם וזהו **עם הכולל**. אפרים מנשה=726. ראובן שמעון=725 **עם הכולל**=726. וזהו כראובן ושמעון אע"פ שחסר 1 זהו עם הכולל (השל"ה).

14 רבי שלמה מולכו שני רבנים נקראו בשם זה :

א) רבי שלמה מולכו שחי בזמן גירוש ספרד והוא ניצח בוויכוח עם האפיפיור בזמנו, ונהרג על קידוש ה'. בספר "מגיד מישרים" כותב מרן הבית יוסף שהבטיח לו המגיד שיעלה על המוקד על קידוש ה' כמו רבי שלמה מולכו הי"ד.

ומה שידוע לנו שרבי יוסף קארו נפטר בשיבה טובה על מטתו, ולא מת על קידוש ה'. תירץ **רבי מרדכי עטיה זצ"ל (סבו של מו"ר רבי מרדכי עטיה שליט"א)**: היות ומרן היה מוכן כל רגע לעלות למוקד על קידוש ה', נחשב לו הדבר כאלו מת על קדושת ה'.

ועוד הביא סיפור מהגר"א שביקש לדעת מי יהיה במחיצתו בגן עדן. לאחר שבדק מצא שהאיש פשוט ביותר, שכל מה שהוא עושה הוא רק לאכול ולפטם עצמו, ולפיכך היה שמן מאוד...שאל אותו לסבת מעשיו. והאיש ספר לו שאביו היה נמוך ורזה וכשהעלו אותו על המוקד להשרף נשרף מיד. לכן החליט להשמין. ואמר לגר"א: אני רוצה שכשיעלו אותי למוקד תהיה להבה גדולה ואשרף הרבה זמן. שמח הגר"א שחלקו יהיה אתו, מכיוון שהאדם הזה חי כל חייו על מנת למסור עצמו על קדושת ה'. ועוד לומדים מכאן שגם הגר"א שלמד במסירות נפש זכה למקום של נהרגים על קדושת ה', **עיין שער הכוונות דף כ"ד ע"ב.**

ב) רבי שלמה מולכו, בעל המחבר ספר הקדוש "שמן משחת קדש" פירוש על שיר השירים על פי הסוד, וכן ספר "שמן זית זך" על הקדמת רחובות הנהר "ונהר שלום" של מורינו הרש"ש זיע"א, הביא מדבריו הרב תו"ח דף ק"ס ע"ב שהיה בימי הרש"ש זיע"א. ערך את **אוצרות חיים** ובסופו כתב כל מקום שימצא כתוב בספר זה **שמ"ן** ר"ת שלמה מולכו נר"ו הוא שמי לעולם מה שחנני אלוהים המעט אם רב. נפטר ו' בחשוון תקמ"ח **ראה סוף אוצרות חתימת שמו בשיר שבת לאל**.

15) ספר משנת חסידים חברו רבי עמנואל חי ריקי. מסודר כסדר המשנה, מסכתות ופרקים עיין ספר אמת ליעקב בסופו חלק שפת אמת דף קכ"א ע"ב ד"ה שוב מצאתי, ועוד שם דף ק"י ע"א סי' נ"ה שם כתב את שבחיו, ועוד כתב שהרב דוד מג'אר לעולם היה נושא את הספר בחיקו כמין קמיע והיה אומר שלמד אותו כ"ה פעמים. רבי עמנואל חי ריקי נרצח על קידוש ה' כנראה בין כסה לעשור, נמצא הרוג בדרך שנת תק"ג. הי"ד.

16) ספר "אפר יצחק" לרבי יצחק פרירא, היה מחכמי בית אל, אפר יצחק ברובו הוא השלמות והגהות מכתב יד מקורי של הרב תורת חכם. את הספר תורת חכם כתב הרב חיים דילהרוזה זצ"ל, סידרו וקראו בשם זה הרב דברי שלום. השמטות והשלמות אלו הודפסו במקומם בתורת חכם הנדפס מחדש ע"י צאצאיו, הרב יצחק פרירא ערך את ספרי אביו הרב אהרן פרירא זצ"ל, "בגדי ישע" "ומעיל צדק" וכן ספר "תולדות אהרן ומשה" והדפיסם בשנת תרמ"ח. כמו כן כתב "בגדי הקודש אשר לאהרן", הספר הזה היה גנוז בהיותו נעתק ונסדר לדפוס ע"י בנו ולא הודפס, יצא לאור לראשונה בשנת תשנ"ד ע"י חברת אהבת שלום. רבי אהרן רפאל חיים משה פרירא נפטר ב"ז אלול תרמ"ח בשאלוניקי. בנו הרב יצחק משה פרירא נפטר בו' שבט תרע"ז.

17) ספר אדם ישר (מופיע באיפה שלמה בר"ת א"י) מיוחס למהר"ו והוא במהדורה בתרא המופיע בעץ חיים שלנו. הוציאו לאור מתוך כתבי הגניזה הרב יעקב צמח בשנת ת"ב.

18) בהגוב"י על עץ חיים כשכתוב עיין שער א"א פרק ט"ו או פרק ט"ז משער א"א. פרק ח' משער אנ"ך הוא פרק ט"ו משער א"א. ופרק ט' משער אנ"ך הוא פרק ט"ז. היות ובעץ חיים שלנו פרק י"ד הוא הפרק האחרון משער א"א. ופרקים ט"ו ו ט"ז משער א"א הוכנסו לשער אנ"ך.

19) הדע"ה ר"ת הדע"ה המופיעות בשער רוח הקודש הם הגהות הרב יוסף סידבון זצ"ל היוס"ד חי בטוניס. חיבר את הספר "אהבת ה'" פירוש על "אידרא רבא", וספר "יראת ה'" פירוש על שער רוח הקודש, וכן ספר "מלחמת ה'" על קריאת שמע על המטה. בחיבוריו חוזרות המילים "שלחו מתם", והכוונה למכתבים שזכה לקבל מהרש"ש עצמו. הוא מזכיר בספרו "אהבת ה'" את פטירת הרש"ש בדף ק"ח סוף ע"א: ... כבה הנר המערבי. הדע"ה ר"ת דעתי הקלושה.

20) א"ה (אמר המגיה) המופיע בשער רוח הקודש היא הגהת הרב יצחק קלאמרו זצ"ל שזכה להגיה את ספר עץ חיים הוצאת ירושלים בשנת תרכ"ז. חי בתקופת היר"א והוא גם הגיה את

שער "רוח הקודש", ועונה שם ומיישב את שאלות ה"יוס"ד. בידי רבינו (מו"ר הרה"ג רבי מרדכי עטיה שליט"א) ספר עץ חיים שלו.

(21) באוצרות חיים, ר"ת יוס"ד המופיעות באיפה שלמה הוא הרב יוסף סידבון זצ"ל. ר"ת אי"ה אני יהודה הלוי המופיעות שם הוא רבי יהודה הלוי, ראה אוצרות דף י"ע"ג אות ה'.

(22) הרש"ש קורא לשער מ"ב שער דרושי אבי"ע שער הנחמד. נתבארו בו שרשי החכמה ובפרט בפרק י"ב כולו מחמדים. בשער מ"ב יש ה' פרקים ואחר כך פרקים י"ג י"ד, ואחר פרק י"ד יש שער נוסף ובו ד' פרקים והם פרק י"א י"ב משער מ"ב, ראה נהר שלום דף ל"ד ע"ב ד"ה ועל מה שכתב.

(23) הרש"ש קורא לשער כ"ז פרק א' וכן לשער מ' פרקים ז' ח'. שער פרטי העולמות. שער ל' הוא שער הפרצופים, ראה נהר שלום דף כ"ב ע"ב ד"ה אח"כ הגוב"י אות ה'.

(24) בנהר שלום דף מ"ו יש הגהות על ספר הכוונות, שהם הגהות על פרי עץ חיים.

(25) בעץ חיים שער טנת"א פרק ו' יש ביאור על ספר היצירה.

(26) אוצרות חיים באש"ל, כאשר הוא מציין מקורות מספר מבוא שערים הדפים והעמודים לפי דפוס שלנו, אך המקורות משער ההקדמות אינם לפי דפוס שלנו. וכן המקורות המובאים מנהר שלום אינם לפי דפוס שלנו.

(27) בפרי עץ חיים דובראוונא, בהגהות הלשם, הציונים שלו על נהר שלום הם לפי הדפוס הישן. הדפים הרשומים בצד בנהר שלום בסוגריים מרובעות [...].

(28) הרב גדליה הלוי זצ"ל המובא בין דרושי הרב בעץ חיים (בעיקר בדרושי אבי"ע) הוא בנו של הרמ"ק רבי משה קורדבירו זצ"ל ותלמידו של האריז"ל. הארי"י בבואו לצפת למד כ 6 חדשים לפני הרמ"ק וקורא לו רבו (ראה בשער הכללים בפרק האחרון מיד קודשו של הארי"י, מכנה שם את הרמ"ק בשם מורנו ורבו נר"ו מכאן גם שכתב הדברים בזמן חיים חיותו של הרמ"ק). הארי"י לא לימד קבלה בצפת בחיי הרמ"ק. אחר פטירת הרמ"ק למד רבי גדליה הלוי לפני הארי"י.

(29) ספר אור נערב לרבי משה קורדבירו (הרמ"ק) הוא הקדמה לספר אור יקר. החלק הששי מספר אור נערב הוא קיצור משובח ומפואר מההקדמות שביאר הרב זצ"ל בארוכה בימי

בחרותו בספר **פרדס רימונים**. **רבי משה קורדבירו** (הרמ"ק) נולד בשנת רפ"ב, נפטר בכ"ג תמוז ש"ל בצפת.

30) ספר **תולעת יעקב** לרב **מאיר בן גבאי**, בעל ספר **עבודת הקודש** וספר **דרך אמונה**.

31) ספר **ריח יצחק** חברו **רבי יצחק אלפיייה זצ"ל**.

32) ספר **יודעי בינה** לרמ"ז **רבי משה זכות** נמצאו ממנו רק חלקים חרוכים. החיד"א מספר שכשהרמ"ז רצה להדפיסו דיבר על זאת עם הרב בנימין הלוי מתלמידי האר"י, וזה יעץ לו שלא להדפיסו. הרמ"ז החליט בכל זאת להדפיסו, ובאמצע ההדפסה נשרף הדפוס והנדפס. והחיד"א מעיד שמה שמחזיק בידו הוא ספר חרוך. **רבי משה זכותא** (הרמ"ז) נולד בשנת שפ"ה באמסטרדם, נפטר בט"ז תשרי תנ"ח.

מבוא רחב על חיי הרמ"ז, רבותיו ותלמידיו, ספריו ושיטתו בקבלה, וכן על רבני וגדולי דורו כתב מו"ר הרה"ג הרב **מרדכי עטיה שליט"א** בספר **אגרות הרמ"ז** הנדפס מחדש על ידו הוצאת **ישיבת החיים והשלום** שנת תשנ"ט.

רבינו יוסף אירגאס בעל ספר **שומר אמונים הקדמון** היה תלמידו של הרב"ך **רבי בנימין הכהן**, שהיה תלמיד הרמ"ז **רבי משה זכותא**, שהיה תלמיד הרב **בנימין הלוי**, שהיה תלמיד הרב **חייא רופא**, שהיה תלמיד מהרח"ו, שהיה תלמיד האר"י ז"ל. **רבי בנימין הכהן** היה רבו של **רבי ישעיה בסאן** שהיה רבו של הרמח"ל **רבי משה חיים לוצאטו זיע"א**.

33) הרב **יעקב צמח** נולד בשנת ש"ל בפורטוגל. והוא היה מהאנוסים, במקצועו היה רופא. עד גיל 35 לא ידע מאומה מהיהדות ורק אז התחיל ללמוד להניח תפילין, הוא הכיר את מהרח"ו למד עם מהרש"ו. כתב ספר "קול ברמה" ביאור לאדרא רבא, וכן הגהות על כל ספרי האר"י. וכן כתב ספר "עדות ביעקב" הכולל שני ספרים "אדם ישר" ו"קהלות יעקב". וכן ספר "תפארת אדם", שם מביא קטעים מספר **עדות ביעקב** ומספר **רנו ליעקב**, שכתב אותו משמיעה ולימוד ליל ששי ובמנחת שבת השמונה שערים אצל מהרש"ו בדמשק. וכן ציורים בכתב יד הצמ"ח. נפטר בשנת תכ"ה בירושלים.

ראה עוד עליו בהתחלת ספר **מקום בינה**, וכן על חכמים נוספים כתב ההקדמה מו"ר הרה"ג **רבי מרדכי עטיה שליט"א**. ראה גם הקדמת הצמח בספר "קול ברמה" הנדפס מחדש ע"י הרב אליהו עטיה שליט"א.

ספר **מקום בינה** הוא אוסף חדושים מרבני מרוקו, בעיקר מהרב **אברהם פינטו** זצוק"ל וכן מהרנ"ש והרמ"ז.

34) **מצת שימורים** כתבו הרנ"ש הרב נתן שפירא, היה בתקופה שאחר פטירת מהרח"ו. בתקופתו היה רבי אברהם אזולאי, הרמ"פ רבי מאיר כ"ץ פאפירש שסדר את הספר עץ חיים, הרב יעקב צמח ומהרש"ו רבי שמואל ויטל כולם חיו באותו דור. למדו ביחד בשבת. כל הנ"ל ועוד מסופר בספר קורא הדורות. ע"ש. הרב ישראל בנימין וכן הרב יעקב צמח היו רבותיו של הרמ"פ.

35) **הרב אליהו מאני** זצ"ל מחכמי בית אל, כתב "מזכיר שלום" פירוש על עץ חיים וכן "מזכיר שלום" מערכות. כתב גם את "מעיל אליהו" ו"ברכת אליהו". כשמופיע בספר מעיל אליהו עיין במערכות וכו' כוונתו למערכות שכתב בספר מעיל אליהו ולא על המערכות במזכיר שלום. לצערינו לא הודפסו במעיל אליהו הנדפס מחדש, והן מופיעות רק בספר הישן, נזכה שיודפסו בקרוב אמן. נפטר ז' בתמוז תרנ"ט.

מעיל אליהו דף רמ"ו ד"ה אבל, כותב שספר ארבע מאות שקל כסף הוא ממהרח"ו ז"ל ולא מאחר. הרב אליהו מאני נולד בתמוז תקפ"ד בבגדאד, שימש כרבה של חברון, נפטר ז' בתמוז תרנ"ט.

36) **רבי דוד פארדו** היה מחותן עם החיד"א, נולד בשנת ת"ע בויניציאה, נפטר ב"ב סיון תקנ"ב. יש הגהות שלו כתב יד על עץ חיים, רבי שאול דוויק מביא מהן בפרושו איפה שלמה.

37) **דברי שלום** לרבי רפאל אברהם שלום שרעבי נכד הרש"ש. נולד בשנת תקל"ה בירושלים, נפטר בכ"ה כסלו תקפ"ז. בדרך כלל כשכותב בספרו ר"ת הרמ"ז כוונתו הרב מור זקני (הרש"ש). ראה דב"ש דף י"ט ע"ד ד"ה והקשה הרמ"ז ז"ל טובא קשיא. כוונתו כאן לקושיית הרמ"ז רבי משה זכותא, כך כתב "מזכיר שלום" מערכות מע' הצ' אות ט', שהכוונה לרבי משה זכות. ועיין שכן מובאת הקושיא בפירוש בשם הרמ"ז רבי משה זכות בספר מקום בינה דף נ"ג ע"א, ודלא כמו שהבינו בטעות הרב אמת ליעקב דף פ"ב ע"ד והרב שלום עדני בספרו "שלום ירושלים" דף י"ט, שהכוונה להרש"ש.

בספר אמת ליעקב דף פ"ב ע"ד ד"ה וראיתי, וכן הרב שלום עדני בספר שלום ירושלים דף י"ט ע"ב כשמזכירים את הדב"ש כותבים: כתב הרב החסיד הרא"ש ר"ת רפאל אברהם שלום.

38) **דגלי אהבה** להרב אברהם מיוחס. יצא לאור לראשונה בשנת תש"ס ע"י ישיבת "אהבת שלום" והוא ספר "שדה הארץ".

39) **ספר אליים** להרב הכולל הפילוסוף המקובל האלקי כמהר"ר **יוסף דילמדיגו היש"ר מקנדאיה** (דילמדיגו או דילמדיקו, והוא תרגום הרופא). ר"ת **היש"ר הרב יוסף שלמה רופא**. וכתב ספרים רבים ורק חלק קטן בדפוס, עיין **שם הגדולים להחיד"א** ספרים ערך **"אליים"**. בעל ספר **"שבר יוסף"**. נפטר ביי"ג אב שצ"ג .

40) ספר **אמת ליעקב** להרב **יעקב שאלתיאל ניניו**, ובו מערכות לפי אל"ף בי"ת על ג' ספרים **עץ חיים, מבוא שערים ושער ההקדמות**. מקום מושבו **טבריה ת"ו**, בשנת תרי"ג הוציא ספרו. אהב את העיר **טבריה** והוכיח שממנה יבוא המשיח, עיין שם דף צ"א ע"ג דרוש נאה על הענין.

41) מהרש"ו **רבי שמואל ויטאל** בנו של הרב **חיים ויטאל** מוהרר"ו, ראה לעיל הקדמת מהרש"ו לשעה"כ, וכן לקמן על כתיבות מהרר"ו.

התייחסות והערכה לרש"ש ולחיבוריו

מזכיר שלום על עץ חיים דף קמ"א: .... אבל לגבי דידיה כל רז לא אניס ליה ונהירין ליה שבילי דרקייעא, וכידוע לכל קורא בהקדמותיו וסדריו ותיקן התפילות. שלום ירושלים על עץ חיים דף ע"ט: .... וכתב אבי התעודה קדוש ה' מכובד השמ"ש בגבורתו... בהקדמתו רחובות הנהר לאבינו רועינו קדוש ה' מכובד שר שלום. ואצרות חיים דף ט"ו ע"א באש"ל אות ב' 13 שורות מסוף העמוד: ... וכתב הרא"ש ז"ל בהגהותיו כתב יד על השמ"ש ז"ל וז"ל אחרי התאבקי בעפר כפות רגליו אפשר ליישב קצת... ועוד שם שורה אחרונה.. אמנם מרן הקדוש הרש"ש זיע"א בספרו הטהור נהר שלום... וכן שם דף ט"ז ע"א אש"ל אות ז' 4 שורות מהתחלה: ... וכן כתב הרש"ש בהקדמתו הנפלאה... וכן בהמשך... והוא בהקדים מה שכתב רבינו הרש"ש בהקדמתו הנפלאה... שם משמעון דף קנ"ו: מביא לשון הרש"ש... עכ"ל ולכאורה הוא היפך מפשטי הלשונית דהרב ז"ל שבכל מקום אמנם נודע ומפורסם שגדול "השלום" (הכוונה לרש"ש) שעל מי עץ חיים נטע שורשו ומגויית האר"י רדה דבשו רק שקצור קצרה יד שכלינו ללטוש מאור עיניו להביט מרחוק עומק דבריו וצריך לנו בתי עינים גדולים להגדיל ראות עיני שכלינו להבין דברי קדשו ולהשגת הדברים, אין זה כי אם עד יערה עלינו רוח ממרום ויחוננו חכמה בינה ודעת אכ"ר. דברי שלום דף י"ד ע"ג: .... אשר דרש כתרי אותיות של דברי האר"י זצוק"ל ובעוונותינו הרבים תורה מונחת בקרן זוית דאין שיכול להשיג דעתו לא מיניה ולא מקצתיה, ויתומים היינו ואין אב בחכמה שידלה ומשקה להבין אמרי יושר בתורת האר"י ז"ל ובתורת מ"ז ז"ל... (מו"ר זקני)

הקדמת היר"א לספר הליקוטים: .... ורבותינו התנאים רשב"י וחיבריו וכל האמוראים, דור אחר דור עד זמן הגאונים, וכל קדושים לפי רוב השנים, תורה חתומה, לא גילו את דבריהם רק בהצנע לכת ואת צנועים חכמה וברצות ה' תורה יוצאת בהינומא, אער"ב שמש"א ואדכי יומא השמש יצא על הארץ כחתן יוצא מחופתו הוא רבינו האר"י זיע"א מושל בגבורתו כן בדבר ה' יסד בציון עמוד השלום, גזרת יהלום בשלם סוכו ומעונתו, הוא האיר עינינו בתורתו, ופורש עלינו סוכת שלום. תורתו תורת אמ"ת וש"לום, ואתא מרבבות רחובות הנה"ר ובישראל יתפאר צדיק באמונתו, הוא רבינו ומורינו המפורסם בתוקף חכמתו, עיר וקדיש מן שמיא רבן של חסידים הגדיל תושי' הוא מורינו הרב שר שלום מזרחי דידיע שרעבי זיע"א, מי ימלל גבורתו מי יביע קדושתו מי יגלה ענותנותו, מי יופיע עומק דעתו, תורתו מכרזת גודל חסידותו, הוא גילה סתרא דסתרין ואת ישרים סודו ולרוב חריפותו ובקיאותו תיקן סדרים והראנו נפלאות מי יבין נסתרות ונוראות, הן הן נוראותיו, וסדורי תפילות כל השנה והקדמותיו יגידו נפלאותיו, משקה הרים מעליותיו וכבר ידוע ומפורסם

בכל כדור העולם, מי האיר ממזרח הן צדיק בארץ ישולם, ותליית זיכנו ה' ליהנות מתורתו, הוא רווה צמאונינו בפניני בקיאותו, אלקים חשבה לטובה להחיותינו, שבשפלינו זכר לנו להאיר עינינו, והמעמיק בהקדמותיו וסדריו ידע למשקל ומטרח... ע"ש באורך.

והרי רשימת שמות ראשי ישיבת המקובלים ק"ק חסידים בית אל יכב"ץ מיום היווסדה עד היום

14 שנה	תצ"ז – תקי"א	הרב גדליה חיון –
26 שנה	תקי"א – תקל"ז	הרש"ש זיע"א –
29 שנה	תקל"ז – תקס"ו	הרב יום טוב אלגזי (המהרי"ט) –
שנתיים	תקס"ו – תקס"ח	הרב חזקיהו יצחק (בן הרש"ש) –
19 שנה	תקס"ח – תקפ"ז	הרב רפאל אברהם שלום (הדב"ש נכד הרש"ש)
23 שנה	תקפ"ז – תר"י	הרב חיים אברהם גאגין –
21 שנה	תר"י – תרל"א	הרב ידידיה רפאל אבולעפיה (היר"א)
10 שנה	תרל"א – תרמ"א	הרב אהרן עזריאל –
שנתיים	תרמ"א – תרמ"ג	הרב שלום משה חי גאגין –
20 שנה	תרמ"ג – תרס"ג	הרב ששון בכר משה –
24 שנה	תרס"ג – תרפ"ז	הרב מסעוד כהן אלחדאד –
18 שנה	תרפ"ז – תש"ה	הרב שלום הדאיה –
24 שנה	תש"ה – תשכ"ט	הרב עובדיה הדאיה –

בענין כתיבות מהרח"ו

מהרח"ו בעצמו לא פרסם ולא הוציא לאור שום ספר ממה שלמד מהאר"י, אמנם הוציא ספרים שלו. **נלע"ד** הסיבה שמהרח"ו לא הוציא לאור, הוא כי אחר פטירת האר"י נסתתמו מעין חכמה זו, ואי אפשר לגלות ולעסוק בזה. ועוד שעסק בסידור הכתבים והשמועות לקראת הוצאתם לאור. ראה חזיונות מהרח"ו שהיו לו מתנגדים שהציקו לו, וכמו שכתב מוהרח"ו עצמו בהקדמה מפרי ע"ח שהבאנו לעיל, וזה לשונו: "**ולוא כי יגורתי מפני אף וחמה קנאה המתגבר עלי ימצאו באנשי דורנו חכמים בדעתם ויקשו ערפם לבלתי האמן כי יש אלהים בארץ ויראתי פן מקנאתם בשומעם גדולתו ונפלאותיו ח"ו יטילו פגם בקדשים ויאמרו מאן גבר בגוברין הלא גם בנו דבר ה' ולוא זאת הייתי מספר **מקצת דרכיו ונפלאותיו אשר עיני ראו ולא זר דברים מבוהלים לא נראו בכל הארץ מימות תנאים כרשב"י וחביריו**". ועוד שאמר לו האר"י"ל שהוא צריך לתקן קודם את עצמו ואחר כך יתקן את העולם כולו, ע"י שיחזיר אותם בתשובה ויפרסם את הלימוד הזה. ועוד בזמן שהוא שחכמת קבלת האר"י התחילה להתגלות היתה גם ספרות גדולה של מקובלים שפרשו את הזוהר לפי העולה על רוחם, ולכן חיכה מהרח"ו שתהיה השתוקקות לאמת ועל ידי הפרסום של כתבי האר"י ואז ממילא יבוטלו כל הספרים שאינם על פי האמת. ועל כן מהרח"ו טורח הרבה בהקדמתו ובשער ההקדמות לתקן הדעות ולהוכיח אמיתת תורת האר"י.**

ת"ר ניירים: לאחר פטירת האר"י, אסף מהרח"ו את כל הכתבים שהיו בידי החברים שלמדו לפני האר"י ולא החזיר אותם. והיה מסדר את הדרושים כולם במשך כעשרים שנה וגם לא לימד כלל מזאת החכמה אף על פי שהפצירו בו ביותר, ובעיקר **הרב יהושע בן נון**. **בשנת שמ"ז**, 15 שנה לאחר פטירת האר"י, חלה מהרח"ו חולי גדול, ועל ידי ממון שנתן רבי יהושע בן נון לרבי משה ויטאל, אחיו של מהרח"ו, ונתן לו זה האחרון ת"ר ניירים, חלק קטן מהכתבים, לשלושה ימים. ושכר רבי יהושע 100 סופרים ונתן לכל אחד 6 ניירים והעתיקום במהירות והחזירו. בגלל המהירות היה בכתבים האלו שהיו בארץ ישראל כמה שיבושים וטעויות.

הרב בנימין הלוי רבו של הרמ"ז והרב אלישע גושטואלה לקחו הכתבים ההם ועשו מהם שלושה ספרים: (1) **ספר הדרושים**. (2) **ספר הכוונות**. (3) **ספר הליקוטים** (אינו ספר הליקוטים שיש בזמננו).

מהדורא בתרא: גנזה מהרח"ו בקברו בצפת בשנת שני"ב, לפני שעבר לדמשק על ידי מעשה. הכתבים היו בגניזה, עד שבשנת שע"ח הוציא אותם הרב אברהם אזולאי מקבר הגניזה, על ידי שאלת חלום וייחודים (בזמן חיים חיותו של מהרח"ו), והיו אצלו עד שנת ת'. ואז נתנם הרב

אברהם אזולאי לרב יעקב צמח, וזה האחרון הוציא מהם 5 ספרים בשנת ת"ב: 1) ספר קהילת יעקב. 2) ספר עולת תמיד. 3) ספר אדם ישר. 4) ספר אוצרות חיים. 5) ספר זוהר הרקיע.

שמונה שערים: מהרח"ו סדרם להוציאם לאור כך, אך רבי שמואל ויטאל עשה בהם עיבוד נוסף. והם השמונה שערים שבידינו ואין בהם מהת"ר ניירים, ומהמהדורא בתרא שזאת לא הייתה בידי מהרש"ו, ואלה השערים: 1) **שער ההקדמות**. 2) **שער מאמרי רשב"י**. 3) **שער מאמרי חז"ל**. 4) **שער הפסוקים**. 5) **שער המצוות**. 6) **שער הכוונות**. 7) **שער רוח הקודש**. 8) **שער הגילגולים**.

ספר פרי עץ חיים: יש שתי מהדורות: 1) **פרי עץ חיים הוצאת קארץ, סדרו הרמ"פ** רבי מאיר כ"ץ פאפירש. 2) **פרי עץ חיים הוצאת דובראוונא, זו סדרו הרנ"ש** רבי נתן שפירא, ויש ביניהם שינויים. והוא כלול **מספר הכוונות מהת"ר ניירים**, ומספר **עולת תמיד** שהוא מהמהדורא בתרא. יש בו גם קטעים רבים מהחברים אשר רובם מהרמ"ע מפאנו.

ספר אוצרות חיים: סדרו הרב יעקב צמח, נקרא אוצרות חיים מכמה טעמים: 1) נקרא כך על שם הרב חיים מחברו. 2) על שם שגנזו בבית החיים. 3) על שם שיצא לנו חיים ממנו. **ממעלותיו** על הת"ר ניירים והשמונה שערים: 1) שהוא מהגניזה מהדורא בתרא המעולה. 2) הדרושים בו מסודרים לפי הסדר שכן סדרם מהרח"ו. 3) הוא ספר שלם שכן נמצא.

ספר עץ חיים: סדרו הרב מאיר כ"ץ פאפירש, תלמיד הרב יעקב צמח, וקרא לו בשם **דרך עץ חיים**. וכלל בו מהת"ר ניירים, מהדורא קמא, מספר הדרושים, מהדורא תניינא הוא ספר אוצרות חיים, ומהמהדורא בתרא ספר אדם ישר וקהילות יעקב (עין לעיל הקדמת הלשם לשער הפונה קדים חשיבות העץ חיים).

בשנת רצ"ד נולד האר"י בירושלים לאביו החסיד רבי שלמה לוריא שהיה לו גילוי אליהו. אליהו הנביא היה סנדק של האר"י. בגיל צעיר נתיתם האר"י מאביו וירד לגור אצל דודו במצרים.

בר"ח חשון ש"ג נולד מהרח"ו לאביו החסיד עושה תפילין רבי יוסף ויטאל.

בשנת ש"ט התחתן האר"י עם בת דודו והוא בן 15. אחר נישואיו התחיל ללמוד עם רבו הרב בצלאל אשכנזי, בעל השיטה המקובצת, במשך 7 שנים. אחר

כך למד והתבודד במשך עוד 13 שנה. למד כעשרים שנה במצרים אחרי חתונתו.

בשנת ש"ל אליהו הנביא מצוה לאר"י לעלות לצפת ולמשוח תחתיו את רבי חיים ויטאל. באותה שנה עולה לצפת והוא בן 36 למד שם לפני הרמ"ק במשך כ 5 חדשים עד פטירת הרמ"ק.

בכ"ג בתמוז ש"ל נלקח לבית עולמו הרמ"ק, והאר"י מתחיל ללמד קבלה בצפת. מהרח"ו הגיע אליו רק אחרי 6 חודשים, מיום שבא האר"י לצפת.

בה' באב ש"ב נלקח ארון האלוקים, רבינו האר"י, והוא בן 38 שנה. במותו צוה שלא ילמדו החברים ממה שכתבו מפני שלא הבינו אתו. ורק מהרח"ו הבין וילמד ממה שכתב. מהרח"ו אוסף את כל הכתבים מהחברים ומתחיל לסדר את כל הכתבים ששמע הוא והחברים.

בט"ו כסלו ש"ח עולה מהרח"ו לירושלים, שכן צוה לו רבו האר"י שמקומו בירושלים. החיד"א ראה שטר משנת שמ"ד שנכתב בירושלים ת"ו ומזכיר בו למהרח"ו.

בשנת שמ"ה חוזר מהרח"ו לצפת וממשיך לסדר הכתבים. בינתיים מהרח"ו אינו מלמד ולא מוציא לאור שום ספר.

בשנת שמ"ז חלה מהרח"ו חולי גדול במשך כשנה. ועל ידי ממון רב שנתן רבי יהושע בן נון לאחיו רבי משה ויטאל, נתן לו זה האחרון, ת"ר ניירים לשלושה ימים. ושכר רבי יהושע בן נון 100 סופרים, ונתן לכל אחד 6 ניירים. העתיקום במהירות והחזירו אותם לרבי משה. **ומיד אחר כך בחסדי ה' עלינו חזר מהרח"ו לבריאותו.**

בשנת רבי בנימין הלוי רבו של הרמ"ז והרב אלישע גושטואלה עשו מהכתבים מהת"ר ניירים שלושה ספרים, ספר הדרושים, ספר הכוונות וספר הליקוטים. וזו מהדורא קמא שסידר הרמ"פ בעץ חיים בהמשך.

בשנת חזר מהרח"ו לירושלים.

- בשנת ש"ן נסמך לרבנות על ידי מהר"מ האלשיך והוא בן 47.
- בשנת ש"ב חזר לצפת וכנראה באותו זמן גנו את מהדורא בתרא בקברו בצפת.
- בשנת ש"ד חוזר לירושלים.
- בשנת ש"ה נשא את בת זוגתו האמיתית ג'מילה. באותה שנה הוצרך לברוח על ידי מעשה לדמשק מפני הפחה של ירושלים.
- בשנת ש"ח נולד רבי שמואל ויטאל בדמשק, ולא ראה מהת"ר ניירים ומהדורה בתרא. כנראה ידע על קיומם, ולא התיחס אליהם, שכן היו לו שמנה שערים של אביו.
- בשנת ש"ח הרב אברהם אזולאי מוציא מקבר הגניזה, על ידי שאלת חלום ויחודים, את המהדורא בתרא, **בזמן חיים חיותו של מהר"ו**.
- ל' בניסן ש"פ מהר"ו נתבקש לשיבה של מעלה, בדמשק מנוחתו. ואז רבי שמואל ויטאל בן 22 שנה. רבי שמואל היה מרבני דמשק והיה חתנו של מהר"י פינטו בזקנותו.
- עד שנת ת' לומד הרב יעקב צמח והרמ"פ ועוד אצל רבי שמואל ויטאל. באותה שנה מגיע הרב יעקב צמח לירושלים ומקבל את המהדורא בתרא מהרב אברהם אזולאי שהוציא אותה מהגניזה לפני 22 שנה.
- בשנת ת"ב הרב יעקב צמח מוציא לאור מתוך כתבי הגניזה 5 ספרים: **עולת תמיד, קהילות יעקב, אוצרות חיים, אדם ישר, זוהר הרקיע**.
- בשנת ת"ט-ת"י רבי שמואל ויטאל מוציא לאור את השמונה שערים, כשלושים שנה אחר פטירת מהר"ו. על סדר השמונה שערים שסידר מהר"ו. אך עשה להם עיבוד חדש. החיד"א מספר שראה כתב יד שמונה שערים שכתב מהר"ו.

מאמר קול אליהו הרב אליהו עטייה שליט"א בענין קבלת האריז"ל

הקדמה

תחילה אמרתי בליבי, טוב אעשה אם אהיה עומד בשער מאמרי זה אשר אני מניחו היום לפניכם שוחרי התורה ולומדיה יושבי על מדין ומבררי ההלכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ומזכיר בקצירת האומר מטרת מאמרי זה.

והוא: להיות מברר שבכל מקום יש לנו לפסוק להלכה אחר תורת האריז"ל אשר קבלה פה אל פה במראה ולא בחידות מאליהו הנביא זכור לטוב, והכל הוא בתורת ודאי גמור וללא שום ספק. וכמו שנוכיח בעזרת ה' איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא כאשר תחזינה עין הקורא מישרים, והמודים על דבר אמת יתנו עידיהם ויצדקו וישמעו ויאמרו אמת. ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

אמרו חז"ל בב"ב דף קכ"א ע"ב: תנו רבנן שבעה קפלו את כל העולם כולו, מתושלח ראה אדם, שם ראה מתושלח, יעקב ראה את שם, עמרם ראה את יעקב, אחיה השילוני ראה את עמרם, אליהו ראה את אחיה השילוני ועדיין קיים. ועי' שם בתד"ה שבעה, שביארו שאיכא למשכח לחד מ"ד בששה, ולמ"ד שרח בת אשר חיה לעולם איכא למשכח בחמשה. והנה לכאורה, איכא למשכח בשנים דהא חנוך קיים הוא ועומד ומשמש במרום - וחנוך ראה אדם.

ולכן נראה לומר שבדוקא נקט האי תנא שבעה אלו, לומר לך שאליהו עדיין קיים וגם נחשב מבאי העולם הזה, דזה דרכו של אליהו הנביא זכור לטוב להיות בא והולך ממתיתבתא דרקיעא למתיבתא דלתתא, כדי ללמד את החכמים הזוכים מהני מילי מעלייתא דאיתמר ברקיעא. ולכך אין למנות לחנוך או לשרח בת אשר, דאף שעדיין קיימים הם בגן עדן העליון, אין לחושבם שקיפלו את העולם הזה, כיון שאין להם עתה עוד קשר עם העולם הזה משא"כ אליהו וכנ"ל.

א. השתלשלות הדברים.

מקובלים אנו שכל התורה כולה כללותיה ופרטותיה נתנה למשה מסיני, ובסיני נתנו שני חלקי התורה חלק הנגלה וחלק הנסתר, ובדורות הראשונים היו לומדים את חלק תורת הנסתר ככל חלקי התורה שבעל פה. אולם לרוב יקרותה ודקותה במשך הדורות לא היתה תורת הנסתר נחלת הכלל אלא נחלת הפרט, וכך היתה הולכת ומתמעטת מדור לדור, ולא נשארה כי אם לשרידים אשר ה' קורא, שהיה נגלה עליהם אור ה' - ומתגלה אליהם אליהו הנביא ומלמדם חכמה זו.

אמנם כשם שמצד אחד הדורות הולכים ומתמעטים בירידת הדורות, מצד שני ככל שעוברים הדורות כן מתרבה התיקון הכללי אשר צריך להתקן בשית אלפי שנים דהוי עלמא, וכאשר נטו הצללים צללי ערב, הזריח ה' ברחמיו אור גדול על היישוב כולו, וישלח לנו עיר וקדיש מן שמיא נחית הרב הגדול האלהי החסיד כמהר"ר יצחק לוריא אשכנזי זלה"ה, מלא תורה כרמון במקרא במשנה בתלמוד בפלפול במדרשים והגדות, במעשה בראשית במעשה מרכבה בקי בשיחת אילנות בשיחת עופות בשיחת מלאכים, מכיר בחכמת הפרצוף, ויודע בכל מעשי בני אדם שעשו ושעתידיים לעשות, יודע במחשבות בני אדם טרם יוציאו מן הכח אל הפועל, יודע עתידות וכל הדברים ההווים בכל הארץ ומה שנגזר תמיד בשמים, יודע בחכמת הגלגול מי חדש ומי ישן ונשמת האיש ההוא באיזה מקום תלויה באדם העליון ובאדם הראשון התחתון, יודע בשלהבת הנר ולהבת אש דברים נפלאים, מסתכל וצופה בעיניו נשמות הצדיקים הראשונים והאחרונים ומתעסק עמהם בחכמת האמת, מכיר בריח האדם כל מעשיו וכל החכמות הנזכרים היו אצלו כמונחים בחיקו בכל עת שירצה, בלתי שיצטרך להתבודד ולחקור עליהם. ועיני ראו ולא זר דברים מבהילים לא נראו ולא נשמעו בכל הארץ מימי רשבי"ע ע"ה ועד הנה [ע"כ לשון מהרח"ו בהקדמתו לע"ח דף ד' ע"ג].

ולו נתגלו תעלומות חכמה ע"י אליהו הנביא זכור לטוב, ומאז ועד עתה נתפרסמו הדברים בכל קצוי תבל, ומהם נולדו כמה דינים מחודשים, ונתעוררו לכאורה כמה מחלוקות מכמה דינים שעל פי פשטות דברי התלמוד והפוסקים נראים כסותרים. ועל מדוכה זו ישבו גדולי ישראל, להכריע כיצד ינהג האיש הישראלי, האם כפי שנראה מפשטות דברי הפוסקים, או כפי דברי קבלה, או שיש שינהגו כדברי קבלה ויש כדברי הפשט. וכמה וכמה קולמוסין נשתברו בענין זה [וכמו שעתידי אני במאמרי זה לציין לחלק מהמדברים בענין זה, ואפס קצהו תראה וכולו לא תראה].

וכאן במאמרי זה אמרתי לעמוד על אחת הנקודות היותר חשובות שנאמרו בנדון זה, וזה החילי: דהנה דנו המחברים זיע"א כיצד יש לנו לדון את עניני ההלכה שנתבארו בדברי האריז"ל, האם הם כדברים מוחלטים וברורים בתורת ודאי הגמור, או שעדיין לא יצאנו בהם מידי מחלוקת הפוסקים, וצריכים הכרעה כפי כללי ההוראה כשאר כל מחלוקות הפוסקים.

ואחר העיון מתבאר שבמה שהיה האריז"ל אומר מלבו ומסברתו וממה שנולד לו מזוך עיונו יתכנו אולי דברי האומרים שאף שגדול הוא מאוד, מ"מ מידי מחלוקת לא יצאנו. אולם הדברים אשר יצאו מפי אליהו זיע"א, בזה ודאי שאין לנו להשוותו לאחד מהפוסקים גם לא לגדול שבהם.

אלא שבאמת יש בנדון זה סוגיא רחבה, דהא כבר אמרו בב"מ [דף נ"ט ע"ב] לא בשמים היא ואין משגיחין בבת קול. אלא שצריך לדעת גדר הדברים ועל מה נאמרו. וקודם יש לברר את ענין גילוי קבלת האריז"ל מה היתה, ולפי"ז נדע איך לדמות הדברים.

ב. עיקר היסוד בקצרה.

ומכיון שראיתי שהדברים הולכים ומתארכים, אמרתי אציגה את יסוד הדברים בקצרה, ואח"כ אוכל להאריך כאות נפשי, להוכיחו לאמצו ולחזקו באופן שאינו משתמע לשתי פנים. ודע, כי כל קבלת האר"י ז"ל היתה מאליהו הנביא זכור לטוב פה אל פה, שהיה אליהו מתגלה אליו **תמיד** ומלמדו. וגילוי אליהו הזה היה גילוי גמור בחלוקא דרבנן של אליהו, שהוא בחינת גוף זך. ובחינה זו הוא חייב במצוות ככל איש הישראלי, כמ"ש בגמ' בעירובין וכדלקמן. והיה מלמד להאריז"ל מה שהשיגה כבר נפשו של אליהו עוד בהיותו בעולם הזה, וכן מה שלמד ועיין בחכמתו הזכה. ולא היה לימוד זה בדרך נבואה, ולכך לא שייך לומר בדברים אלו לא בשמים היא. וכן לא שייך לשום אחד שהיה מאוחר מהנביאים, לחלוק על אליהו על מה שהשיג בכח למודו, דאין בדורות האחרונים מי שהשיג מעלה כאליהו הנביא. זהו יסודן של דברים, ואידך פירושא הוא, וזיל גמור.

ג. אליהו היה מתגלה להאר"י תמיד, ומדבר עמו פה אל פה.

הנה במה שהזכרנו שאליהו היה מתגלה להאריז"ל תמיד ומדבר עמו פה על פה, כבר האריך גדול המקובלים מהרח"ו זיע"א בהקדמתו לשער ההקדמות [נדפסה גם בתחילת עץ חיים דף ד' אמצע ע"ג], ואחר שמתאר מהרח"ו באורך מקצת מגדולת רבו [וכנ"ל], כותב הוא מעט מהדרך שבא השיג רבינו האריז"ל דברים אלו, וז"ל: אמנם כל זה היה מעצמו ע"י חסידותו ופרישותו אחרי התעסקו ימים ושנים רבות בספרים חדשים גם ישנים בחכמה הזאת, ועליהם הוסיף חסידות ופרישות וטהרה וקדושה, והיא הביאתו לידי **אליהו הנביא שהיה נגלה אליו תמיד ומדבר עמו פה אל פה ולמדו זאת החכמה**. וכמו שאירע להראב"ד ז"ל כנ"ל בשם הרקנאטי, ואף אם פסקה נבואה - רוח הקדש ע"י אליהו ז"ל לא פסק, וכמו שהובא בנביאים ע"פ ודבורה אשה נביאה, תנא דבי אליהו מעיד אני עלי שמים וארץ הן איש או אשה וכו' אפי' עבד אפילו שפחה הכל לפי מעשיו מיד רוח הקדש שורה עליו, ועד"ז הזכירו ג"כ שם ע"פ ואלה דברי דוד האחרונים ע"ש. גם נזכר בהקדמת התקונין בכתיבת יד [תקוני זוהר חדש דף ק"ג רע"א] וז"ל: ואנת אליהו עתיד לאתגלייא בסוף יומיא, ואית מאן דעתיד לאתגלייא ליה אפין באפין. ואית מאן דעתיד לאתגלייא ליה בטמירו בעין השכל דיליה וכו'. והנה מלבד החקירות והנסיונות והמופתים אשר ראינו בעינינו מן הרב הנזכר זלה"ה, הנה הדרושים והדברים עצמם אשר בחבורי זה יעידון יגידון וכל רואיהם יכירום, כי דברים עמוקים ונפלאים כאלה **אין יכולת בשכל אנושי לחברם אם לא בכח השפעת רוח"ק ע"י אליהו ז"ל**, ע"כ.

ובשער רוח הקודש דרוש א' [דף ד' ע"ד] כתב מהרח"ו ז"ל: ובענין השגתו אמר לי, כי בתחלת ימי השגתו היה טורח לפעמים שבוע אחד על מאמר אחד מן הזוהר כדי להבין אותו, ולא היו אומרים לו פירושו, דא"כ נמצא שלא היתה התורה ההיא שלו, וצריך שהוא יחדש בשכלו

מעצמו בתורה מה שקבלה נפשו בחלקה בהר סיני כנודע, ולכן כאשר היה טורח אז היו אומרים לו בענין פלוני ובמאמר פלוני עיינת ועמדת על האמת, אבל עדיין צריך קצת עומק יותר, ולפעמים היו אומרים לו טעית בענין פלוני בכולו או במקצתו, והיה חוזר ומעיין עד שהיה עומד על האמת. ובענין השגתו אין הפה יכול לספר הכללים של מיני החכמות ומכל שכן פרטי כל מין ומין. אמנם מה שראיתי בעיני דברים נפלאים ואמיתיים הם אלו, היה יודע להמשיך לפניו נפש מי שתהיה או מן החיים או מן הנפטרים מן הראשונים או מן האחרונים, ושואל מהם כל רצונו ובידיעת העתידות וברזי התורה. **גם היה נגלה אליו אליהו הנביא ז"ל ומלמדו.** גם היה מכיר באותיות המצח ובחכמת הפרצוף ובאורות שיש בעור גוף האדם ובאורות שבשערות, ובצפופי עופות בשיחת דקלים ואילנות ועשבים, ואפי' שיחת הדומם ושיחת להבת הנר ולהבת גחלי אש, ורואה המלאכים המכריזים בעולם כל ההכרזות כנודע ומדבר עמהם, ובקי בכל העשבים ובסגולותיהם האמיתיים, וכאלה רבות לא יכילם ספר לא יאמינום השומעים כי יסופר להם, ואשר עיני ראו ולא זר כתבתי באמת.

עוד נוסף, שמהרח"ו חזר להדגיש בהקדמתו זו ענין תמידות גילוי אליהו להאר"י כמה פעמים [מלבד מה שציינו לעיל], דכתב כן בדף ה' ע"א ד"ה עוד, ושם בעמ' ב' בד"ה אמר, ובדף ה' רע"ג, עיי"ש.

ד. עדויות החיד"א על גילוי אליהו להאר"י.

עוד יש בזה עדויות רבות ומפורסמות מפוזרות בספרי החיד"א, אחת הנה אחת הנה, ויצאתי ללקט בין העומרים ומצאתי את שאהבה נפשי [ואין צריך למודעי כאן לומר שהחיד"א היה נאמן בכל עדויותיו ובקי היטב בענינים אלו, ואין לומר בו לשון גוזמא וכדומה, אלא כל הדברים הם כפשוטם ממש, וכידוע משם הגדולים שלו כמה חקר לאמת כל דבר. ועליו נאמר לכו אל יוסף ואשר יאמר לכם תעשו].

בשמחת הרגל לחיד"א לימוד ב' לשבועות, כתב וז"ל: רבינו האריז"ל זצ"ל אשר רוח ה' דיבר בו, ואליהו זכור לטוב אתרחיש להו **כאשר ידבר איש אל רעהו** וכו'. וכן במחזיק ברכה סי' רפ"ב אות ב' בענין בריך שמיה, כתב וז"ל: ותימה על רבנן בתראי הבאים לחלוק על רבינו האריז"ל בפירושו הזוהר, אשר כל דבריו סו"ד שתו השערה שער השמים, ומי שם פה אשר יאמר כי הוא זה כוונת הזוהר, ובפרט אל מקום אשר דיבר בקדשו האריז"ל זצ"ל אשר נגלו אליו האלהיים, ע"כ. וכן כתב ג"כ בשו"ת שלו חיים שאל ח"א תשובה א' וז"ל: אשר כל דברי קדשו של האריז"ל מיוסדים על אדני הזוהר, ונגלו אליו האלהים. עוד לו שם בתשובה ע"ה אות ב' ד"ה אהה, וז"ל: הלא ידעת אם לא שמעת כי רבינו האריז"ל זצ"ל רוח ה' דיבר בו אשר **יצק מים ע"י אליהו** זכור לטוב, ונהירין ליה שבילי דרקיעא כשביל דנה"ר דע"ה, כמפורסם עזוזו ונפלאותיו הבונה בשמים עליותיו. ושם בחלק ב' תשובה י', כתב החיד"א וז"ל: ואני בעיני לא חש לסודות שלא גילה האריז"ל עצמו וכו', כי מה שלא גילה האריז"ל רבינו הגדול ז"ל **אשר למד עם אליהו** זכור לטוב, באלו אמרו שלא לסמוך וכו', ע"כ. מכל הנ"ל ברור

שכל הסמיכה הגדולה שיש לנו על תורת האריז"ל הוא ממה שהכל בא לו ממה שזכה ויצק מים ע"י אליהו והוא למדו.

וכן הזכיר זאת בעמק המלך בהקדמתו השלישית, ששם אסף איש טהור באורך ורוחב אפס קצהו משבחי האריז"ל¹⁰¹, ולו שם בפרק ד' דף י"א סע"ג, וז"ל: ושם זכה לרוח הקודש ולאליהו ז"ל שנתגלה אליו בכל זמן ועדן, וגילה לו רזי תורה.

(ויש להעיר על מ"ש הגר"ח וואלוז'ין בהקדמתו לספרא דצניעותא ד"ה גם, אחר שמבאר גודל מעלת האריז"ל כתב, וז"ל: ומעת אשר זכה לגילוי אליהו ז"ל פעמים, הוגדל השגתו למעלה למעלה להפליא, ע"כ. דהנה תיבת פעמים צ"ע מהני"ל, דהא מהרח"ו אשר לא זזה ידו מיד רבו אמר בפירוש כמה פעמים שהיה זוכה האריז"ל לגילוי אליהו תמיד, וכמו שכתב בהקדמתו לשער הקדמות, וז"ל: והיה אליהו ז"ל נגלה לו תמיד, וזה ידעתי מפיו באמונה, ע"כ.

ואין איתי לומר חוץ מאשר שתיבת פעמים צריכה הגהה. או שמדבר על תחילת הגילוי כשהיה עדיין במצרים. וכן מצאתי בעמק המלך הני"ל בפרק ב' דף י' ע"ב, וז"ל: ושם [במצרים] זכה לרוח הקודש ולפעמים נתגלה אליו אליהו ז"ל ומלמדו סתרי תורה וכו'. אולם אחר שעלה לא"י גדלה מעלתו עד למאוד וכמ"ש שם בפרק שלישי בתחילתו שנתגלה אליו אליהו ואמר לו לעלות לא"י לצפת, ועוד אמר לו: ואני אבטיחך שאתגלה עליך בכל עת שתצטרך לי, ואני מגלה לך רזים עליונים ותחתונים וגם הקב"ה ישפיע עליך רוח הקודש אלף ידות, מה שלא תוכל לזכות פה על אדמה טמאה).

ה. דברי החת"ס בענין גילוי אליהו.

והנה אחר שנתבררה האמת שכל קבלת האריז"ל היתה פה אל פה מאליהו ז"ל, עתה יש לדון האם גם על אליהו אמרינן לא בשמים היא או לא. דהנה חילוק גדול יש בין גילוי אליהו הנביא לבין שאר התגלות רוח הקודש או בת קול או מגיד, וראה מה שביאר מענין זה החת"ס בשו"ת סוף ח"ו בליקוטים סי' צ"ח, וזה לשונו:

אבל האמת יורה דרכו, כי מעולם לא עלה אליהו בגופו למעלה מיו"ד טפחים, אך נפרדה נשמתו מגופו שם, והנשמה עולה ומשמשת למעלה בין מלאכי השרת, וגופו נתדקדק ושורה בגן עדן התחתון בעוה"ז. וביום הבשורה במהרה בימינו תתלבש נשמתו בגוף הקדוש הלו, ואז הוא ככל אדם מחכמי ונביאי ישראל, והוא מוסמך מרבו אחיה השילוני [בבא בתרא דף קכ"א ע"ב], או ממשה רבינו ע"ה אם הוא פנחס [סוטה דף י"ג ע"א – אליהו תלמידו של משה – אמנם עיין רש"י שם], והוא יסמוך את חכמי ישראל, ואז יש לו דין ככל בני ישראל [וחייב בכל המצוות]. **וכן בכל פעם שמתגלה ומתראה בעוה"ז [הוא] מלוכש בגופו הזך.** אך כשמתגלה בנשמתו כמו ביום המילה, אז איננו מחויב במצות דבמתים חפשי כתיב, ע"כ.

¹⁰¹ החיד"א בשם הגדולים מערכת גדולים י' (אות שלי"ב) בערך האריז"ל, ציין לספר עמק המלך הני"ל למקור ראשון בענין עוזו נוראותיו של האריז"ל ז"ל.

הרי נמצאנו למדים מדברים המפורשים הללו שהיות שאליהו הנביא לא מת, ונשאר גופו ונזדכך בגן עדן התחתון, הרי שבכל פעם שמתלבש שוב בגופו הוא ככל אדם ואיש הישראלי בענין חיוב המצוות. וזהו שהוכיחה הגמ' בעירובין [דף מ"ג סע"א] גבי שב שמעתתא מי אמרינהו, ואמרה דאליהו אמרם. ומזה הוכיחה שאין תחומין למעלה מעשרה דאלי"כ איך בא בשבת. וכן אמרו במועד קטן [דף כ"ו ע"א] אליהו חי הוא, ובב"ב [דף קכ"א ע"ב] אליהו עדין קיים, ע"כ. וא"כ ודאי שיש לאליהו את מעלתו הגדולה שהוא אחד המיוחד בנביאי ישראל ומגדולי חכמי ישראל ואילו אנו חייבים לשמוע, ולא שייך לומר בדבריו לא בשמים היא בעת שמלוּבש בלבוש חומר אף שזדכך.

ו. האם נביא רשאי להכריע במחלוקות בכח נבואה – שיטת הרמב"ם.

אלא שעדיין דבר זה צריך ביאור גדול, דהנה בדיני הנביא כתב הרמב"ם בפרק ט' מהלכות יסודי התורה הל' ד', וז"ל: וכן אם עקר דבר מדברים שלמדנו מפי השמועה, או שאמר בדין מדיני התורה שה' צוה לו שהדין כך הוא והלכה כדברי פלוני, הרי זה נביא שקר ונחנק אע"פ שעשה אות, ע"כ. ומבואר בזה בשיטת הרמב"ם, שאפי' לפסוק הלכה אסור לנביא מכח נבואתו.

ומקור לדברי הרמב"ם כתב הפתח עינים לחיד"א שהוא מהסוגיא בתמורה [דף ט"ז רע"א], דאמרינן התם: שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה, אמרו לו ליהושע שאל, אמר להם לא בשמים היא, אמרו לו לשמואל שאל, אמר להם אלה המצוות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה. וכתב על זה החיד"א בפתח עינים שם, דמכאן אפשר להביא ראיה למ"ש הרמב"ם דנביא שאמר כה אמר ה' שהלכה כפלוני יהרג, אע"פ שהענין אמת שכך הלכה – לא בשמים היא, דהרי הכא היו רוצים לידע האמת מהלכות אלו, ואמר להם יהושע דלא אפשר משום דלאו בשמים היא. והיינו כשיטת הכסף משנה שם [ודלא כפ"ח – מובא בספר הליקוטים ברמב"ם] שדברי הרמב"ם אפי' כשכיון את ההלכה שג"כ אסור [והאריך בזה ג"כ החיד"א בראש דוד על פרשת נצבים בד"ה עוד זאת]. ועיין בכס"מ לעיל שגם כן הביא את הסוגיא הנ"ל בתמורה [אולם לא כמקור לדין זה של הרמב"ם].

והנה הגם שנחלקו המפרשים בדעת הרמב"ם, האם מיירי כנ"ל אפילו באופן שמכוין לאמת, או דוקא באופן שאומר בנבואה מה שהוא היפך הסכמת החכמים. מ"מ כבר הוכיח החיד"א כדברי הכס"מ, ממ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה, שכתב שם הרמב"ם וז"ל: אבל בעיון וסברא ובהשכל המצוות [הנביא] הוא כשאר החכמים שהם כמוהו שאין להם נבואה. שהנביא כשיסבור סברא, ויסבור כמו כן מי שאינו נביא סברא, ויאמר הנביא: כי הקב"ה אמר אלי שסברתי אמת, לא תשמע אליו. רק אלף נביאים כולם כאליהו ואלישע יהיו סוברין סברא אחת, ואלף חכמים וחכם סוברין הפך הסברא ההיא, אחרי רבים להטות, וההלכה כדברי האלף חכמים וחכם, לא כדברי האלף הנביאים הנכבדים. וכן אמרו החכמים [חולין דף קכ"ד סע"א] האלהים אילו אמרה לי יהושע בן נון בפומיה לא צייתנא ליה ולא שמענא מיניה.

וכן אמרו עוד [יבמות דף ק"ב ע"א] אם יבוא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו, בסנדל אין שומעין לו. ירצו לומר, שאין להוסיף ואין לגרוע במצוה על דרך נבואה בשום פנים, וכן אם יעיד הנביא שהקב"ה אמר אליו שהדין במצוה פלונית כך, וכי סברת פלוני אמת – יהרג הנביא ההוא שהוא נביא שקר, עכ"ל [והובא בחלקו גם בברכי יוסף סי' ל"ב אות ד' ע"ש]. וסיים החיד"א: דהחולקים על הכסף משנה נעלם מהם הקדמת הרמב"ם ה"ל. וכן גם מוכח מהסוגיא בתמורה כמ"ש הכס"מ בדעת הרמב"ם [דהתם אמרו ליהושע לשאול ההלכות שנשתכחו, ולא להכריע במחלוקת].

ז. האם התוס' חולקים על הרמב"ם בזה.

אלא שסברת התוס' לכאורה דלא כרמב"ם, וכפי שכבר ציין הכס"מ. דהנה התוס' ביבמות [דף י"ד ע"א] הקשו מדוע קיי"ל בבת קול שיצאה לומר שהלכה כבית הלל, ואילו כהבת קול שיצאה במעשה תנורו של עכנאי לומר שהלכה כר' אליעזר לא קיי"ל, אלא כר' יהושע שאמר לא בשמים היא ואין משגיחים בבת קול. ות"י התוס' ב' תרוצים, ת"י ראשון שהבת קול שם יצאה לכבוד ר"א [ולת"י זה לא פסקין כר' יהושע דלא בשמים היא, אלא שרק שם בבת קול דר"א לא שמעו כי יצאה לכבודו]. ות"י שני תירצו, שאם בת קול היא כנגד רבים ודאי דלא קיי"ל הכי כנגד כללי הפסק, משא"כ כאן בבת קול דב"ה אדרבה ב"ה הוי רובא, אלא שבא הספק לחכמים מחמת שב"ש מחדדי טפי ובאה בת קול והכריע שרובא עדיף ולזה אנו שומעים, ע"כ. וזה דלא כהרמב"ם ה"ל שסובר דלא אזלינן בתר בת קול או נבואה אפי' לכוין את האמת.

אמנם ראיתי באגרות משה [חלק או"ח חלק א' סי' ט"ו דף ל"ה], שכתב וז"ל: ולא דמי להכרעה דהלכה כבית הלל, דהתם היו הרבים והוא ככתוב בתורה, כדאיתא בתוס' חולין [דף מ"ד ע"א ד"ה ור' יהושע] דבת קול דב"ה מסייע קרא. משמע שאילו היתה הבת קול להיפוך דהלכה כב"ש לא היה מועיל, משום דלא מסייע ליה קרא דבקרא איתא להיפוך. אף שיש לחלק דמשום דמחדדי טפי לא קאי קרא דאחרי רבים להטות ע"ז, ואילו היו מסכימין כן החכמים מסברא היו פוסקין כן, וראיה שהרי עשו ב"ש כדבריהם מחמת טעם זה, מ"מ כיון דמדעתא דנפשיהו לא סמכו ע"ז אין יכולין לסמוך על הבת קול בסברא זו, משום דהוא חדוש, וליכא ראיה מהקרא אף שגם אין סותר לזה הקרא דהא יש לאוקמי שאיירי בשוין, ורק כשאמר הבת קול דהלכה כב"ה שמסייע הקרא, רק שהיה מקום לטעות ולאוקמי הקרא בשוין סמכינן על הבת קול כיון שאינו חדוש דבר אך שמודיע לנו שלא נטעה. וכן צריך לפרש גם בכוונת תוס' ב"מ דף נ"ט ויבמות דף י"ד אף שלא הוזכר שם בפירוש כמו בחולין שכתבו דמסייע קרא, וגם הסברא הוא כן דאין להחשיב זה מסירת דברי תורה, מאחר שהוא רק שלא נטעה לומר היפוך דין המפורש בקרא, ע"כ. הרי לך שהשווה את דעת התוס' לדעת הרמב"ם, שבאמת אין רשות לנביא לחדש ולהכריע ההלכה, וכל מה שסמכו על הבת קול הוא לאפוקי מטעות וכנ"ל.

ובדעת הרמב"ם ג"כ נראה כן שס"ל שמה שפסקו כמו ב"ה אינו משום הבת קול, אלא רק משום הכלל שאחרי רבים להטות. אלא שקודם שיצאה הבת קול עדיין לא החליטו חכמים את הדבר והיו כשתי בתי דינים, ואחר הבת קול החליטו חכמים להכריע את הלכה כב"ה, אולם לא מחמת הבת קול אלא משום שאחרי רבים להטות.

אמנם הרבה אחרונים נקטו כדברי הכס"מ שכן יש כאן מחלוקת התוס' והרמב"ם, ולתוס' אפשר לפסוק הלכה כמו בת קול היכא שאינה נוגדת את כללי הפסק, ובזה לא אמרינן לא בשמים היא. ולשיטתם כ"ש בענין קבלת האריז"ל שפשיטא שאין בזה חסרון של לא בשמים היא.

ויש בזה אריכות דברים בענין שו"ת מן השמים של ר' יעקב ממרויש, ראה במ"ש החיד"א בשם הגדולים מערכת גדולים י' אות רכ"ד. וגם האריך בזה מאוד ביביע אומר ח"א סי' מ"א מ"ב.

ח. עוד ראיות מהש"ס שבכח נבואה אפי' אליהו לא יכול להכריע במחלוקת.

ונראה להביא עוד ראיות לשיטת הרמב"ם וכהבנת הכסף משנה, דהנה אמרינן בשבת [דף ק"ח ע"א], בעא מיניה וכו' מהו לכתוב תפילין על גבי עור של דג טהור, א"ל אם יבוא אליהו ויאמר, מאי אם יבוא אליהו ויאמר וכו', אלא אם יבוא אליהו ויאמר אי פסקא זוהמא מיניה אי לא פסקא זוהמא מיניה. ופירש"י בד"ה מאי אם יבוא אליהו ויאמר – היתר ואיסור אין תלוי בו דלא בשמים היא, ע"כ. הרי מפורש מהסוגיא ומפירש"י שאפי' הכרעת הדין אין אנו שומעים ממנו דלא בשמים היא, והיינו כדברי הרמב"ם שלא יכול לומר הנביא הלכה כדברי מי.

וכן מצינו נמי בחולין [דף קכ"ד סע"א] שנחלקו שם האמוראים, ואמר שם רבי אמי האלהים אי אמר לי יהושע בן נון מפומיה לא ציינתא ליה, ע"כ. הנה גם מכאן מבואר שנביא לא יכול להכריע במחלוקת וכדברי הרמב"ם.

וכן מצינו בב"מ [דף פ"ו ע"א] במעשה רבה בר נחמני שנח ע"י שמדא. דאמרינן התם: קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא אם בהרת קודמת לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור, ספק – הקדוש ברוך הוא אומר טהור, וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי טמא, ואמרי מאן נוכח, נוכח רבה בר נחמני וכו', כי הוה קא ניחא נפשיה אמר טהור טהור, ע"כ. והנה להלכה נפסק שטמא, אף שקב"ה אמר טהור, והיינו שלא בשמים היא להכריע מחלוקת שבארץ וכדברי הרמב"ם. ואף שרבה בר נחמני קודם מותו פסק טהור, מ"מ כתבו האחרונים שכיון שלא בא לידינו פסק זה של רבה אלא ע"י רוח הקודש וכנ"ל, ולא ע"י משא ומתן בין החכמים, א"כ הכל הוא בכלל לא בשמים היא [ראה שו"ת חת"ס ח"א חאו"ח סי' ר"ח ד"ה והנה רום וד"ה אבל].

אלא שהדבר לכאורה צ"ע גדול, דהנה כל הש"ס מלא משמועות שהיו התנאים והאמוראים שומעים מפי אליהו, והרבה מהם נקבעו להלכה, ויש שנקבעו להלכה אך ורק משום שאלהו

אמרם, וכיצד יתיישבו הדברים. וברישא אמרתי לציין על מעט מהסוגיות, ומהם יש להקיש על השאר. דבריש ברכות [דף ג' ע"א] אמרינן גבי ר' יוסי שנכנס לחורבה ולמד מאלהיו שלשה דברים. ובפסחים [דף קי"ב ע"א] תנא דבי אליהו אע"פ שאמר ר"ע עשה שבתך חול וכו'. ובכתובות [דף ק"ו ע"א] גבי רב ענן שלמד ממנו סדר אליהו רבה וזוטא. ובפרט בסוגיא בב"מ [דף קי"ד ע"א] גבי סידור בע"ח, וע"ש בתוס' ד"ה מהו שכן יש לפסוק, ועוד.

וכן כתב גם להדיא החינוך בפרשת בחוקותי במצוה ש"ג גבי סדור בעל חוב [ב"מ דף קי"ד ע"ב] דאחד ליה אליהו דגמרינן מיכה מיכה מערכין וכו', ואין לפקפק אחרי דברי אליהו, וכן פסקו כל הגאונים ורבינו אלפסי וכו', ואנו אין לנו אחר דברי אליהו פקפוק.

ובפרט ספר הזוהר והתיקונים שכולו מלא דינים והנהגות מאלהיו זיע"א. וכל חכמת הקבלה דהאר"י דביה עילעאי, הכל מכלל כל קיבל מאלהיו זיע"א, ובדברי האריז"ל כמה וכמה הכרעות הלכות וחדושי דינים להלכה ולמעשה אשר יעשו כל בית ישראל. ולפי דברי הרמב"ם הנ"ל לכאורה הדבר צ"ב.

ט. החילוק בין מה שהיה אליהו אומר בנבואה, לבין מה שקיבל מרבנותיו בהיותו בעוה"ז.

אלא שהאמת יורה דרכו, דאין ספק בדבר שאם יבוא אליהו ויאמר לנו ממה שקיבל מרבנותיו או מחכמתו ועיונו ומאשר השיגה עין שכלו ועיונו הזך, איזה הכרעה במחלוקת, או איזה חידוש דין, והוא דבר היוצא מכללי התורה המקובלים לנו מדור דור ולא בתורת נבואה, בזה אין שום ספק כלל וכלל שאליו אנחנו מחוייבים לשמוע כי מי לנו גדול ממנו, ובפרט למ"ד פנחס הוא אליהו, דא"כ היה תלמידו של משה רבינו וכנ"ל.

וזוהו גם ענין כל תיק"ו [תשבי יתרץ קושיות ובעיות] שבש"ס שיבוא אליהו ויפשטם מכח עיונו. וכן אמרינן במנחות [דף מ"ה ע"א] פרשה זו עתיד אליהו לבוא ולדורשה, והיינו שיבוא בגופו וידרשנה בכח עיונו. וכן בעבודה זרה [דף ל"ו ע"א] אמרינן: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בכל יכול לבטל בית דין דברי בית דין חבירו, חוץ משמונה עשר דבר שאפילו יבא אליהו ובית דינו אין שומעין לו אמר רב מרשיא מה טעם הואיל ופשט איסורו ברוב ישראל, ע"כ. הרי שמיירי מחכמתו ומחכמת בית דינו.

אמנם אם יבוא ויאמר בתורת נבואה, לא נשמע לו דלא בשמים היא. ובכלל לפי דברי הרמב"ם דבר זה אפי' לא יתכן, כיון שאסור לנביא לומר דבר זה, דלא בשמים היא, ואין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ק"י. וכל האמוראים שהיו אומרים אפי' שיאמר אליהו או יהושע, הכוונה

^{ק"י} ואין לתמוה על מ"ש החיד"א בשו"ת יוסף אומץ סי' פ"ב, וז"ל: נראה ודאי דאילו מרן ז"ל שלטו מאור עיניו הקדושים בתשובת רבינו יעקב ממרויש דמשמיה יהיב כח לברך לנשים ודאי כך היה פוסק

שיאמר בדרך נבואה כמ"ש הרמב"ם להדיא בהקדמתו לעיל [דאלי"כ ודאי שהיו מחוייבים לשמוע ליהושע או לאלהיה שגדולים מהם]. אלא שלכאורה קשה הרי זה לא יתכן שיאמרו אליהו ויהושע בדרך נבואה לשיטת הרמב"ם שאסור לנביא מכח נבואה להכריע במחלוקת, וי"ל דכוונת האמוראים לומר שאפי' אם יאמרו בדרך נבואה לא נשמע להם, אבל ודאי שלמעשה אליהו ויהושע לא יבואו לומר כן - דאסור להם [ובסוגיא בחולין יש שלומדים ששם היתה מחלוקת במציאות מה אמר ר' יוחנן, ולא על הדין כיון ר' אמי, ובזה כן שייך הכרעת נבואה וכדלקמן].

וא"כ לפי"ז על כרחך שכל מה שחזינן בש"ס ובזוהר מאמרים ומימרות להלכה משם אליהו, הוא רק כשבא בעצמו מלובש בחלוקא דרבנן שלו, שאז היה אומר את הדין איך שעלה לו לפי עינו וקבלתו וכפי כללי התורה המקובלים מדור לדור.

י. לימוד האר"י מאליהו בחכמת הקבלה לא היה בדרך נבואה.

וכן בחכמת הקבלה הכל היה באופן הזה, דגם היא ניתנה למשה מסיני בברייתא דמעשה בראשית ובברייתא דמעשה מרכבה ופרקי היכלות ועוד, והוא למוד גמור ככל כללי התורה כידוע, וראה גם בכנפי יונה ח"ב סי' א' שמנה כ"ט דברים שבהם תורת הקבלה נדרשת בהם. וא"כ כל הסודות והגילויים שהיה אומר אליהו לחכמי הזוהר התנאים והאמוראים או לראשונים שהשיגו לגילוי אליהו גמור, ובפרט תורת הפרצופים שגילה הארזי"ל, הכל בכל מכל כל, הוא מה שהשיגו לאליהו בבחינת חיים חיותו דאליהו לא מת, ומה שלמדס הוא מה שקבל משה מסיני, וממה שנתקיים בו חכם מבין מדעתו [חגיגה דף י"א ע"ב], ולא זולת מדרך הנבואה.

ומה שאני אומר הכל מכל כל, אף שכבר הוכחנו דבר זה באורך מדברי מהרח"ו והחיד"א, כן הדבר פשוט מסברא ומוכרח וידוע לכל המתחילים בתורה זו. דהנה כל ההלכות היוצאים מדברי קבלה הכל הוא לפי סדר מעמד הספירות וקישור הפרצופים והתפשטות האורות והשתלשלותן מא"ק ואבי"ע דכל בחינה וכל פרט. ובדברים אלו לא שייך שיהיה אדם סובר מדעתו אפי' יהיה שלם ובעל מעלה ביותר, וכמו שכתב מהרח"ו [דף ד' ע"א ד"ה ונחזור] בהקדמתו הנפלאה הנ"ל הנצרכת לכל לומד, וז"ל: ואני הנני מביא בברית נאמנה נותנת עצה הגונה לכל מסתכל בספר הזה, לבל יסבור סברא ואל יחשוב מחשבה בדבר מכל הרמזים אשר אני כותב בסתרי התורה, כי אני מודיע נאמנה שלא יושגו דברי ולא יודעו כלל בשום שכל ובינה, זולת מפי מקובל חכם לאוזן מקבל ומבין, והסברא בהם אולת ומחשבה רבת הניקין

ומנהיג. ובכי האי לא שייך לא בשמים היא, דכיון דיש הרבה גדולים בפוסקים דסבירא להו דיברכו, אהניא לך לפסוק כמותם כיון דאית ליה סייעתא דשמיא, ע"כ. וראה בשו"ת יביע אומר ח"א סי' מ"א אות כ"ח שתמה עליו, דאדרבה לרמב"ם הוי נביא שקר ואין לשמוע לנביא או לחולם החלום ההוא, ע"כ. אמנם החיד"א דקדק בלשונו שיש לנו לפסוק כמו הפוסקים דס"ל לברך, היות שיש להם סייעתא משמיא ולא אמר שפסק כשו"ת מן השמים. ור' יעקב ממרויש עצמו ס"ל לחלוק על הרמב"ם וסובר כהתוסי הנ"ל. וראה עוד ביביע אומר ח"א סי' ט"ו אות כ"ד שכתב ג"כ להביא ראייה משו"ת מן השמים כסייעתא דשמיא.

ומונעת התועלת, ואל יאמין בשוא נתעה כי לא תבואהו בסברותיו, רק רעה כי ידברו אל ה' סרה לא יכלו כפרה אל יהרסו אל ה' לראות וכו', ע"כ. ואם הדברים אמורים אחר שהכל ערוך לפנינו כשולחן הערוך בספר עץ חיים ושמונה שערים, כ"ש שבעצם תחילת קבלת זו החכמה, לא יתכן אם לא באופן שהיה אליהו יושב ומלמד להאר"י ז"ל בכל דבר ודבר. ודברים אלה ידועים וברורים אצל כל המקובלים הידועים.

יא. גדר גילוי אליהו שהיה להאר"י.

הנה כבר הבאנו לעיל את דברי החת"ס שנשמת אליהו עלתה למעלה וגופו נזדכך בגן עדן, וכל פעם שיורד להתגלות לצדיקים וללמדם, מתלבש בזה הגוף. ואז דינו ככל איש הישראלי בענין חיוב המצוות והכח לחדש בתורה. ובמה שמלמד בזה הבחינה לא שייך לומר בזה לא בשמים היא, אם לא כשאומר בדרך נבואה שכך אמרו במתיבתא דרקיעא.

ויש לדעת שגוף המזוקק הזה הוא הנקרא חלוקא דרבנן, אשר באמת ישנו לכל צדיק וצדיק, אלא שלכל צדיק החלוקא דרבנן שלו נעשה ממצוותיו, ואילו אליהו זכה להכנס חי לגן עדן, ולזכך את גופו שלו העצמי להיות חלוקא דרבנן. ועתה אברר לך כשמלה ענין זה בכתבי האריז"ל, וזה החילי:

כתב האריז"ל בע"ח שער נ' פרק ח' [דף קט"ז ע"ד ד"ה ונחזור], וז"ל: ונחזור לענין המלאכים כי גם הם חומר וצורה אלא שחומרם זך מאד, ונקרא כבוד נברא של המלאך, ונקרא אישים, אך צורתן נקרא מלאך. וזכי הנפש יכולין לראות דרך מראה את המלאך בהיותו מלובש במלבוש שלו הנ"ל, וזה סוד וירא והנה שלשה אנשים, ואין זו נבואה, רק שהשיג בראיית נפשו המשכלת את נפש המלאך עצמו. **וכן הרואים את אליהו** ושאר נשמות הצדיקים כעין רבינו הקדוש בכל ליל שבת וכיוצא, אינו אלא ע"י התלבשות בחלוקא דרבנן שלו.

וכן בשער מאמרי רשב"י בפרשת בראשית [דף י"ב ע"ג ד"ה דע] ביאר זאת שוב, וז"ל: דע כי כאשר האדם הוא עוסק בתורה כראוי לשמה, יש בידו יכולת להשיג שנשמת צדיק אחד מאותם שהם מן שורש נשמתו שיתלבש כדוגמת מלאכי אברהם אבינו ע"ה, שנאמר וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים וכו'. ויבוא ויגלה לו רזי תורה, והוא מתלבש באותו הלבוש הנקרא אצל המקובלים חלוקא דרבנן אשר לו, בסוד ומעיל קטון תעשה לו אמו, והם מוחין דיניקה ועיבור וכו'. וזהו ענין ההוא סבא דהוה נחית וממלל עם רשב"י ומגלה לו רזי תורה, כנזכר בתקונין בדף ס"ב ע"א ובמקומות זולתו. ולפעמים באה נפש הצדיק לבדה מתלבשת באותו חלוקא דרבנן. ולפעמים בא גם הרוח ולפעמים גם הנשמה. ואמנם כשאינה באה אלא הנפש לבדה אז היא באה בצורת טעין חמרי, כי הוא רמז אל היותה נפש דעשיה תוך לבושה. ודע כי אין יכולת בשום נפש צדיק להתלבש על דרך הנזכר אם לא שבתוך נקודה אמצעית של פנימיותה יתלבש שם ניצוץ אחד מן נפש או רוח או נשמת משה רבינו ע"ה. וכן הוא שם בדף

י"ב ע"ב ד"ה דע כי. וראה עוד במאמר פסיעותיו של אברהם אבינו שבשער מאמרי רז"ל [דף ט' ע"ג ד"ה והאמנם].

יב. מהו חלוקא דרבנן.

וגדר חלוקא דרבנן הנזכר כאן, ג"כ ביאר אותו רבינו האריז"ל בע"ח שער מ' דרוש ד' [דף פ' סע"ד], וז"ל: ועל דרך זה יש גוף שני יותר דק וזך, והוא סוד הנקרא באדם חלוקא דרבנן שהוא לבוש וגוף של העצמות שהם האורות. וג"כ יש בו ג' בחי' על דרך זה ממש, והם עיבור ויניקה ומוחין. וגוף זה הוא זך מאד והוא קרוב אל מדרגת הנפש, וזה נעשה ע"י המצות, ובתוך זה הגוף מתלבשים נר"ן שהם האורות, נפש בעיבור, רוח ביניקה, נשמה בגדלות. וע"י עוד בזה בע"ח שער נ' פרק ה'.

וכן בשערי קדושה [ח"א שער א'] נתבאר ענין זה בלשון קלה, וז"ל: אבל הגוף הוא ענין לבוש אחד תתלבש בו נפש השכלית אשר היא האדם עצמו בעודו בעולם הזה, ואחר הפטירה יופשט מעליו הלבוש הזה ויתלבש בלבוש זך ונקי רוחני, וכמו שכתוב [זכריה ג' ד'] הסירו הבגדים הצואים וגוי' והלבש אותך מחלצות, הוא הנקרא חלוקא דרבנן.

מכל הנ"ל מתברר היטב גדר גילוי אליהו או הנשמות בעולם הזה, כאשר הם נראים במראה לצדיקים דקי הראות. וזהו גילוי אליהו פה אל פה, ולא רק בחכמה או בידעה וכנ"ל מהתיקוני זוהר.

יג'. בחי' אליהו בברית מילה, ובחי' מגיד.

ובזה יובן היטב ענין אחד קשה בסוף האדרא [דף קמ"ד ע"ב], וז"ל: אמר ר' שמעון תוהנא על ההוא חגיר חרצן מאריה דשערי [אליהו זיע"א], אמאי לא אשתכח בבי אדרא דילן בזמנא דאתגליין מלין אלין קדישין, אדהכי אתא אליהו ותלת קטפורי נהירין באנפוי, אי"ל ר' שמעון מ"ט לא שכיח מר וכו', אי"ל וכו' דלא יכילנא דההוא יומא שדרני קב"ה למעבד נסין לרב המנונא סבא וחברוי, עד כאן. ומקשים כולם, הרי בכל ברית נמצא אליהו, ואפי' כשיש כמה בריתות בעת ובעונה אחת. ויעויין בקול ברמה [בנדמ"ח אות ר"ס עמ' ת"ו] מה שכתב בזה הצמח לתרץ, והוא, שבברית מילה די הוא שילכו קצת ניצוצות שלו לכל מקום שיש שם ברית, כי כמה ניצוצות יש לכל צדיק וצדיק ע"ש. הנה מבואר שלענין האידרא צריך היה אליהו בעצמו להיות בא [והטעם כנ"ל, דכיון שהוא גילוי גמור שלו בחלוקא דרבנן], ולא יכל להחלק לשתיים, ועיין במאמרי רשב"י [דף מ"ו סע"א] מה שביאר בזה.

ולתשלום הענין אמרתי להעתיק כאן מספר עמק המלך, מה שביאר בענין גילוי אליהו בהקדמה השלישית פרק א' [דף י' סע"א], וז"ל: ואין מדרגת המגיד כמדריגת אליהו ז"ל, אפילו כשיעור חלק אחד מן אלף חלקים, כולי האי ואולי ישיג דבר מה, כי מדריגת המגיד הוא ניצוץ אחד מנשמתו שהיה כבר בעולם ויכול הוא להשביע אותו ויבוא אליו בדמותו ובצלמו עצמו, עד שישתומם על המראה, אבל אין בו יכולת לגלות יותר אלא מה שבכח ניצוץ

נשמתו ולא יותר. אבל מדריגת אליהו ז"ל, הוא מתגלה עם השכינה ואינו נפרד זה מזה. **והחכם יבין מעצמו שאין למעלה מזאת המדריגה שום דבר.** ואתה המעיין תראה ספר מגיד מישרים של הרב רבי יוסף קארו ע"ה, שנתגלה אליו המגיד לעתים ידועים, וגילה לו איזה טעמי תורה, ואעפ"י כן כלא נחשבו דמי לפני רזי האר"י זלה"ה, כי עדיין לא נשלמו ניצוצי עולם התורה ולא יכלו להתגלות ניצוצי עולם התיקון וכו', ע"כ. ועוד האריך שם הרבה ע"ש.

יד. בענין גילוי נשמות הצדיקים.

והנה כשרוצה הצדיק להתגלות בזה העולם וכשיש לו רשות לזה, הוא מתלבש בחלוקא דרבנן שלו, שעל ידו הוא מתגלה בזה העולם וכנ"ל, ויכול לגלות סודות התורה ורזיה מה שהשיגה נפשו של זה הצדיק. ובזמן ההתגלות יש להם גדר ודין כמו החיים בעולם הזה, שיכולים לחדש בתורה וכן חייבים במצוות וכנ"ל.

וכמו שמצינו ברבי, דאמרינן בכתובות [דף ק"ג סע"א] נר יהא דלוק במקומו שולחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה, מאי טעמא, כל בי שמשי הוה אתי לביתיה, הווא בי שמשי אתאי שבבתא קא קריא אבבא, אמרה אמתיה שתיקו דרבי יתיב, ע"כ. וראה בגליון הש"ס לגרע"א, שהעתיק מ"ש בספר חסידים סי' תתשכ"ט, וז"ל: והיה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בשבת [וזה הוא חלוקא דרבנן כידוע למקובלים, ועי' בשעה"כ דף ס"ג ע"א ד"ה גם] **ופוטר את הרבים בקידוש היום** ולא כשאר מתים שהם חפשים, כי צדיקים חיים ופוטרים בקידוש, ע"כ.

והיינו כשהנשמות של הצדיקים מתלבשים בלבוש הזך ויורדים לזה העולם הם חייבים במצוות ורק מחוייב בדבר מוציא ידי חובה, דהפטור מהדבר לא יכול להוציא את האחרים ידי חובה. ולענינו הוא יכול לחדש בתורה ולהכריע מדעתו ואין בזה חסרון של לא בשמים היא.

וגם כאן לתשלום הענין אמרתי להעתיק גרגר אחד מספר עמק המלך הנ"ל בריש פרק ה' [דף י"א ע"ד], וז"ל: פעם אחת הלך הרב [האר"י ז"ל] להשתטח על ציון שמעיה ואבטליון בגוש חלב רחוק מצפת פרסה אחת, כדי לשאול אותם רזא מרזי התורה, שכך היה דרכו תמיד כל זמן שהיה מצטרף לדבר עם נביא או תנא אחד, היה הולך על קברו ומשתטח בפיטו ידים ורגלים ושם פיו על פיו כענין אלישע עם חבקוק, ומכוון ביחוד השם וכו'. וזה הייחוד גורם שנשמת אותו הצדיק מתחדש עליה אור חדש, נובלות של טל תחיית המתים נוסף הרבה מה שהיה לו כבר, ובזה הוא מחייה עצמות היבשות השוכנים בקבר, ויורדים נר"ן של אותו הצדיק בתוך העצמות, והוא **חי ממש** ומדבר עמו כאשר ידבר איש אל רעהו, ומגלה לו כל רזי התורה שהוא שואל ממנו וכו', ע"כ.

טו. באליהו הנביא ישנם כמה וכמה בחינות.

ואל תשיביני ממה שיש להקשות ממ"ש בסוף שער מאמרי רז"ל דף י"א ע"ד, וז"ל: סוד מ"ש חז"ל בכמה מקומות על פומא דאליהו אתגזר וכו'. ואילו כשמזכיר דברי חז"ל אמר ר' פלוני פתח וכו', מה ענין הפרש בין לשון זה ללשון זה. והענין הוא, כי הנה נודע כי אליהו ז"ל נפרש מבני אדם ונעשה מלאך, [ולכך] לא נשאר לו כח לפתוח ולחדש בתורה, להיות כי לא בשמים היא ולא נשארה תורה בעליונים כלל, וע"כ איננו יכול זולתי לספר לת"ח התחתונים ממה שנתחדש בישיבה עליונה של הת"ח העליונים הגדולים, לכן אמר על פומא דאליהו אתגזר. האמנם הת"ח יש להם יכולת לפתוח ולחדש בתורה כל מה שיראה להם, וכמשי"ה על פי התורה אשר יורוך כו', ואעפ"י שנפטרו מזה העולם כמו שמצינו בזוהר בהרבה מקומות, דאמר כך פתח ר' מתיבתא וכו' ובמתיבתא דבצלאל ואהליהב וכיוצא באלו הצדיקים, יכולים לפתוח בתורה ולחדש כל מה שירצו, לכן כתיב בהו ר' פלוני פתח וכיוצא מאלו הלשונות.

והנה הרואה לשון זו עומד מְשָׁמִים, דהלא כמה מקומות בתיקונים כתוב בהם פתח אליהו, והמפורסם בהם הוא פתיחת אליהו [תי"ז דף י"ז ע"א] ובסוף תיקון ששי [דף כ"ד רע"א], ובתיקונים חדשים של הרמח"ל כולו מלא מלשון זו של פתח אליהו. ואילו לשון זו של על פומא דאליהו אתגזר אינה קיימת לענ"ד אלא בזוהר שיר השירים במדרש הנעלם [דף ס"ב טור ב' – ובהמשך] ששם מובא לשון זו כחמש פעמים.

טז. אליהו דשבט בנימין – מבניה של רחל, הוא הנגלה לחכמים לגלות רזי תורה.

אלא שכבר ידוע מה שנחלקו החכמים מי הוא אליהו, האם היה בנה של רחל או שהוא משבט גד או מלאה או שהיה בחינת פנחס, וכמובא מעט מזה בתוסי' בב"מ [דף קי"ד ע"ב]. ואריכות דברים יש בזה בשער הגילגולים להאריז"ל בהקדמה ל"ב [דף ל"ד ע"ב], ששם ביאר את הדבר הדק היטב, ובזה סרו כל הקושיות כולם. וז"ל: ואח"כ חזר [אליהו] להרויחה [לנשמות נדב ואביהוא] במערת הר חורב פעם אחרת, עד שעלה בסערה השמים, ואז אליהו התשבי שהוא משבט גד, נתעלה בשמים ונשאר שם, ושוב לא ירד עוד, ואליהו דשבט בנימין זה, נתגלגל אח"כ באותו הנזכר בספר דברי הימים, והוא מש"ה [דברי הימים א', ח' כ"ז] וְיַעֲרֹשְׁקָהּ וְאֶלְיָהּ וְזָכְרִי בְּנֵי יִרְחָם וכו'. ואח"כ כשנפטרו, עלה ונתחבר עם אותו אליהו התשבי שעלה בשמים ונשאר שם. וזה אליהו דשבט בנימין, הוא העולה ויורד תמיד לעשות נסים אל הצדיקים, ולדבר עמהם. ולהיות כי החכמים היו יודעים שאליהו היה כלול מד' בחי', לא היו יודעים איזו בחי' מהם היא היורדת ועולה ומדבר עמהם, ונחלקו בסברותיהם, עד שהודיעם ואמר להם, רבותי מה אתם חלוקים עלי, מבני בניה של רחל אני, שכך כתיב וְיַעֲרֹשְׁקָהּ וְאֶלְיָהּ וכו', והודיעם כי זו הבחינה היא המדברת עמהם, ובחי' זו הנקראת אליהו דבנימין, ע"כ [ובזה יובן מדוע נחלקו החכמים איזו בחינת אליהו היתה מתגלית להם. והוא כנ"ל, דרצו לידע כיצד לקבל את דבריו, ר"ל האם יש לו את הכח לחדש בתורה או רק להודיע להם ממה שנתחדש במתיבתא דרקיעא]. הרי לך שיש כמה בחינות באליהו. ויש בחינה שנאמר בה על פומא דאליהו אתגזר, שאינה רשאית לחדש בתורה כי היא בחינת מלאך ורק אומרת מה שנתחדש בב"ד של מעלה [ולהנ"ל

הוא בחי' אליהו דשבת גד]. ויש בחינת אליהו שבו נאמר פתח אליהו, שהוא ככל נשמות הצדיקים שיכולים לחדש בתורה [והוא אליהו דשבת בנימין המתחבר עם אליהו התשבין]. וראה גם בפתח עינים בב"ב [דף ק"ט ע"ב] שביאר כמה בחינות אליהו. ושם במנחות [דף מ"ה ע"א], על מה שאמרה הגמ' פרשה זו עתיד אליהו לדרשה, האריך החיד"א בזה הרבה, וכתב: נהירנא שראיתי בחידושי הרשב"א למנחות, וז"ל: אליהו עתיד לדרשה, פי' דעד שיבא אליהו ויפרשנה לנו אין אנו יודעים לפרש. וקשיא לי, למה יצטרך לאליהו לדרשה ולא יפרשנה יחזקאל הנביא נבואתו הוא בעצמו, שהרי כשיבא אליהו ומשיח יהיה תחיית המתים ויחזקאל גם הוא יחיה. וי"ל דשמא אליהו יבא קודם תחיית המתים, ויפרשנה קודם שיקום יחזקאל. או נוכל לומר דקודם ביאת אליהו מלפני ביאת המשיח **הרי הוא יכול לדרשה ולפרשה באחד מבתי מדרשות** כדאיתא בפרק השוכר את הפועלים [ב"מ דף פ"ו ע"א], אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי כל יומא. וכן נראה מפ"י רש"י שפירש דעד שיבא אליהו אין אנו יודעים לפרשה, דר"ל דאם יבא ויפרשנה לנו נדע אותה וקודם זה לא נדע.

יז. שיטת החיד"א בבחינות אליהו.

וכתב על זה החיד"א, דלפי דבריו קשה היכי אליהו דשכיח במתיבתא דרבנן האמוראים ועד אחרון גם בימי מר יוסף גאון הוה אתי אליהו זכור לטוב במתיבתיה וכו', למה לא פשיט כל תיקו שבתלמוד, וגדולי הדורות דאתחזי להו איך לא בעו מיניה דליפשוט כל תיקו. וכבר בלקוטי רבינו בצלאל לגיטין כ"י מקשה הכי בשם גליון תוספות, אלא דשם מתרץ תרי אליהו הוה, אך לדברי הרשב"א קשה.

והוסיף החיד"א וז"ל: ולא אכחד דתירוץ הגליון דאמר דתרי אליהו הוה דחיק טובא, דהדבר ברור דכל מקום שהוזכר בש"ס ובמדרשים אליהו, הוא על אליהו הנביא זכור לטוב. אמנם דבר ה' בפייהם אמת, כי אליהו זכור לטוב יש לו כמה בחינות, וכשהיה נגלה לרבותינו היה בבחינה אחת, וכשאין בו אלא אותה הבחינה לא אפשר ליה לפשוט התיקו שבש"ס. אבל כשיבא לעתיד בכל בחינותיו אז פושט והולך הכל וכו'. וזיכני ה' ומצאתי סמך גדול לזה בדברי רבינו האר"י זצ"ל בשער הגלגולים [הני"ל] וכו'. והכי דייק לשון רבי יוחנן, דקאמר אליהו עתיד לדרשה, עתיד דייקא - לא עתה - כי אין לו אלא בחינה אחת, ולדברי הרשב"א ז"ל הא דאמר עתיד לא אתי שפיר, אף שיש לדחוק וכו'. ולדעת הרמב"ם [הני"ל] שסבר דלא בשמים היא, הוא מילתא פסיקתא אפילו לומר האמת, ומה שאמר אליהו הנביא לאמוראים כההיא דמציעא דף קי"ד ומה שיאמר, לא בדרך נבואה אלא מרוח מבינתו וחכמתו הרמה.

ועוד לו לחיד"א בראש דוד פרשת נצבים ד"ה ויתקרב לזה, שכתב וז"ל: זכרו תורת משה עבדי אשר צויתא אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים, הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא. הכוונה, זכרו תורת משה עבדי, זכרו דייקא, השמרו לכם שלא תשכחוהו, וכי תאמרו אף אם נשכח - על ידי נביא או רוח הקדש ילמדונו מה ששכחנו, לזה

אמר אשר צויתי אותך דייקא, לו לבדו בחורב על כל ישראל שהיו ושעתידים להיות – כל דייקא, חוקים ומשפטים – ואין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. וכי תאמרו מה נעשה לצרות השמד ותוקף הגלות כי בודאי נשכח, לזה אמר, הנה אנכי שלח לכם את אליהו וכו', כי אליהו זכור לטוב בחכמתו הרמתה וידיעתו כשהיה בעולם הזה הוא ילמדכם להועיל. ואם תאמרו הרי אליהו זכור לטוב נגלה לחכמים וחסידים ולא מצינו שיפשוט הספיקות, לזה אמר לפני בא יום וכו', כלומר אליהו הנביא ז"ל שיתגלה במהרה לפני בא יום וכו', זהו אשר ישיב ויפשוט הכל שיבא בכל בחינותיו, מה שאין כן הנמצא בין החכמים דאינו בכל הבחינות וכמו שכתבנו בעניותינו, ע"כ. וממוצא דבר אתה למד, שלאליהו הנביא לו יש את היכולת להחזיר את התורה שנשכחה, ואלו הדברים אמורים בין בתורת הנגלה ובין בתורת הנסתר.

יח. זאת תורת העולה מהשיטות הנ"ל.

ודע שמדברי הרשב"א לעיל שלמד כפשוטו שאליהו בא בכל בחינותיו כשבא בבתי מדרשות של התלמידי חכמים, ויכול לפרש את הדברים הנעלמים, הנה אין הדבר צריך לפני, שכן הוא כשבא בבית מדרשו של האריז"ל שבא בכל בחינותיו, ובודאי שאין בזה שום חסרון של לא בשמים היא, וכמו שנתבאר לעיל.

וגם מדברי החיד"א שבפתח עינים שכתב בסוף דבריו: שכל מה שאמר אליהו לאמוראים מרוח בינתו אמר, א"כ י"ל שלפרש תיקו שבש"ס שהם דברים שלא נגלו לאמוראים, אין אליהו יכול לפרש מבינתו כשאינו שלם בכל בחינותיו וכנ"ל. אולם כל ההקדמות בחכמת הקבלה שהם מעשה בראשית ומעשה מרכבה מה שקיבל ממש רבינו או מאחיה השילוני, בזה שפיר יכול לפרש וללמד דזה הוא מלמד ברוחו ובינתו ולא נעשה מכח נבואה. ובזה יכון גם דבריו האחרונים בראש דוד, שאיה"נ שלזה לא צריך לאליהו שיבוא בכל בחינותיו כמו שעתיד לבוא, ושפיר יכול לפרש ולבאר ליחידים אשר ה' קורא להם את תורת הקבלה, וכמו שעשה כמה וכמה פעמים כמפורסם, והאחרון הגדיל בתורת האריז"ל, והדברים ברורים.

יט. דברי האחרונים ז"ל ביסוד הנ"ל.

והנה עיקר היסוד הנ"ל בגדר גילוי אליהו שאמרנו שלא היה מחדש דברים ככח נבואה, אלא ממה שלמד בעולם הזה וממה שנתחדש לו מכח חכמתו וכנ"ל, כבר נמצא בגדולי האחרונים. ומכללם, בברכי יוסף סי' ל"ב אות ד', שכתב וז"ל: ונראה דכוונת כולו רברוותא הנאמרים באמת, היינו שאליהו הנביא סבר כך או יפרש כך מכח חכמתו הרמה וידיעתו השלימה, לא שיאמר כן בדרך נבואה, דודאי אם אמרה בדרך נבואה לא צייתין דלא בשמים היא. ומ"ש רש"י בשבת דף ק"ח ע"א [הנ"ל], היינו אם יאמר אליהו בדרך נבואה דוקא. וכן הוא גם במהר"ץ חיות בברכות [דף ג' ע"א], שכתב וז"ל: ואפשר לומר דאם אליהו אומר דינים מצד הנבואה אזי לא בשמים היא ואין נביא רשאי לחדש דבר, אבל אם אומר מלתא בטעמא מה ששמע מחכמים אחרים אזי שומעים לו, ע"כ.

ועתה מכאן תשובה מוצאת למי"ש האגרות משה [או"ח ח"ד סי' ג'] שהביא מי"ש האחרונים בריש הלכות תפילין [סי' כ"ה סעי' י"א במג"א ובשע"ת שם ובמ"ב סי' מ"ב, וראה לקמן], שבכל מקום שיש מחלוקת – הקבלה תכריע, וכתב על זה וז"ל: הנה פשוט שהקבלה תכריע הוא ספר הזוהר והתיקונים שהם דברי תנאים, אבל כתבי האר"י ופע"ח אף שגדול מאוד, הוא כאחד מכל הפוסקים שרשארין לחלוק עליו אף בדברי קבלה, ולא לנו יתמי דיתמי לומר מי גדול ממי, ולכן אין דבריו מכריעין יותר מכל רבותינו, וא"כ כיון דאיכא פלוגתא ספק ברכות להקל וכו' יעו"ש.

ולהנ"ל הדבר ברור, שאת אותה מעלה שנתן לספר הזוהר והתיקונים להיותם מדברי תנאים, יש ליתן לדברי האר"י"ל, שהלא כל דבריו הם מדברי אליהו הנביא זכור לטוב אשר היה נגלה אליו תמיד, והיה מלמדו, וכמו שביארתי הדברים לעיל באורך רב. וא"כ ודאי הוא שהכרעת רבינו האר"י"ל היא מכרעת לגמרי ואין דבריו כאחד מגדולי הפוסקים, אלא כתורה גמורה מסיני בלא שום פקפוק כלל.

וכן האגרות משה עצמו חיו"ד חלק ג' סימן קנ"ה [עמ' תכ"ג] כתב וז"ל: ביבמות [דף ק"ב ע"א] אמר רבה א"ר כהנא אמר רב, אם יבוא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין שכבר נהגו העם בסנדל. ופשוט שאין הכוונה שיאמר ע"פ נבואה, דאף הכרעה קטנה א"א ע"פ נבואה דלא בשמים היא ואלה המצוות שאין נביא רשאי לחדש בדברי תורה, אף לא להכרעת מחלוקת א"א זה בנבואה, כדאיתא במגילה [דף ג' ע"א], ולר' יהושע לא הועיל אף הבת קול דהלכה כב"ה כדאיתא ביבמות [דף י"ד ע"א]. והנביא שאומר דבר בנבואה איזה הכרעה בד"ת מפורש ברמב"ם [פ"ט מיסודי התורה ה"ד] שהוא נביא השקר, וא"כ בהכרח שהפירוש הוא אם יבוא אליהו ויאמר לנו ע"פ חכמתו וגדולתו בתורה איך שהדין הוא שאין חולצין בסנדל אין שומעין לו מטעם שכבר נהגו בסנדל. ומה שאמר אם יבא אליהו, ולא אם יבא חכם אחר שאין חולקין עליו כגון עזרא. נראה משום דאליהו הוא יבא להגלות במהרה ולברר המחלוקת ולפשוט הבעיות, כדאיתא בסוף עדיות, וגם אז אם יאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו, ע"כ.

כ. האם בספק במציאות יכול אליהו להכריע בכח נבואה.

והנה אף שהארכנו לברר ולהוכיח דמה שאמר אליהו מעצמו שומעין ומה שאמר בנבואה אין שומעין, היינו דוקא בספיקא דדינא, אולם בספק במציאות בזה ודאי שומעין לו לברר איך היתה המציאות, וכמו שאמרו להדיא בסוגיא בשבת הנ"ל שיבוא אליהו ויאמר אם פסקה הזוהמא, וע"כ שם מיירי מכח נבואה, דהא שם מבואר שלא שומעין לו מכח הדין. וכן בברכות [דף ל"ה ע"ב] גבי אם יבוא אליהו ויאמר שיש קביעות על היין. וביבמות [דף ל"ה ע"ב] אם יבוא אליהו ויאמר דהאי מעוברת, ועוד בכמה מקומות בש"ס אם יבוא אליהו ויטהרנה [פסחים דף ט"ו, חגיגה דף כ"ה ע"א, בכורות דף ל"ג ע"ב]. וכן הוא להדיא שיטת המשנה למלך בפרק ט' מהלכות אישות סוף הלכה ו', שכל שבא אליהו ואמר דאזלינן כוותיה, היינו בספק המציאות

ולא בספיקא דדינא [ולהנ"ל הכוונה כל שיאמר בדרך נבואה – וכמו ספק המציאות שפשיטותו הוא גם בדרך נבואה].

אלא שלא יצאנו גם בזה ידי המחלוקת, דהנה המהר"מ בן חביב בתוספת יום הכפורים חולק בזה, וסי"ל שגם בספק דמציאות לא שומעים לאלהו. ועיין באורך בברכי יוסף או"ח סי' ל"ב אות ד' ד"ה אמנם שהביא את דבריו, והוכיח כמשנ"ל ולא כמהר"מ בן חביב, ועוד האריכו בזה האחרונים.

כא. זעת החיד"א שקבלת האריז"ל מכרעת אפי' במקום סב"ל נגד מרן.

ועתה פש לן לברר את שיטות הפוסקים בענין זה, והאם קבלת האריז"ל מכרעת אפי' נגד דברי מרן השו"ע. דהנה מפורסמים בבית מדרשא דברי הברכי יוסף בסי' מ"ו אות י"א, על מ"ש מרן שם בסעי' ו': דיש נוהגים לברך [בברכות השחר ברכת] הנותן ליעף כח ואין דבריהם נראים. וכתב על זה הברכי יוסף וז"ל: עתה נתפשט המנהג בגלילותנו לברך זאת הברכה על פי כתבי רבינו האר"י זצ"ל, כי אף שקבלנו הוראות מרן, קים לן דאלמלא מרן אף הוא ראה דעת קדוש האר"י זצ"ל, גם הוא יודה לברכה. ומה גם שכתב הרב כנסת הגדולה דאיכא מאן דשמע דהדר ביה מרן בסוף ימיו [והיה מברך אותה] וכן ראוי לנהוג, ודלא כהפרי חדש, ע"כ. ובספרו טוב עין סימן ז' בסוף התשובה [ד"ה ומטעם האריך בזה מאוד], וז"ל: ומטעם זה נתפשט בכמה קהלות לומר ברכת הנותן ליעף כח אעפ"י שהיא ברכה כולה מחודשת, ומרן בשו"ע נדחה קרי לה, דמאחר דרבינו האר"י זצ"ל כתב שיש לאומרה ופירש סודה כן ראוי לעשות, דודאי אלו מרן ז"ל ידע מגדולת האר"י ושהוא אמר לאומרה כן הוה עביד עובדא בנפשיה וכו'. ותמה שם על הפר"ח שלא היה אומרה וכו'. והביא שם את עדות הכנסת הגדולה הנ"ל.

והוסיף שם עוד החיד"א, וז"ל: ואני בעניי אומר כי רבינו האר"י זצ"ל כל הנפלאות אשר גילה היה בכ"ב חדשים, והיו תלמידיו מעלימין דבריו ובסתום חכמה, ומרן ושאר הרבנים לא ידעו אחד מממה מגדולתו, והן בעון נח נפשיה דרב האר"י ז"ל בימי מרן, ויתכן שאח"כ ידע מרן מתלמידי האר"י ז"ל שכך היה אומר וחזר בו, והיינו כמו שכתבתי שאלו בעלי נוסחא האחרת היו יודעים דברי רבינו האר"י ז"ל היו חוזרים בהם. וכ"כ גם בשירי ברכה או"ח סי' תכ"א, וז"ל: והסכים רבינו האריז"ל על ידו, ובתריה גרירי בדוכתי טובא הפך מרן, דקים להו לרבנן דאי שמיע ליה דברי האר"י הוה הדר ביה.

וידוע המעשה רב שהיה עם מרן והאר"י, ומובא בעמק המלך הנ"ל בפרק ו' [דף י"ג אמצע ע"א], וז"ל: והעיד מהר"ר שלמה הגדול ז"ל, שדיבר עם אלמנתו של מרן ע"ה, וסיפרה לו שמרן היה לו בן נחמד ושידך אותו עם בתו של האר"י זלה"ה, והלך מרן עם בנו לסעודת אירוסין לביתו של האר"י. כיון שחזר לביתו אמר מרן לאשתו, אשתי מה אומר לך ומה אספר לך מהרזים וטעמי התורה והמצוות, כמה ידיעה הרווחתי עתה בזאת הסעודה מהפה הקדוש של מהר"ר יצחק אשכנזי ז"ל, אי אפשר לו לאדם בשר ודם להשיג בשכלו מה שידוע הוא, והיאך הוא כח

ביד שום מלאך לידע מה שיודע הוא, כי אם נשמה אחת מהנביאים הראשונים שאפילו תנא אחד לא היה יכול לומר מה שאמר הוא.

כב. דעת שאר הפוסקים בזה.

והנה זו דעת החיד"א זיע"א שבכל מקום שיש מחלוקת הפשט והקבלה אזלינן בתר הקבלה וקבלת האריז"ל מכרעת אפי' נגד מרן, ואפי' נגד הכלל דספק ברכות להקל. ואף שלעיל הוכחנו בכל עוז שדברים אמיתיים וברורים הם, אמרתי בליבי אשימה עיוני בשאר ספרים לחקור אם זו הדעה הרווחת או שמא דעת יחידים היא זו.

והנה בדבר שלא נמצא מוכרע בתלמוד והכריעוהו הפוסקים לצד אחד והקבלה מכרעת לצד שני, מבואר בב"י או"ח סי' קמ"א [בנדמ"ח עמ' נ"ח] גבי קריאת התורה, וז"ל שם: וכיון דלדברי הזוהר אסור לקרות אלא אחד לבד ועכשיו שנהגו ששליח צבור הוא הקורא, העולה אסור לקרות אע"פ שלדברי הפוסקים צריך לקרות ואם לא יקרא כתבו דהוי ברכה לבטלה, מאחר שלא נזכר זה בתלמוד להדיא לא שבקינן דברי הזוהר מפני דברי הפוסקים וכו'. ומיהו אפשר שאפילו לדברי הזוהר ראוי לקרות והוא שלא משמיע לאוזניו, ע"כ. והנה בדין זה יש כאן לדעת הפוסקים ברכה לבטלה, והכריע מרן להדיא להיפך מדבריהם וכדברי הזוהר. הרי לך שס"ל שדברי הזוהר ודאי הם, לא רק כנגד סב"ל, אלא גם כנגד ודאי ברכה לבטלה לפוסקים. ולמה שהוכחנו לעיל ה"ה בדברי האריז"ל הוא אותו הגדר. וכן כתב הב"י בסוף סי' ל"א [בנדמ"ח עמ' ק"ל], וז"ל: ומאחר שבתלמודא דידן לא נתבאר דין זה בפירוש, מי יעקוב לבו לעשות בקום עשה על דברי רשב"י המפליג כ"כ באיסור הנחתן [של תפילין בחול המועד].

אמנם הדרכי משה בסי' קמ"א אות ב' חולק, וס"ל דאין לזוז מדברי הפוסקים אף אם היו דברי הזוהר חולקים. ובכנסת הגדולה כללי הפוסקים אות א' הגדיל לדבר בזה, והובאו דבריו במג"א סי' כ"ה ס"ק כ', ובכף החיים סי' כ"ה אות ע"ה. וראה גם בשערי תשובה שם ס"ק י"ד מה שהביא משם החכם צבי סי' ל"ו. ובמ"ב שם ס"ק מ"ב כתב וז"ל: שתיהן מעומד [הנחת תפילין של יד ושל ראש], עיין במג"א שרוצה להכריע דהנחה של יד תהיה מיושב והברכה תהיה בעמידה. אבל בא"ר בשם רש"ל בתשובה [סימן צ"ח] כתב דמי לנו גדול מר"ש מקינון שאחר שלמד קבלה היה מתפלל כתינוק בן יומו, דמי שלא יכול להשיג סודה על נכון יבוא לקצץ בנטיעות, על כן יהיה הברכה והנחה בעמידה. ובביאור הגר"א הוכיח דגם לפי הזוהר מותר להניח התש"י בעמידה על כן אין לזוז מהמנהג. כתב הכנה"ג בכללי הפוסקים, כל דבר שבעלי הקבלה והזוהר חולקין עם הגמרא והפוסקים הלך אחר הגמרא והפוסקים, מיהו אם בעלי קבלה מתמירין יש להחמיר ג"כ, ואם לא הוזכר בגמרא ובפוסקים אע"פ שזכר בקבלה אין אנו יכולין לכוף לנהוג כד, ודין שאין מוזכר בהיפוך בש"ס ופוסקים יש לילך אחר דברי קבלה, וגם במקום שיש פלוגתא בין הפוסקים דברי קבלה יכריע, עכ"ל. אמנם להני"ל נתבאר לא כן, אלא שדברי קבלה מכריעים תמיד, וראה עוד לקמן.

וז"ל המשאת בנימין סי' ס"ב ד"ה והדרך השני: הדרך השני לילך אחר רוב מנין ובנין, הרי לפניך ספר הזוהר שהוא שקול יותר מכל המחברים שאחר חתימת התלמוד, ואם יהיו כל המחברים בכף מאזנים אחד וספר הזוהר לבדו יעלה בכף שניה מכריע את כולם, והרי הוא עדיף מרוב מנין ובנין, וכמו שכתב ב"י דאזלין בתר דעת הזוהר נגד שאר מחברים. וכ"כ אחד המיוחד מגדולי המקובלים ר' עמנואל חי ריקי בעל משנת חסידים בספר אדרת אליהו במאמר תפילין דמארי עלמא סי' י"ז.

והאריכו הפוסקים מאוד מאוד בדין זה, ובענין קבלת האריז"ל שהיא מכרעת אף במקום ספק ברכות. ואין צורך לאסוף את כולם, ואסתפק בציון דבריהם. הבן איש חי בשו"ת רב פעלים חאו"ח ח"ב סי' י"ב וסי' מ"ז וח"ד סי' ח'. ובמכתב לחזקיהו לבעל השדי חמד סי' ד' דף כ"ג ע"ד ד"ה האמנם, ובסי' ז' דף ל"ג ע"ג והלאה. ובבן איש חי שנה ראשונה פרשת בראשית אות י', ופרשת נשא אות ב', ופרשת וישב אות ה'. ובכף החיים סי' כ"ה אות ע"ה, ובסימן כ"ז אות ל"א, ובסי' מ"ו אות מ"ז, ובסי' פ"ט אות נ"ד. ובאור לציון במבוא עמי ט"ו. וביביע אומר ח"ב סי' כ"ה אות י"ב והלאה, ובח"ט סי' ק"ח אות ט'.

וראה בספריו של הגאון ר' יעקב חיים סופר שהאריך בזה, ובספר ברכי נפשי שלו בעמ' כ' והלאה, ועוד. ובספר וישב היס להגאון ר' יעקב הלל בסי' ח' מעמ' קמ"ח והלאה. ושם אספו להרבה מהפוסקים והאריכו בזה מאוד.

וראיתי בשו"ת יביע אומר ח"ב סי' כ"ה אות י"ב וי"ג שג"כ האריך בזה טובא כיד ה' הטובה עליו. אלא שראיתי שם שהביא בשם אגרות התניא [דף צ"ז] שרבינו הגר"א לא היה מאמין שקבלת רבינו האריז"ל בכללה היא כולה מפי אליהו ז"ל רק מעט מזער מפי אליהו ז"ל, והשאר מחכמתו הגדולה. ושם [דף צ"ט] כתב שג"כ הגר"ח מוואלוז'יין בהקדמה לספרא דצניעותא, [ונצטעתי צער רב שאין ספר אגרות התניא עמדי לראות שרשי הדברים]. וראה שם ביביע אומר שסמך על זה.

ומה אומר ומה אדבר, אחר שרבינו מהרח"ו בגודלו מעיד אחרת, ועמו החיד"א ובעל עמק המלך ושאר קדושים, המעידים כאלף עדים שהיה אליהו נגלה על האריז"ל תמיד ומלמדו לכל החכמה, ומהרח"ו אמר שכן אמר לו רבו בפירוש. וכן פשוט הדבר בחקירה וסברא וכמו שהארכתי בזה למאוד לעיל, וכידוע ומקובל אצל כל המקובלים פה אחד, שהכל הוא מפי אליהו הנביא ולא חידש האריז"ל דבר מדעתו, ובמיוחד בדברים כאלה שכל הקרב למקדש ה' יודע שא"א לחדש בהם שום דבר, ורק לסבור ולפרש את הדברים רשאי. וא"כ איך בכלל יתכן לומר דבר זה, וישתקע הדבר ולא יאמר.

ומה שתלה באגרות התניא לומר זאת בשם הגר"ח מוואלוז'ין, הנה אביא מעט מלשון הגר"ח, ואתה תחזה, וז"ל: גם על דברת מרן רבינו הקדוש איש האלקים נורא האריז"ל, עיני ראו יקר תפארת קדושת האריז"ל בעיני רבינו הגדול נ"ע, כי מידי דברי עמו אודותיו אירתע כולא

גופיה, ואמר: מה נאמר ונדבר מקדוש ה' איש אלקים קדוש ונורא כמהו. ונגלו לו כל תעלומות חכמה, ומעת אשר זכה לגילוי אליהו ז"ל פעמים, הוגדל השגתו למעלה למעלה להפליא, גם על כתבי הקדש שלו, התבונן רבינו הרב עליהם שיהיו עולים במקורי הדברים בזהוהר הקדוש ותקונים, והוציאם מאופל שיבושי ההעתקות, וגם ההוספות אשר רבו בהם מתלמידים האחרים שלא יצאו מתחת יד מהרח"ו ז"ל שלא עמדו בסוד קדוש ה' על אמתיות עמקות כוונתו במקורי הדברים, ומהרח"ו לבד שהיה מבין עמקות פנימיות הדברים איה מקורם כבודם במקורם כאשר העיד האריז"ל בעצמו. ואמר לי אשר גם מחמת ההוספות שנתוספו על כתבי האריז"ל שאינם ממהרח"ו ז"ל, אין לסמוך עליהם לענין דינא [דבזמנם עדיין לא נתפרסם העץ חיים והשמונה שערים המוסמכים - וכדלהלן], אמנם גדלה יקר ערכם הקדושים של כתבי הקדוש הנ"ל להתייגע עליהם הרבה שיהיו עולים במקורם. והגם שהמעיינים ימצאו בביאורו זה כמה גרגרים שמפרש בדרך אחר קצת, המעיין האמיתי איש תבונות יכול ליישב דבריהם דלא פליגי וכו', ע"כ.

והעתקתי כל לשון זו כי מכמה דברים נצרכת לנו, ראשונה נראה שאם יש דמות דדמות של ראה למ"ש באגרות התניא הוא רק ממ"ש תיבת פעמים, וכבר לעיל [בסוף אות ד'] הוכחתי בראיות ברורות שתיבה זו צריכה הגהה או פירוש, דודאי שסמכין על עדים נאמנים מהרח"ו והחיד"א וכנ"ל [ואפילו אם יתעקש המתעקש ויאמר שכן כוונת הגר"ח מוולאז'ין כהבנה הנ"ל. מ"מ ודאי סמכין על מהרח"ו טפי, אשר היה נאמן ביתו של האריז"ל ולא זה ידו מתוך ידו וכנ"ל באורך].

וגם מ"ש בלשון זו: שאין לסמוך עליהם לענין דינא. כבר כתבו האחרונים [עיי' בספר פרטי המצוות להרה"ג ר' צבי אריה גולדמאן ז"ל בראש הספר בתשובות שהשיב המחבר להגאון האדר"ת ז"ל אות ה'], שזה דוקא בזמנו, שעיקר הכתבים שהיו מצויים הם כתבי רבני איטליא ואשכנז ושאר העתקות שאינם מוסמכות שנתפזרו בכל העולם, ושהיו מעורבים בהם מדברי החברים. אולם אחר כך כשיצא עץ חיים ושמונה שערים שכולם סולת נקיה מדברי מהרח"ו לא זולת, ודאי שסמכין על כתבי האריז"ל להלכה ולמעשה. וכן נוהגים כל בית ישראל בארצות ספרד ואשכנז, בכמה וכמה מנהגים על פי האריז"ל, וכמובא בכל הפוסקים [וראה במג"א שלא פסיק פומיה מדברי הכתבים]. והאמת יורה דרכו, ויתנו עידיהם ויצדקו.

כג. סיכום הדברים.

סוף דבר הכל נשמע, הדבר ברור, שאנו קבלנו עלינו את כל תורת האר"י ז"ל אשר קיבלה מפי אליהו הנביא זכור לטוב בתורת ודאי ככל חלקי התורה שנתנו למשה בסיני, ואשר יאמר הוא זה לא נסור ימין ושמאל. וגם במקום ספק ברכות, ואף כנגד מרן זיע"א, הלכה למעשה ומורים כן כדברי האר"י ז"ל.

בס"ד

מבוא

בשבח והודיה לה' יתברך, הנני מגיש קונטרס קטן בענין גדול, והוא מזמור ס"ז, "למנצח בנגינות" שהוא בין המזמורים החשובים ביותר בספר תהילים.

הקונטרס רובו ככולו אוסף מתוך דברי ראשונים ואחרונים, וצילומים של מנורות קדומות וחדשות.

הקונטרס כולל קצת מסודותיו, רמזיו ומעלת המזמור הזה בצורת מנורה, ובעיקר אם כתוב על קלף, והשמות היוצאים ממנו. זה כתבתי בקיצור נמרץ.

העניין העיקרי, לשמו נכתב הקונטרס, הוא צורת סדר הכתיבה אם מימין לשמאל או משמאל לימין, וההבדל בין 2 השיטות.

והבאתי על פי הרמ"ז וציור מספר "רפאל המלאך" צורת כתיבה שנלע"ד היא הנכונה.
לא עסקתי בקונטרס זה בצורת הכתיבה, הקנים אם מעוגלים או ישרים. על עניין זה נכתבו קונטרסים ואין אני נכנס בענין מחלוקת זו.

וקראתי לקונטרס "ישמחו סלה" תיבה ראשונה ואחרונה של הפסוק האמצעי.

כאמור, הנני רק מאסף. **הערות והארות לטלפון 02/6769782 052/8630212**

מותר ואף רצוי להדפיס או לצלם כולו או חלק מקונטרס הזה.

ונזכה בקרוב לביאת הגואל ובנין אריאל

במהרה בימינו אמן.

תזכו למצוות

יהושע

קונטרס ישמחו סלה

כתב המהרח"ו בשער הכוונות. סוף דרוש י"א דספירת העומר דף פ"ו ע"ב: "גם ראיתי למוז"ל מקפיד וזהיר מאוד לומר אחרי ספירת העומר מזמור אלוקים יחננו... כולו מעומד

ולכוון בכל יום ויום מן המ"ט ימים בתיבה א' ממ"ט תיבות שיש בזה המזמור. גם יכוון באות א' ממ"ט אותיות שיש בפסוק ישמחו וירננו וכו', וזה מספר אותיות המ"ט של הפסוק ישמחו וכו'. כדי שלא תטעה בהם תיבת לאמים חסר ו'. תשפוט מלא ו' תיבת מישור מלא ו' (עיין פירוש רמז ז"ל על זוה"ק פ' בראשית דף ח' ע"ב על הפסוק: "יום ליום יביע אומר", ושם פירוש טעם למה צריך לכוון 2 כוונות).

ועוד בשער הכוונות דף י"ד ע"ב:

בענין התוספות שיש לומר בשעת המגפה ב"מ ורח"ל... גם תאמר בכל יום אחר תפילת ערבית ומנחה ושחרית אחר העמידה קודם אלוקי נצור מזמור ס"ז והוא מזמור למנצח בנגינות מזמור שיר אלוקים יחננו וכו', ויכוון שיש בו שבעה פסוקים זולת פסוק ראשון ויש בו מ"ט תיבות וכונתם נרמזה בכוונת העומר ועוד יכוון כי ר"ת ג' פסוקים ראשונים הם אל"י ור"ת וס"ת פסוק אמצעי י"ה ור"ת ג' פסוקים אחרונים יא"י כמנין אהי"ה – וס"ת ג' פסוקים ראשונים הם הכ"ם כמנין שם אדנ"י וס"ת שלשה פסוקים אחרונים הם מו"ץ כמנין קו"ל הרי נתבאר כי ר"ת שבעה פסוקים הנז' הוא אלייאי ועולה כמנין שם ע"ב. וס"ת כל הששה פסוקים זולת פסוק אמצעי הם קול אדנ"י (הכנס) ור"ת וס"ת פסוק אמצעי הוא י"ה נמצא קול י"ה אדנ"י ע"ב (הכוונה שג' שמות קול י"ה אדנ"י עולים רי"ו שהם ע"ב שמות כנודע) גם תכוון כי מספר כל אותיות של זה המזמור הם רי"ו אותיות שבשם ע"ב נז' (אמר שמואל אני מניתי אותם ולא עלו (בגימטריה) זולת רט"ו ואפשר כי עם הכולל יעלו רי"ו. עוד אפשר לומר כי בפסוק ישמחו וכו' לא נמלא בו זולתי מ"ז אותיות ולמעלה כתבנו שי"ט בו מ"ט אותיות ואינו כן, האמנם בכוונת העומר דף פ"ו ע"ב נכתב בעזקה"ת כי מילת תשפוט הוא מלא ו'. ומלת מישור נקטינן מיהא הוא ג"כ מלא ו' נקטינן מיהא פלגא כי במלת מישור מלא ו' נקלם רי"ו ואע"פ שגם תשפוט מלא ו' ויותר בחשבון א' אין בזה קפידא כנודע, ע"כ).

כתב הרב ששון בן משה בכר בספרו הקדוש שמן ששון ח"ג דף קי"ד ע"ג אות כ"ג

...וצריך להבין מה ענין סודו של מזמור זה. עיין שעה"כ שכתב לאומרו בשעת המגפה ב"מ וגם לאומרו בתיקון חצות כנז' לעיל דרוש א' דתיקון חצות, ועיין שם. ...ומצאתי כתוב בכתב יד במנורה של בית הכנסת בקהילתינו זה לשונה: איתא בספר חסידים שהראה הקב"ה למשה רבינו ע"ה את המנורה על טס של זהב. וכתב שם מי שרואה

את המנורה בכל יום ומכוון בה מעלה עליו הכתוב כאילו הדליקה ומבטח לו שהוא בן העולם הבא עיין שם באורך.

- 1) כל מי שיראה מזמור זה בכל יום בצורת מנורה ימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.
- 2) אם יצייר בבית הכנסת על ארון הקודש יגן על כל צרה שלא תבוא על קהל קדוש.
- 3) מי שאומר בכל יום בהנץ החמה לא יקרה לו מקרה רע.
- 4) האומרה בכל יום ז' פעמים כאילו מקבל פני שכינה ואל יחסר מזונו.
- 5) דוד המלך ע"ה כתבו על טס של זהב והיה מוליכו למלחמה ונוצח אויביו.
- 6) האומרו בכל יום בימי העומר אחר ברכת כהנים לא יקרה לו שום נזק כל השנה לפי שיש בו ז' פסוקים ומ"ט תיבות ובפסוק ישמחו יש בו מ"ט אותיות כנגד ימי שבוע העומר מכוונים.
- 7) כל האומרו בכל יום שבע פעמים כשיוצא לדרך ילך לשלום, ובעת הדבר ח"ו טוב לכתוב על גבי המנורה פסוקים: ה' זכרנו יברך... עד... שמים וארץ.

בעניין אמירת מזמור למנחה בנגינות בצרכת כוהנים בימי העומר מה שהביא הרב שמן ששון שמהלך כתוב במנורה, שהאומרו בימי העומר אחר ברכת כהנים לא יקרה לו שום נזק וכו'.... מהלכתי קונטרס עדות ביעקב לרב יעקב חיים סופר שליט"א הודפס בסוף ספר דברי שלום א' להרב אבנר עפגין שליט"א, וחקר שם בעניין זה באורך והרי קילור דבריו.

מס' סוטה דף מ' עב': "בזמן שהכהנים מצרכים את העם מה הן (העם) אומרים אמר רבי זירא אמר רב חסדא זרכו ה' מלאכיו גיבורי כח... זרכו ה' כל אבאיו משרתיו עושי ראונו, ופירש רש"י: "העם מה הם אומרים שיראו מסבירי פנים ומודים לפניו על כל זרכותיו להראות שהן נוחות להן", וזכתי הכי קאמר תלמודא דכל האומר (לפסוקים הללו) במקדש ובגבולין אינו אלא טועה, כלום יש לך עד זמצרכים אותו ואינו מאזין, ע"ש.

ולהלכה פסקו רבותינו הפוסקים ללא יאמר שום פסוק בשעת ברכת כהנים והביא שם דעות רוב הפוסקים שאסור לומר שום פסוק וכן שאין לדמות זה להיתר לומר למי שראה חלום, רבונו של עולם וכו' לפי שמשום סכנה התירו ואחר פלפול ארוך ע"ש, העלה שמה שכתוב לומר המזמור בעומר אחר ברכת כהנים, הכוונה לזכרת כוהנים שצדקת השחר, וזה מתאים לשאר הסגולות של המזמור

שהאומרו בהנך החמה והוכיח בטוב טעם ולעת ולזכרי חכם חן וקפתיים יסק כך נראה קלריך לעשות. ולא נגד כל הפוסקים והכרעת התלמוד, ע"כ.

ועיין להרב חיד"א ז"ל שעיקר המנורה היא שיהיה כתובה על קלף, עיין צפורן שמיר. וכך כותב החיד"א בצפורן שמיר סימן ב' אות י"ח: מה מאוד הפליגו באמירת למנצח בנגינות בציור מנורה. וכתבו ז"ל ששכרו רב ועצום. וראיתי קונטרס בכתב יד לראשונים בזה בסודותיו ותועלתיו ולפחות נחת רוח ליוצרינו נאמר אותו בכונה בציור מנורה כתוב על קלף. מה שכתב כאן החיד"א שראה בקונטרס כתב יד היינו לקונטרס מנורת הזהב טהור, למהרש"ל שמבאר שם עניני מנורה זו.

והנה זה חדש נדפס ספר "יראת אל" לגאון מוהר"ר אלעזר זלה"ה בעל הרוקח, כולו על סגולותיו וסודותיו של מזמור זה, נדפס בתוך ספר "דרוש המלבוש והצמצום" יצא לאור תשס"א ע"י הרב מתתיהו סאפרין בכ"ק האדמו"ר הגה"צ מוה"ר רבי נתנאל שליט"א מקאמרנא.

וכן הפליג הרב כה"ח פלאגי סימן י"ב אות י"ד בשבח האומרו מתוך קלף. וכתב הבן איש חי (פרשת ויגש אות ד') דאם אין ציור המנורה מונח לפניו סגי ליה בציור השכל בלבד.

ועוד כתב ב"עוד יוסף חי" (פרשת ויגש אות ג') כשאומר למנצח המצוייר בצורת מנורה על קלף או על הנייר, יזקוף את הציור של המנורה שמסתכל בו, כדי שיהיה הציור זקוף לפניו בדמיון המנורה שהייתה זקופה ועומדת בהיכל, ולא יניח הציור מושכב ושטוח לפניו. גם יזהר לכוון במזמור הנזכר בשם פ.א.י בר"ת יאר פניו אתנו ובשם ס.א.ל ר"ת אתנו סלה לדעת גם יכוון בס"ת "ארץ נתנה יבולה יברכנו אלוקים אלוקינו" – סופי תיבות הפסוק עולה מספר עין טובה.

ראה שמות אלה בסוף הקונטרס במנורה של הרב דוד בן ציון לניאדו זצ"ל.

כתב הרב אבודרהם בספרו בפירוש על התפילה

שהקורא מזמור זה נחשב כמדליק המנורה הטהורה בבית המקדש וכאילו מקביל פני שכינה כי תמצא בו מ"ט תיבות כנגד מנין הגביעים הכפתורים והפרחים והנרות, גביעים כ"ב, כפתורים י"א, פרחים ט', נרות ז', סך הכל מ"ט. וז' פסוקים כנגד ז' קני המנורה, ופסוק הראשון "למנצח בנגינות" יש בו 4 תיבות כנגד מלקחיה ומחתותיה – מלקחיה תרי, מחתותיה תרי.

עיין בספר דברי שלום, מנהגי הרש"ש ובית אל, להרה"ג הרב אבנר עפג'ין שליט"א ראש ישיבת צדק ושלום בראש העין, חלק א' דף פ"ב וכן בדף שמ"ט מביא מקורות נוספים על סגולות וסודות מזמור זה, עיי"ש.

עיין עוד בסוף סידור "תפילת כל פה השלם" (אשכנז) הוצאת אשכול שהביא ליקוט של כ-15 ספרים במעלת המזמור ואמירתו בצורת מנורה, עיי"ש. עד כאן קיצרתי.

ציור המנורה

ועתה נבוא לעניין סדר כתיבתו הנהוג ואיך צריך לכותבו.

ברוב המנורות הכתובות המצויות בימינו בידי הספרדים ובבתי כנסת הספרדים. סדר הכתיבה הוא כך :

פסוק הראשון **מימין לשמאל** – והמזמור עצמו מתחיל משמאל
אלהי"ם מתחת לתיבה **שי"ר**
השמות היוצאים מראשי תיבות **לא לפי הסדר**.

ברוב הסידורים האשכנזים הסדר אחר, והוא כך.

לגבי צורת הכתיבה בקנים ישרים ולא מעוגלים, הדבר נובע ממה שלמדו חסידי חב"ד בדעת הרמב"ם. במכון המקדש נטו לדעה זו בתחילה אך לאחר שמצאו ציורים קדומים בחפירות, הגיעו למסקנה שהמנורה במקדש הייתה מעוגלת וכך עשו את המנורה המוצבת בעיר העתיקה בירושלים, וכאמור אין אני נכנס למחלוקת זו.

פסוק ראשון מימין לשמאל וגם המזמור עצמו מימין לשמאל.

אלוקי"ם מתחת "למנ".

השמות לפי הסדר אך תיבת שי"ר אינה מעל תיבת אלוקי"ם

וכתב הרב החסיד המופלא כמוהר"ר רפאל חי אבולעפי"א זיע"א בסידור היר"א א' בהקדמתו למזמור למנצח בנגינות, עמוד 256, האריך הרב בסודותיו ורמזיו והשמות היוצאים ממנו, וכתב: "...וחתם בראשי הג' פסוקים הראשונים שהם לימין המנורה

אל"י... וחתם בראשי הג' שהם לשמאל בשם יא"י כמספר כ"א כנגד השם הנעלם שבו חתום המזמור שהוא שם אהיה", עיי"ש באורך. הרי בפירוש כתב להתחיל מצד ימין. אך הציור של המנורה המופיע באותו הסידור בעמוד 348, עשו אותו לפי המקובל בימינו והתחיל משמאל לימין ולא כמו שכתב בפירוש בהקדמה. ולמטה בכוונת השמות כתב השם הפוך ילא, במקום אלי (לפי הסדר המתקבל בסדר זה). (בסידור היר"א שיל"א לאור ע"י הרב שלום הדליה שליט"א תשס"ג, ההקדמה והציור הם למודים, וככל זאת הציור אינו כמו שכתוב בהקדמה. ההקדמה בעמוד 174 וציור המנורה בעמוד 175).

(מכאן שהקפידו לכוון בציור המתקבל דווקא מימין לשמאל. נלע"ד שכותב ההקדמה הוא הרב. אך המנורה כתבה הסופר שכתב את כל הסידור ולא שם לב להקדמה וכתב המנורה כפי שהיה רגיל. שים לב שגם בתיבה שניה, יחננו כתב אחר הח' ו')

ואין לומר שמה שכתב בהקדמה לימין המנורה הכוונה לשמאל הקורא, שכן כתב שם שהשם היוצא משלשה פסוקים ראשונים הוא אל"י, ולפי סדר זה הציור יל"א.

בענין סיומת הפסוק האמצעי: כאן כתבו קו אחד ללא תחתית וכן במנורה מסידור "תפילת כל פה" וכן בציור מנורת ספר "יראת אל". ויש מסיימים עם תחתית 4 תיבות- "ולאומים בארץ תנחם סלא", או 3 תיבות- "בארץ תנחם סלה", או 2 תיבות- "תנחם סלה" או תיבה 1- "סלה" (ראה צילום מנורת הרב פנצירי). לפי מה ששמעתי בנושא עדויות מזקנים ומקובלים, אין כל הבדל וקפידה בזה.

זו המנורה מסידור היר"א א' עמוד 348

השמות כמו שקוראים אותם יל"א ולא אל"י, תיבת שי"ר מעל תיבת
 אלוהי"ם.

מתחיל משמאל לימין ולא כמו שכתב בהקדמתו (יר"א עמ' 256).

בספר יראת-אל להגאון הגדול מוהר"ר אלעזר זלה"ה בעל הרוקח, בתוך סודותיו ורמזיו של המזמור כתב "...המזמור זה עשה דוד המלך ע"ה ברוח הקודש, ויש בו סודות ורמזים גדולים ונפלאים והוא עשוי בצורת מנורה, והם שלשה פסוקים ראשונים בצד ימין, והפסוק ישמחו וירננו באמצע, ושלשה פסוקים אחרונים בצד שמאל, והם שבעה פסוקים נגד שבעה קני המנורה והקנה האמצעי הוא גוף המנורה שנאמר (שמות כ"ה ל"ב) "שלשה קני מנורה מצידה האחד ושלשה קני מנורה מצידה השני".

והפסוק הראשון שהוא **למנצח בנגינות** אינו מן המניין אלא הוא שם המזמור. והם שמות קדושים מן הקב"ה והם כתובים על כל אחד ואחד משבעת קני המנורה, והם שלושה אותיות על כל קנה וקנה מן ששה קני המנורה, ושתי אותיות על קנה האמצעי, ע"כ.

ועוד הפליג מאוד בחשיבות המזמור, סגולותיו, רמזיו וסודותיו. **אך לענייננו כתב בפירוש שכתובת הפסוקים מימין לשמאל**. וכן כאן בשער הספר צילום המנורה מהרוקח כתובה מימין לשמאל, וכן בצילום כתב יד קודשו של רבינו אפרים פנצירי זצ"ל מגורי האריז"ל.

בענין הפסוק **"כי עמד מקור חיים באורך נראה אור"**, הכתוב מעל המנורה, על כל קנה תיבה אחת, ועל הקנה האמצעי שהוא שבת, עץ החיים, כתוב עליו תיבת **"חיים"** בעבור שהוא ארץ החיים וממנו יושפעו כל הברכות וההצלחות.

בענין הפסוק: **"לישועתך קויתי ה'"** כתב, וכנראה שהוא מטעם שמזמור המנורה טוב לומר קודם יציאה לדרך, וכן הוא גם הפסוק **"לישועתך קויתי ה'".** **וכתב רבנו בחיי** (פרי יוחי): כנגד השונאים... והשם היוצא מן הכתוב הזה הוא בסדר אותיות הכתוב והתיבות משולשות. וידוע ומפורסם הוא בניקודו. וצריך אדם להזכירו כסדרן ולמפרע גם כן, כדי שילך בדרך סלולה וישיב אויביו אחר.

צילום מצויר מנורה משער כתב יד ספר "יראת אל" בעל הרוקח

הכתיבה מימין לשמאל אך המילה שי"ר מעל המילה "יברכנו".

**צילום המנורה מכתב יד קודשו של רבינו אפרים פנצירי ז"ל
מגורי האר"י ז"ל**

שתי מנורות אלו מספר **יראת-אל** לפני כ-300 שנה כתובות מימין לשמאל. אך הפסוק הראשון גם מימין לשמאל ותיבת **שי"ר** מעל יברכנו.

הראה לי מורי ורבי הרה"ג ר' מרדכי עטיה שליט"א, ראש ישיבת החיים והשלום, בספר **אגרות הרמ"ז בנדפס מחדש דף כ"ג**, כתב: "עוד שלחת אלי ציור מנורה שמצאת שמתחיל המזמור מצד ימין שלה, דע לך שאותו הסדר נכון למי שמכוון בשמות של פסוק הא' – **שאז מלת שיר מסיימת בצד ימין המנורה ומשם מתחיל פסוק אלקים יחנונו** – ואם תציירנה באותו ציור קודם ברוך שאמר **יכון מאוד**".

מו"ר הרה"ג ר' שלום הדאיה שליט"א, ראש ישיבת בית-אל הראה לי מנורה מספר רפאל המלאך, ושמחתי מאוד שיש בציור זה חידוש שיפתור את כל השאלות, והוא צורת כתיבה של 4 תיבות ראשונות של המזמור בצורת שלהבות "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות".

כאן כתיבה גם מימין לשמאל, והחידוש החשוב כאן שאת הפסוק הראשון כתב בצורת להבות.

סיכום ופתרון

ונבוא אל הסיכום והפתרון המוצע לענ"ד. המנורות הספרדיות היום כתובות משמאל לימין. רוב ככל המנורות בסידורים האשכנזים כתובות מימין לשמאל. יש עדויות שגם הספרדים כתבו את המנורות מימין לשמאל, ראה צילום מספר יראת-אל, הקדמת הירא, אגרות הרמ"ז, רפאל המלאך ומנורת הרב פנצירי.

נראה שכך ראוי לכתוב, ומפני מה לא כתבו כך?

מדברי הרמ"ז משמע, שצריך לכתוב מימין לשמאל, אך דבר נוסף חשוב מזכיר הרמ"ז שהתיבה שיר תהיה מעל פסוק המתחיל אלוקים הראשון. כנראה, ניסו לכתוב כך אך קשה לקרוא את הפסוק הראשון אם יכתבו אותו משמאל לימין, זה לא סדר כתיבה ואי אפשר לקרוא.

זהו הפסוק הראשון אילו היה נכתב ישר משמאל לימין כדי שתיבת שיר תהיה בצד ימין מעל אלוקים. יש שתי אפשרויות:

(1) ריש רומ זמת ונ יגנ בחצ נמל

(2) שיר מור תמז נו נגי צחב למנ

והיות וכתיבה כזו בלתי אפשרית לקריאה, על כן העדיפו הספרדים שתיבת שי"ר תהיה מעל **אלוקי"ם**, אע"פ שיתחיל הפסוק הראשון משמאל. אך האשכנזים לא חששו לעניין זה והעדיפו להתחיל את הפסוק הראשון מימין כדי שהשם הרמוז בגי' פסוקים ראשונים יהיה כסדר אל"י, כדעת הספרדים הראשונים.

ואחר שראיתי צורת כתיבת הפסוק הראשון בספר רפאל המלאך, ודברי הרמ"ז בעניין סדר הכתיבה, **הכל בא על מקומו בשלום**. בצורת כתיבה כזו ניתן לקרא את הפסוק הראשון בצורה של להבות משמאל לימין, ותהיה אפשרות לקרא. וגם המילה שי"ר בימין מעל למילה אלהי"ם וכדברי הרמ"ז **"ואם תציירנה באותו ציור קודם "ברוך שאמר" יכון מאוד"**.

והרי ציור המנורה המוצע לפי הרמ"ז ופתרון כתיבת הפסוק הראשון

המילה שי"ר מעל למילה אלהי"ם ופסוק הראשון מתחיל מימין וכל השמות על מתכונתם, ע"כ נלע"ד. וא"ש את"ם. והיעב"א.

זו מנורה של הרב החסיד החכם דוד בן ציון לניאדו זצ"ל

להשלמת הקונטרס נוסיף כמה עניינים השייכים לכותבים והמשתמשים במנורה על קלף.

המשתמשים במנורה צריכים לדאוג להצמיד את המנורה לסידור, להסגיר במסגרת או למקום בטוח שלא תתגלגל בבזיון ח"ו. יכולים לכתוב **כפי שמוצע בקונטרס הזה**, מימין לשמאל, ובעיקר לרוצים לכוון לפני ברוך שאמר, או לפי הסדר הנהוג. רצוי מאוד לכתוב בפסוק האמצעי 49 אותיות, לאמים חסר ו', תשפוט מלא ו', מישור מלא ו', כדי שאפשר יהיה להשתמש במנורה גם בימי ספירת העומר, כאמור, שפסוק אמצעי מכוון לזה וכל יום מכוונים לאות אחת מהפסוק. להוסיף שמות בנוסף לראשי תיבות וסופי תיבות, אפשר להוסיף שם בן מ"ב, **"אנא בכח"** וכן פסוק **"כי עמד מקור חיים באורך נראה אור"** מעל המנורה, וכן פסוק למטה **"לישועתך קויתי ה'"** מחולק. **2 פסוקים אלה מופיעים גם במנורה של הרב לניאדו**. שים לב למעלה ולמטה וכן במנורות של ספר **"יראת אל"** ובמנורת סידור **"תפילת כל פה"**.

בשורה שלישית ורביעית מלמטה כתוב **בחול בשבת**
דנושימדה נדשומיהד

שמות אלו הם שילוב 2 תיבות, דויד, נשמה, **כשביום חול**, אות ראשונה מהשם דויד ד'. **וביום שבת** אות ראשונה נ', נשמה. כתבו המקובלים, טוב לאדם לכוון את שמו בשילוב נשמה. אך כל אחד שמבקש לכתוב מנורה יבקש מהסופר שיכתוב לו את שמו, ורק אם שמו דויד יכתוב כך. ואם שמו מנחם או אחר, ישלב שמו עם אותיות **נשמה**, ויש גם משלבים שם עם שם **הויה**.

למעלה משני צידי שם הויה כתב, מצד ימין **אמן דקדישים** ומשולב שמות הויה ואדנות כשאות ראשונה **א** מאדנות, ובצד שמאל כתב **אמן דברכות** ומשולב הויה ואדנות כשאות ראשונה **י'** מהויה. היות והקלף נמצא ביד המתפלל כתבו לכוון שמות אלו בענית **אמן**, שכן

היה אדנות גימ' אמנן. השמות הנוספים שרשם מספר "עוד יוסף חי" פרשת ויגש אות ג', הבאתי דברי הרב בסוף החלק הראשון של הקונטרס.

והיות ומנורות צולמו בסידורים לפני "ברוך שאמר" ויש גם פסוק "שויתי ה' לנגדי תמיד", יש מקומות שמוסיפים פסוק זה ואומרים אותו לפני למנצה, אך נלע"ד שאינו נכון לעשות כן. פסוק זה אינו מסדר התפילה ואין צורך לומר אותו, כמו שאין צורך לומר שאר הפסוקים הכתובים במנורה מסביב, וכמו שאין אומרים פסוק "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד", אלא אומרים "למנצה בנגנות" וכו'.

יהי רצון שיתקבלו כל תפילות עמך בני ישראל ויושפע לנו שפע גדול רוחני וגשמי על כל ישראל. וה' ישמור את כל עמו ישראל אלף המגן ויציל אותנו מכל גזירות קשות ורעות וישלח גואל ויבנה אריאל, במהרה בימינו אמנן.

ת.ו.ש.ל.ב.ע.

יהושע ביסמוט

שלחתי קונטרס זה לכמה רבנים והנה תשובתו של הרב הגאון הרב מאיר מאזוז נאמן.

אדר"ח אדר תשס"א.

לכבוד ר' יהושע ביסמוט שליט"א, שלום וברכה,

יישר כח על הקונטרס. נראה לי שהענין תלוי במחלוקת הפוסקים בענין "כל פינות שאתה פונה לא תפנה אלא דרך ימין." אם הכוונה שיפנה משמאל לימין (כמנהגנו בחנוכה) או להפך, ועיין בביאור הלכה סוף סימן תרע"ו ע"ש, לפי זה יתכן שהרוקח סובר כדעת שניה ולכן התחיל מימין לשמאל ואנו תופסים כדעה ראשונה. ואלו ואלו דברי אלוהים חיים. יפוצו מעיינותיך חוצה. מקום החתימה ..נאמן מאזוז.

וזה לשון ביאור הלכה הנ"ל סוף סימן תרע"ו: כדי להפנות לימין. עיין מ"ב ודעת הלבוש דכוונת הגמרא היפך מזה דהיינו שנלך מימין לשמאל [וראית המ"א לנגד שיטה זו כבר דחיה האחרונים עיין בשע"ת, שהביא מהלבוש שיש להדליק מימין לשמאל כדרך הכתיבה... ע"ש]. ומאריך שם ולהלכה מביא שיש להדליק השמאלי ולפנות לימין שזה עדיף מלהתחיל בימין ולפנות לשמאל...ע"ש באורך.

עוד בענין פניה לימין או לשמאל עיין **כף החיים סימן קכ"ח אות ק"א** בענין סיבוב האדם, אם מסתובב סביב עצמו, כגון **בנענועי לולב** אז הוא דרך ימין שלו, ואם מסובב חפץ או כל דבר, כגון **הקפת התיבה** אז הוא דרך שמאל שלו.

עיין עוד בחוברת לחנוכה **להרב מרדכי פרום זצ"ל**, והועתקו דבריו בחוברת **"דביר מרדכי"**. ע"ש שיעור שלם בענין מה להעדיף: האם להתחיל בימין, או להתחיל בשמאל ואז לפנות לימין, בדין נר חנוכה. ומוכיח דבריו ע"פ **גמרא יומא דף נ"ח** בענין הזאה על המזבח וההבדל בין מזבח החיצון לפנימי שיש הבדל בין הקפת יד להקפת הרגל. וסובר רבי עקיבא דלא ילפינן הקפת יד מהקפת הרגל, שבהקפת הרגל מתחיל מצד ימין, ובהקפת יד מתחיל מצד שמאל. ורבי יוסי הגלילי סובר דהקפת מזבח הפנימי היה ג"כ ברגל וממילא דומה למזבח החיצון דפונה מצד ימין... והלכה כרבי עקיבא. ואם כן לפי זה בנר חנוכה דהוא הקפת יד, א"כ אם יתחיל מנר ראשון הימני הרי יסיים בשמאל, וזה אסור לר"ע, דכל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין... ובזה מובן **ענין כתיבת ספר תורה**, שכן כותבים מימין לשמאל ומסיים שורה בשמאל, אך סוף השורה אינה סוף הספר, ובאמת **מסיימים את הספר בימין**, "כל ישראל". ומאריך שם עיין היטב ולהלכה, נמצא שיש ג' שיטות... וכל אחד יעשה כמנהגו... ואין נפקא מינא בכל זה בעצם המצוה ובכל גווני יוצא לכולי עלמא... **עיין חיי אדם כלל קנ"ד, משנה ברורה סימן תרע"ו ס"ק י"א וביאור הלכה שם**.

נלע"ד שיש רמז גם בענין ההנהגה, והוא שידוע בכתיבה **בכללות** אנו כותבים מימין לשמאל, אך כל אות **בפרט** נכתבת משמאל לימין. לפי זה מה שהוא פרטי או הנהגה פרטית או מצב בגלות, ההנהגה היא התחלה בשמאל ופניה לימין, אך הנהגת הכלל ובארץ ישראל היא להתחיל מימין, כי זה החשוב, גם אם בהמשך צריך לפנות לשמאל, ויש סיבוכים. מפני שהכלל חשוב יותר מהפרט. ועל כן פסקו בגלות לפנות לימין, אך חשוב בהנהגת הכלל להתחיל מימין. ועוד הפסוק הראשון, שהוא הנרות עצמם, הוא לפי סדר זה, שהוא נכתב כלהבות, הוא נכתב משמאל לימין כמו שמדליקים החנוכיה, ושאר הפסוקים הם מימין לשמאל. ע"כ נלע"ד יהושע. וא"ש את"ם.